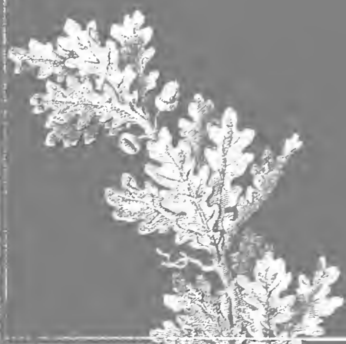

3 1761 07145205 6

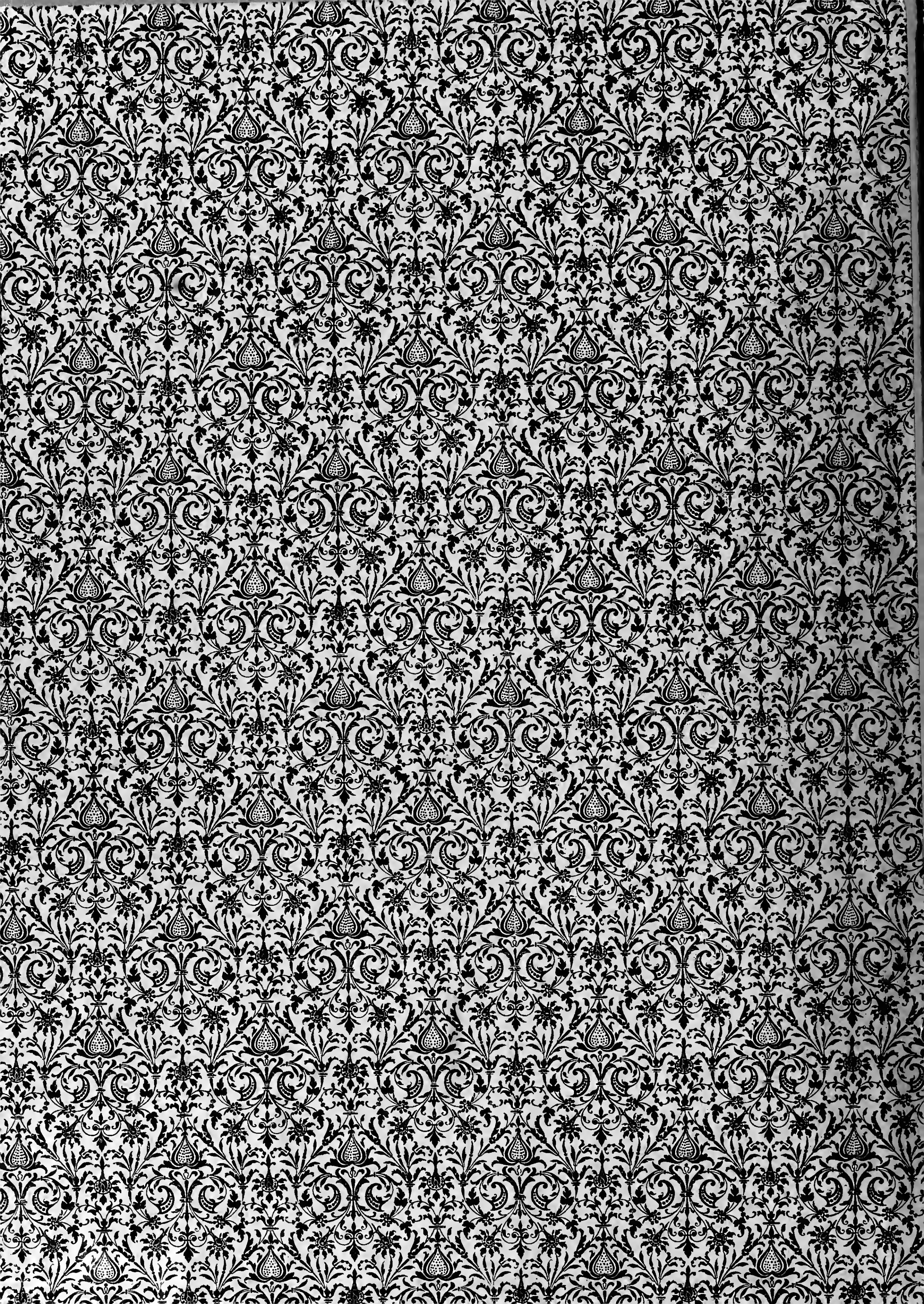

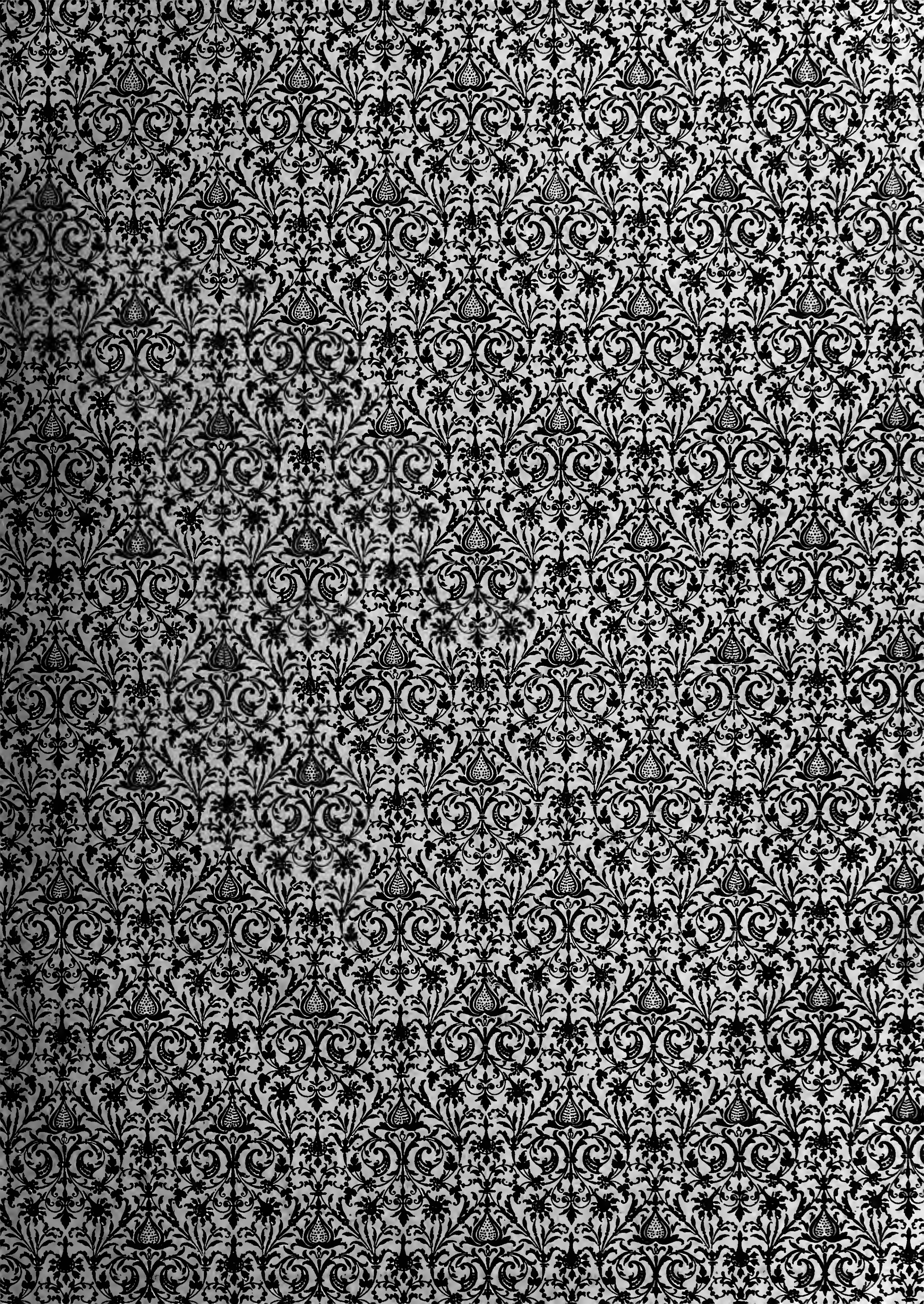

IX

HANS MAJESTÆT

KONG CHRISTIAN IX.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/hansmajestaetkon00barf

Hans Majestæt

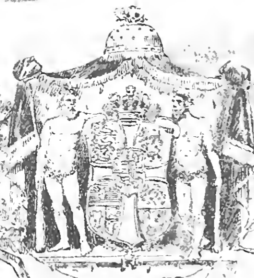
Kong

CHRISTIAN den Niende.

Spredte Træk til et Livsbillede.

af Dr. H. P. B. Barfod.

LIBRARY
1974

Kongen råder for Danmarks Rige, han bærer Kronen af Guld:
Hver ærlig Mand i Dannemark er Kongen tro og huld.

HANS MAJESTÆT

KONG CHRISTIAN IX.

SPREDTE TRÆK

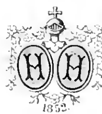
TIL ET

LIVSBILLEDE

AF

H. P. B. BARFOD.

LÆGE.

KØBENHAVN.

H. HAGERUPS FORLAG.

TRIERS BOGTRYKKERI (H. J. SCHOU).

1888.

INDHOLD.

Side

Hertug Frederik Vilhelm Povl Leopold.

Hertuginde Louise Caroline.

HERTUG

FREDERIK VILHELM POVL LEOPOLD

OG

HERTUGINDE

LOUISE CAROLINE.

Prins *Frederik Vilhelm Povl Leopold*, Hans Majestæt Kong Christian den Niendes Fader, blev født på Godset Lindenau ved Königsberg d. 4. Januar 1785. Efter den første Undervisning i Hjemmet anbragtes han 1798 på Ridderakademiet i Brandenburg, hvor han opholdt sig i fire År. Derefter studerede han ved Universitetet i Leipzig. Hans Fader, *Hertug Frederik Karl Ludvig*, ønskede, så snart Sønnens Studier i Leipzig vare tilendebragte, at han skulde indtræde i den danske Hær, og den unge Fyrste udnævntes da til dansk Ritmester d. 29. Januar 1803 og ansattes d. 17. Februar 1804 i Hestgarden. Prinsen ankom derefter til København med sin Fader efter Høstmanøvrene 1804.

Fra 1805 til 1810 var Prinsen så godt som stadig knyttet til den bevægelige Division, hvilken *Kong Frederik den Sjette* under General Ewald's Kommando havde sammendraget i Holstein, først for at beskytte Rigets Grænser, senere tillige som Støtte for Napoleon i hans Kampe.

1809 udnævntes Prinsen til Major og deltog som sådan i Stormen på Stralsund.

I Slesvig By forlovedes Prinsen 1809 med *Prinsesse Louise Caroline*, Datter af *Landgreve Karl* af Hessen-Kassel og Kong Frederik den Femtes Datter *Prinsesse Louise*. Den unge Prinsesse var Søster til *Dronning Marie Sofie Frederikke* og var født på Gottorp Slot d. 28. September 1789. Prinsens og Prinsessens Bryllup stod på Gottorp d. 26. Januar 1810.

Kong Frederik den Sjette, som personlig stod Prinsen meget nær og havde stor Tillid og Fortrolighed til ham, overdrog ham i Sommeren 1811 et ejendommeligt Hværv. Den afsatte svenske Konge, den sindsforvirrede Gustaf den Fjerde Adolf,

flakkede i disse År omkring i Evropa uden blivende Sted. I Juli Måned kom han fra Helgeland til Tönning, og det syntes næsten, som fik han Lyst til at slå sig til Ro her i Danmark. Kongen frygtede, at denne ubudne Gæsts Ophold i Landet skulde kunne medføre yderligere Forviklinger med Sverrig, hvorfra Gustaf den Fjerde var forjaget, og

Hertug Frederik Karl Ludvig.

vilde derfor gærne, at han med det Gode bevægedes til at forlade Danmark igen. Men det var ingenlunde noget let eller behageligt Hværv at få overdraget, at formå Kong Gustaf dertil. Når denne Sendelse betroedes Prins Vilhelm, måtte dette betragtes som et betydeligt Tillidshværv fra Kongen, og at denne ikke havde overvurderet Prinsens

Ævner, skulde snart vise sig, idet det lykkedes ham at udføre den vanskelige Mission og i Venlighed at formå Gustaf den Fjerde til atter at drage bort.

I Året 1812 strammedes Knuderne atter stærkt i Evropa. Danmark fornyede igen sit Forbund med Napoleon og indvikledes for hans Skyld i de Kampe, der skulde ende med Tabet af Norge. Prins Vilhelm var imidlertid bleven udnævnt til Oberstlieutenant og ansattes nu som Stabschef hos General Ewald, der atter kommanderede den mobile Division i Holstein. General Ewald afløstes allerede i Foråret 1813 af General Wegener, da der ved Hoffet indtrådte det ene politiske Omslag efter det andet. General Wegener begyndte snart, ligesom Kommandanten i Altona, at drive diplomatiske Underhandlinger på egen Hånd, og, da Prinsen ikke kunde forlige det med sin grundærlige og loyale Karakter at se herpå, søgte han og opnåede også at blive fjærnet fra Divisionen. Frederik den Sjette udnævnte ham da til Kommandant i Rensborg, hvilken Stilling han beklædte, til Prins Frederik af Hessen efter Slaget ved Sehested d. 10. December 1813 førte sine Tropper ind i Fæstningen.

Krigen nærmede sig nu sin Slutning og med den også Prinsens Deltagelse i Feltlivet. D. 15. December sluttedes en Våbenstilstand, og d. 14. Januar 1814, et Par Timer efter Midnat, blev Kielerfreden sluttet, hvorved Danmark måtte afstå Norge til Sverrig og Helgeland til England.

Ved Kielerfreden havde Danmark i Erstatning for Norge fået Rügen og Forpommern, som den Gang stode under den svenske Krone. Det viste sig nu imidlertid, at Norge var ikke så lige at løbe til for Sverrig. Normændene vilde ikke således lade sig afstå uden selv at tages på Råd med om deres Fremtid. Begivenhederne udviklede sig dèr i hurtig Rækkefølge. I Maj 1813 var Prins Christian Frederik, den senere Kong Christian den Ottende, af Kong Frederik den Sjette bleven udnævnt til Vicestatholder i Norge. Han havde hurtig vidst at vinde Normændenes Kærlighed og Tillid og var ikke uvillig til efter Kielerfreden at hjælpe Norge til en fri Stats Stilling og derved måske sig selv til Norges Krone. Dersom dette lykkeligt kunde gennemføres, var en senere Genforening af Danmark og Norge efter al Sandsynlighed en Gang i Tiden kommen af sig selv. Ved ihærdigt og kraftigt Samarbejde nåede man d. 17. Maj 1814 på Ejdsvold at enes om en fri Forfatning for det norske Folk; Forsamlingen valgte derefter Prins Christian Frederik til Norges Konge og samme Dag satte han sit Navn under den nye Grundlov.

Disse Bevægelser i Norge kunde dog Sverrig umuligt se på med Ro. D. 19. April skrev Kronprinsen af Sverrig, Carl Johan, til Kejser Alexander af Rusland, og bad om, at Bestemmelsen angående Afståelsen af Sverrigs tyske Besiddelser til Danmark måtte bortfalde, da den danske Konge ved sin Ikkeopfyldelse af Kielertraktaten og ved sin Politik overfor Norge måtte have forspildt *alle* de Fordele, denne Traktat sikrede ham, og som kun vare en naturlig Følge af de Tab, han led ved Afståelsen af Norge. Med

hvor stor eller liden Sympati Kong Frederik den Sjette så på Forholdene, som de udviklede sig i Norge, er det her ikke Stedet at komme nærmere ind på. Dette er kun anført for at meddele, at Ruslands Indblanding i disse Forviklinger gav Anledning til, at Kongen betroede Prins Vilhelm et nyt Tillidshværv, idet der overdroges ham en diplomatisk Mission til Kejser Alexander, som den Gang var på Rejsen til Fyrstekongressen i Wien. Prins Vilhelm traf Kejseren i Brünn og overrakte ham en egenhændig Skrivelse fra Kongen, og søgte tillige mundtlig at påvirke ham til Fordel for Danmark. Det var d. 25. September 1814 at denne Skrivelse overraktes Kejser Alexander. Kejseren havde dog i denne Sag indtaget en Stilling, der var så afgjort uvenlig lige over for Danmark, at sikkert ingen vilde have mægtet at forandre den, hvad da heller ikke lykkedes Prinsen. Efter denne Sendelses Tilendebringelse havde Prinsen Ordre til at støde sammen med Kongen i Wien for at være hos ham under Fyrstekongressen.

Fyrstekongressen i Wien samledes for at ordne Forholdene i Evropa både i territorial og i statsretlig Henseende efter det franske Kejserdömmes Fald. Skönt Danmarks Konge ikke kunde være nogen egentlig, særlig ikke stemmegivende Deltager i Kongressen, håbede dog Kong Frederik den Sjette, ved sin Nærværelse og personlige Indflydelse at kunne lægge et Lod i Vægtskålen til Gavn for Fædrelandet. Da Kongen endnu desuden modtog en udtrykkelig Indbydelse fra det østerrigske Hof til at være dettes Gæst i Wien under Kongressen, besluttede han at efterkomme denne Indbydelse. Foruden sin Udenrigsminister, Niels Rosenkrantz, havde Kongen, som sagt, under dette betydningsfulde Ophold i Wien Prins Vilhelm ved sin Side.

Kong Frederik rejste d. 5. September 1814 om Aftenen fra København, efter at have overdraget Regeringens Førelse til Dronning Marie Sofie Frederikke. Rejsen gik over Gråsten, Louisenlund, Rensborg og Itzehoe til Altona, hvortil Kongen med sit Følge ankom d. 8de, for, efter to Dages Ophold her, over Haarburg og Magdeburg at rejse til Leipzig, hvor han var ude på den berømte Valplads. Herfra drog han over Dresden og Prag til Wien, som nåedes d. 22. September. Ved Spitz, en halv Mil fra Wien, modtoges Kongen af Kejser Frants, der indbød ham til at tage Bolig på det kejserlige Residentsslot. Ved Kongressen og Forhandlingerne dèr, skulle vi ikke opholde os videre. Kun skal der mindes om, at Danmark her bortbyttede svensk Pommern og Rügen, der tilfaldt Preussen, mod Lauenburg og en Pengesum, samt løste sig fra det gamle Forhold til Frankrig.

Fra Wien foretog Prins Vilhelm en Udflugt til Italien, men blev pludselig atter kaldt tilbage ved Efterretningen om Napoleons Flugt fra Elba, og han fulgte derefter med Kongen hjem til Danmark.

Vi skulle her gengive et Par Brudstykker af Prinsens Optegnelser under hans Ophold i Wien, da de godt tjæne til at belyse hans Karakter.

Således skriver Prinsen i sin Dagbog: Partiånden og Hadet have i denne

Epoke slået dybe Rødder. Den almindelige Fordærvelse er dels kommen offentlig til Syne, dels erkender man den også dèr, hvor den gærne vil skjule sig under et tiltalende Ydre. Næsten alle Nationer befinde sig i en lidende Tilstand. Hos de fleste er det Band, der skulde knytte dem til Herskerne, sønderrevet. De have lært at kende deres Kræfter; Ønsket om demokratiske Regeringsformer er overalt levende og næres af hemmelige Foreninger. Hvis Regeringerne ikke göre alt, for ved kloge og retfærdige Foranstaltninger at berolige de ophidsede Sind, er det hævet over al Tvivl, at Evropa om kort Tid vil blive Skueplads for Revolutioner, som kunne få uberegnelige Følger. De Herskere, hvis Troner da ville komme til at vakle, kunne da tilskrive deres egen Fordærvelse Skylden, hvis de falde som Ofre. Især er Stemningen forbitret i de Lande, der ere midlertidig besatte, og

Louisenlund.

hvis Befolkning ligesom Kvæg må finde sig i den Skæbne, man har tiltænkt dem. Ville de mægtige, som opholde sig *her*, end vinde i Henseende til Land, så er det dog en afgjort Sag, at deres personlige Anseelse har lidt et dybt Skår. Den Glorie, der, forhøjet af Sejren, omgav dem, er forsvunden; kun Kong Frederik den Sjette er stegen i den offentlige Menings Agtelse. Ære og Troskab ere her kimæriske (ɔ: urimelige) Ideer, som stå overordentlig lavt i Kurs.«

En anden Gang skriver Prinsen: »Enhver, som ellers dadler Frederik den Sjette, vilde bedømme ham skånsommere, når han så de andre Souverainer og deres Omgivelser. Når det Tidspunkt en Gang indtræder, da Kongen fatter Tillid til kloge og dygtige Mænd, uden at være opfyldt af den Tro, at de ville beherske ham, da vil han sikkert kunne göre sit Land lykkeligt.«

Endnu skal her meddeles følgende lille Træk, der giver et smukt Bidrag til at belyse Prinsens Tænkemåde. På Fyn lå 1808 nogle spanske Hjælpetropper, blandt hvilke der opstod Uroligheder i Anledning af modtagne Efterretninger fra Hjemmet. Herom indløb der Efterretning under en Kur på Frederiksberg Slot hos Frederik den Sjette. Kongen udtalte sig hæftigt mod Oprørerne, og de tilstedeværende istemte hans Ytringer. Kun Prins Vilhelm forholdt sig tavs. Kongen vendte sig da imod ham og afæskede ham hans Mening. Prinsen svarede nu, at han vel indså, hvor ubelejlig Begivenheden kom, men man kunde dog kun sympatisere med Spaniolernes Troskab mod deres Konge og Fædreland. Herover blev Kongen, der tog Sagen rent politisk, vred og udbrød: »Her gælder det først og sidst *kun* at være danske!« Hvad han dog kun med Urette kunde forlange af Spaniolerne.

Efter sin Tilbagekomst med Kongen fra Wien var Prinsen Regimentskommandør i det Auxiliairkorps, Frederik den Sjette sendte mod Frankrig, da han havde forenet sig med det øvrige Evropa om at bekæmpe Napoleon.

D. 23. Maj 1815 kom Prins Vilhelm atter tilbage til sin Familie og var nu en Tid samlet med denne på Gottorp og Louisenlund. Men atter d. 1. Juli måtte han med Hæren drage ud af Landet og vendte først hjem i Slutningen af November.

D. 25. Marts 1816 døde Prinsens Fader. Han blev bisat i Sønderborg Slotskirkes Kapel, og Hertugværdigheden overførtes på hans eneste Søn. Hertug Vilhelm var under sit Ophold i Wien avanceret til Oberst og udnævntes 1818 til Generalmajor. Dette År besøgte han det danske Troppekontingent, der under Prins Frederik af Hessens Kommando lå i det nordvestlige Frankrig, og gæstede samtidig Kong Ludvig den Attendes Hof. 1819 opholdt han sig nogen Tid i Schweitz sammen med Prins Christian Frederik, den senere Kong Christian den Ottende.

Da den tidligere Enkehertuginde af Glücksborg (i sit andet Ægteskab: Brunsvig Bevern) 1824 døde, gav Kong Frederik den Sjette Hertugen et nyt Tegn på sin Yndest, idet han Året efter skænkede ham Lykkesborg Slot og samtidig tillod ham at ombytte Navnet Beck med Glücksborg i hans og hans Efterkommeres Slægttitel. Desuden bestemte Kongen, at Slottet skulde være Enkesæde for Hertuginden.

1826 modtog Hertugen i Forening med General Ewald og Grev Rantzau-Breitenburg det Hværv at ledsage Prins Frederik, den senere Kong Frederik den Syvende, til Genève. Dette forandredes dog snart af Familiehensyn derhen, at Hertugen kun med Mellemrum skulde føre Tilsyn med Prinsen. Dette blev det sidste af de mange officielle Hværv, Kong Frederik den Sjette betroede ham, og som han altid røgtede med Klogskab, Dygtighed og usvigelig Troskab.

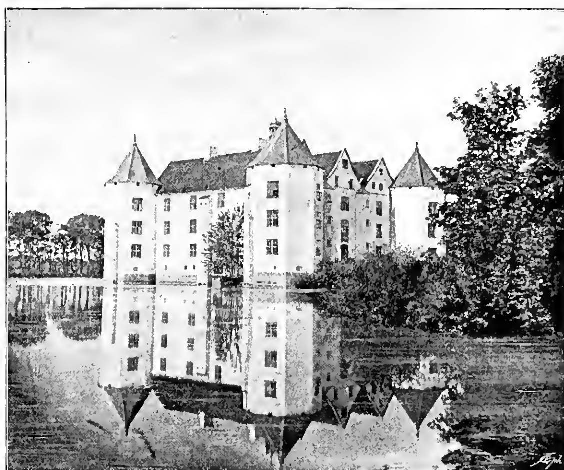
D. 22. Januar 1831 blev Hertug Vilhelm ved sin Svigermoders Begravelse stærkt forkølet. Det varede ikke længe, før Sygdommen tog en betænkelig Vending, og d. 17.

Februar 1831 døde han stille og rolig på Gottorp Slot. Han ligger begraven i Domkirken i Slevig By.

Kort Tid efter kom Frederik den Sjette til Louisenlund i Besøg hos Enkehertuginden. Det viste sig ret her, hvor hjærtelig nær Kongen havde stået sin Svoger Hertugen, idet Sorgen ofte næsten overvældede Kongen, og han kun med den inderligste Vemod kunde tale om Hertugens Død.

Følgende Karakteristik af Kong Christian den Niendes Fader anføre vi her efter Dr. Thorsoe, da den efter alt, hvad der foreligger, er så sand og træffende, at den vanskeligt kan gives bedre:

»Hertug Frederik Vilhelm Povl Leopold var en stræng, men kærlig Familie-

Lykkesborg.

fader, og hans rettænkende Karakter var forenet med en intellektuel Begavelse, der hævede sig meget over det almindeliges Niveau. Han var en skarp og kritisk Iagttager af sine Omgivelser, men skjulte denne Egenskab under et fint, imodekommende Ydre. Han så Skyggesiderne ved Frederik den Sjettes Adjudantregimente, på samme Tid, som han klart forstod at vurdere de ædle Egenskaber hos Frederik den Sjette. Han har i sine efterladte Optegnelser fældet træffende Domme om de Personligheder, som spillede den afgörende Rolle i det store Drama i Wien, og om de egennyttige Motiver, der her bestemte Fyrsternes Handlinger. Han forstod at lægge tilbørlig Vægt på Videnskab og Kunst, og, uagtet han som Yngling og Mand væsentlig havde udviklet sig under militære Former og helliget sig militære Interesser, følte han sig dog langt fra tiltalt af den

Ensidighed, hvormed Frederik den Sjette og hans nærmeste Omgivelser kastede sig over Hærvæsenet. Hos Hertug Vilhelm var Trofasthed mod den Herre og det Land, til hvis Tjæneste han en Gang havde indviet sig, et Grundtræk, og sin Agtelse for denne Egenskab skjulte han aldrig, under hvilke Former den end gav sig Vidnesbyrd. Dette sidste Udsagn så vi et Eksempel på i det lille Træk fra Frederiksberg Slot, da Kongen afkrævede ham hans Mening om Spaniolernes Færd.

Hertuginde Louise Caroline overlevede sin Husbonde i 36 År.

Om hendes Liv er der ikke meget at fortælle, ti det henrandt stille i Omsorgen for hendes Mand og den store Börneflok, der voksede op omkring hende. Hun var en from og kærlig Moder, og hendes Börn mindes hende den Dag i Dag med Kærlighed og Ærbodighed.

Når undtages de forste År af Ægteskabet, af hvilke Hertugen måtte tilbringe den meste Tid dels ved Hæren, dels i Kongens Tjæneste andensteds, henlevedes Dagene mest på Gottorp, skönt jævnlig også på Louisenlund og senere på Lykkesborg.

Både Faderen og Moderen forte selv Tilsyn med Börnenes Undervisning, der ledédes af dygtige Lærere, men Religionsundervisningen ledede Hertuginden selv. Det var dog ingenlunde alene de åndelige Ævner hos Börnene, Forældrene på bedste og omhyggeligste Made sogte at udvikle. Også de legemlige Kræfter og Færdigheder ovedes og styrkedes ved al god Idræt, ved Ovelse i Våbenbrug, ved at lære dem at tumle Hesten sikkert og udholdende, og ved at göre dem så vidt muligt til Herrer over enhver af Legemets Muskler. Når vi nu med Glæde og Beundring se vor Konge, trods de syv Gange ti År, han har lagt tilbage, styre sin Ganger med hele Ungdommens Kraft og Sikkerhed og bevæge sig til Fods på lange Ture med en Smidighed og Elasticitet, der gör mangen ung til Skamme, da turde det nok være, at vi for den Glæde, dette Syn volder os, kan fore Takken for en ikke ringe Del tilbage til det Barndomshjem, der så kærligt, trofast og omsigtsfuldt vågede over Börnenes åndelige og legemlige Vækst.

Hertuginden yndede meget al god og sund Læsning og var selv en flittig Skribentinde, idet hun forte Dagbog over sin Tids Tildragelser, og da særlig skildrede de Begivenheder, hun selv på nærmere Hold havde været Vidne til eller Deltager i.

Da Hertugen var dod d. 17. Februar 1831, bredte Sorgen sin tunge Skygge over Hertugindens Liv, og det blev ikke lettere for hende, da Sönnernes Fremtid snart krævede, at de, den ene efter den anden, måtte forlade Fædrenehjemmet og derfor den ene Plads efter den anden blev tom. Men det fromme og opofrende Moderhjærte vidste at fremlokke et spirende Håb om Lykke af hvert et tungt Farvel, hun måtte sige, og sikkert fulgte Moderens brændende Bönner Börnene på alle deres Veje, ligesom disse da heller aldrig glemte deres Barndomshjem og den Fader og Moder, der havde vidst at göre det lyst og lykkeligt for dem.

Hertuginden flyttede 1836 til sit Enkesæde Lykkesborg, hvor hun nu levede,

til hun 1848 under Oproret måtte drage bort. Hun tog da til Ballenstedt til sin Datter, Hertuginde Frederikke Caroline Juliane, der var gift med Hertug Alexander Karl af Anhalt-Bernburg, hos hvem hun henlevede hele sit øvrige Liv.

1853 havde Hertuginden den Glæde at se sin fjerde Sön, Prins Christian, valgt til Tronfølger i Danmark, og 1863 så hun ham bestige Danmarks Trone. Med ham måtte hun gennemleve det tunge År 1864 og se sit eget Slot i Fjendernes Hænder.

I Begyndelsen af 1867 blev den 78-årige Kvinde syg, skönt ikke således, at hendes Tilstand vakte Bekymring hos hendes Omgivelser. Men d. 13. Marts kaldtes hun dog pludselig bort. Hendes Lig bisattes d. 18. Marts foreløbigt i Kapellet ved Slottet i Ballenstedt, og hendes Kiste blev båren af alle hendes endnu levende seks Sönner, idet Hans Majestæt vor Konge og hans Brødre alle vare samlede omkring deres elskede Moders Båre. Senere førtes hendes Lig til Sønderjylland, hvor hun nu hviler i Slesvig Domkirke ved sin forudgangne Husbonds Side.

Hertug Hans den Yngre,

Sön af Kong Christian den Tredje og Dronning Dorotea, født på Koldinghus d. 25. Marts 1545, død på Lykkesborg d. 9. Oktober 1622. Han havde i Len Sundeved, Als og Ærø, og fik senere Ryd Kloster, hvor han opførte Lykkesborg Slot. Gennem Hertug Hans nedstammer Hans Majestæt Kong Christian den Niende fra Kong Christian den Tredje som den niende i Slægtrækken, Mand efter Mand.

LANDGREV

VILHELM AF HESSEN

OG

LANDGREVINDE

LOUISE CHARLOTTE.

Juleaften, d. 24. December 1787 fødtes *Prins Vilhelm af Hessen*, Hendes Majestæt Dronning Louises Fader, i Hessen-Kassel. Han var Sön af *Landgrev Frederik*, født 11. September 1747, der opnåede den höje Alder af næsten 90 År, idet han först døde d. 20. Maj 1837. Prins Vilhelm blev i sine unge År indkaldt her til Danmark af sin Farbroder, Landgrev Karl af Hessen-Kassel, der som Statholder i Hertugdömmerne boede på Gottorp, og næppe femten År gammel udnævntes han, d. 5. November 1802, til Ritmester à la suite af Kavalleriet, med Anciennetet fra 1. Januar 1793.

Prinsens militære og civile Uddannelse fortsattes nu her under Kronprins Frederiks Öjne. Denne kom snart til at holde meget af den unge, samvittighedsfulde og flittige Prins, og tog ham jævnlig med på sine Rejser i Landet. Således fulgte Prins Vilhelm 1803 og 1805 med Kronprinsen. I det sidstnævnte År gjaldt Rejsen Kiel. Efter en Tids Ophold der, rejste Kronprinsen med sin unge Frænde til Louisenlund, hvor han gæstede sine Slægtninge, og drog da atter tilbage til København.

D. 25. September 1805 ansattes Prins Vilhelm som Kapitajn og Kompagnichef ved Holsteinske Infanteriregiment. D. 13. Juni 1806 udnævntes han til Major og fik Kommandoen over Regimentets 2den Bataillon. D. 18. Maj 1811 udnævntes Prinsen til Oberstlieutenant og blev d. 26. Marts 1814 forsat til samme Regiments 1ste Bataillon, men udtrådte efter Ansøgning af Nummer og sattes à la suite i Regimentet med Oberstskarakter d. 15. Juli samme År.

D. 10. November 1810 ægtede Prins Vilhelm *Prinsesse Louise Charlotte*, født på Kristiansborg Slot d. 30. Oktober 1789. Prinsessen var en Datter af *Arveprins Frederik*

Landgrevinde Louise Charlotte.

Landgrev Vilhelm.

(død 1805), Kong Christian den Syvendes Halvbroder, og hun var således Søster til den senere Kong Christian den Ottende. Brylluppet stod på Amalienborg i Kong Frederik den Sjettes Palais, det samme, i hvilket Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise nu residere. Om denne Bryllupsfest indeholder Berlingske Tidende for d. 9. November 1810 følgende Meddelelse: „Lördag d. 10. November Kl. 6 en halv Slet fuldbyrdes Formælingsakten imellem Hendes Höjhed Prinsesse Louise Charlotte af Danmark og Hans Durchlauchtighed Prins Vilhem af Hessen på Hans Majestæt Kongens Palais. — Söndag d. 11. November, om Eftermiddagen Kl. 6, modtager Hendes Höjhed Prinsesse Louise Charlotte Gratulations-Cour af Damer og Kavallerer i Hans Höjhed Prins Christian Frederiks Palais. — Mandag d. 12. November, om Aftenen Kl. 6 en halv, bliver Apartement ved Hoffet for Kavallerer og Damer af de 3 første Klasser i Rangen." — I de förste År af deres Ægteskab boede Prins Vilhelm og Prinsesse Louise Charlotte, når de vare her i København, i den store Gård på Hjörnet af Amaliegade og St. Annæ Plads, til venstre, når man kommer fra Pladsen.

D. 17. Juni 1815 ansattes Prinsen som Chef for 2det Jyske Regiment, der havde Garnison i Ålborg, og med denne Udnævnelse fulgte snart, at Prinsen måtte sige sin huslige Lykke Farvel for et længere Tidsrum. En Bataillon af 2det Jyske, med Prins Vilhelm som Chef, beordredes nemlig til at følge med det Auxiliairkorps, Kong Frederik den Sjette dette År sendte til Frankrig. Dette Korps bestod af *14 Eskadroner*, nemlig Livregiment Ryttere, Prins Ferdinands Dragoner og holsteinske Ryttere samt de to holsteinske Husareskadroner; *8 Linjebataillоner* på 6 Kompagnier, nemlig 1ste Bataillon og Jægerkompagniet af 2den Bataillon af følgende Regimenter: »Dronningen«, »Slesvig«, »Fyn«, 1ste, 2det og 3dje Jyske, »Oldenburg« og »Holstein«, sammensatte to og to i Regimentskommandoer under Obersterne Prins Vilhelm af Hessen, Prins Vilhelm af Holstein-Beck, Scriver og Riech; desuden *2 lette Bataillоner:* slesvigsk Jægerkorps og holsteinsk Skarpskyttekorps, samt *4 Batterier* på 10 Pjecer. I November 1815 samledes Korpset i Holstein og førtes af den dygtige General, Prins Frederik af Hessen, Kongens Svoger, gennem det vestlige Tyskland (en Del af Korpset hjemsendtes dog fra Bremen), Holland og Belgien til det nordlige Frankrig, hvortil det ankom i Januar 1816. Prins Vilhelm indkvarteredes med sin Bataillon i Bouchain. Korpset blev nu i tre År stående i Frankrig, og der udviklede sig snart et i alle Måder fortroligt og hjerteligt Forhold imellem Franskmændene og Jyderne. Foruden Jydernes brave og rolige Karakter, bidrog sikkert ikke lidet til dette gode Forhold, at der i Korpset altid herskede en stræng og god Mandstugt. I Efteråret 1818 befriedes Frankrig endelig for den tvungne Indkvartering, og Prins Vilhelm, der imidlertid d. 28. April samme År var udnævnt til Generalmajor, vendte da atter med Korpset tilbage til Danmark.

1819 byttede 2det og 3dje Jyske Regiment Kvarterer, således at 2det blev forlagt til København og 3dje kom til Ålborg. Dette Bytte kunde kun være Prins

Vilhelm og hans Familie behageligt og kærkomment. D. 25. Januar 1823 udnævntes Prins Vilhelm til Regimentschef, blev d. 9. Januar 1834 tjænstgörende Gouvernør i København, fik ved Faderens Død, d. 20. Maj 1837, Titel af Landgreve, blev d. 24. Juni 1838 Generallieutenant og fratrådte d. 1. Juli 1842 Regimentschefsposten, idet han fra samme Dag udnævntes til virkelig Gouvernør i København, hvilken höje Stilling han beklædte til 23. April 1848. D. 28. Februar 1848 udnævntes Landgrev Vilhelm til General.

Se vi hen til den lange Årrække, fra 1815 til 1842, i hvilken Landgrev Vilhelm var knyttet til 2det Jyske Regiment, først som Bataillonskommandør og senere som Regimentschef, da viser denne Tid sig at have været en smuk og betydningsfuld Periode i Landgrevens Liv. De ældre iblandt os ville endnu mindes den udmærkede Plads, dette Regiment indtog i Hærens Rækker. Og for at opnå og bevare denne Plads for Regimentet, var der fra Landgrevens Side arbejdet med en aldrig svigtende Udholdenhed både blandt Officerer og Mandskab. Regimentet var kendt over hele Landet for sin Dygtighed, Orden og strænge Disciplin, og fra dette Regiment er udgået en Række fortrinlige Officerer, hvis Navne have en lige så kær som kendt Klang i hele Folket. Det vilde føre alt for vidt at nævne dem alle, og vi skulle derfor her kun minde om General Frederik Rubek Henrik *Bülow*, Sejrherren ved Fredericia, General Hans Nikolaj *Thestrup*, senere Krigsminister, Major Karl Frederik *Krabbe*, dødelig såret som Chef for Regimentet d. 6. Juli 1849, General Niels Georg *la Cour*, Chef for 6te Reservebataillon ved Kolding og Gudsø, Major Anton Filip *de St. Aubain*, dødelig såret som Chef for 4de Forstærkningsbataillon d. 25. Juli 1850, Oberst Arnold *Falkenskjold*, Chef for 23de Regiment, Kapitajn Georg *Falkenberg*, der faldt ved Øvre Stolk d. 25. Juli 1850, og General Christian Ferdinand *Baudit:*. Landgrev Vilhelm var stolt af sine gamle Regimentskammerater, der vare begyndte som hans Elever og som væsentlig skyldte ham deres Uddannelse, og vi ville ikke glemme, af Hjærtet at takke ham for hvad han ved sin Gerning og ved sine Officerer har været for Danmark. Landgreven bevarede altid sin Kærlighed til og Trofasthed mod sit gamle, 1842 omdannede Regiment, og støttede kraftigt og kærligt de sårede og de faldnes Efterladte både i den første og anden slesvigske Krig. Den samme Orden, Dygtighed og Punktlighed prægede ligeledes Landgrevens Styrelse som Gouvernør i København.

1839 flyttede Landgrev Vilhelm og Landgrevinde Louise Charlotte til Amalienborg, hvor deres Bolig fremtidig blev. De boede lige til deres Død i det Palais, hvor Hans kongelige Höjhed Kronprins Frederik nu har sin Residents. Ligesom Kong Frederik den Sjette altid satte stor Pris på Landgreven og betragtede ham som en af sine mest trofaste Støtter, således holdt Landgreven på sin Side også meget af Kongen. Deres indbyrdes Forhold var således både kærligt og fortroligt. Kong Christian den Ottendes Karakter og Tilböjeligheder vare i meget Landgrevens så fremmede, at Svogrene næppe kom til at stå på den fortrolige Fod med hinanden, som Tilfældet ellers vilde have været.

Her skal i denne Forbindelse endnu, som Vidnesbyrd om Landgrevens klare Blik og danske Følelse, nævnes hans stærke Misbilligelse af, at Kong Christian den Ottende udnævnte Prinsen af Avgustenborg til Statholder og overstkommanderende General i Hertugdömmerne. Meget havde måske været anderledes, om Landgreven og andre da væer horte. Kong Frederik den Syvende nærede både Kærlighed til og Respekt for Landgreven, og det var ene Kongens private Forholde, der gjorde, at de i Tidens Løb måske levede mindre med hinanden end forhen.

Landgrev Vilhelm, der fra sin tidligste Ungdom havde været nöje knyttet til Danmark og havde levet sin meste Tid her, elskede altid Landet og Folket höjt og betragtede Danmark som sit andet Fædreland. Han talte derfor også helst det danske Sprog. Dette, at han således gennem sin Livsgerning og gennem sit Ægteskab havde knyttet sig så hjærtelig nær til Danmark og det danske Folk, var sikkert ikke den mindste Adkomst, han havde, til den Höjagtelse og Hengivenhed alle, der kendte ham, nærede for ham, mens han levede, og den oprigtige Deltagelse, hvormed Budskabet om hans Død blev modtaget.

Landgrev Vilhelm var en Fyrste i Tanke og Handling, hans Karakter var ædel, ren og retsindig, hans Død som hans Liv var gudhengiven og from. Han havde, ligesom hans Hustru, et stort Hjærte, og de levede et smukt og kærligt Liv med hinanden. Landgreven tilhorte i Anskuelser og Livssyn i mange Måder en svunden Tid, hvad da let bliver Tilfældet med den, der opnår en så höj Alder som han. Men alt det, han hos sig bevarede fra Fortiden, var kun det gode og rene. Af Natur og i Følge hele sin pligttro Tænkemåde var han til det yderste Legitimist; dette viste sig blandt andet også derved, at det var ham særlig kært at vide, at han havde modtaget det Æreslegionskors, han bar, af en Bourbons Hånd. Han var i det mindste som i det störste tro imod, hvad han ansa for Ret og Pligt, og som han strængt krævede denne Troskab af sig selv, således krævede han den ubetinget af alle sine undergivne. Denne hans urokkelige og usvigelige Troskab gjorde derfor også, at han afskyede og fordømte Oproret 1848. Hvorledes han så på dette Opror, lagde han også i Gerningen klart for Dagen. Landgreven nægtede således at betale Skatter til Oprorerne af sine holsteinske Godser; og ikke alene fandt han sig rolig i at blive udpantet for Skat og Panteomkostninger, men samtidig gik han selv hen og betalte sin Skat endnu en Gang til den danske Statskasse, ti *der* skulde den *rettelig* betales: hvad han var bleven pantet for, måtte kun gå ud over ham selv. Og når Landgrev Vilhelm handlede således, da kan man ikke sige, at han tog af sin Overflod. Den store Godgörenhed, som Landgrevens Hus udfoldede, måtte naturligt medføre, at de økonomiske Forhold ikke kunde være så rigelige, at det, at betale sin Skat to Gange, jo vel kunde være føleligt nok.

Endnu skal her anføres et Træk om Landgrev Vilhelm fra 1864. Tysklands fornyede uretfærdige Overfald på Danmark var ham en Kilde til dyb Sorg og Harme. En

Dag stod Landgreven ved sit Vindue i Stueetagen, da Tropperne droge over Amalienborg Plads for at indskibes på Toldboden. Da udbrod den gamle Mand med Tårer i Öjet og bævende Stemme: »*Gud være med Eder, Kammerater! og føre Eder sejrrige hjem*«! Denne Bön for den danske Hær skulle vi altid mindes.

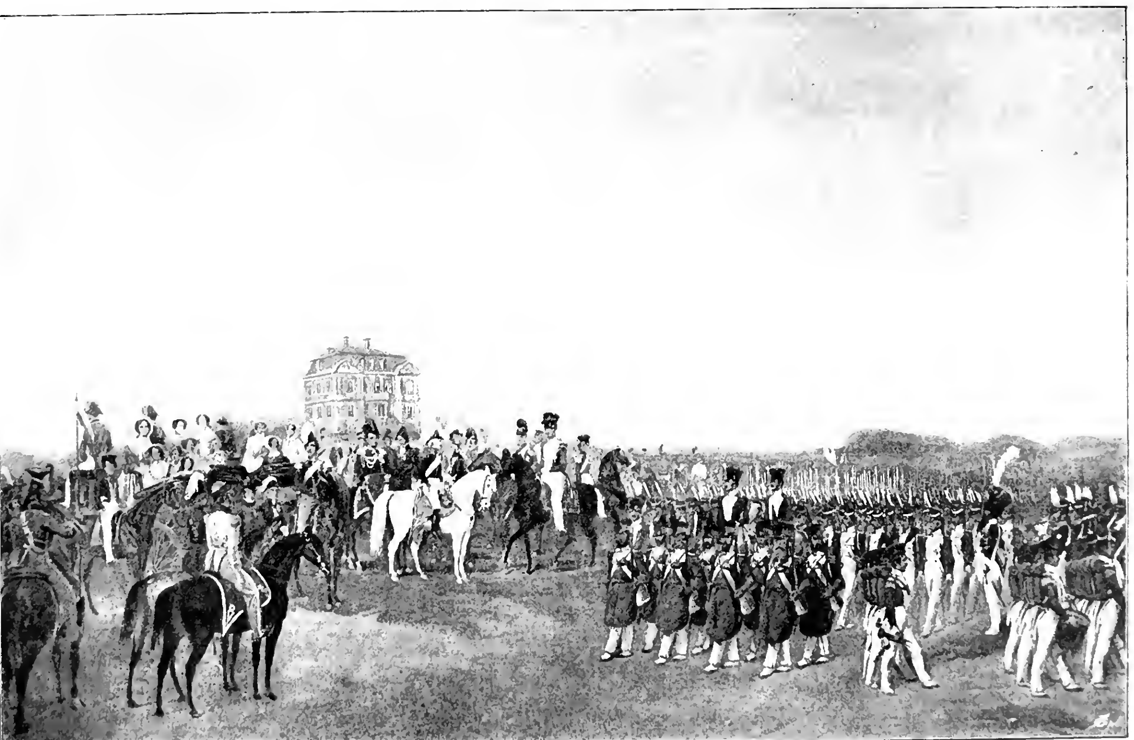
Landgrevinde Louise Charlotte var en trofast Hustru og en kærlig og opofrende Moder. Hun var flittig, kærlig og, skönt økonomisk, meget godgörende. Hvor hun mødte Trang og Nød, var det hende ikke alene en Glæde, men en inderlig Trang at hjælpe, ja hun betænkte sig end ikke på at give så rundelig, at hun selv kunde savne. Dette hængte sikkert sammen med hendes fromme Sind. Tillige elskede Landgrevinden Kunsten, særlig den dramatiske Kunst, hvorfor hun både stadig fulgte den på Teateret og meget ofte i sit eget Palais lod opføre Skuespil og Tableauer, der altid vare ordnede med stor Smag.

Af Landgrev Vilhelms og Landgrevinde Louise Charlottes Börn vil i disse Blade kun en blive omtalt, Hendes Majestæt Dronning Louise af Danmark. Forældrene fulgte og vågede over Börnene med aldrig svigtende Kærlighed og Troskab, ligesom disse bevare Forældrene i et velsignet Minde.

D. 10. November 1860 fejrede Landgreven og Landgrevinden deres Guldbryllup. Fra Morgenstunden mindedes Københavns Indbyggere Festen ved almindelig Flagning. Guldprudeparret samledes Kl. 10 om Formiddagen i Landgrevens Palais med deres Börn, nærmeste Slægt og daglige Omgivelser til Gudstjæneste, ved hvilken Stiftsprovst Paulli talte. Ved Middagstid ankom Kong Frederik den Syvende og overbragte selv en hjærtelig Lykønskning, og derefter fandt en talrig og glimrende Kur Sted. Selve Dagen og Dagene derefter vare rige på talrige Vidnesbyrd om den store Kærlighed og Sympati, Landgreven og Landgrevinden havde vidst at vinde i deres lange Liv. På denne Dag overraktes dem det Billede af Professor Simonsen, hvoraf en Del her gengives. Det forestiller en Revu på Eremitagesletten for Kong Frederik den Sjette, tænkt afholdt först i Trediverne, og på Billedet findes mange Portrætter af Personer, der omtales i dette Skrift.

Landgrevinde Louise Charlotte oplevede at se sin Datter, Hendes Majestæt Dronning Louise, bestige Danmarks Trone. Hun levede længe nok til atter at se sit Fædreland indviklet i en hård og sorgelig Krig, om hun end ikke oplevede at se Slutningen på denne. Efter længere Tids Sygdom sov hun stille og fredeligt ind på Amalienborg d. 28. Marts 1864, Kl. 9½ om Morgenen, i sit 75de År. Hendes Støv hviler i Roskilde Domkirke.

Landgrev Vilhelm overlevede sin Hustru i næsten halvfjerde År. Den gamle Herres sidste Öjeblikke vare smukke og fredelige som hele hans Liv. Efter at han i et Par Dage havde ligget stille hen, ligesom i en Døs, kom han til sig selv igen om Formiddagen d. 5. September 1867. Han samlede da sin Familiekreds og sine gamle Tjænere om sig, og sagde hver især en tydelig og bestemt Tak, for hvad de havde været for ham

Drn. Car. Amalie. Prs. Carol. Prs. Wilhm.
Landgrevinden. Drn. Marie. Gener. Bülow. Prins Ferdinand. Fred. VII.
Chr. IX. Dronn. Louise. Chr. VIII. Frederik VI. Landgr. Vilhelm.
Admiral St. A. Bille.

Revue på Eremitagesletten.

i Livet. Derpå modtog hans Nadverens Sakramente, og sagde endnu kun stille og ydmygt: »Jeg håber, at den barmhjærtige Gud vil tilgive mig mine Synder!« Efter den Tid lå han fredeligt og roligt hen og udåndede Kl. 4½ uden Smærte.

Den påfølgende Söndag afholdtes der på Amalienborg en Sorgegudstjæneste, ved hvilken Landgrevens Lig forelöbig blev bisat i et lille Kapel, der var indrettet i Haven. I den kongelige Families og en talrig Sorgeskares Overværelse, talte Biskop Martensen over det Ord af det Gamle Testament: »*Han var en trofast Mand og frygtede Gud,*« et Ord, der med Sandhed kunde siges om den afdøde. Senere førtes Landgrevens Lig til Rumpenheim i Hessen, hvor han önskede at hvile ved sine Forældres og en tidligere afdød Datters Side.

DERES MAJESTÆTER

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

OG

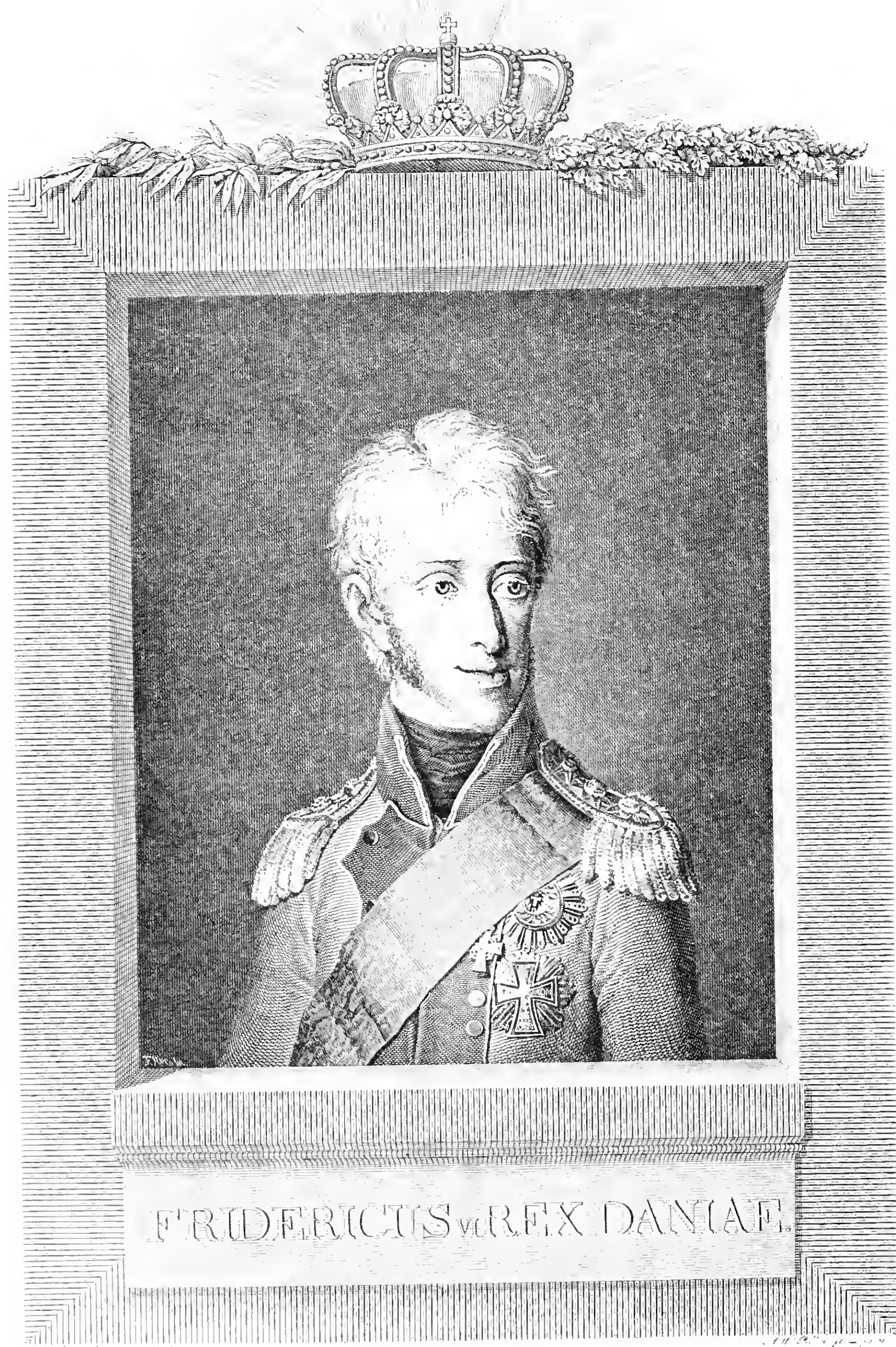
DRONNING LOUISES

BARNDOM OG UNGDOM.

Prins *Christian, Hertug Frederik Vilhelm Porl Leopolds* fjerde Sön, blev fodt på Gottorp Slot Onsdag d. 8. April 1818 Kl. 10½ om Formiddagen. Han dobtes en af de sidste Dage i Maj Måned i Gottorp Slotskapel, og opnævntes efter Prins Christian Frederik, den senere Kong Christian den Ottende. Denne kom til Gottorp fra Als, hvor han da opholdt sig, for, sammen med sin Hustru, Prinsesse Caroline Amalie, at være tilstede som Dåbsvidne.

Hans forste Barndomsår henrandt stille og fredeligt i et kærligt Hjem under trofaste og omsigtsfulde Forældres Varetægt. Sammen med sine Soskende nod han en samvittighedsfuld Undervisning af dygtige Lærere, idet intet blev sparet for at udvikle alle Börnenes åndelige og legemlige Ævner. Dog ledede Moderen selv Undervisningen i Kristendomskundskaben, idet Hertuginden, ligesom hendes Soster, Dronning Marie Sofie Frederikke, var en alvorlig kristen Kvinde og derfor onskede at drage Börnene derhen, hvor hun selv havde fundet Freden og Glæden.

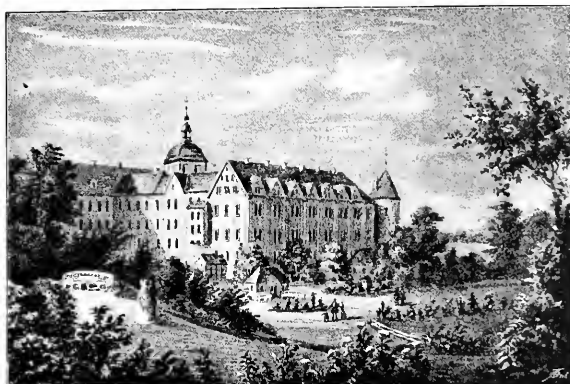
Således henlevede Prins Christian en lykkelig Tid i Forældres og Soskendes Kreds til sit trettende År, da Faderens Dod, d. 17. Februar 1831, pludselig kastede sin morke Skygge ind over Hjemmet. Hertug Vilhelm havde i sit Testamente bedet Kong Frederik den Sjette om, i Forening med Prins Vilhelm af Hessen-Filipsthal, at være Formynder for Sönnerne. For Prins Christians Vedkommende gjorde hans Gudfader, den senere Kong Christian den Ottende, Fordring på at blive taget pa Rad med om sin unge Frændes Fremtidsbane. Han gentog ved den Lejlighed, hvad han allerede forhen oftere havde udtalt, at den unge Prins Christian under alle Omstændigheder måtte gå i dansk

FRIDERICUS VI REX DANIAE.

MARIA REGINA DANIAE.

Tjæneste, hvad da også var Prinsens eget Ønske. Prins Vilhelm kom i Sommeren 1831 i Besøg hos Hertuginden, der dengang opholdt sig på Louisenlund, og den unge Prins Christian udtalte da for ham Ønsket om at indtræde i Marinen. Kong Frederik, som i Efteråret besøgte Hertuginden, syntes dog ikke om denne Plan, men foreslog derimod Prinsen at tage Tjæneste i Hæren, hvad denne også indvilligede i, og det besluttedes derfor, at Prins Christian skulde rejse til København for at gennemgå et Undervisningskursus på Landkadet-Akademiet. Rejsen tiltrådtes snart, og først i Oktober tog Prins Christian en bevæget Afsked med sin elskede Moder og det Hjem, hvortil alle hans bedste og dyrebareste Minder knyttede sig.

Da Prins Christian i Oktober Måned 1831 ankom til København, fik han for

Gottorp.

Undervisningens Skyld Bolig på Landkadet-Akademiet i Chefens, Oberst Lindes Hus, hvor han i de følgende År stadig havde sit Hjem.

Undervisningen på Akademiet dreves med stor Flid og Alvor såvel fra Prinsens som fra Lærernes Side. Prins Christian var livlig og lærelysten, og endnu mange År efter den Tid mindedes hans gamle Lærere, hvorledes han ved sine Spörgsmål og Bemærkninger i Timerne kunde få Samtaler i Gang, der gave det törreste Æmne ny Interesse selv for den, der Dag ud og Dag ind måtte tale om det og troede næsten at have talt sig træt. Det varede da heller ikke længe for den elskværdige og livlige unge Prins var alles Yndling. Men ligesom Prinsens Lærere kun med Glæde kunde tænke tilbage på disse Undervisningsår, således bevarede Eleven, både som Prins og senere som Konge altid sine Lærere i venlig Erindring, skönt deres Virksomhed som sådanne kun strakte sig over fire År. Der er nu kun en eneste af dem i Live, Hans Excellence Generallieutenant

Wörishöffer, men så længe hans gamle, trofaste Hjærte banker, vil det også blive varmt ved Tanken om den unge Prins, som nu sidder på Danmarks Trone.

Det var på Akademiet dog ikke alene den stille Syslen med Bøger og boglige Kundskaber, der fyldte Prinsens Tid. Også legemlig Idræt øvedes, og der var snart ikke mange, der kunde måle sig med Prins Christian i Våbenbrug, og det, hvad enten det gjaldt om at svinge Sværdet eller lade Kuglen finde dens Mål. Prinsen var en sikker og elegant Rytter, en Mester i al gymnastisk Færdighed, en let og udmærket Danser. Frem for alt var han i Besiddelse af et personligt Mod og en Uforfærdethed, der sikkert havde sin Rod i hans rene og gode Samvittighed.

Også Prinsens kærlige Hjærte lagde sig under hans Ophold her i disse År altid for Dagen. Det nære og hjærtelige Forhold til Kong Frederik den Sjette gjorde jo, at han var en stadig Gæst i Kongens Hus. Men det var ikke den mindste Glæde for Prinsen

Prins Christian 1829.

Prins Christian 1832.

ved disse Besøg, at han, når han kom hjem til Akademiet, kunde bringe med sig noget af al den Herlighed, som fandtes på Kongens Bord, og bede så en og så en anden af sine Lærere om at tage det med hjem til hans Börn.

Prinsens Værelse på Akademiet er nu taget i Brug som et af Rigsdagens Lokaler. Udenfor dets Vinduer stod et stort Kastanietræ, som det i de År var hans Glæde at betragte og følge under Årstidernes skiftende Indflydelse, fra de nøgne Grene ved Vintertid til Forårets spirende Liv, fra Sommerens bugnende Kraft til Efterårets rige Farvepragt. Dette Træ står endnu på sin gamle Plads, de mange henrundne År have tilsyneladende ikke taget på det, og Kong Christian går det aldrig forbi uden at sende det en venlig Hilsen. Mange flere end Danmarks Konge ville sikkert føle sit Hjærte slå raskere ved at stå i dets Skygge; det har både gode Minder og lyst Håb i Gem.

Den, der med ikke mindst Interesse fulgte den unge Prins Christians Udvikling, var Kong Frederik den Sjette, og dette gjorde han ikke blot fordi han var hans For-

mynder, men fordi *han elskede ham*. Derfor var det heller ikke her en kolig og forretningsmæssig Deltagelse, som man ser mangen Formynder vise sin Myndling. Kong Frederik skænkede Prins Christian, men han fulgte ham på alle hans Veje, i stort og i smat, som den kærligste Fader følger sin kæreste Sön. De, der stode Kong Frederik personligt nær, mindes endnu, hvorledes den gamle Konges Öjne lyste og tindrede, når Prins Christian kom ind i Stuen, og hvorledes de fulgte ham, hvor han gik og stod. Kongen kunde være nok så tung og trykket i Sindet, og blot hans unge Frændes Komme glattede straks Rynkerne i hans Pande og lokkede Smilet frem på hans Læber. Ja, der er flere end én, der have hørt den gamle Konge sige ved sig selv, når den unge Prins kom ind til ham: Gud give han var min Sön! En Dag var der en meget stor Post, som skulde besørges fra Kabinettet. Expeditionssekretæren Hjaltelin stod for dette Arbejde og

Landkadet-Akademiet.

havde flere Hjælpere til at lave Konvolutter og forsegle Brevene. Kong Frederik den Sjette fulgte selv Arbejdets Gang. Pludselig går Dören op, og Prins Christian træder ind. I det samme Kongen ser ham, stråler hans Öjne og han udbryder: *Se, sådan en Sön skulde jeg have!* Vi danske, for hvem det altid er en Kilde til Glæde, når vi kunne knytte Tråden mellem det gamle og det nye, vi ville med inderlig Glæde mindes det Bånd, som bandt vor gamle kære Konge til vor nuværende Herre og Konge. Og elskede Kong Frederik den Sjette og hans Dronning Prins Christian, som om han var deres egen Sön, da elskede han også dem, ja elsker dem den Dag i Dag, mindes dem stadig og taler om dem med den inderligste Hengivenhed og Kærlighed.

Undervisningen på Akademiet gik imidlertid sin rolige Gang. Der måtte stadig aflægges Rapporter til Kongen om Prinsens Fremskridt, og særlig måtte Chefen, Oberst Linde, hver Söndag Morgen Kl. 9, når Kongen var her i Byen møde, om Sommeren på

Frederiksberg Slot, om Vinteren på Amalienborg, for at give Kongen de Meddelelser om Prinsen, der drejede sig om den forløbne Uge, og modtage Kongens Befalinger for den følgende. At Prinsen desuden, så vidt hans Tid tillod, gik ud og ind hos Kongen som vel den kæreste Gæst, der kunde komme, følger jo af sig selv.

D. 14. Maj 1835 blev Prins Christian, i den kongelige Families og sin Moders Nærværelse, konfirmeret i Kong Frederik den Sjettes Avdientsværelse på Amalienborg af Sognepræsten ved Garnisonskirke, Pastor Glahn. Samme Dag udnævntes han til Ritmester ved Hestgarden, men blev foreløbig stadig boende på Akademiet. 1839 flyttede han til Hestgardens Kaserne ved Frederiksholms Kanal, hvor han havde sit Hjem, når han var her i Hovedstaden, indtil han 1842 drog med sin unge Hustru ind i det gule Palais i Amaliegade, hvor det Hjem skulde dannes, der blev hans bedste Lykke og Glæde, og som har kastet Glans over det lille Danmark, så Lyset fra dette Hjem stråler ud over hele Evropa.

I de mellemliggende År havde Kongen overdraget Prins Christian et Par udenlandske Sendelser. Således lykønskede han 1837 på Frederik den Sjettes Vegne Dronning Victoria af England i Anledning af hendes Tronbestigelse, og det følgende År, 1838, repræsenterede han Danmarks Konge ved hendes Kroning i Westminster Abbediet.

Hidindtil var Prinsens Uddannelse væsentlig gået i militær Retning, men i Følge sin egen Trang og efter Kongens Ønske besluttedes det nu, at han skulde anvende et År til Universitetsstudier. Det Sted, Kongen da efter Samråd med Prinsen valgte til disse Studier, var Bonn. Kongens Kærlighed og Omsorg fornægtede sig heller ikke her. Det sidste (måske med Undtagelse af en eller anden lille Familie-Billet), Kong Frederik den Sjette skrev i denne Verden, var en Instruks på tre Foliosider til den ledsagende Kavaler i Anledning af Prinsens Rejse til og Ophold i Bonn. Denne Kavaler var daværende Kammerjunker Oxholm, Kapitajn i Fodgarden, senere Overhofmarskal.

Forinden Afrejsen til Bonn ledsagede Prins Christian Kongen på en Rejse gennem Sønderjylland, hvor han tillige tog Afsked med sin Moder, og overværede sammen med Kongen en Revu i Rensborg over de der sammendragne Tropper.

Prins Christian ledsagedes under sit Ophold i Bonn af Landgrev Vilhelms Sön, Prins Frederik, Broder til vor nuværende Dronning, med hvem han tilbragte Studieåret ved Universitetet. Efter en Rhinfart ankom Prins Christian til Bonn d. 19. Oktober 1839. Her studerede Prinsen nu Retsvidenskab og Historie, og særlig blev de nordiske Rigers Unionshistorie gennemgået efter Jahns Skrift. Der var daglig fire Timers Forelæsninger og Examinatorier og henved tre Timers Selvstudium, så Tiden brugtes godt.

Få Uger efter Prinsens Ankomst til Bonn døde temmelig uventet Kongen d. 3. December 1839, og dette forårsagede, som naturligt er, Prins Christian en dyb og inderlig Sorg, ja rystede ham så stærkt, at han ikke mægtede at skrive hjem de første Dage. D. 10. December skriver Kapitajn Oxholm til Kong Christian den Ottende: »Prins Christian

er aldeles sønderknust ved hans store Tab, og jeg har troet at burde forsikre ham om, at Deres Majestæt vel allernådigst vilde have ham dispenseret fra, straks i Öjeblikkets forvirrede Sindsstemning, selv at anbefale sig til Deres Majestæts Nåde og Beskyttelse, hvortil hans ædle Hjærte og Tænkemåde göre ham så værdig.«

Kong Christian den Ottende.

I Foråret 1840 foretog Prins Christian en Rejse fra Bonn over Würzburg, Regensburg, München, Augsburg og Innsbruck til Venedig, en Udflugt, af hvilken han havde megen Glæde, og vendte tilbage til Bonn over Stuttgart, forfrisket på Sjæl og Legeme. I April 1841 tiltrådtes Hjemrejsen, der lagdes over Gotha, Weimar, Dresden og Berlin, hvor Prins Christian en Tid var Kong Frederik Wilhelm den Fjerdes Gæst.

1841, kort efter sin Hjemkomst, blev Prins Christian forlovet med sin Barndomsveninde, Landgrev Vilhelms Datter, Prinsesse Louise, af Hessen, født 7. September 1817. Denne Forlovelse blev deklareret ved en Kur på Amalienborg, hvor Kongen førte Prinsen ved Hånden og Dronningen Prinsessen og forestillede dem for de Tilstedeværende.

D. 26. Maj 1842 stod Prins Christians og Prinsesse Louises Bryllup i Landgrevens Palais på Amalienborg. Det var Prins Christians kærlige Fostermoder, Enkedronning Marie Sofie Frederikke, der gjorde ham det muligt allerede da at sætte Bo. Ti den gamle Enkedronning slap intet Öjeblik Prins Christian af sin kærlighedsfulde Omsorg.

Kort efter Brylupet overdrog Kong Christian den Ottende Prins Christian at drage til St. Petersborg for at repræsentere Kongen ved Kejser Nikolaus' Sølvbryllup d. 13.

Prins Christian 1839.

Prins Christian.

Juli 1842, og atter 1844 gik Prins Christian i kongeligt Ærinde derover i Anledning af Storfyrstinde Alexandras, Prins Frederik af Hessens Gemalindes Sygdom og Død d. 10. Avgust 1844.

Ved *Åbent Brev* af 8. Juli 1846 erklærede Kong Christian den Ottende, at det var fremgået af grundige Undersøgelser, at, hvis den i Danmark herskende Mandsstamme skulde uddø, fulgte Sønderjylland ligesom det øvrige Danmark Kongelovens Arvefølge. Denne Erklæring, der var fuldstændig korrekt og aldrig er bleven modbevist, hvor ofte den end er bleven modsagt, fremkaldte Indsigelser fra mange Sider, særlig fra Hertugen af Avgustenborg. Men her skal det mindes, at Prins Christian straks tiltrådte den, idet han erklærede, at det åbne Brev ikke kunde hindre ham i at tjæne Kongen med samme Troskab som tidligere, og han stod derfor ved sin Troskabsed. I en særlig Memorial moti-

verede han yderligere sin Erklæring med følgende Ord: Såvel den augustenborgske som vor egen Linjes Fordringer på Successionsrettigheder i Hertugdömmerne ere efter min Opfattelse grundede på aldeles uklare Rettigheder, og da Hans Majestæt med Hensyn til det åbne Brev udtrykkelig erklærer, at dette er grundet på Ret og Sandhed, kan jeg ikke længer nære Tvivl og fornyer med fast Overbevisning min Troskabsed til Hans Majestæt, idet jeg urokkelig ærer Hans Majestæts Udsagn i det åbne Brev. Underligt nok skulde det tyve År senere ske, at det Tyskland, som straks og i alle de følgende År bestred den

Prinsesse Louise 1840.

Retsgrund, på hvilken det åbne Brev støttede sig, selv måtte stille sig på den samme, idet de preussiske Kronjurister, som vi siden skulle se, efter Krigen 1864, dömte ud fra de samme Forudsætninger, at Kong Christian den Niende som Danmarks Konge var den eneste arveberettigede Herre i Sønderjylland.

De følgende to År henlevedes i stille Familielykke. Prins Christians og Prinsesse Louises Ægteskab var allerede d. 3. Juni 1843 velsignet med en Sön, Danmarks nuværende *Kronprins Frederik;* d. 1. December 1844 fødtes den ældste Datter, *Prinsesse*

Alexandra, nu Prinsesse af Wales. Juleaften, d. 24. December 1845, blev Prins Vilhelm, nu *Kong Georg den Förste* af Grækenland, födt, og d. 26. November 1847 födtes Prinsesse Dagmar, nu *Kejserinde Maria Feodorovna* af Rusland. Börnene spredte endnu större Lykke over det allerede så lykkelige Hjem, og det var da som nu en Kilde til inderlig Glæde for alle i Hovedstaden, om end i ærbodig Afstand, at fölge det rene og smukke Samliv, der levedes i Palaiet i Amaliegade, et Liv der stod da, som det står endnu, som et Mönster på et kærligt og godt Hjem.

D. 20. Januar 1848 döde Kong Christian den Ottende. Snart blussede Oprorsgnisten, der længe havde ulmet, ud i lys Lue, og dette skulde også indvirke på Forholdene i dette Hjem som i så mangfoldige andre.

Da Krigen 1848 udbrod, var Prins Christian Chef for Hestgarden. Denne afgik, som Vagt for Kongen, under Prinsens Kommando d. 1. April fra Köbenhavn til Roskilde og fortsatte de fölgende Dage Marchen gennem Sælland og Fyn for over Kolding at gå til Flensborg, hvor Eskadronen indtraf d. 12. April. Allerede d. 14de afmarcherede Prinsen atter med sin Eskadron over Åbenrå og Haderslev til Kolding, som nåedes den 16de. Skönt Prins Christian, som födt Sönderjyde, kunde være fritaget for at deltage i Krigen, så meget mere som Livgarden til Hest ikke var bestemt til Felteskadron, lod han det ikke blive ved at have fört sine Folk som Kongens Vagt var til Sönderjylland, men han hvilede ikke, för han fik udvirket, at Kong Frederik den Syvende, da han drog tilbage til Köbenhavn, afgav Eskadronen til Hæren og stillede den til den kommanderende Generals Disposition, med Tilladelse for Generalen til at bruge Hestgarden som enhver anden Rytterafdeling. D. 27. April, da Eskadronen efter allerhöjeste Befaling var stillet til Overkommandoens Rådighed, drog Prinsen til Middelfart for at stöde til Hærens Hovedstyrke. Fra General Hedemann indlöb der imidlertid Ordre til, at Eskadronen skulde slutte sig til det af General Wedell-Wedellsborg kommanderede höjre Flankekorps, der var under Tilbagegang i Nordslesvig, og Prins Christian förte derfor atter d. 28. April sine Folk over Lille Belt og afmarcherede Syd på. Da höjre Flankekorps allerede den fölgende Dag gik over Skodborgå, traf Prins Christian ikke vore Tropper. Han fik dog snart Ordre til at gå tilbage. Da Prins Christian, i Spidsen for den lille Garde nærmede sig Foldingbro over Skodborgå, så man, at denne var besat af Militær, både Fodfolk og Rytteri, og at et Par Kanoner vare körte op ved Broen. Situationen vilde være yderst kritisk, om det var en fjendtlig Afdeling, man her stod over for, og dette var da også straks klart for alle. Prins Christian gjorde Holdt et Öjeblik for at rådslå om, hvorledes man skulde forholde sig. Den Officer, der red sammen med Prinsen, siger: Vi må jo håbe, at det er danske Soldater. Da udbryder Prins Christian: *Ja, er det Fjenden, vi have for os, så have vi kun ét at göre: vi må forsöge at hugge os igennem, ti vor Konges Garde kan ikke tages til Fange!* Med disse Ord sprængte Prins Christian frem i Spidsen for sine Folk, beredt til hellere at lade sig hugge ned end at overgive sig.

Det viste sig imidlertid, at det var vore egne Soldater, der havde besat Broen, og de modtoge den savnede Hestgarde med et varmt Velkommen. Eskadronen forlagdes nu til Verst og d. 30te til Erritso, for d. 1. Maj tilligemed störste Delen af Flankekorpset at overfores til Fyn. Her indkvarteredes Eskadronen först i Indslev og fra 7. Maj i Avlby, Voldby og Rorslev, men efter allerhöjeste Befaling afgik Eskadronen atter d. 9. Maj fra den aktive Hær og afmarcherede til Frederiksborg, hvor den indtraf d. 16. Maj.

Efter pa ny at være stillet til Rådighed for Overkommandoen, afmarcherede Prins Christian d. 20. Juni med Hestgarden fra Frederiksborg over Roskilde til Korsor, hvorfra Tropperne overfortes til Snoghöj. Marchen gik d. 25de til Kolding, d. 27de til Binderup, hvorfra Eskadronen, efter at være indlemmet i Kavaleri-Brigaden under Oberst Juel, d. 29de i Forening med denne bivouakerede i Egnen om Oster-Vamdrup og d. 30te afgik til Jordrup, hvor den forblev til d. 17. Juli, da Armekorpset gik til Stillingen ved Vejle, og Eskadronen henlagdes til Hedensted og Konstantia Kro. D. 6. Avgust rykkede Hestgarden i Forening med 3dje og 6te Dragonregiment længere Syd på, til Egnen mellem Verst, Egtved, Bolling og Jordrup, og i sidstnævnte By fik Prins Christian Kvarter med sine Folk. D. 10de var Hestgarden under Prinsens Kommando pa Forpost, men allerede den folgende Dag dirigeredes Kavaleriet for störste Delen tilbage til Stillingen ved Vejle, og Hestgardeeskadronen blev indkvarteret i Hvejsel, hvor den forblev under den øvrige Del af dette Års Felttog, idet den stadig afgav en Del af sin Styrke til Forposttjæneste.

Efter Afslutningen af Vabenstilstanden blev Hestgarden ved Armebefaling af 4. September beordret til at afgå til Frederiksborg, men da Gennemforelsen af Våbenstilstanden fra tysk Side stodte på Vanskeligheder, og Tropperne derfor beordredes til at blive i de koncentrerede Kantonnementer, de hidtil havde haft, blev også Prins Christian med Hestgarden forelobig i Hvejsel. Eskadronen deltog d. 18. September i Revuen på Lerbækgårds Mark for Kong Frederik den Syvende og forlagdes derpå d. 20de af sanitære Hensyn til Torsted, tæt sydvest for Horsens, samtidig med, at flere andre Afdelinger af samme Grund måtte skifte Kvarter. D. 18de afmarcherede Prins Christian med sin Eskadron gennem Fyn og Sælland til Kobenhavn, hvortil han ankom d. 28. Oktober og blev nu her Vinteren over.

1849 drog Prins Christian med Hestgarden d. 14. Marts fra Kobenhavn gennem Sælland og Fyn til Frederiksgave, hvor Kongen opholdt sig i længere Tid, og ledsagede atter derfra Kongen tilbage.

1850 forblev Hestgarden i Kobenhavn.

D. 1. April 1842 var Prins Christian bleven udnævnt til Eskadronschef i Garden, d. 20. Avgust 1848 til Major, d. 10. Januar 1850 til Oberstlieutenant. D. 4. Maj 1851 udnævnte Kong Frederik den Syvende Prinsen til Kommandor for den kongelige Livgarde til Hest, d. 7. Juli 1851 til Oberst, og endvidere under 10. Oktober 1851 til Direktor for den militære Manege. D. 26. Marts 1852 overdroges midlertidig Inspektionen over Garde-

husardivisionen til Prinsen, der d. 30. Avgust samme År blev udnævnt til Generalmajor, d. 24. Avgust 1853 til Kommandør for 3die Kavaleribrigade og endelig d. 31. Marts 1857 til Generallieutenant og Generalinspektør for Rytteriet.

Skönt de höje militære Poster daglig lagde Beslag på en stor Del af Prins Christians Tid og Kræfter, var der dog stadig Friskhed nok til med Kærlighed og Troskab at tage sig af de huslige Pligter, der påhvilede Prins Christian og Prinsesse Louise. Börneflokken voksede også. D. 29. September 1853 fødtes Prinsesse *Tyra* Amalie Karoline Charlotte Anna, nu Hertuginde af Cumberland, og d. 27. Oktober 1858 Prins *Valdemar*.

Börnenes Opdragelse og Undervisning ledede, under Forældrenes eget daglige Tilsyn, med den störste Alvor og Omhyggelighed. Deres Tid var nöjagtig inddelt, så at Arbejde og Hvile havde sine bestemte Timer. Og har nogensinde en Fader og Moder våget tidligt og sildigt over sine Börn, da var det Tilfældet her. Men skönt Barnet i dette Hjem stadig lærte at tilsidesætte Lysten for Pligten, lærte, hvad Tiden er værd, og lærte at arbejde med Alvor og Troskab, så skete dette dog aldrig på Kærlighedens Bekostning. Det var et i Sandhed lykkeligt Hjem, som endnu den Dag i Dag viser sin dragende Kraft, idet det formår at samle Börnene fra de fjærne Lande om Barndomshjemmets Arne så ofte, der er Mulighed derfor. Lad Forholdene være nok så store og strålende, her godtgöres også, som vi synge, at

Ingen Steds er Roserne så røde,
Og ingen Steds er Tornene så små,
Og ingen Steds er Dunene så bløde,
Som dem, vor Barndoms Uskyld hvilte på.

Ligesom Kong Christian den Niende altid selv har været en udmærket Gymnast med et ualmindeligt Herredömme over og Kraft i enhver Bevægelse, således var han også daglig sine Börns, både Sönners og Døtres, Læremester og Vejleder i alle Legemsøvelser, og er det endnu for sine talrige Börnebörn, så ofte han har dem om sig. Det var, mens Börnene vare mindre, en stående Regel, som alle glædede sig ved, hver Dag efter Middag at foretage gymnastiske Øvelser. Disse gjordes med en Præcision og Smidighed, som var forbavsende. Og den store Betydning ved sådanne Øvelser er jo netop den, at de på samme Tid udvikle og styrke Sjæl og Legeme; hvad Legemet vinder i Kraft, vinder Sjælen i Energi. Skulde man fremhæve en enkelt som særlig udmærket Gymnast, var man da enig om at nævne Prinsesse Dagmar, hvis Kraft, Smidighed og Lethed vanskelig kunde overtræffes.

Årene imellem første og anden slesvigske Krig førløb stille og lykkeligt i Prins Christians og Prinsesse Louises Hjem. Her skal endnu kun mindes om nogle Begivenheder af særlig Interesse.

Den 31. Juli 1853 udkom med Kong Frederik den Syvendes Underskrift Tronfølgeloven, ifølge hvilken Prins Christian af Glücksborg blev Tronfølger under Navn af

Prins Christian af Danmark. Denne Lovs Tilblivelse ville vi dog skildre i et særligt Afsnit. Her skal kun siges dette, at, lige så lidt som Prins Christian havde søgt at nå frem til Tronen, lige så lidt betænkte han sig på at følge sin Konges og Folkets Kald, da det lød til ham. Og når han fulgte dette Kald, da var det af Kærlighed til Danmark og i Følelsen af, at det var hans Pligt at vie det Land hans Kræfter, som i Tillid lagde sin Fremtid i hans Hånd og til hvilket han følte sig inderligt og hjærteligt knyttet. Han søgte her, lige så lidt som nogensinde för eller siden, sin egen Ære.

I Sommeren 1862 samledes de nordiske Studenter til Møde i København. Ved denne Lejlighed åbnede også Prins Christian og Prinsesse Louise deres Hus for de unge. Ved Festforestillingen i det kgl. Teater d. 4. Juni, som Prins Christian og Prinsesse Louise overværede med deres Börn, modtoges de ved deres Indtrædelse i Teatret med et Leve, udbragt af Professor Ljunggreen fra Lund, og som ledsagedes af en stormende og ustandselig Jubel. Denne Hylding besvaredes af Prins Christian med et Leve for Sverrigs og Norges Konge, Carl den Femtende, modtaget med samme Tilslutning af Publikum.

Den 10. Marts 1863 formæledes *Prinsesse Alexandra* med *Prins Albert Edward af Wales*. Det var det förste Barn, der forlod det fædrene Hjem, men snart skulde et andet følge efter. D. 6. Juni samme År modtog *Prins Vilhelm* den græske Krone under Navn af *Georgios den Förste, Hellenernes Konge*. Også disse Begivenheder skulle senere nærmere skildres.

Endelig døde d. 29. Juli 1863 *Arveprins Frederik Ferdinand*, der skulde have besteget Tronen, om han havde overlevet Kong Frederik den Syvende, og Prins Christian af Danmark var således den nærmeste Tronfølger.

Noget af det sidste, vi vide om Prins Christian inden han besteg Tronen, skriver sig fra Kong Frederik den Syvendes Fødselsdag d. 6. Oktober 1863. Denne Dag tilbragte Kongen på Lykkesborg, og her hilste Prins Christian af Danmark og Prins Oscar af Sverrig-Norge på Kongen. I sin Skål for Kongen talte hans Tronfølger først om den alvorsfulde politiske Stilling, hvori vort Fædreland befandt sig, men føjede til, at, ligesom han selv, »således vilde enhver dansk Mand ofre Liv og Blod for Danmarks Ære, Selvstændighed og Ret.« Det var sidste Gang, Kong Frederik fejrede sin Fødselsdag, få Uger efter bortreves han pludselig fra dette Liv, og Kong Christian den Niende skulde selv føre os under den Krig, om hvilken han hin Dag havde talt til sin Forgænger.

PRINS CHRISTIAN

VÆLGES TIL

TRONFØLGER I DANMARK.

Vi gå nu nogle År tilbage i Tiden.

Da Kong Frederik den Syvende besteg sine Fædres Trone, vare kun to Mænd af Kong Frederik den Tredjes agnatiske Afkom i Live: Kongen selv og hans Farbroder, Arveprins Frederik Ferdinand. Kong Frederik havde to Gange været gift, men bægge Ægteskaber havde været barnløse, og heller ikke havde Arveprinsen nogen Arving. Der var således al god Grund til at vænte, at Mandsstammen af det gamle Kongehus vilde uddø i en nær Fremtid, og det var således i sin Orden, at man i Tide drøftede det Spörgsmål, om man skulde blive ved Kongelovens kognatiske Arvefølge eller, med Rigsdagens Samtykke, vælge en Tronfølger, der, når hin Begivenhed indtrådte, kunde gribe Spiret.

Iblandt de Fyrster, der i så Fald kunde være tale om at vælge, var der dog én, som, foruden at være i nær Slægt med det gamle Kongehus, tillige havde det Fortrin fremfor alle andre, at han fra Barn havde været særlig knyttet til Danmark. Denne ene var *Prins Christian af Glücksborg*. Han nedstammede som den niende Mand i Slægtrækken, Mand efter Mand, i lige Linje fra *Kong Christian den Tredje*. Hans Fader havde, som vi have set, været en af sin Svogers, Kong Frederik den Sjettes, mest betroede og höjest skattede Mænd, og havde i Åringer med Dygtighed og Troskab svunget sit Sværd i Kongens og Fædrelandets Tjæneste. Prins Christian selv havde efter Faderens Død næsten stået i Sönneforhold til Kong Frederik den Sjette og Dronning Marie. Prins Christian havde altid bevaret sin usvigelige Troskab imod Danmarks Rige som mod dets Konge, og havde som Chef for Hestgarden haft Lejlighed til at vise sin Troskab i Gerningen ved, da Oprøret udbrød 1848, villigt at stille sin Arm og sit Sværd til

CHRISTIAN DEN TREDIE.
Konge til Danmark og Norge de Venders og Gothers,
Hertug udi Slesvig Holsten Stormarn og Ditmarsken
Greve i Oldenborg og Delmenhorst.

Fædrelandets Tjæneste. Prins Christian var endvidere ved sit Ægteskab endnu nærmere knyttet til det gamle Kongehus, da hans Hustru, Prinsesse Louise, efter Arveloven var en af de nærmest berettigede til Tronen. Den unge, ridderlige Fyrste stod derfor også for Folkets Bevidsthed i et sådant Lys, at det kun med Glæde kunde slutte sig til Kong Frederik den Syvendes Forslag om at vælge Prins Christian af Glücksborg til Tronfølger i Danmark. Ja, at denne Tanke sikkert har levet hos mange, endogså længe för der officielt havde været Tale om denne Løsning af Arvefølgespørgsmålet, fremgår blandt andet af følgende. I det norske Blad Kristianiaposten havde der i Året 1850 stået en Artikel, i hvilken der udtaltes Frygt for, at Valget af en dansk Tronfølger skulde falde på en tysk eller russisk Fyrste, som man i Broderrigerne ikke vilde kunne være glad ved i sin Tid at se som Danmarks Konge. Denne Nordmændenes Frygt blev afvist i et Brev fra København, skrevet og undertegnet af Frederik Barfod, idet det bestemt nægtedes, at der var gjort bindende Skridt for Valget af nogen af de nævnte Fyrster. Dernæst tilföjer Brevskriveren, at vi sikkerlig ikke behøvede at gå så langt for at vælge en Konge i Danmark, da vi havde Prins Christian af Glücksborg, der ikke alene var født og havde levet blandt os siden han var Barn, men også trofast havde stillet sig på vor Side i vor retfærdige Kamp mod Oprørerne og Tyskland. Dette Brev modtog Kristianiaposten netop samtidig med Efterretningen om Istedslaget. Efter nu at have berettet om denne de danskes Sejr, skriver Bladet, at det i Dag har en anden Meddelelse at bringe, *som vil glæde dets Læsere ikke mindre*, end det har glædet dem at læse om Slaget ved Isted, det er den Tanke, som er fremsat i det modtagne Brev fra en godt kendt Hånd, om at vælge Prins Christian af Glücksborg til Tronfølger i Danmark. — Tanken om Prins Christians Valg fødtes sikkert samtidig både hos Danmarks Konge og Folk, og også Kong Oscar greb den med Glæde.

Om hvad der gik forud for selve Valget, skal her anføres, at Kong Frederik den Syvende allerede d. 9. November 1849 skrev et egenhændigt Brev til Kejser Nicolaus om at få ordnet Arvefølgen, da den russiske Kejser, ifølge sin gottorpske Herkomst, under visse Betingelser, når Mandsstammen af det danske Kongehus uddøde, kunde göre Fordring på enkelte Dele af Holstein. Efter Kejser Nicolaus's Råd var der forhandlet om Tronfølgen med det storhertugelige oldenburgske Hus, men dettes schleswig-holsteinske Tendentser umuliggjorde en Løsning af Spörgsmålet ad denne Vej. Sagen forhandledes dernæst 1850 i London i Dagene mellem d. 2. og 27. August, og her undertegnedes en Konferenceprotokol af Danmarks, Sverrig-Norges, Storbritaniens, Frankrigs, Ruslands og Østerrigs Gesanter, den såkaldte *Londonprotokol*, der særlig kom i Stand på Ruslands Foranledning. I denne Protokol udtaltes det som disse Magters enstemmige Ønske, at det danske Monarki opretholdtes, og at derfor Arvefølgen ordnedes betryggende. Nu søgte Kong Frederik at vinde det russiske Hof for en Afgörelse på Grundlag af Kongelovens Arvefølge til Fordel for sin Faders Søsterdatter, Prinsesse

Louise af Glücksborg, hendes Ægtefælle Prins Christian af Glücksborg og deres Efterkommere. Da de foreløbige Aftaler her hjemme vare trufne, skrev Kongen atter egenhændig til Kejser Nicolaus d. 2. April 1851. Dette Brev havde de vigtigste Følger. Kejseren bifaldt d. 21. April Forslaget og lovede at understøtte det. Udenrigsminister Reedtz afrejste i en særlig Mission til Warschau, og her undertegnedes d. 5. Juni 1851 *Warschauprotokollen* mellem Danmarks og Ruslands Repræsentanter, hvorved Kejser Nicolaus af Rusland for sig og sit Hus gav Afkald pa de eventuelle Rettigheder, som måtte tilhøre ham til en Del af Holstein, til Fordel for Prins Christian af Glücksborg og hans mandlige Afkom med Prinsesse Louise.

Forhandlingerne om Arvefølgen i Danmark førte sluttelig til, at der d. 8. Maj 1852 i London undertegnedes en Traktat, den såkaldte *Londontraktat*, mellem Danmark, Sverrig-Norge, England, Frankrig, Rusland, Østerrig og Preussen, hvorved Arvefølgen i det samlede danske Monarki ved den kongelige Mandsstammes Uddøen skulde gå over til Prins Christian af Glücksborg og hans mandlige Descendenter af hans Ægteskab med Prinsesse Louise af Hessen: i Betragtning af, at Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet, som, knyttet til den evropæiske Ligevægts almindelige Interesser, er i höj Grad vigtig for Fredens Bevaring. Forinden denne Traktat underskreves, havde man erhværvet de nærmeste Arvingers Samtykke til den nye Arvefølge. Særlig havde Prinsesse Louise modtaget Afkald pa Kongelovens Arveret af sin Moder og sine nærmere berettigede Søskende, og overdraget denne Ret til sin Ægtefælle, ligesom denne Ordning særlig godkendtes af en af Traktatens Underskrivere, Hans Majestæt Kejser Nicolaus af Rusland, som Chef for det holstein-gottorpske Huses ældre Linje.

TRAKTAT,

AFSLUTTET I LONDON

MELLEM

DANMARK, ØSTERRIG, FRANKRIG, STORBRITANNIEN, PREUSSEN, RUSLAND

SAMT

SVERRIG OG NORGE.

I den hellige og udelelige Treenigheds Navn:

I Betragtning af, at Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet, som, knyttet til den evropæiske Ligevægts almindelige Interesser, er i höj Grad vigtig for Fredens Bevaring, og i Betragtning af, at en Kombination, der, med Udelukkelse af Kvinderne, kaldte Mandsstammen til Arv i alle de Lande, som nu ere forenede under Hans Majestæt Kongen af Danmarks Scepter, vilde være det

bedste Middel til at sikre dette Monarkis Integritet, have Hans Majestæt Kejseren af Østerrig, Konge af Ungarn og Böhmen, Prins-Præsidenten for den franske Republik, Hendes Majestæt Dronningen af det Forenede Kongerige Storbritannien og Irland, Hans Majestæt Kongen af Preussen, Hans Majestæt Kejseren af Rusland, og Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Norge, i Følge Hans danske Majestæts Indbydelse, besluttet at indgå en Traktat i den Hensigt, ved en evropæisk Anerkendelses-Akt at tilvejebringe en yderligere Borgen for de denne Arvefølge vedkommende Foranstaltningers stadige Bestaen. I Følge heraf have de höje kontraherende Parter udnævnt til deres Befuldmægtigede: Hans Majestæt Kongen af Danmark: Hr. *Christian Bille*, Storkors af Danebrog og Danebrogsmand, Storkors af den svenske Nordstjærne, Kommandør af 1ste Klasse af den hannoverske Guelfeorden, Kommandør af den portugisiske Orden de la Conception, Ridder af den græske Frelsersorden, Allerhöjstsammes Kammerherre samt overordentlige Gesandt og befuldmægtigede Minister hos Hendes britiske Majestæt; Hans Majestæt Kejseren af Østerrig, Konge af Ungarn og Böhmen: Hr. *Ludvig Carl Friherre v. Kübeck*, Ridder af den russiske St. Anna-Ordens 2den Klasse, Kommandør af den græske Frelsersorden og af den kurhessiske gyldne Løveorden, Hans Kejserlig Kongelig Apostoliske Majestæts Chargé d'Affaires ved Hendes britiske Majestæts Hof; Prins-Præsidenten for den franske Republik: Hr. *Alexander Colonna Grev Wallewski*, Kommandør af den nationale Æreslegions-Orden, Storkors af den neapolitanske St. Januarius-Orden, Storkors af den toskanske St. Josephs Fortjæneste-Orden, den franske Republiks Ambassadør hos Hendes britiske Majestæt; Hendes Majestæt Dronningen af det Forenede Kongerige Storbritannien og Irland: den meget hæderlige *Jacob Howard, Greve af Malmesbury*, Viscount Fitzharris, Baron Malmesbury, Pair af det Forenede Kongerige, Medlem af Hendes Majestæts meget hæderlige Gehejmeråd samt Hendes Majestæts første Statssekretær for de udenlandske Sager; Hans Majestæt Kongen af Preussen: Hr. *Christian Carl Josias Bunsen*, Kommandør af den Røde Ørns Orden, Storkors af den hertugelig sachsiske ernestinske Husorden etc. etc., Hans Majestæt Kongen af Preussens virkelige Gehejmeråd, overordentlige Gesandt og befuldmægtigede Minister hos Hendes brittiske Majestæt; Hans Majestæt Kejseren af Rusland: Hr. *Philip Baron Brunnow*, Ridder af St. Alexander-Newski-Ordenen med Diamanter, af den Hvide Ørn, af St. Anna-Ordenens 1ste Klasse, af St. Wladimir-Ordenens 3die Klasse, hædret med Medaillen for det tyrkiske Felttog, Storkors af Danebrog, Kommandør af den ungarske St. Stephans-Orden, Ridder af den preussiske Røde Ørns Ordens 2den Klasse, af den preussiske Johanniterorden og flere andre fremmede Ordener, kejserlig russisk Gehejmeråd, overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister hos Hendes britiske Majestæt; Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Norge: Hr. *Johan Gothard Friherre Rehausen*, Kommandør af den Hellige Olafsorden og Ridder af Nordstjærnen, Storkors af Danebrog, Hans Majestæts Kammerherre samt overordentlige Gesandt og befuldmægtigede Minister hos Hendes britiske Majestæt; hvilke, efter at have meddelt hverandre deres respektive Fuldmagter, der befandtes i god og rigtig Form, ere komne overens om følgende Artikler.

Artikel I. Såsom Hans Majestæt Kongen af Danmark, efter at have taget sit Monarkis Tarv under alvorlig Overvejelse, med Hans kongelige Höjhed Arveprinsens og sine nærmeste ved den danske Kongelov til Arvefølge kaldede Kognaters Samtykke, som og efter Aftale med Hans Majestæt Kejseren af Rusland, Chef for det holstein-gottorpske Huses ældre Linie, har erklæret at ville ordne Arvefølgen i sine Stater således, at hans Krone, i Mangel af mandlige Descendenter i lige Linie fra Kong Frederik den Tredje af Danmark, går over til Hans Höjhed Prins Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg og til den af denne Prinses Ægteskab med Hendes Höjhed Prinsesse Louise af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg, født Prinsesse af Hessen, udsprungne Æt, efter

Förstefödselsretten og fra Mand til Mand, — så ere de höje kontraherende Parter, i Anerkendelse af de vise Hensyn, som have ledet til denne Kombinations eventuelle Antagelse, komne overens om, som de og forpligte sig til, i Fald den forudsete Mulighed blev til Virkelighed, at anerkende Hans Höjhed Prins Christian af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg og hans af hans Ægteskab med den nævnte Prinsesse i lige Linie nedstigende mandlige Descendenters Successionsret til alle de Lande, som nu ere forenede under Hans Majestæt Kongen af Danmarks Scepter.

Artikel II. De höje kontraherende Parter, der anerkende Principet for det danske Monarkis Integritet som permanent, forpligte sig til at tage de yderligere Opfordringer under Overvejelse, som Hans Majestæt Kongen af Danmark måtte finde for godt at lade udgå til dem, dersom der, hvad Gud forbyde, blev overhængende Fare for, at Hans Höjhed Prins Christian af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborgs mandlige Afkom i lige Linie af hans Ægteskab med Hendes Höjhed Prinsesse Louise af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg, födt Prinsesse af Hessen, skulde uddo.

Artikel III. Det er udtrykkelig forstået, at Hans Majestæt Kongen af Danmarks og det tyske Forbunds gensidige Rettigheder og Forpligtelser med Hensyn til Hertugdömmerne Holstein og Lauenburg, således som disse Rettigheder og Forpligtelser ere fastsatte ved Forbundsakten af 1815 og den bestående Forbundsret, ikke undergå nogen Forandring ved nærværende Traktat.

Artikel IV. De höje kontraherende Parter forbeholde sig at bringe nærværende Traktat til de andre Magters Kundskab med Indbydelse til at tiltræde den.

Artikel V. Denne Traktat skal ratificeres, og Ratifikationerne blive at udveksle i London i Löbet af seks Uger, eller tidligere, hvis ske kan. Dette til Bekræftelse have de gensidige Befuldmægtigede undertegnet den og påtrykt den deres Våbensegl.

Givet i London d. 8. Maj, År efter Kristi Byrd Atten Hundrede To og Halvtredsindstyve.

(undert.)

(L. S.) *Bille.* (L. S.) *Kübeck.* (L. S.) *A. Walewski.* (L. S.) *Malmesbury.*

(L. S.) *Bunsen.* (L. S.) *Brunnow.* (L. S.) *Rehausen.*

Det varede nu ikke længe, för så godt som alle de evropæiske Regeringer havde godkendt Londontraktaten og dermed Prins Christians Arvefölge. Forbundsdagen i Frankfurt blev ikke anmodet om at godkende Traktaten, idet man vel gik ud fra, at, når de enkelte tyske Stater havde gjort dette, var det nok. Desuden havde Forbundsdagen under 29. Juli 1852, i Anledning af Kundgörelsen af 28. Januar, erklæret denne for „stemmende med Forbundets Love og Rettigheder", for så vidt den angår Holstein og Lauenburg og henhörer under det tyske Forbunds forfatningsmæssige Prövelse og Kendelse", samt i samme Aktstykke meddelt sin „definitive Approbation på Bilæggelsen af Stridighederne mellem Danmark og det tyske Forbund". Man havde da sikkert en vis Ret til at antage, at der heri tillige lå en Godkendelse af Londontraktaten. Det vilde dog nok have været heldigt, om der alligevel var erhvervet en bestemt Tiltrædelse af

Traktaten fra Forbundets Side på denne Tid, hvor den sikkert havde kunnet faes. Det vilde da have været noget vanskeligere for Forbundet, ved Kong Frederik den Syvendes Død at gå fra sit Ord, nægte Kong Christian den Niendes Arveret og optage de bilagte Stridigheder igen. — For end yderligere at sikre Arvefølgen og Monarkiet, afsluttede den danske Regering endvidere d. 30. December 1852 en Overenskomst med den for Deltagelse i Oprøret landsforviste Hertug af Augustenborg, hvorved vi vare ædelmodige nok til at afkøbe ham de Godser, til hvilke han havde tabt al Ret ved sit Forræderi mod Konge og Fædreland, imedens han på sin Side udstedte en såkaldet Cessions- og Renunciationsakt, ved hvilken han ved sin fyrstelige Ære forpligtede sig selv, sit Hus og sine Arvinger til altid at opholde sig uden for Kongen af Danmarks Lande, aldrig at foretage sig noget, hvorved deres Ro kunde forstyrres, og aldrig at modarbejde den Arvefølgeorden for alle under Monarkiet hørende Lande, med hvilken Regeringen nu var beskæftiget.

Kongens og Regeringens Forslag om den nye Arvefølge måtte dog forelægges for og vedtages af Rigsdagen, för det kunde blive til Lov.

Da Rigsdagen i Efteråret 1852 trådte sammen, fremsatte Regeringen d. 4. Oktober et Forslag til Lov om Tronfølgens Ordning, hvorved Prins Christian af Glücksborg indsattes som Tronfølger efter den kongelige Mandsstammes Uddøen. Samtidig fremsattes et Lovforslag om Toldgrænsens Flytning fra Ejderen til Elben og Holsteins Genoptagelse i den danske Toldenhed.

I Følge den hidtil gældende Arvefølge, fastsat af Kong Frederik den Tredje i Kongeloven af 14. November 1665, var ikke alene Mand arveberettiget efter Mand, men også Mand af Kvinde og Kvinde af Mand havde Arveret. Denne Arvefølgeorden gjaldt uomtvistelig lige til Danmarks sydlige Grænse, Ejderen, hvorimod det var tvivlsomt, om den gjaldt i de tyske Hertugdömmer, der stode under dansk Overhöjhed, ja endog utvivlsomt, at den ikke gjaldt i enkelte Dele af dem. For nu at få en og samme Arvefølgeorden fastslået i hele det danske Monarki, havde Tronfølge-Forslaget udelukket Kvinderne fra Arveret til Tronen. Imens ingen på Rigsdagen havde det allermindste at indvende imod Prins Christians Valg, men netop alle med Glæde kunde og vilde give ham sin Stemme, vakte det derimod store Betænkeligheder at gå bort fra den gamle Arvefølgeorden, der var gældende i Danmark. Man vilde desuden nødig gå med til at berøve Prins Christians kvindelige Afkom Arveretten og fandt ikke at dette var nødvendigt, hverken efter Warschauprotokollen eller Londontraktaten. Man mente, at Prins Christian ganske simpelt burde skydes ind som nærmeste Arving efter Kongehusets Mandsstamme, og at dette godt kunde göres uden at røre ved den gamle Arveorden, der fremtidig vilde komme til at gælde også i hans Æt.

Tronfølgeloven kom imidlertid ikke til Afslutning i denne Rigsdagssamling. D. 12. Januar 1853 forkastede Folketinget Loven om Toldgrænsens Flytning, og d. 13de blev det

derfor opløst og nye Valg udskrevne. Det nyvalgte Folketing og det gamle Landsting, der i Følge Grundloven som forenet Rigsdag skulde behandle Arvefølgeloven, forkastede, af Uvilje mod Spindesidens Udelukkelse, d. 18. April Loven, med 45 Nej mod 97 Ja; der krævedes nemlig tre Fjerdedele af Stemmerne til Vedtagelsen af en Grundlovsforandring. Hele Rigsdagen opløstes da den følgende Dag. Efter at nye Valg atter vare foretagne, denne Gang til bægge Rigsdagens Afdelinger, trådte Tingene igen sammen, og d. 24. Juni 1853 vedtoges Tronfølgeloven med overvældende Flertal, 119 Stemmer mod 10. D. 31. Juli satte Kong Frederik den Syvende sit Navn under Tronfølgelov for det danske Monarki, Prins Christian af Glücksborg fik Navn af *Prins Christian af Danmark* og var nu Arving til hele det danske Monarki.

TRONFØLGELOV

FOR

DET DANSKE MONARKI.

Vi Frederik den Syvende, af Guds Nade Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Sturmarn, Ditmarsken, Lauenburg og Oldenburg,

Göre vitterligt: Af Vore Forfædre på Tronen er det blevet erkendt som en Hovedgrundsætning for deres Regering, at de Lande, der ere de danske Kongers Scepter underkastede, ikke må deles eller adskilles fra hverandre. I Overensstemmelse dermed har Vor höjtelskede kære Fader, Hans Majestæt Höjsalig Kong *Christian den Ottende*, höjlovlig Ihukommelse, idet han fandt sig foranlediget til, i det af Os som daværende Kronprins medunderskrevne åbne Brev af 8. Juli 1846, at udtale sig angående Arveforholdene i det danske Monarki, givet alle sine tro Undersåtter den Forsikring, at hans Bestræbelser uafladelig have været og skulle blive rettede på at tilvejebringe en fuldstændig Anerkendelse af den samlede danske Stats Integritet, så at de under hans Scepter samlede Landsdele ej nogensinde skulle adskilles. Under de Rystelser, der, kort efter at det guddommelige Forsyn havde kaldt Os på Vore Forfædres Trone, i flere evropæiske Lande truede med at omstyrte det borgerlige Samfunds Grundvold, og efter at være trængte ind over Vort Monarkis Grænser bleve yderst faretruende for dets Integritet, have også Vi troet med urokkelig Fasthed at måtte holde over denne, hvis Opnaelse og Bevarelse af Vore Forfædre på Tronen var overantvordet Os som et af Hovedformålene for de danske Kongers Regering. Da imidlertid Monarkiets vedvarende Sammenhold er betinget af en for alle dets Dele fælles Arvefølge, og Vor höjsalige dyrebare Faders og Vore egne Bestræbelser for at udvide den i Vort Kongerige Danmark, i Vort med den danske Krone uadskilleligt forenede Hertugdömme Slesvig og utvivlsomt også i flere andre af Monarkiets Dele gældende, i Kongeloven for det Tilfælde, at, efter Forsynets uransagelige Villie, Höjsalig Kong *Frederik den Tredjes* nu over hele Monarkiet regerende Mandsstamme måtte uddo, fastsatte kvindelige Arvefølge til at være anerkendt for hele Monarkiet ikke førte til Opnaelsen af det tilsigtede

Öjemed, så måtte Vi erkende, at det mest hensigtssvarende Middel til at forebygge Monarkiets fremtidige Adsplittelse vilde være, at lade for det nævnte Tilfælde udgå en ny, for Monarkiets hele Omfang gyldig og altså Kongelovens Arveforskrifter ophævende Tronfolgelov, samt at forskaffe denne folkeretlig Anerkendelse. Efter at Vejen hertil var bleven banet dels ved den venskabelige Velvillie, hvormed Hans Majestæt Kejseren af Rusland, i sin Egenskab af Hoved for det holstein-gottorpske Huses ældste Linie, havde til Fordel for Hans Höjhed Prins *Christian* til Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg og hans mandlige Afkom, frafaldet de Arvefordringer på en Del af Vore Arvelande, hvilke Hans Kejserlige Majestæt antog i det forudsatte Tilfælde at tilkomme den nævnte Linie, og dels ved den höjmodige Redebonhed, med hvilken Vore Tronen nærmest stående Frænder til Opnåelsen af hint Formål have givet Afkald på deres Arveret, tog Vi med Vor höjtelskede kære Farbroders, Hans Kongelige Höjhed Arveprins *Frederik Ferdinands*, fulde Samtykke den Beslutning, for det Tilfælde, at det fra Kong *Frederik den Tredje* på Sværdsiden nedstammende mandlige Afkom måtte uddo, da, med Ophævelse af al Arveret efter Kongeloven og Udelukkelse af den kvindelige Arvefolge, at kalde til Tronfolger for samtlige Vort Scepter undergivne Lande Vor höjtelskede kære Frænde, Hans Höjhed Prins *Christian* af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg og hans mandlige Afkom med hans Gemalinde, Vort höjtelskede kære Soskendebarn, Hendes Höjhed Prinsesse *Louise Vilhelmine Frederikke Caroline Auguste Julie* af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg, fodt Prinsesse af Hessen. Da det endvidere er lykkedes Os ved en under 8. Maj 1852 med Hans Majestæt Kejseren af Osterrig, Konge af Ungarn og Böhmen, den daværende Prins-Præsident for den franske Republik (nu de franskes Kejser), Hendes Majestæt Dronningen af det forenede Kongerige Storbritanien og Irland, Hans Majestæt Kongen af Preussen, Hans Majestæt Kejseren af Rusland, og Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Norge, i London afsluttet, senere ratificeret, og, efter dertil i Folge sammes Artikel 4 given Anledning, af de fleste evropæiske Magter tiltrådt Traktat, at vinde Anerkendelse så vel af Udeleligheden af det danske Monarki som en vedvarende Grundsætning i den evropæiske Folkeret, som også af den af os besluttede Ordning af Tronfolgen; og da endelig den forenede danske Rigsdag, i Henhold til Grundloven af 5. Juni 1849 § 4, ved Beslutning af 24. Juni d. Å. har for sit Vedkommende samtykket i Vort til den rettede Forslag om den således af Os tilsigtede Ordning af Tronfolgen, så ere Vi nu satte i Stand til ved Udstedelsen af en Vort samlede Monarki omfattende, for alle dets Dele gyldig Tronfolgelov at fuldbyrde denne Ordning, der i så lang Tid har været Genstand for vore landsfaderlige Bestræbelser.

Ti forordne og kundgöre Vi herved som folger:

Artikel I. Såfremt det fra Kong *Frederik den Tredje* på Sværdsiden nedstammende mandlige Afkom, som i Folge samme Konges under 14. November 1665 givne Kongelov har Arveret til den danske Trone, efter Guds uransagelige Villie måtte uddo, skal al Arveret efter bemældte Kongelovs Artikler 27—40 være ophævet og kun Mand af Mand, med Udelukkelse af Kvinderne, være arveberettiget til de under Vort Scepter forenede Lande. Tronfolgen skal da udi samtlige disse Lande gå over på Vor höjtelskede kære Frænde, Hans Höjhed Prins *Christian* af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg, hvem Vi fra nu af ville have tillagt Navn af *Prins til Danmark*, og på hans mandlige Afkom med hans Gemalinde, Vort höjtelskede kære Soskendebarn, Hendes Höjhed Prinsesse *Louise Vilhelmine Frederikke Caroline Auguste Julie* af Slesvig-Holsten-Sonderborg-Glücksborg, nu *Prinsesse til Danmark*, fodt Prinsesse af Hessen.

Artikel II. På dette Afkom, Mand efter Mand og Mand af Mand, avlet udi ret lovligt Ægteskab, skal Kronen nedarves efter Förstefodselsretten og den agnatiske Linealfolge.

Artikel III. Dersom der, hvad Gud forbyde, måtte opstå overhængende Fare for, at denne således til Tronfolgen kaldede fyrstelige Mandsstamme skulde uddø, skal Vor da regerende Efterfolger på den danske Trone være forpligtet til at drage Omsorg for Tronfolgens videre Ordning på den Bevarelsen af Monarkiets Selvstændighed og Integritet samt Kronens Rettigheder bedst sikrende Måde og for, i Overensstemmelse med den 2den Artikel af den forannævnte i London under 8. Maj 1852 afsluttede Traktat, at tilvejebringe evropæisk Anerkendelse af sådan Ordning.

Denne Tronfolgelov for det samlede danske Monarki, hvilken Vi have ladet udfærdige i det danske og tyske Sprog og parafere af Vor höjtelskede kære Farbroder, Hans Kongelige Höjhed Arveprins *Frederik Ferdinand*, og af Vort Gehejme-Statsråds samtlige ovrige Medlemmer, have vi således herved udstedt og fuldbyrdet. Og ville Vi, at Originalen skal henlægges til Opbevaring i Vort Gehejme-Arkiv.

Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst have at rette.

Givet på Vort Slot Eremitagen, d. 31. Juli 1853.

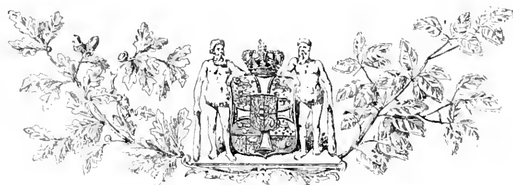
Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

Frederik Rex.

Frederik Ferdinand. *A. S. Ørsted.* *H. A. Reventlow-Criminil.*

Carl Moltke. *C. F. Hansen.* *C. A. Bluhme.* *V. C. E. Sponneck.*

St. A. Bille. *A. W. Scheel.*

Kong Frederik den Syvende.

KONG FREDERIK DEN SYVENDES DØD.

Har en Konges Død nogensinde fyldt et Folk med inderlig Sorg, da var dette sikkert i sandeste og dybeste Betydning Tilfældet i Danmark, da Budskabet om Kong Frederik den Syvendes Død under Kirkeklokkernes vemodsfulde Klang lød ud over Lande. Han havde i Martsdagene, de forunderlig store Martsdage, 1848 i den Grad vundet alle Hjærter, at han havde dem i Eje lige til sin Dødsstund, og hans Valgsprog: »Folkets Kærlighed min Styrke«, var et fuldt og sandt Udtryk for Forholdet imellem Kongen og hans Folk.

Kong Frederik den Syvende blev født d. 6. Oktober 1808, og modtog Kronen ved sin Faders, Kong Christian den Ottendes Død d. 20. Januar 1848. Var det end på alle Måder en alvorlig og truende Tid, da han kaldtes til at bestige Danmarks tusindårige Trone, så var på den anden Side Lykken hans tro Ledsager på de Veje, der vare de lettest overskuelige for det menige Folk, og hans danske Sind gjorde snart, at han vandt selv »det stridigste Hjærte«, som H. V. Kaalund ved hans Tronbestigelse spåede ham.

Overalt i Evropa gærede den Gang en Oprorsånd hos Folkene. Frihed var Løsenet; ja hos mange og på mange Steder krævedes, hvad der med Grundtvig kan kaldes »Frihed for Loke så vel som for Tor«, ubunden Frihed for alle Lyster og Begærer, som for enhver alvorlig Trang og Stræben. Flere end èn Trone vaklede i sin Grundvold. Men Frederik den Syvende forekom sit Folks Bön, og gav det »af egen fri Magtfuldkommenhed« en Frihed så stor og rundelig, at vel få Lande kunne opvise Magen til den. Og Folkets Tak for denne Gave var dets uskrömtede Kærlighed.

Og så kom, for lige som end fastere at sammenknytte Konge og Folk, den treårs Kamp for Sønderjylland, en Kamp, der var så rig på lysende Bedrifter og på vundne Sejre. Glansen fra disse År kaster endnu den Dag i Dag sine Stråler ud over os og varmer både dem, der levede de Tider med, og dem, der kun have levet dem i Faders og Moders Fortællinger. Men disse Sejre vare vel ret egentlig det, der kastede et så blændende Lys ud over Kong Frederiks hele Regeringstid, at man lige som ikke ret kunde få Öjet op for, at Kampen ikke var anderledes endt, end at den sikkert snart måtte optages igen. Havde dette stået klart for Folket, så havde Kong Frederik ikke så ofte forgæves bedt Folkets kårne Mænd om Midlerne til vort Forsvars Fuldstændiggörelse; så havde hans Efterfølger på Tronen kunnet stå bedre rustet til at optage Kampen, da den atter pånødtes os.

For så vidt Kong Frederik den Syvende fik Lov til at skænke Danmark Friheden og til at føre en sejrrig Kamp mod indtrængende Fjender, må det siges, at han var født under en lykkelig Stjærne. Ti alene ved disse to Ting vilde han have kunnet sikre sig et velsignet Eftermæle. Men der var også andre Egenskaber hos ham, der, alt som Årene skrede, altid knyttede Båndet mellem Drot og Folk fastere. Carl Ploug sang om ham, at

Folket i ham sit eget Billed
Så på den gamle Trone stillet

og dette var tilvisse i mange Måder sandt.

Han var *dansk* i Sind og Tanke, og den sikre Følelse heraf hos alle bidrog mægtig til at styrke og befæste det inderlige Forhold mellem Kongen og Folket. Dertil kom end yderligere, at den stærke skandinaviske Strömning, som i hans Tid var vågnet i hele Norden, om end vel særlig i Danmark, fandt Forståelse og Genklang i hans Hjærte, og næredes end mere ved hans Venskab med Kong Carl den Femtende. Han var jævn og bramfri, talte lige så let med Menigmand som med Fyrster, og han forstod ved denne Gave at drage til sig hver den, han mødte på sine mange Rejser i Landet. Han kunde i sin Fremtræden være i Besiddelse af en sådan Majestæt, at ikke alene hans Undersåtter måtte böje sig dybt for ham, men at det gjorde et overvældende Indtryk på selv den fremmede, der daglig var vant til at træde frem for en Konge. Og så havde han dertil en Stemme med en ren og klar Sølvklang og derfor forunderlig betagende. Vel havde han også sine store Skyggesider; dem skulle vi dog her ikke komme ind på; dels så man dem ikke eller vilde ikke se dem, dels kastede man Kærlighedens Kåbe over dem og så kun på de store og lyse Sider hos Kongen, noget der falder os danske som et kongeligsindet Folk så let og naturligt.

Men så kom endelig til alt det andet den Tid, på hvilken, og Stedet, hvor han døde. Den årelange diplomatiske Strid med Tyskland om Sønderjyllands Stilling til det øvrige Danmark, var omsider bleven således tilspidset, at enhver, der ikke var blind,

klart sa, at vi inden ret længe atter vilde se Fjenden nedtrampe vor Odelsjord. Allerede i et Par År havde vi sogt, om end meget mangelfuldt, at ruste os til Kampen, og Kongen var nu netop draget ned til Sonderjylland for selv at lede Forsvarsarbejderne pa Danevirke og Dybbol. Det var d. 11. September, at Kongen sejlede fra Skodsborg til Holdnæs ved Flensborg Fjord. D. 19de var der Revu over Tropperne ved Danevirke. Men, skönt Lejren to Dage senere oplostes, blev dog alt ordnet for at sætte Hæren pa Krigsfod. D. 6. Oktober, Kongens Fodselsdag, tilbragte han pa Lykkesborg, hvor han havde Besog af Prins Christian af Danmark og Prins Oscar af Sverrig-Norge. Af sin Tronfolgers Mund modtog Kongen, efter en Udtalelse om den alvorsfulde Stilling, hvori vort Fædreland befandt sig, en frejdig og varm Forsikring om, at enhver dansk Mand vilde ofre Liv og Blod for Danmarks Ære, Selvstændighed og Ret. Herpå svarede Kongen, at ganske vist onskede han Freden, men han stolede på, at hans trofaste Folk vilde være hans sikre Stotte, om Krigen kom; og et Svartelegram til det kgl. Skydeselskab i Kobenhavn sluttede han således: Ja, tilvisse, vi må mure på Frihedens Værk som på Danevirke.

D. 6. November korte Kongen fra Lykkesborg til Kappel for atter at se Danevirkestillingen efter, og d. 7de kom han i en skarp Nordveststorm til Mysunde, d. 8de til Masholm og Sliminde. Skönt der da allerede havde begyndt at udvikle sig Rosen i Ansigtet, var han ikke til at få ned i Kahytten, men blev i den bidende Kulde og Blæst pa Dækket. D. 9de kom han tilkage til Lykkesborg. Endnu den Dag var han tilsyneladende rask og livlig og gik först til Sængs ved sædvanlig Tid. Han var dog forpint af det Indtryk, han havde fået af Danevirkestillingen, som han stadig vendte tilbage til i sine Samtaler, da han frygtede for, at den ikke kunde holdes. Den folgende Dag blev han i Sængen, og den allerede begyndte Rosen udbredte sig mere og mere. Onsdag d. 11te læste vi i Bladene: Kongen har ved Forkolelse fået et let Tilfælde af Ansigtsrosen, hvorved hans Tilbagerejse har måttet opsættes; og Torsdag Aften: I Kongens Befindende er der i Dag indtrådt god Bedring. Endnu Fredag lod Meddelelsen ikke ængsteligere end: Hans Majestæt Kongen lider af en temmelig udbredt Ansigtsrosen med en let Feber; men i Lobet af Lördagen forværredes Tilstanden mere og mere, og han havde kun få og kortvarige lyse Öjeblikke. Om Söndagen var Rosen udbredt over en Del af Issen, Kræfterne svandt mere og mere, og da Klokken var 5 Minutter over halv tre om Eftermiddagen, d. 15. November 1863, sov han stille og rolig hen pa Lykkesborg Slot.

Hele Landet klædte sig i Sorg, og vore Digtere sang Klagesange over hans Båre. De danske Bonder bade om Lov til at bære hans Lig fra Lykkesborg til Roskilde gennem Sonderjylland, Nörrejylland, Fyn og Sælland, men af flere Grunde kunde dette ikke lade sig göre. Derimod sendte hvert Sogn i hele Danmark Afsendinger for at folge ham til Graven, og danske Kvinder lagde en Guldkrans pa hans Kiste.

Kongens Lig fortes tilsos fra Flensborg til Kobenhavn. Pa Dampskibet Slesvig

var der på Dækket bygget en Katafalk, hvorpå Kisten stod, og de Følelser, hvormed det danske Folk så Kongeskibet for sidste Gang vugge Kong Frederik på Bølgerne, skildredes med dyb Inderlighed af Edv. Lembcke, da han sang:

Mens den sidste Hilsen dröner tungt fra Ø til Ø,
Går den sorte Dødningsejler over Østersø;
Over dybe, dunkle Vande skrider den med Sorg,
Fører hjem den døde Konge til hans Fædres Borg.

Østersø, som kærlig trykker Danmark i din Favn,
Bær ham sagte, bær ham varlig sidste Gang i Havn!
Folket bar ham jo på Hænder, indtil Døden tro;
Gærne vilde det ham båret til hans sidste Bo.

Ser Du Danebroge sorgfuldt sænket på sin Stang?
Tit har Du jo set det flyve stolt ved Sejerssang.
Hører Du det danske Løsen bringe Sorgens Bud?
Vel må Du jo kende Klangen af de danske Skud.

Østersø, din Ros er knyttet til det danske Flag;
Hver af dine Bugter minder om et Helteslag;
Stort i Verden blev dit Rygte ved det danske Sværd:
Vis nu Danerkongen Hyldest på hans sidste Færd.

Bær ham sagte, bær ham varlig; lad fra Kyst til Kyst
Dine Bølger dæmpet klage som en Havfrurøst;
Syng om Danmarks gamle Dage, Mindets Herlighed;
Syng om ham, der tog i Graven Folkets Hjærter med!

D. 19. December stedtes Kong Frederik den Syvende til Hvile hos sine Fædre i Roskilde Domkirke, fulgt af Kong Christian den Niende og hans Folk. Snart ere fem og tyve År henrundne siden de tunge Dage, vi her atter have opfrisket Mindet om, men endnu valfarte vi til Kong Frederiks Grav, ti elske vi end de levende, så blegner dog i det danske Folk derfor ikke Kærligheden til de Døde.

Fra Danevirke
Til Roskild Kirke
Gik Toget hen;
Fra Roskild Kirke
Til Danevirke
Det går igen! —
Fra stakket Hvile
Til Kamp på ny,
Fra Sjælemesse
Til Våbengny. —

Således sang Chr. Richardt over Kong Frederiks Båre, — og han spåede sandt!

DERES MAJESTÆTER

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

OG

DRONNING LOUISES

TRONBESTIGELSE.

Den 15. November 1863 døde på Lykkesborg Slot Kong Frederik den Syvende, lidt over 55 År gammel, altså endnu i den Alder, man regner for de kraftige Manddomsår. Han døde i Sønderjylland, hans Efterfølgers Fødeland, vore Længslers, vor Smærtes og vor Kærligheds Land, elsket af hele det danske Folk og begrædt af det med en oprigtig Sorgs tunge Tårer. Han var rejst til Sønderjylland for selv at se de dér, som vi troede, snart fuldendte Forsvarsarbejder. Han havde været på Danevirke og på Dybbøl, påskyndet Arbejderne og vel også i Tankerne udmalet sig de Kampe, som Fjenden kunde tvinge ham og hans Folk til at udkæmpe dér. Det fejler vel ikke, at han har drömt om nye Sejre under gamle Danebrog, skönt vi vide, at en stærk og uafviselig Tvivl om Forsvarsarbejdernes Tilstrækkelighed pinte ham i hans sidste Dage. Og midt i al denne Virksomhed kastedes han på Sygelejet. Man fortalte om, at Kongen stadig i sine Febervildelser troede sig på Danevirke, kæmpende mod Fjenden i Spidsen for sin Hær. Og denne Kongens Drömmekamp på Dødslejet gav Mindet om ham forøget Glans, så at han ligesom stod i et forklaret Lys for sit sørgende Folk. Havde nu en Sön været kaldet til at tage Faderens Gerning op, er det vel troligt, at noget af Lyset fra den henfarne Konges forklarede Skikkelse kunde have kastet sine Stråler ud over den unge Konge. Men således var Forholdet ikke. Prins Christian af Danmark, der nu så brat kaldtes til at bestige den gamle Trone, var jo ikke Kong Frederiks Sön. Med ham skulde en tildels ny Herskerslægt afløse den, der i over fire Hundrede År havde været knyttet til vort Fædreland. Dertil kom, at Kong Christian den Niende, i Følge hele sin medfødte Beskedenhed, hidtil altid havde holdt sig så meget som muligt tilbage fra al offentlig

Fremtræden. Han var derfor, skönt han havde levet hele sit Liv i Danmark og i dansk Tjæneste, kun lidet kendt uden for en Kreds af trofaste Venner. Men alle de, der kendte Kong Christian, kunde aflægge et oprigtigt Vidnesbyrd, grundet på lang Erfaring, om hans ærlige, sanddrue, trofaste, rene og kærlige Hjærte, de kunde vidne, at Kong Christian var en Ridder uden Frygt og Dadel, en Mand til Hånd og til Mund. Og at dette Vidnesbyrd talte Sandhed, det har nu snart fem og tyve Regeringsår, og det ingenlunde altid af de lyse, År for År og Dag for Dag bekræftet, og det skal engang Historien skrive med uudslettelig Skrift ved Kong Christian den Niendes Navn.

Men for fem og tyve År siden var det, som sagt, langt fra alle, der kendte Kong Christian således, at de med fuld og sand Tillid og Fortrøstning kunde åbne Hjærte og Favn for Kongen på Hyldingsdagen og se ham gribe Statsroret i et Öjeblik da Danmarks Himmel var overtrukken med mørke og truende Skyer både nær og fjærn. Det var derfor med forunderlig bevægede Følelser, at Københavns Borgere d. 16. November 1863 forsamlede sig på Kristiansborg Slotsplads for at hylde Kong Christian den Niende. Men det var sikkert både naturligt og rigtigt, ti det måtte jo have været et letsindigt Folk, der med ublandet Jubel, i mørke Tider, brat kunde have kastet Mindet om sin tabte kongelige Ven over Bord, for nu kun at bade sig i den opgående Sols Stråler. Og vi ere sikre på, at den ridderlige Kong Christian vilde have været den sidste til at ønske eller billige noget sådant.

Allerede tidligt om Formiddagen var den store Plads uden for Kristiansborg Slot, dèr, hvor nu Frederik den Syvendes Rytterstatue står, tæt opfyldt af Mennesker, og alt som Tiden skred, strömmede stadig flere og flere til, så at Pladsen tilsidst var et uhyre, bølgende Menneskehav. Der var en stille Alvor udbredt over alle disse Tusinder, som ventede på at modtage og hylde Kong Christian. Talen faldt dæmpet Mand og Mand imellem, og de Öjne vare mange, fra hvilke Tårerne sagte gave sig frit Løb. Endelig åbnedes de mægtige Flöjdöre ud til Altanen over Slotsporten, og Kong Christian den Niende trådte frem med Konsejlspræsident Hall ved sin Side, fulgt af samtlige øvrige Ministre og mange höje Officerer og Embedsmænd. En alvorsfuld Tavshed hvilede over hele Forsamlingen, medens Konsejlspræsident Hall med höj og klar, men stærkt bevæget Røst tre Gange udråbte over Slotspladsen: *Kong Frederik den Syvende er død, — Kong Christian den Niende leve!* og som Svar herpå lød Hyldings-Hurraerne op til den nye Konge fra hans Hovedstads Borgere, der med disse Hurraer tilsagde ham Huldskab og Troskab på hele Landets Vegne. Kongen hilste venligt til Svar, og snart var Slotspladsen atter tom som sædvanligt. Hver gik stille til sit, og sikkert blev der på denne Dag, både under Arbejde og Hvile, opsendt mangen brændende Bön til Gud om at velsigne Hans Majestæt Kong Christian den Niende i hans store og ansvarsfulde Gerning for Folk og Fædreland.

GRUNDLOVEN AF 18. NOVEMBER 1863.

Når man skal sige, hvad der, næst Sorgen over Kong Frederik den Syvendes Død, mest opfyldte alle danskes Sind og Tanker i de nærmeste Dage efter d. 15. November 1863, da var det sikkert det Spörgsmål, om Kong Christian den Niende vilde underskrive den nylig af Rigsrådet vedtagne *»Grundlov for Kongeriget Danmarks og Hertugdömmet Slesvigs Fællesanliggender«*. D. 16. og d. 17. November gik hen, uden at Kongen havde underskrevet den nye Forfatning, og der var Uro og Bekymring i alles Sind. Endelig, d. 18. November, satte Kong Christian efter moden Overvejelse sit Navn under Forfatningen, og det var, som faldt der en Sten fra Folkets Hjærte.

Der er dog nu gået så mange År siden hin Dag, og et endnu længere Tidsrum adskiller os fra den Periode, der naturligt førte os til denne Fællesforfatning, at det vel nok kan være, at denne Tids Historie, der fik sin forelöbige Afslutning i Novemberforfatningen, ikke står klart for alle, særlig iblandt de yngre. Det er derfor nødvendigt at kaste et Blik tilbage over et længere Tidsrum, da man kun derved kan få den rette Forståelse af Sindenes Tilstand i disse få forventningsfulde Dage.

Gennem lange og trange Tider havde Danskheden i Sønderjylland mattet kæmpe en hård og uafbrudt Kamp for sin Tilværelse. I Århundreder havde tysk Indflydelse og tysk Indvandring søgt at fortrænge dansk Sprog og dansk Sæd i dette vort ældgamle Grænseland, og de danske Sønderjyder havde kun fået ringe eller ingen Støtte i denne Kamp fra Moderlandet. Det var hverken gået op for den danske Regering eller det danske Folk, at der ved den stadig indsivende Tyskhed i Sønderjylland, kunde og vilde opstå alvorlig Fare, ikke alene for denne Landsdel, men for hele vort Fædreland. Der er flere end

ét Eksempel på, at Danmark tankeløst ligefrem arbejdede Tyskland i Hænderne. Sønderjylland styredes væsentlig sammen med Holstein og af Tyskere, det danske Sprog dernede både tilsidesattes og undertryktes af Magthaverne, og i lange Tider vilde Regeringen end ikke høre den danske Befolknings Klager. Ja, der gives endog Eksempler på, at Klager fra sønderjyske Menigheder over, at man ikke kunde forstå de tyske Præsters Prædikener, ere besvarede ved Påbud om at skærpe Undervisningen i Tysk i Skolerne! Man kan derfor ganske vist ikke sige, at den danske Regering begunstigede det danske Sprog i Sønderjylland på det tyskes Bekostning.

I Begyndelsen af dette Hundredår fik dog stadig flere og flere i det øvrige Danmark Öjnene op for Sønderjydernes Lidelser. 1810 udstedste Frederik den Sjette et Reskript om Indførelse af dansk Kirke-, Skole- og Retssprog i de Egne, hvor Folkesproget var dansk, men det såkaldte „tyske Kancelli“ i København henlagde dette Reskript, så at det aldrig kom til Udførelse.

Da der på Kongressen i Wien 1815 blev lovet Indførelsen af Stænderforfatninger i de tyske Stater, krævede „Det schleswig-holsteinske Ridderskab“ en fælles Stænderforsamling for Sønderjylland og Holstein, men, skönt denne uberettigede Fordring blev afvist, kom den dog stadig frem på ny. Senere, da Nationalitetsbevægelsen 1830 begyndte at vågne hos Tyskerne, vågnede der også hos Holsteinerne Trang til Sammenslutning med deres Stammefrænder. Det var derfor lige så naturligt som berettiget, at de ønskede at løses fra Forbindelsen med det danske Rige; men sammen med dette Krav opstillede de Kravet på at få Sønderjylland med sig ind i et tysk Rige, og dette Krav var lige så uberettiget fra deres Side, som umuligt for Danmark at imødekomme. Fra denne Tid skriver sig Påstanden om, at „Schleswig-Holstein“ var en Stat for sig, kun arvelig på Sværdsiden, hvad Hertugen af Avgustenborg søgte at udvikle i et Skrift, med Påstand om, at Hertugdömmernes Trone skulde tilfalde hans Slægt, når Frederik den Tredjes Mandsstamme uddøde. Snart stillede Hertugen af Avgustenborg tilligemed hans Broder, Prinsen af Nør, sig i Spidsen for den oprørske Bevægelse. Ved deres Påstand blev det historisk givne på det groveste voldtaget, idet ganske sikkert Arvefølgen i visse Dele af Holstein var knyttet til Sværdsiden, medens derimod i Danmarks Rige (ɔ: det såkaldte Kongerige og Sønderjylland) også Spindesiden var arveberettiget. Men dette var ikke den förste og blev heller ikke den sidste falske Lære, der fra tysk Side opstilledes mod Danmark.

Imidlertid opstod også hos os, som næsten overalt i Evropa, med stigende Kraft Ønsket om Indflydelse fra Folkets Side på Deltagelse i Statsstyrelsen, og Frederik den Sjette lovede da 1831 at indføre rådgivende Stænderforsamlinger. Efter nærmere Overvejelser indførtes denne Institution 1834, idet der blev fire sådanne Forsamlinger, en for Øerne, en for Nörrejylland, en for Sønderjylland og en for Holstein. De samledes förste Gang det følgende År. I de sønderjyske Stænder rejstes 1836 straks Sprogkampen,

idet Bonden Nis Lorenzen fra Lilholt krævede dansk Retssprog, hvor dansk var Kirke- og Folkesprog. Samtidig begyndte man også her oppe for Alvor at arbejde på at yde Sønderjyderne den Støtte, de hidtil havde savnet, i Kampen for deres Danskhed. Her skal kun nævnes Orla Lehmanns Andragende til Trykkefrihedsselskabet om Udbredelse af danske Skrifter i Sønderjylland, og at der dannedes en Forening for at fremme dansk Undervisning i denne Landsdel, for hvilken H. N. Clausen stod i Spidsen. Nogle af de Bøger, der særlig vare til Støtte og Gavn i denne stille Kamp, vare Ingemanns Romaner.

D. 3. December 1839 døde Kong Frederik den Sjette. Under hele Christian den Ottendes Regering blev Striden mellem dansk og tysk stedse hæftigere og hæftigere, og det var ikke til Både for Danmarks Sag, at Kongen, skönt han sikkert havde den ærligste og bedste Vilje, ingenlunde var klar på Forholdene og særlig, trods idelige Advarsler, troede sin fyrstelige Slægt for godt. 1840 udstedte Kongen, efter de slesvigske Stænders Opfordring, et Reskript om Indførelse af dansk Retssprog i de Dele af Sønderjylland, hvor der var dansk Kirkesprog, hvilket Embedsmændenes Vrangvilje dog vidste at göre virkningsløst. 1842 begynder Peter Hjort Lorenzen, som seks År tidligere Nis Lorenzen, at tale dansk i Stænderforsamlingen under alle Tyskernes harmfulde Protester, og går derefter i Spidsen for en stærk dansk folkelig Bevægelse, ved blandt Bønderne at oprette Den slesvigske Forening , fra hvilken Festerne på Skamlingsbanken udsprang. 1844 udstedes et Sprogpatent, der tillader (!) dem, der ikke kunne Tysk, Brugen af dansk Sprog i Sønderjyllands Stænderforsamling. Samme År oprettede Chr. Flor den förste danske Folkehöjskole i Rødding, der fik så stor en Indflydelse og Betydning ikke alene for denne Landsdel, men for hele Danmark.

Imidlertid havde Hertug Christian af Avgustenborg virket i Stilhed for sine landsforræderske Planer og søgt at organisere sit Parti. Skönt Sønderjylland fra Arilds Tid havde hørt under den danske Krone, og Danmarks vedvarende Besiddelse af det var end yderligere garanteret af Preussen 1715, af Frankrig og England 1720, af Østerrig 1732 og af Rusland både 1767 og 1773, og den danske Arvefølge erkendt for retslig gyldig, så søgte Hertugen dog at bortforklare hele det bestående Retsgrundlag, ved sin Påstand om Mandsstammens udelukkende Arveret, en Påstand, som den holsteinske Stænderforsamling, vrang som den var, 1844 knæsatte. Denne Påstand fandt også et villigt Øre overalt i Tyskland, der, splittet som det var i mere eller mindre afmægtige Småstater, med Glæde greb en Sag, hvorom man kunde samle sig til fælles Agitation og Arbejde, mens man ikke så, hvor uretfærdig den var. Imod denne Agitation var det, at Christian den Ottende 1846 udstedte sit *Åbne Brev*, der hævdede, at *Sønderjylland var en fra den danske Krone uadskillelig Landsdel.* Imens Prins Christian af Glücksborg straks gav det åbne Brev sin Tilslutning, nedlagde Hertugen af Avgustenborg Protest imod det, Forbundsforsamlingen i Frankfurt erklærede sig for Hertugen, og

Tyskerne toge rundt omkring, både på Folkemöder og i Pressen bestemt Parti for, hvad de kaldte Schleswig-Holsteins hellige Sag .

Det er værd at lægge Mærke til , siger Th. Sörensen, at den nævnte Agitation ikke havde sin Grund i nogen Handling fra den danske Regerings Side, som kunde true den hidtidige Ordning. Regeringen havde kun, efter de slesvigske Provinsialstænders Indstilling, befalet det danske Sprog brugt i Bestyrelsen og ved Rettergang i de Egne, hvor det var Kirke- og Skolesprog, men opretholdt ellers den bestående Ordning. Endnu ved Frederik den Syvendes Tronbestigelse bestod der for Hertugdömmerne et eget slesvig-holstein-lauenburgsk Kancelli, under hvilket der, i Følge Fdg. af 15. Maj 1834, som administrativt Mellemled var skabt en slesvig-holsteinsk Provinsialregering på Gottorp og en lauenburgsk Regering i Ratzeburg. Endvidere bestod der fra samme Dato en slesvig-holstein-lauenburgsk Overappellationsret i Kiel. Uagtet Finanserne vare fælles for hele Monarkiet, var der dog draget en Toldgrænse langs Kongeåen, da der herskede en anden Tarif Syd end Nord for denne. De havde Universitet sammen og desuden en fælles Adel, det slesvig-holsteinske Ridderskab, hvilket dog ikke havde politiske, men kun sociale Rettigheder, navnlig med Hensyn til de Klostre og Stiftelser, det ejede i bægge Hertugdömmer. Endnu i det Forfatningsudkast, som Frederik den Syvende d. 28. Januar 1848, otte Dage efter sin Tronbestigelse, lod offentliggöre, var den bestående Dualisme hævdet.

Man kan derfor med fuld Ret og Sandhed sige, at der hidtil ikke af Danmark var foretaget noget som helst Overgreb eller udfordrende Skridt. Striden var ene og alene rejst fra tysk Side og hvilede på ubeviste og ubeviselige Retskrav . D. 20. Januar 1848 døde Kong Christian den Ottende, og aldrig så snart havde han lukket sine Öjne, för den tyske Agitation tog ny Fart. End mere tiltog Gæringen, da Efterretningerne kom om Februarrevolutionen i Paris. I Rensborg samledes omtrent 70 sønderjyske og holsteinske Stændermænd, der vedtoge at forlange Sønderjyllands Optagelse i det tyske Forbund. Kun to af disse talte og stemte derimod: Hans Krüger fra Bevtoft og Købmand Schmidt fra Flensborg, idet Krüger på bægges Vegne bestemt hævdede Sønderjyllands tusindårige Danskhed. Prinsen af Nor, Broder til Hertugen af Avgustenborg, rejste Oprørsfanen i Kiel og tilkaldte Tysklands Hjælp, og imens han og hans Tilhængere krævede Oprettelsen af et selvstændigt Schleswig-Holstein , proklamerede den danske Regering nu Danmark til Ejderen og fandt heri Støtte hos hele det danske Folk.

Det ulmende Opror og den stadig stigende Trang til större Frihed, havde imidlertid samlet Københavns Borgere til Afholdelsen af flere Møder i Kasino. Her vedtoges d. 20. Marts 1848 på Orla Lehmanns Forslag, en Række Beslutninger, hvori der foruden Ønsket om en fri Forfatning blandt andet udtaltes, at: *Danmarks og Sønderjyllands fortsatte Forbindelse kan kun sikres ved en fælles Rigsforfatning* . Næste Dag, d. 21. Marts, overrakte Kommunalbestyrelsens Formand, L. N. Hvidt, i Spidsen for et Tog på 20,000 Mennesker, Kong Frederik den Syvende disse Beslutninger i en Adresse og modtog

Kongens berömte Svar: Nar De, mine Herrer, ville have samme Tillid til Deres Konge, som jeg har til mit Folk, skal jeg være Dem en trofast Leder til Ære og Frihed. At dette Svar af Hovedstaden og af hele Landet blev modtaget med endelos Jubel, behover vel næppe at siges.

Til de schleswig-holsteinske Afsendinger, som i de samme Dage kom til Kobenhavn for at fremfore sine Fordringer, svaredes ved at love Holstein politisk Frihed og en nærmere Tilslutning til Tyskland, men tillige hævdedes bestemt Sonderjyllands Danskhed.

D. 24. Marts udvirkede Hertugen af Avgustenborg et Brev fra Kongen af Preussen, i hvilket Kongen gjorde alle de schleswig-holsteinske Påstande til sine, og samme Dag oprettedes en provisorisk Regering i Rensborg for Hertugdömmerne. De holsteinsk fodte Officerer og Soldater bleve af Prinsen af Nor ved falske Foregivender delvis, skönt ikke alle, forledte til at svigte Fanerne, der dannedes Friskarer, og Oproret slog nu ud i lys Lue, stottet af hele Tyskland.

Strömme af ædelt og dyrebart Blod, ikke alene fra Danmark, men fra hele Norden, randt i tre lange Krigsår for at forsvare og, som vi håbede og troede, sikre Sonderjyllands varige Forbindelse med det ovrige Danmark. Det er dog ikke her Stedet at gå nærmere ind på denne Kamp. Sammen med Krigens gik imidlertid også Fredens Gerning. Kong Frederik den Syvende indkaldte den grundlovgivende Rigsforsamling, som vedtog den *Grundlov*, der stadfæstedes af Kongen d. 5. *Juni 1849*, og som *var givet med den Tanke, at den skulde gælde for hele Danmark lige til Ejderströmmen, vor historiske, tusindårige Grænse.*

Som sagt, Krigen varede ved, og disse tre Krigsår bleve en forunderlig rig og stor Tid for vort lille Fædreland. Men, selv om vi gik tilsyneladende sejrrige ud af Kampen, var Sejren dog ikke så stor, eller benyttedes i hvert Fald ikke så godt, at Sonderjylland kom i den inderlige Forbindelse med det ovrige Danmark, som Grundloven havde forudsat. Dette blev naturligvis en Kilde til Sorg for alle danske, både på denne og hin Side Skodborgå; men, hvad der var endnu alvorligere, i Forholdene, som de i de folgende År udviklede sig, lodes Dören i Grunden vid åben for Tysklands Indblanding i vore indre Anliggender, en Lejlighed, som vor store Nabo ikke forsömte noget Påskud til at benytte. Hele Kong Frederik den Syvendes påfolgende Regeringstid blev således en så godt som uafbrudt Kamp imod tysk Indblanding og tyske Overgreb, en Kamp for Bevarelsen af det Sonderjylland, om hvis ubestridelige Henhoren under den danske Krone, de preussiske Kronjurister senere selv måtte aflægge Vidnesbyrd, da det stemmede med Preussens Interesse at få dette uimodsigeligt fastslået.

I det enkelte at folge denne stille Kamp for Bevarelsen af Sonderjylland, således som den stadig fortes imellem den förste og den anden slesvigske Krig, vilde her fore os alt for vidt, kun Hovedtrækkene skulle kortelig anfores for at hele Sagen kan komme til at stå i et tilstrækkeligt klart Lys.

D. 2. Juli 1850 drog Preussen sig ud af Krigen ved at slutte Fred med Danmark; men Tyskland vedblev alligevel underhånden at støtte Oprørerne. Disse hindredes dog i Forsøget på atter at trænge ind i Sønderjylland ved Slagene ved Isted (25. Juli 1850), Mysunde (12. September 1850) og Frederiksstad (4. Oktober 1850), og d. 1. Februar 1851 opløstes den »schleswig-holsteinske Landsregering«.

Sprogforholdene ordnedes nu således i Sønderjylland, at den nordlige Del blev hel dansk og den sydlige hel tysk i sproglig Henseende, medens der imellem disse lagdes et Bælte, hvor bægge Sprog nøde lige Ret. Desuden fik Sønderjylland sine egne Domstole og den tidligere med Urette bestående Forpligtelse til to Års Embedsstudium i Kiel blev ophævet, så at der også kunde studeres i København af dem, der vilde være Embedsmænd i Sønderjylland.

Det stod snart klart for alle, at der ved Ordningen af den danske Stat var kun en af to Veje at gå: enten måtte man stræbe hen til en så vidt mulig fuldstændig Sammensmæltning af det egentlige Danmark (ɔ: Kongeriget og Sønderjylland), med Udsigt til muligt at tabe Holstein og Lauenburg, eller man måtte sætte »Monarkiets Bevarelse« som Hovedsagen, og dermed fulgte, i Følge Tysklands Fordringer, en mere selvstændig Stilling af de enkelte Landsdele og da særlig en løsere Forbindelse, uden Forfatningsenhed, med Sønderjylland. Tilsidst sejrede, støttede af Udlandet, Bestræbelserne for »Monarkiets Bevarelse«: den kongelige Kundgörelse af 28. Januar 1852 slog »Helstaten« fast, rigtignok på den udtrykkelige Betingelse, at Tyskland måtte opgive enhver Fordring på at blande sig i det danske Kronland Sønderjyllands Anliggender. *Både Preussen og Østerrig gik ind på denne Betingelse*, og Østerrig erklærede udtrykkelig på Forbundsdagens Vegne, at denne *naturligvis ikke kunde udstrække sin Myndighed til en dansk Landsdel*, der ikke stod under Forbundet. Og selve Forbundsdagen meddelte under 29. Juli 1852 sin »*definitive Approbation på Stridighedernes Bilæggelse mellem Danmark og det tyske Forbund*.«

D. 8. Maj 1852 enedes i London Sverrig-Norge, England, Frankrig, Rusland, Østerrig og Preussen med Danmark om den såkaldte *Londontraktat*, hvori der udtales, at Opretholdelsen af det danske Monarki i sin Helhed er i höj Måde vigtig for Fredens Bevarelse, eftersom den er knyttet til den evropæiske Ligevægts almindelige Interesser. Man enedes derfor om at godkende Prins Christian af Danmark og hans mandlige Afkom med Prinsesse Louise som arveberettigede til hele det danske Monarki, og der tilföjedes, at, hvis den Tid kom, da den mandlige Linje truede med at udslukkes, vilde alle de nævnte Magter tage det Forslag til en ny Arvefølge, som Datidens danske Konge måtte göre, under Overvejelse, fordi de fastholdt Bevarelsen af Monarkiets Enhed som en stadig evropæisk Grundsætning. For end yderligere at sikre den nu ved denne Traktat fastslåede Arvefølge og Retsorden, sluttede den danske Regering en Overenskomst med den landsforviste Oprører, Hertugen af Avgustenborg, hvorved den afkøbte ham alle hans Godser

for 7,300,000 Kroner, hvorimod han i en „Cessions- og Renunciationsakt“, udstedt i Frankfurt am Main 30. December 1852, „ved sin fyrstelige Ære“ forpligtede sig selv, sit Hus og alle sine Arvinger til aldrig at foretage sig noget, hvorved Danmarks Ro kunde forstyrres og aldrig at modarbejde Arvefølgeordenen for Monarkiet.

Efter at Rigsdagen havde vedtaget Arvefølgeloven, stadfæstede Kongen den d. 31. Juli 1853. — D. 2. Oktober 1855 udkom „Forfatningen for det danske Monarkis Fællesanliggender“, der indsatte et Rigsråd for de for Monarkiet fælles Sager, medens Rigsdagens Område blev Kongerigets særlige Sager, og hvert af Hertugdömmerne havde sin egen Stænderforsamling. Foreløbig syntes alt at gå stille og godt af. I Danmark fandt man sig, om end med Overvindelse, i Nødvendigheden, i Tyskland tydede alt på, at man var tilfreds med Ordningen og i Holstein godkendte Folket og Stænderne Fællesforfatningen, idet man dèr, uden nogen Indvending, foretog Valg af Rigsrådsmedlemmer. Således skulde man da tro, at den årelange bitre og hårde Strid endelig var bilagt. Har man virkelig håbet dette, skulde Tiden dog snart vise, at det ingenlunde var Tilfældet.

D. 1. Marts 1856 åbnede Kong Frederik den Syvende Rigsrådets förste ordentlige Samling. Et Par Uger senere var Striden atter i fuld Gang, idet 11 tyske Rigsråder indgave et Andragende om, at Fællesforfatningen med den dertil knyttede Valglov måtte blive forelagt Stænderforsamlingerne til Betænkning. Efter en varm Forhandling forkastede Rigsrådet denne Fordring, hvorpå de tysksindede Rigsråder forlode Forsamlingen. Forbundsdagen støttede imidlertid deres Forlangende, og Preussen og Østerrig kappedes om at være den, der anførte Tyskland i Notekampen mod Danmark. Den eneste af de evropæiske Magter, som i denne Strid bestemt stillede sig på Danmarks Side, var Sverrig-Norge, der hævdede lige over for den stadige Trusel om Exekution af Forbundstropper, at Holsteins og Lauenburgs Stilling måtte betragtes som et indre tysk Anliggende, hvorimod Evropa ikke vilde kunne tillade Overgreb på Danmarks Rige. Ved Ejderen endte det tyske Forbunds Rettigheder og, så snart en tysk Soldat overskred denne Flod, blev den dansk-tyske Strid til et evropæisk Anliggende. Sverrig søgte med stor Alvor og Energi at vinde de andre Magter for denne Opfattelse, og også Frankrig og England gik ind på den, idet de advarede det tyske Forbund imod at overskride sin Kompetence.

Imidlertid gik Striden sin uafbrudte Gang.

D. 11. Februar 1858 erklærede Forbundsdagen, at den ikke kunde erkende, at Forfatningen af 2. Oktober 1855 var lovlig bestående for Holsteins og Lauenburgs Vedkommende. De følgende Måneder hengik med stadig mere og mere nærgående Fordringer fra Tysklands Side, og endelig, d. 6. November 1858, fandt Kongen sig tvungen til at udstede en Kundgörelse, ved hvilken Forfatningsloven for det danske Monarkis Fællesanliggender ophævedes for Hertugdömmerne Holsteins og Lauenburgs Vedkommende. D. 8. November tilskrev den danske Regering Sverrig, England, Frankrig og Rusland: „Kongens Regering har gjort et betydningsfuldt Skridt til at ende Tvisten med Tyskland,

og det er den umuligt at gå længere ad Indrömmelsernes Vej. Skulde altså Forbundet komme med nye Fordringer af endnu större Omfang; skulde det bestemme sig til Skridt, der vilde krænke Kongens suveræne Myndighed som Medlem af det tyske Forbund; skulde det endog göre Indgreb i hans Uafhængighed som Hersker i det danske Monarki; da vil det være en bydende Pligt for den danske Regering at modsætte sig en sådan Krænkelse af Monarkiets Ret, og det med så meget större Fasthed, som den vil kunne göre sikker Regning på Folkets kraftige Understøttelse og støtte sig på de Magters Sympati, der have givet den så mange Vidnesbyrd om en levende og varig Interesse for et frit og uafhængigt dansk Monarki.

Forbundsdagen vedtog nu vel, ikke at udføre den Exekution, som ellers skulde have trodset dens Vilje igennem, men i Øvrigt tog Agitationen imod os i Tyskland fornyet Fart; den samtidig opblussende Kamp for Italiens Frihed blev i den Henseende skæbnesvanger for os, da man sammenstillede den tyske Nationalitet i Holstein og det sydlige Sønderjylland med den italienske i Venedig og Mailand. Men også hos os vågnede nu Følelsen af at det gjaldt vore höjeste Interesser, og at det vilde være at foretrække endnu en Gang på Valpladsen at aflægge Vidnesbyrd om vor Vilje til at hævde det danske Folks Frihed og Fremtid, hellere end ved fortsat Eftergivenhed at tabe ethvert sikkert Fodfæste i vor historiske Ret. Dette fik især sit Udtryk efter Nyår 1861, da Spændingen var på det höjeste. Preussen genoptog således ved denne Tid Hannovers tidligere fremsatte Fordring om, at Rensborg skulde göres til en tysk Forbundsfæstning, og Holsteinerne, og med dem snart hele Tyskland, krævede også Sønderjyllands Udskillelse af Forfatningsbandet med det øvrige Danmark. D. 12. Januar 1859 lovede den preussiske Prinsregent (den nylig afdøde Kejser Wilhelm) at beskytte „Hertugdömmernes Rettigheder", og d. 15. Januar protesterede Prins Frederik af Augustenborg mod den danske Arvefølgelov, hvilken hans Fader „ved sin fyrstelige Ære" havde forpligtet sig og sit Hus til at respektere.

Da den holsteinske Stænderforsamling kort efter trådte sammen, krævede den en helt ny Forfatning, ved hvilken Monarkiets Enhed vilde være bleven fuldstændig opløst. Den kongelige Kommissarius nedlagde alvorlig Protest imod, at Sønderjyllands Forholde inddroges i denne Forsamlings Forhandlinger, men Præsidenten svarede med at erklære: at „Holstein som Landsdel vil ikke tilhøre nogen anden Helhed end Schleswig-Holstein". Ja, han tillod endog uimodsagt en Deputeret at sige: „I Kampen mellem Tyskerne og Danskerne havde Slesvig været Sejrsprisen, og det danske Oprørsparti (!) havde hjembragt Slesvigs Adskillelse fra Holstein som Sejrstrofæ; men, ikke tilfreds hermed, vilde det nu inkorporere Slesvig i Kongeriget og derved ydmyge Holstein så meget dybere."

D. 16. Januar 1861 indbød Rigsdagen det danske Folk til at slutte sig sammen om en Henvendelse til Regeringen, i hvilken det blandt andet hed: „så lidt som det danske Folk gör nogen Fordring på at beherske Holstein, så lidt vil det tåle, at Holsteins Forhold til

Monarkiets ovrige Dele ordnes pa en Made, der bringer Danmarks Rige i Afhængighed af Tyskland. Vi ere rede til ved alle Midler, som sta til vor Radighed, at hævde Kongerigets og Slesvigs konstitutionelle Forening og den danske Nationalitets Ret i Slesvig. I kort Tid havde over 71,000 Mænd underskrevet denne Adresse. Der dannedes Skytteforeninger rundt om i Landet for at ove de unge i Vabenbrug, og de sonderjyske Studenter ved Kobenhavns Universitet stillede sig til Krigsministerens Disposition, dersom Krigen skulde udbryde. I Flensborg samledes 34 Stænderdeputerede og Suppleanter, der udstedte en offentlig Erklæring, hvori de hævdede Nodvendigheden af Holsteins fuldstændige Udskillelse fra ethvert Fællesskab med os, og samtidig af Sonderjyllands Udlosning fra ethvert Fællesskab med de under fremmed Höjhed staende Landsdele, ti: »*Slesvig onsker at forblive en uadskillelig Del af Danmarks Rige, som det i umindelige Tider har været; det er tilfreds med sin Konges milde og retfærdige Regering, og onsker kun at se ham befriet fra ethvert Band, der endnu matte hindre ham i at fremme Slesvigs Vel. Det onsker kun Fred og Ro i det Indre for at kunne udvikle sine rige Kræfter til den Blomstring og Velstand, hvortil Naturen har bestemt det, og det onsker först og sidst al fremmed Indblanding borte fra sine indre Forholde. . . Ikkun med en sadan Ordning til Mal se vi den sande Betryggelse for Fremtiden; uden for ligger Ufred, Oplosning og Undergang.*« Denne Erklæring tiltradtes pa Folkemoder i Sonderjylland med den Tilföjning, at man »*i Slesvigs fuldstændige Forbindelse med Kongeriget under samme Grundlov ser den eneste Sikkerhed for Statens Uafhængighed og heldige Bestaen*«. Samtidig udtalte Folketinget, at »vore Forfatningsforholde ma ordnes saledes, at det tyske Forbund ikke kan göre noget Indgreb i de ikke til Forbundet horende Statsdeles Uafhængighed.« Vor Regering mindede Preussen om, at det 1851 pa Forbundets Vegne havde erklæret: at »*Forholdene i Sonderjylland, som et ikke tysk Land, i og for sig ikke kunde være Genstand for det tyske Forbunds Droftelse og Forhandlinger;*« og den hævdede derfor »den fortsatte fuldgyldige Bestaen af Rigsradet for de Dele af det danske Monarki, som ikke horte til det tyske Forbund.«

Preussen lod det imidlertid ikke komme til noget Brud under de daværende Tidsforhold; det foretrak at holde Striden gaende til et mere belejligt Öjeblik. Der fremkom derfor stadig nye Forslag, snart fra den ene, snart fra den anden Side, ligesom ogsa England mere og mere blandede sig i Forhandlingerne; men Enden syntes lige fjærn. Vore Modstandere afventede den Katastrofe, som matte indtræde ved Kongens Dod.

Fra dansk Side matte man selvfolgelig onske at komme til en endelig Ordning *för* dette Tidspunkt, og gjorde sig mere og mere fortrolig med den Tanke, för eller senere helt at give Slip pa de tyske Hertugdömmer. I den Retning begyndte man nu at ga frem.

D. 20. Januar 1863 vedtog Landstinget en Adresse til Kongen, hvori der bades om, »*at den for Kongeriget og Slesvig lovlig bestaende og i Virksomhed værende Forfatning ma usvækket opretholdes og fyldigere udvikles* som lige nodvendigt Bindeled

mellem de sammenhørende Dele af Danmarks Rige og som Værn for Kongerigets konstitutionelle Frihed«. Der lovedes endvidere: »at støtte såvel det nuværende Ministerium som ethvert andet, når og så længe det forfølger de angivne Formål med den Viljefasthed og Gerningsenergi, som Tidsforholdene med uafviselig Nødvendigked kræve.« Der var altså i Danmark fuld Enighed mellem Konge, Regering og Folk om til det yderste at hævde Danmarks Selvstændighed, fri for fremmed Indblanding og fri for alle Hensyn til Kronens tyske Lande.

Atter blev der i København holdt et Kasinomøde, d. 28. Marts 1863, på hvilket der enstemmig krævedes »*den usvækkede Opretholdelse af det konstitutionelle Fællesskab mellem Kongeriget og Slesvig, og at det endnu bestående Fællesskab mellem Danmarks Rige og Holstein måtte ophøre*«; og disse Krav tiltrådtes på Folkemøder trindt om i Landet.

Den 30. Marts 1863 udstedtes en kongelig »*Kundgörelse om Holsteins Forfatningsforhold*«. Denne bestemte, *at* fra 1. April 1864 skulde der dannes en særegen holstein-lauenburgsk Hærafdeling som Forbundskontingent; *at* Holstein-Lauenburgs ligislative Udskillelse af Monarkiet helt skulde gennemføres; *at* Holstein-Lauenburgs Fællesskab med Danmarks Rige skulde indskrænkes i flere Anliggender og Fællesskabet i Styrelsen ændres. Samtidigt tilsagde Kundgörelsen Stænderne *besluttende* Medvirkning med Hensyn til deres eget Landområdes Finantser, hvad de ikke för havde haft, og lovede, at der skulde blive taget tilbørligt og tidssvarende Hensyn til Presse-, Petitions-, Forenings- og Forsamlingsfriheden.

Udskillelsen af Holstein var vel ikke så fuldstændig gennemført, som man ønskede det almindeligt i Danmark, men Kundgörelsen var dog et godt Skridt fremad. I Holstein derimod protesteredes der på offentlige Møder i höje Toner, idet man erklærede Sønderjylland og Holstein for »inderlig forbundne, selvstændige og suveræne Hertugdömmer«, der »have en aldrig opgivet Ret til konstitutionel Forbindelse og fælles Forfatning, til en fra Danmarks afvigende selvstændig Arvefølge under deres nedarvede Fyrstehus og den deraf følgende fuldstændige Adskillelse fra Danmark,« og der krævedes, at det tyske Forbund, »i Følge dets Ret og Pligt«, ufortøvet skulde »besætte Hertugdömmerne Slesvig og Holstein, for at den Danske Regering ikke skal gå videre på Traktatbruddenes Vej«. At Holsteinerne fik Medhold og Støtte i disse uhjemlede Påstande og Krav overalt i Tyskland, er vel en Selvfølge, ligesom også, at Preussen og Østerrig nedlagde Indsigelse imod Kundgörelsen, og at Forbundsdagen sluttede sig til deres Indsigelser.

I Rigsrådet, der kort efter samledes, omtalte det kongelige Budskab de tyske Protester og föjede til denne Omtale: »Dette skal dog ikke rokke Vor faste Beslutning, at hævde Vore til det tyske Forbund ikke hørende Landsdeles Uafhængighed og frie Udvikling«. Men samtidig erklærede Regeringen, at den ikke ønskede »at skære noget Bånd over, som kan bevares ved en fredelig Overenskomst mellem Landsdelene«.

Notevekslingen mellem Danmark og Tyskland vedblev stadig, og Tyskland trængte mere og mere på, så at England tilsidst fandt sig foranlediget til at minde de tyske Magter om, at Sønderjyllands Anliggender ere af international Natur, og de kunne derfor på ingen Måde afgöres af Forsamlingen i Frankfurt. Ja, Premierministeren, Lord Palmerston, erklærede endog: »*Tyskland har ikke större Ret til at foreskrive Regler for Sønderjyllands Styrelse end for Styrelsen i Spanien, Portugal, England, Rusland eller en hvilkensomhelst anden uafhængig Stat*«. Alt som Striden mere tilspidsedes og syntes at måtte ende med en Krig, blev England dog mere uroligt, da det såre nødigt så en sådan udbryde, og det foreslog derfor d. 16. September Frankrig, at de i Fællesskab skulde erklære, at Tyskland ikke måtte gå til en Exekution i Holstein for at hindre Forfatningsarbejderne i Danmark. Frankrig erklærede sig også villigt til et sådant Skridt, dog kun hvis England i fornødent Fald var »bestemt på at gå videre« end til en Protest i Ord; men dertil vilde England ikke binde sig, så måtte Sagen gå, som den bedst kunde.

D. 1. Oktober 1863 vedtog så den tyske Forbundsdag, at der skulde exekveres i Holstein og den overdrog Exekutionen til Østerrig, Preussen, Sachsen og Hannover. De to sidste Magter skulde ved Civilkommissærer styre Holstein og Lauenburg i den danske Konges Navn, og Kommissærerne skulde have c: 12,000 Mand Tropper med sig, hvorimod Preussen og Østerrig skulde holde »overlegne Kræfter« rede, om Exekutionen mødte Modstand. Dar gaves dog Danmark 3 Ugers Betænkningstid til at indrömme de stillede Fordringer.

Danmark erklærede sig »villigt til at komme Forbundet i Møde på ethvert Punkt, hvor den Selvstændighed og Ligeberettigelse, som kræves for Forbundslandene, ikke alt måtte agtes tilstrækkelig sikret«, og tilføjede, at der skulde blive givet Holstein »fuld Kompetence med Hensyn til Normalbudgettet for Holsteins Vedkommende«. Men hverken dette eller Englands stadig fortsatte Virksomhed for at opretholde Freden nyttede det allermindste.

D. 28. September 1863 var det danske Rigsråd trådt sammen, og næste Dag forelagde Konsejlspræsident Hall» *Udkast til Grundlov for Kongeriget Danmarks og Hertugdömmet Slesvigs Fællesanliggender*«. Dette Skridt var en naturlig og nødvendig Følge af Kundgörelsen af 30. Marts, og tilsigtede först og fremmest at muliggöre en jævn og fast Gang i Statsstyrelsen. Men netop samme Dag, som Grundloven blev vedtaget (d. 13. November), nedlagde v. Bismarck i København en höjtidelig Protest imod den Lov, hvis Behandling han i Uger havde fulgt uden en eneste Indvending! Den let forklarlige Grund hertil var, at Kong Frederik den Syvende imidlertid var bleven syg, og at hans Sygdom i de Dage truede med at tage en farlig Vending. Det var derfor v. Bismarck vigtigt at få frie Hænder til at handle. Kong Frederiks mulige Død og en ny Herskerslægts Regerings-Tiltrædelse kunde være en ypperlig Anledning til, ved et Overfald på Danmark, at skaffe Preussen forøget Indflydelse i Tyskland og tillige en Orlogshavn, som for enhver Pris måtte haves.

Efter således i korte Træk at have skildret i Rækkefølge den Kamp, Danmark, både med Sværd og med Pen, havde måttet føre for Bevarelsen af Sønderjylland i dets ældgamle Forbindelse med Moderlandet, vende vi tilbage til Dagene efter Kong Frederik den Syvendes Død.

Da Forfatningen d. 13. November var vedtaget i Rigsrådet, telegraferede Konsejlspræsident Hall straks dette til Kongen, som da lå syg af Ansigtsrosen på Lykkesborg. Der blev dog svaret tilbage, at man ikke turde bringe ham denne Efterretning om Aftenen, men næste Morgen håbede man, at det kunde ske. Skönt man endnu så temmelig trøstig på Kongens Tilstand, var man dog bange for, at den store Glæde, Budskabet vilde berede ham, kunde göre Natten urolig og sövnløs og derfor få en uheldig Indflydelse på Sygdommens Gang. Men Kongens Sygdom tog stadig til, og han fik aldrig den Glæde at erfare Grundlovens Vedtagelse, lige så lidt som det forundtes ham at sætte sit Navn under den.

Men havde Kong Frederik den Syvende med Længsel og med Håb imødeset Forfatningens Vedtagelse i Rigsrådet, så havde dette også været Tilfældet i samme, om ikke i endnu höjere Grad med Folket, derom vidnede i fuldt Mål de talrige Deputationer, der fra By og Land søgte Kong Christian den Niende for at bede ham om at underskrive den nylig vedtagne Forfatning. Og dette var jo ganske naturligt. Nationalitetsfølelsen var her, som overalt, År for År bleven mere levende og kraftig, vi vare trætte af de idelige Indblandinger og Plagerier, endelig syntes man at være kommen i en god og rolig Havn, der ikke alene kunde bringe os Tilfredshed i det Indre, men også syntes at kunne bringe Ro i de ydre Forholde. Og så, midt i Glæden over dette, bortrev Døden Kongen, og hans Efterfølger på Tronen tøvede nu med at give Loven Liv ved at sætte sit Navn under den. Og dog må vi vel alle nu, da så mange År og så store Tab ligge imellem de Dage og vor Tid, sige, at det netop var et Vidnesbyrd om Kong Christian den Niendes store Samvittighedsfuldhed, at han forlangte den Betænkningstid, uden hvilken han ikke med Sandhed og efter moden Overvejelse kunde have gjort dette alvorsfulde Skridt. Ti man kunde sikkert vide, at det, under de forandrede Forholde, vilde blive taget til Udgangspunkt af Tyskland for nye og endnu alvorligere Forviklinger, der med stor Rimelighed vilde føre en Krig med sig, af hvilken Danmarks Tilværelse kunde blive afhængig. Ved Novemberforfatningen kunde Tyskland jo ganske sikkert få *et Påskud* til Krig, om end denne utvivlsomt var kommen alligevel under andre Påskud, selv om den nye Forfatning aldrig havde været til.

Men måske netop fordi Kongen betænkte sig i disse få Dage på at underskrive den nylig vedtagne Forfatning, var Glæden så meget större og almindeligere, da dette skete d. 18. November. Kongen havde, efter at have overvundet sine Betænkeligheder, gjort fælles Sag med sit Folk. Grundloven trådte nu i Kraft, ikke for, som vi havde håbet, at give Samlivet mellem alle danske den Livskraft, hvoraf vor Fremtid skulde

være præget, men for få Maneder efter at trædes under Fodder af den indtrængende Fjende, mens et ligegyldigt Evropa så derpå uden at rore en Hand til Forsvar for os, de overfaldne. Havde den Gang de venskabeligsindede Magter sagt Tyskland et alvorligt Stop, för det begyndte sit Tog ind over Ejderen, og vist, at de vare rede til med Magt at værge deres egen Ære, på samme Tid som de værgede den svageres Ret, — var dette sket, da havde sikkert mangt og meget været anderledes og taleligere i Evropa, end det nu er Tilfældet. Og det fejler næppe, at flere end èn af de store Magter nu kunde onske at göre om, hvad de gjorde, eller rettere ikke gjorde i Årene 1863—64.

KRIGSVARSLERNE.

Kong Frederik den Syvendes Død gav straks den dansk-tyske Strid en ny og for Freden meget alvorlig Vending. Kongen havde næppe lukket sine Öjne, för den gamle Hertug af Avgustenborg overdrog de Rettigheder, han aldrig havde besiddet til Hertugdömmerne, derunder indbefattet Sønderjylland, til sin Sön, Frederik. Han glemte rent sin fyrstelige Ære, om han nogensinde havde vidst, hvad den betød, og han glemte de mange Millioner, han havde modtaget, for ikke mere at tænde Oprorsfaklen i den danske Konges Lande. D. 16. November lod Hertug Frederik, gennem Badens Befuldmægtigede ved Forbundsdagen i Frankfurt, Forbundet vide, at han havde tiltrådt Regeringen i Sønderjylland, Holstein og Lauenburg under Navn af Frederik den Ottende, og samtidig udstedte han et Oprab til sine Undersåtter. Han var dog så klog ikke straks at lade sig drive af sin Længsel efter at samles med disse, hvorfor han ikke endnu indfandt sig personlig i sit Rige, men dannede en lille Hofstat hos Hertug Ernst af Sachsen-Coburg-Gotha, hvor han endog fik sig anskaffet et Par Ministre, Mænd, der vare forviste fra Danmark for Deltagelse i Oprøret 1848—50. Næsten alle lovgivende Forsamlinger i Tyskland indgave Adresser til deres Regeringer om at støtte Avgustenborgeren, ligesom han også fik Tilslutning fra så godt som daglige Moder Tyskland rundt, både i Byerne og på Landet. Og skönt vel få af Fyrsterne og Regeringerne i Virkeligheden havde synderligt tilovers for Hertugen selv, dreves de dog frem af den Bevægelse, hans Optræden vakte i Folket.

Hvad Preussen angik, da var dèr en Forfatningskamp i fuld Gang. Her var det da også ganske belejligt at få den almindelige Interesse draget bort fra den hjemlige Strid, og den schleswig-holsteinske Sag kunde bruges som en god Lynafleder. Desuden

måtte Preussen, om det vilde stræbe efter en fremragende Plads i Evropa, have en Flåde, og denne kunde ikke skaffes uden en Fladehavn. Hertil kunde Kielerbugten bruges.

Østerrig, som vel af alle de tyske Stater, var mindst interesseret i denne Sag, kunde ikke, så stærk som Bevægelsen var, holde sig tilbage, om det ellers vilde beholde Førerstillingen i Tyskland.

Skönt det således så truende ud, kunde man vel nok håbe på, at det værste Uvejr kunde drive over, om Evropa vilde lægge et tungt Lod i Vægtskålen. Og dette var dog ikke helt umuligt, ti ingen af Stormagterne vilde uden Ængstelse se en Krig udbryde, under hvis Forløb mangt og meget kunde ske, der måske affødte större Forviklinger. Det var således allerede ikke sikkert, at Tyskland vilde komme til at kæmpe alene med Danmark. Der var, hvad vi anden Steds skulle komme nærmere ind på, mellem de nordiske Riger ført Forhandlinger om et Forsvarsforbund, hvori det særlig var bestemt, at Sverrig-Norge skulde yde os Hjælp, dersom Ejderen overskredes af tyske Tropper. Vel var Forbundet ikke underskrevet, da Frederik den Syvende døde, men den svenske Udenrigsminister, Grev Manderström, havde Dagen efter Kongens Død erklæret, at denne Begivenhed ikke vilde fremkalde nogen Forandring hos den svenske Konge med Hensyn til de trufne Aftaler. Dette var også sandt. Men Kong Carl måtte med Sorg opleve, at hans Regering trak sig tilbage fra at yde os den Hjælp, som ingen hellere end han havde bragt os. Forholdene udviklede sig i Sverrig således, at Kong Carl *ikke kunde* sende os Hjælpetropper, men dette skete först på et senere Stadium, og Udsigten til svensk-norsk Hjælp gjorde i den förste Tid efter Kong Frederiks Død dels, at vi frejdigere så den truende Kamp imøde, dels at de evropæiske Magter nødigere så Krigen udbryde og anstrængte sig mere for at afværge den.

Særlig var England ivrigt, og dette i Forening med Rusland udfoldede en stor Virksomhed for at bevare Freden. England håbede at dette vilde kunne lade sig göre, når Grundloven af 18. November blev ophævet. Preussen erklærede dog på Forespörgsel, at, *selv om denne Lov toges tilbage*, måtte og vilde Tyskland sætte sig i Besiddelse af alle tre Hertugdömmer for at sikre sig, at deres Krav bleve opfyldte. Alligevel begyndte dog England og Rusland at øve den såkaldte „Pression“ i København for, ved den nye Grundlovs Tilbagetagelse, at få Freden opretholdt.

Da Ministeriet Hall, hvem Lovens Tilblivelse skyldtes, ikke vilde medvirke til dens Ophævelse, særlig da det både her og der tydelig nok var sagt, at det ikke i fjærneste Måde vilde nytte, dannedes d. 31. December 1863 Ministeriet Monrad, som lovede at göre det, hvis Tyskland vilde unde det Tid til at iværksætte Ophævelsen på lovlig Måde. D. 21. Januar 1864 erklærede den danske Regering på Englands og Ruslands Råd sig villig til at sammenkalde det nye Rigsråd for at bevæge dette til at give dets Minde til Lovens Ophævelse, idet Regeringen samtidig lovede at göre denne Sag til et Kabinetsspörgsmål; kun krævedes hertil en Frist af 6 Uger, da Valgene til Rigsrådet ikke hurtigere

kunde ske. Ja, ikke nok hermed, Regeringen lovede end yderligere, at Novembergrundloven samtidig skulde afløses af en Tingenes Tilstand, der stemmer med Bestemmelserne i Kundgörelsen af 28. Januar 1852, således som disse, med Samtykke af Kongens Regering, blive tolkede i Forhandlinger, der føres under de fremmede Magters Avspicier. Men nej! Preussen og Tyskland *vilde* Krig, vi kunde have gjort og tilbudt, hvad det skulde være, kun et eneste kunde have friet os derfor, nemlig at vi godvillig vilde have udleveret Modstanderen de Landsdele, han forlangte, og vor Ære oven i Købet. Og dette skulde dog aldrig siges om Danmarks Konge og Folk! Men hvad der var tilbudt, var så meget, at den danske Regering siden kunde vidne med fuld Sandhed: det er ikke os, der har fremkaldt Krigen; vi ere os bevidste, at vi have gjort alt, hvad der stod i vor Magt, for at undgå den.

Kongen og Regeringen havde, efter Samråd med de venskabeligsindede Magter, særlig da på Englands Råd, besluttet at stille sig således til det Tryk, Tyskland stod i Begreb med at lægge på os, at Danmark roligt skulde finde sig i, at der gjordes Exekution i Holstein og Lauenburg, idet vore Tropper da skulde trække sig tilbage over Ejderen, der altid havde været anset for og i Virkeligheden også var Danmarks Riges rette Grænse. Derved stillede vi vor Sag i det utvivlsomt rette Lys. Holstein og Lauenburg henhørte under Forbundets Område, vare altså tildels tysk Ret og Overhöjhed undergivne, så en Exekution dèr kunde betragtes som et indre tysk Anliggende, der kun på anden Hånd måtte berøre Danmark derved, at Danmarks Konge tillige var regerende Hertug i disse tyske Lande. Denne Beslutning blev vor Regering også tro.

Lille-Juleaften, d. 23. December 1863 begyndte Forbundsexekutionen. Denne var af Forbundsrådet overdraget Sachsen og Hannover, og disse Lande lode da deres Tropper overskride Elben, fulgte af Forbundskommissærer, der samme Dag kundgjorde, at de i Forbundets Navn overtoge Forvaltningen af Holstein og Lauenburg. De danske Tropper vare dragne bort, så Sachserne og Hannoveranerne stødte ikke på nogen Modstand. Overalt i disse Hertugdömmer udråbtes nu, i Kommissærernes Påsyn, under Salmesang og Klokkeklang Avgustenborgeren til Hertug, og selv kom han i al Hemmelighed anstigende til Kiel, vel i det Håb, at, når de danske vare borte, skulde hans Regeringstid begynde. Hvor længe han sad der, er mindre magtpåliggende at undersøge. Lige så lidt, som han nogensinde havde haft Ret til at gribe det eftertragtede Spir, fik han af sine Beskyttere nogensinde Lov til med en Finger at røre det.

Således gik et Par Uger hen. Forbundstropperne holdt sig inden for det tyske Forbunds Grænse, og havde Tyskland holdt sig dertil, var der sikkert ikke blevet nogen Krig ud af Exekutionen. Men Forholdene toge snart en hel anden Vending, og det til liden Glæde for Forbundet.

D. 11. Januar androge i Forbundsdagen Preussen og Østerrig på, at det måtte overdrages dem at besætte Sønderjylland. Det blev vel afslået d. 14. Januar, men efter

dette Afslag erklærede de, at, fik de ikke Lov til at göre det *med* Forbundets Minde, så gjorde de det *uden* dette. Og at det ikke var tomme Ord, kunde man på Forhand vide, ja det bevistes til Overflod allerede otte Dage derefter, idet preussiske Tropper d. 21. Januar rykkede ind i Holstein på Vejen til Sonderjylland, og Østerrigerne d. 22. sluttede sig til dem. Sachserne og Hannoveranerne bleve skubbede til Side som overflødige i den Leg, der nu skulde opføres, hvorfor det betydedes dem, at de öjeblikkelig havde at drage hjem, hvad der hos dem, og særlig hos Sachserne, vakte så stor en Harme, at der måtte drages særlige Forholdsregler for at denne ikke skulde slå ud i lys Lue.

Generalfeltmarskal Wrangel, der også 1848 havde været her inde, og nu var over 80 År gammel, havde Overkommandoen over de forenede preussiske og østerrigske Tropper.

D. 31. Januar 1864 sendte Wrangel den danske Overstkommanderende, Generallieutenant de Meza, en Opfordring til godvillig at römme Sønderjylland, som Preussen og Østerrig nu vilde tage i „Pant“, men de Meza svarede med et bestemt Afslag. D. 1. Februar rykkede da Wrangel med den forenede Hær over Ejderen ind i Sonderjylland, idet han kundgjorde, at han ene kom for at frigöre denne Landsdel for Indlemmelsen i det øvrige Danmark og for at „beskytte“ dens „Ret“.

Så snart Tyskerne havde sat Foden på dansk Grund, var Freden brudt og Danmark *tvunget* ind i en Krig, det aldrig havde søgt, men som Fædrelandets Ære krævede at modtage. Denne Kamp begyndte Folket med Håb om at kunne værge sin gamle, tusindårige Grænse. Der var fra mange Sider indgydt os Tillid til vore Forsvarsforanstaltningers Godhed og Tilstrækkelighed, skönt Regeringen *altid* kun havde fået *en ringe Brokdel*, af hvad den agtede for aldeles nodvendigt; og ethvert Forsog fra de ene sagkyndiges Side på at stille de udførte Arbejder i det rette Lys, var altid af den herskende Stemning blevet tilbagevist. I Steden for Stang og Stål for vor Dör, viste Danevirke sig kun som et Strå, der med Lethed kunde brydes af den overmægtige Fjende. Dette blev det danske Folk en Kilde til ubeskrivelig Sorg; Gud give det også var blevet en Kilde, hvoraf vi havde øst gode Lærdomme for Fremtiden! Dog, dette er jo langt om længe endelig begyndt at ske.

KRIGEN 1864.

Skönt Danmark havde gjort alt, hvad man med Billighed kunde forlange, ja villet ofre meget for at undgå Krigen, udbrød denne alligevel. Det gamle Ord stadfæstedes atter her, at ingen har Fred længer end hans Nabo vil.

Det er et mørkt og tungt Afsnit af vort Fædrelands Historie, vi her skulle berøre. *Sønderjylland tabtes!* I disse to Ord ligger alt. Den danske er ikke født og vil aldrig fødes, der kan høre disse Ord uden den dybeste Smærte.

Men, stå nu end de sorte og hvide Pæle der nede i det gamle danske Sønderjylland, hvor Kong Christians Vugge gik, så håbe vi dog tillidsfuldt til Gud, som er Retfærdighed og Kærlighed, at disse Pæle ikke skulle stå der til evig Tid. Vi tænke visselig ikke på Revanche, lille og svagt som vort Land er lige over for det mægtige Tyskland. Hvorledes Genforeningen af alt, hvad der er er dansk og vil være dansk, atter skal kunne ske, det vide vi ikke, det ligger gemt bag det Fremtidens Slør, som ingen Menneskehånd kan løfte og intet Menneskeöje formår at gennemtrænge. Men det vide vi, og, den Tro slippe vi aldrig, at den Gud,

som har böjet os i Støvet, han formar ogsa igen at rejse os, om vi ret af Hjærtet ville give os ham i Vold og stræbe efter at gore os værdige til hans Frelse. Det, at Vorherre har lagt sin Hånd tungt pa os, det ma, om vi skulle kunne habe pa Frelse og Oprejsning, ikke alene göre os ydmyge, det må ogsa bringe os til at arbejde pá at vokse til Mands Modenhed saledes, at vi sætte al vor Vilje og al vor Kraft ind pa at værge vor Tue; *ti den, der ikke vil hjælpe sig selv, kan Gud heller ikke hjælpe.*

Vi skulle i det følgende kun i store Træk genkalde Mindet om denne den anden slesvigske Krig , idet der kun skal dvæles noget udførligere ved enkelte af de mere fremtrædende Begivenheder.

Först ville vi dog se, hvorledes Danmark havde forberedt sig til den Kamp, som hver Mand i mange År havde kunnet se, *måtte* komme. Forholdet er jo nemlig dette, at det ingenlunde er nok at kæmpe tappert og udholdende, når Afgörelsens Time kommer. Nej, der må ga et stort og alvorligt Arbejde *forud*, for at berede alt således, at et virksomt Forsvar i det Hele taget *kan* føres; et Arbejde, der altid vil strække sig over mange År, for at der kan gives det den tilstrækkelige Styrke og Modstandskraft; et Arbejde, der kræver stor Indsigt og mange Penge, men som sa til Gengæld sparer mange Liv og meget Blod, og ved sin Gennemførelse kan bidrage væsentligt til at føre Sejren hjem. — Havde vi nu forberedt os forsvarligt?

Desværre, dertil kan sikkert kun svares: nej!

För 1848 havde kun en ringe Del af Danmarks Befolkning kunnet udskrives til Soldater. Den kraftige nationale Bevægelse, som da gennemströmmede alle, höje og lave, lige fra Kongen og til den fattigste Mand, gav sig Udslag også på dette Område, og ved Lov af 12. Februar 1849 blev den almindelige Værnepligt indført. Dog bibeholdtes Stillingsvæsenet, der först faldt bort mange År senere ved Lov af 6. Juli 1867. Dette Stillingsvæsen var sikkert uheldigt. Det svækkede Hærens Sammenhold, ligesom også derved Pligt- og Æresfølelsen hos mange, der havde Råd til at betale for at sætte en anden i sit Sted, ofte bukkede under for denne Fristelse.

Efter första Krig søgte de Militære Gang efter Gang at afhjælpe de Savn og Ulæmper i Hærens Ordning, som Krigserfaringen havde lukket deres Öjne op for; men det lykkedes dem kun i ringe Grad at få gennemført, hvad der trængtes til. Både Regering og Rigsdag glemte disse så vigtige Spørgsmål for indre og ydre politiske Stridigheder, skønt navnlig de sidste ofte nok bankede tydeligt og skarpt på vor Dör. Idelig Vekslen af Krigsministre bragte desuden tit nok Småforandringer, særlig i Fodfolket, der kun medførte Usikkerhed og Vaklen i Steden for Fasthed i Ledelsen af Afdelingerne.

1861 ophørte det gamle, prøvede Landkadetakademi, og i Steden for dette fik vi Reserveofficerskoler, en Ordning, som snart viste sig at måtte afløses af en omhyggeligere og mere indgående Officersuddannelse.

Kort för den anden slesvigske Krig fik Fodfolket et nyt Exerserreglement, lige-

som da også den gamle Musket afløstes af Riflen. Men, skönt Krigen stadig rykkede os på nærmere Hold, gjordes intet for at øve det hjemsendte Mandskab, som måske snart skulde stilles Ansigt til Ansigt med Fjenden, i Brugen af det nye Våben og det nye Reglement. Desuden var Beholdningen af Munderingssager og Udrustningsgenstande aldeles utilstrækkelig til Krigsberedskab.

En ganske overordentlig stor Mangel ved Hæren var, at der var alt for få Befalingsmænd, når den skulde bringes op til den planmæssige Krigsstyrke. Derved blev hele Organisationen løs, og man må kun beundre, at der alligevel førtes og kæmpedes så dygtigt, som Tilfældet blev.

Det ene med det andet gjorde, at vi ved Danevirke kun kunde møde med omtrent 33,000 Mand, imens der efter Krigsministeriets Styrkelister skulde kunne have mødt 60,000. En af de Grunde, som vejede mest til Beslutningen om Danevirkes Römning og nødvendiggjorde denne allerede så tidligt, var netop den Overanstrængelse og Udmattelse, hvoraf Tropperne lede, fordi de vare for få. At Forholdet vilde have været et helt andet, dersom der i Skanserne, under bedre Ly, havde stået henved den dobbelte Styrke, er jo klart. Dette må vi vel betænke, inden vi gentage de hårde Domme, som det knusende Slag ved Danevirkes uventede Römning i Öjeblikkets Smærte bragte så mange af os til at fælde.

Både Felt- og Fæstningsartilleriets Materiel var nogenlunde godt. 1865 kunde Major de Jonquiéres med Föje sige, at det riflede Skyts var „stærkt repræsenteret i *Felt*artilleriet, hvor det udgjorde over Halvdelen; det stod i Skudsikkerhed ikke tilbage for Fjendens Skyts, og i Simpelhed betydeligt over Preussernes. I Sammenligning med, hvad der var præsteret af mindre Magter, deriblandt Sverrig og Norge, tör man påstå, at vi stode på et meget respektabelt Standpunkt“. Med Hensyn til *Fæstnings*skytset var Fjenden os dog langt overlegen, hvad vi snart fik sorgeligt stadfæstet.

Hvorledes det stod til med Personellet ved Artilleriet, siger atter Major de Jonquières os, når han, efter at have gennemgået dette, viser, at der kun var 60 Officerer til 13 Feltbatterier og 37 faste Possitioner! „At flere af Artilleriets dygtige Overfyrværkere gjorde Tjæneste som Officerer, rådede noget Bod på den store Mangel på Officerer, lige som den i det hele taget dygtige Linjeunderofficersklasse fik Lejlighed til at indtage Stillinger, der under normale Forhold ikke kunde falde i deres Lod . . . . Medens Feltartilleriets Mandskab i det Hele taget måtte anses som tilstrækkeligt uddannet, kan dette ingenlunde siges om Fæstningskompagniernes Mandskab. Vore Soldaters gode, sunde Forstand og store Pligtfolelse måtte hjælpe på, hvad der skortede i Uddannelsen; der var imidlertid også absolut Mangel på tilstrækkeligt Mandskab i Artilleriets egne Afdelinger til Fæstningskompagniernes Tjæneste, hvorfor de måtte udfyldes på anden Måde.“

Der var ikke noget organiseret Trainvæsen, da Krigen udbrød. Heste og Vogne

måtte i Hast indkøbes, og man måtte nöjes med, hvad man i Öjeblikket kunde få. Kuskene vare uden Øvelse, og virkelige Trainforere manglede aldeles.

Til Søs havde vi hidtil været forholdsvis stærke og vare også 1864 Preussen overlegne. Dette Forhold vilde imidlertid helt blive vendt om, dersom det lykkedes Østerrig at få sin Flåde her op og denne forenet med Preussens. Ved Helgeland slog Orlogskapitajn Suenson den först ankomne østerrigske Fladeafdeling og hindrede derved dens Forening med den preussiske, og inden den anden Afdeling kom her op, var Våbenhvilen indtrådt.

Og så vore Fæstningsanlæg!

Allerede 1853 havde en nedsat Forsvarskommission blandt andet forlangt:

til *Københavns* Sikring mod Bombardement: 21,800,000 Kroner,

til *Fredericia:* 14,300,000 Kroner og til *Dybbøl-Sønderborg:* 4,600,000 Kroner, men der blev den Gang intet foretaget.

Det kan her ikke være Stedet i det enkelte at beskrive Forsvarsbestræbelsernes Gang i de følgende År. Vi skulle kun minde om, at der blev nedsat flere Kommissioner, afgivet flere Betænkninger, og först i Året 1858 kom der en lille Bevilling på — 7,600,000 Kr. fordelt på 10—12 År!! Det var til Københavns Søbefæstning. Kongens Regering påbegyndte straks Arbejdet.

Tiden gik, den gik hurtigt og desværre stadig ubrugt af os. Uvejret trak mere og mere sammen over vore Hoveder, og i Løbet af 1861 blev Forholdet til Tyskland så spændt, at man dog endelig besluttede sig til at göre noget for Forsvaret af vor sydlige Grænse. Men nu mente man, og som det snart skulde vise sig, med Rette, at der ikke var Tid til at rejse et ordentligt Værn, hvortil navnlig Dybbøl Banke og Fredericia havde været bestemte. I Steden for stormfrie Forter med bombefaste Rum, måtte man gå over til Feltbefæstning. At man i Hæren ingenlunde var blind for den store Fare, dette medførte, fremgår blandt andet af følgende Udtalelse i Ingeniørkorpsets Indberetning af 26. September 1861: Stillingen (ɔ: Dybbøl) vil binde den dobbelte Styrke til sin Besætning og derved blivende unddrage endnu 8000 Mand fra Armeens Operationer; der vil ved mange mindre Værker göres Fordring på flere selvstændige Kommandører; Værkerne ville i sig selv være svagere, Tjænesten besværligere, og Forsvaret, navnlig når Fjenden går over til en systematisk Belejring og Beskydning af Værkerne med Bomber, kræve större Ofre af Menneskeliv.

Men den spildte Tid kunde nu ikke oprettes. I Steden for de tre store stormfrie Forter, som de sagkyndige havde forlangt til *Dybbøl*, lagdes der ti små Feltværker. Det blev de Skanser, på hvilke danske Soldater i Uger skulde aftvinge hele Evropa Beundring for et Mod og et Tålemod, som ingen Steds er overtruffet. Oprindelig var der, som sagt, til Dybbøl af de sagkyndige og ansvarlige forlangt 4,600,000 Kr., nu blev der indtil Oktober 1863 brugt — 238,000 Kr. (!) til Sikring af denne vigtige Stilling.

Til *Danevirke* havde der aldrig været foreslået andet end Feltværker, og her fulgtes i Hovedsagen den oprindelige Plan. Heraf fremgår da også, at det aldrig kan have været vore Officerers Mening, at vor lille Hær i denne 11 Mil lange Feltstilling skulde kunne ævne at standse en indtrængende overmægtig Fjendes Fremrykning mere end en ganske kort Tid. Hele Stillingen var med sine Oversvömmelser desuden kun beregnet på et Sommerfelttog, og den var umulig at forsvare i en langvarig og hård Vinter. Oprindelig var der dog forlangt 8,000,000 Kr. til Danevirke og der bevilligedes — 1,231,200 Kr.!

Til *Fredericias* Fæstning, hvortil Kommissionen havde krævet 14,300,000 Kr., var der ved Kong Frederik den Syvendes Død brugt — 476,000 Kr.!

Disse få Tal er det godt at mindes, når vi høre hårde Domme om Hærens og særlig om dens Føreres Forhold 1864. Gud give, vi måtte lære af Fortiden at indrette os for Fremtiden! Og lad os mindes, at vore Sagkyndige *aldrig* havde lovet os andet og mere af vore mangelfulde Forsvarsforanstaltninger, end disse på Kampens Dag viste sig at kunne holde. Til Trods for, at der var krævet langt mere og meget bedre, benyttedes dog det lidet, der var, med en Troskab og en Selvopofrelse, der altid skal bevares i kærlig og taknemmelig Ihukommelse.

Den 31. Januar kom, som sagt, en preussisk Stabsofficer til Slesvig By for ved en Skrivelse fra Feltmarskal Wrangel at opfordre General de Meza til at römme Sønderjylland, men han fik af denne et kort og bestemt Afslag.

D. 1. Februar gik da Tyskerne over Ejderen, og dermed var Krigen begyndt. Den danske Hær havde besat Danevirkestillingen, og, skönt de mere erfarne Officerer godt vidste, at Stillingen ikke i Længden kunde holdes, vare dog både de og Hæren i det hele opfyldte af Håb og Kamplyst. Men Vinteren var allerede begyndt i al sin Barskhed. Over det Hav, vi havde lagt imellem os og Fjenden, slog Frosten sin Bro, og Isning viste sig snart både uoverkommelig og umulig at udføre lige under Fjendens Kanoner.

D. 2. Februar stod den förste Kamp. Prins Friedrich Carl angreb vor venstre Flanke ved Mysunde, hvor han vilde prøve på at komme over Slien, og vi udholdt her en hård 6 Timers Fægtning, der endte med, at General Gerlach tvang Prinsen til at opgive Forsøget for denne Gang. Den förste Kamp var en Sejr for de danske Våben, men den skulde snart efterfølges af det ene hårde Slag efter det andet.

D. 3. Februar rykkede Østerrigerne i Marken mod vore Forposter på flere Steder, idet der kæmpedes både ved Övre-Selk, ved Kongshöj, Jagel, Bustrup, Hadeby og Ryde. Denne Dag lykkedes det Fjenden at sætte sig fast tættere inde under Danevirke.

Det havde nu været Fjendens Mening i de nærmeste Dage derefter at foretage et stærkt og afgörende Angreb på vor Linje. Østerrigerne skulde angribe i Fronten, imedens Preusserne vilde söge at omgå os ved Sliens Munding over Arnæs og Kappel, og der er ingen Rimelighed for, at vi havde kunnet modstå dette Stød. Hæren var vel bleven oprevet og Krigen endt med det samme. Men dertil kom det heller ikke.

D. 4. Februar Kl. 6 Eftermiddag havde General de Meza med sin Stab inspiceret Danevirkes Centrumstilling og fundet Forholdene så miströstende, at han, da han kom tilbage til sit Kvarter, straks sammenkaldte et Krigsråd, for at drøfte, om Forsvaret i det hele lod sig fortsætte uden at sætte alt på èt Kort, med sikker Udsigt til at tabe alt i förste Omgang.

Efter 5 Timers Forhandling toges Beslutningen om Danevirkestillingens Opgivelse:

I Betragtning af:

1) at Danevirkestillingens Holdbarhed er bygget pa den Hindring, Slien, Ejderen og Oversvömmelserne frembyde, at denne Hindring for Tiden består i, hvad Slien angår, en Rende, som ved indtrædende Frost kan tilfryse i 2 Gange 24 Timer, og, hvad Rejdedalen angår, i 12 Timer, og at Isning i Fjendens umiddelbare Nærhed ikke længere kan udföres;

2) at Danevirkestillingens Holdbarhed endvidere er bygget på en fuldstændig Kampering eller Bivouakering i dens vigtigste Afsnit, at der kun er opført Hyttelejre til 2000 Mand, og at efter Divisionsgeneralernes Erklæring Årstiden forbyder en fortsat Bivouakering;

3) at Forsvaret er beregnet på en Armè af 40—50,000 Mand, medens den aktive Hær efter de foreliggende Styrkelister höjst kan anslås til 35,000 Mand;

4) at Armèens Sammensætning og Uddannelse ingenlunde endnu svarer til de Fordringer, som stilles til en organiseret Hær;

5) at Fjenden, som mindst har en samlet Styrke af 50,000 Mand, alt har okkuperet den störste Del af det Terrain, som til Armèens Sikkerhed må være besat af vore Forposter, at dette Terrain ikke kan tilbagevindes, at Fjenden står i Begreb med at etablere sit Artilleri, som i Løbet af 2 Gange 24 Timer vil kunne demontere Skytset i Skanserne, og at ved Danevirkestillingens Langstrakthed et heldigt Udfald af Modstanden næppe er tænkeligt, når Stillingen gennembrydes;

6) at en ordnet Retraite med Armèen, efter at Stillingen er gennembrudt, vil være uudförlig; og endelig,

7) at Krigsministeriets Instruks for den kommanderende General af 22. Januar 1864 kræver som en Betingelse for den Modstand, der skal göres i Danevirkestillingen, at Kampen ikke tör föres så vidt, at Hærens Tilværelse som Hær kompromitteres:

blev det erklæret fra et militært Synspunkt for nødvendigt, at Hæren bör unddrages de her betegnede Konsekventser af Situationen ved et frivilligt, regelmæssigt Tilbagetog, som bör tiltrædes i Morgen, med Efterladelse af alt i Stillingen værende Materiel.

Kan end Hjærtet krympe sig ved i Tankerne atter at gennemleve Danevirkes Römning, så se vi dog nu, efter de mange Års Forløb, denne Begivenhed i et helt andet Lys end det, hvori så godt som hele det danske Folk i Öjeblikkets Smærte så den, og vel måtte se den. Vi vare alle mere eller mindre lullede ind i den Dröm, af Danevirke var en Lås for vor Dör, så fast og stærk, at den vanskelig skulde kunne brydes; man havde ikke set, eller ikke villet se, at vore militære Sagkyndige *aldrig* havde tillagt Stillingen en sådan Betydning, og da særlig ikke i den mangelfulde Skikkelse, man havde givet

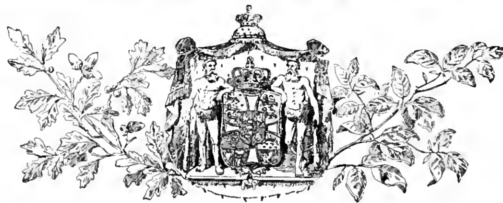

Max Müller. Suenson. Jonquiéres.

dem Midler til at bygge den for. Nu se vi jo godt, at denne Stilling, selv under et Sommerfelttog, for hvilket den ene var beregnet, kun kunde have ydet en ringe og kortvarig Modstand og derved opholde en indtrængende Fjende en stakket Tid. Det så vi ikke 1864, og Tilbagetoget fra Danevirke opfyldte derfor hele Folket ikke alene med en dyb Sorg, men ligesom lamslog næsten alle, höje og lave. Der taltes, som sædvanlig, höjt og bittert om Forræderi, uden at man vidste, hvor Forræderne skulde söges.

Så snart Krigsministeren havde fået Underretning om Tilbagetoget, telegraferede han öjeblikkelig til Overgeneralen, at han ikke kunde indrömme Nødvendigheden af dette,

Kong Christian den Niende af Danmark.

og at han ønskede Modstanden ved Danevirke fortsat. Tilbagetoget var dog da allerede iværksat og kunde ikke göres om. Konsejlspræsident Monrad var med Kongen på Als, da han modtog Efterretningen. Han havde få Dage forud været ved Hæren, og på Forespörgsel fra Krigsministeren om hans Stilling til denne Begivenhed sendte Monrad et Svar, der vel er værd at mindes, når der skal fældes nogen Dom i denne Sag. Efter först at have erklæret, at hverken Kongen eller han havde haft den mindste Del i den fattede Beslutning, ja end ikke anet den, för dens Udførelse var iværksat, udvikler han

Kampen ved Sankelmark.

sin egen Mening om Grunden til Tilbagetoget, hvilken han antog lå i Troppernes Udmattelse. »De vilde efter hans Skön endnu *èn* Dag have kunnet udholde et Angreb, men han måtte antage, at deres Kræfter da vilde have været så udtomte, at det vilde have været kompromitterende for den militære Ære at byde dem at kæmpe. Hvis det forholdt sig således, vilde der ikke have været noget kraftigt Forsvar af dem at vænte. Om dette, tilföjede han, var det umuligt i Kobenhavn at have nogen Mening. Meza, Kauffmann og Rosen vare kolde, rolige Mænd, fulde af Lyst til at kæmpe. Det var hans Overbevisning, at de kun havde veget for Nodvendigheden. Dette blev sagt af en Mand, der stod Begivenhederne nær, om hvis Fædrelandssind ingen kunde tvivle, oven i Kobet af en Mand, der, horende til det nationalliberale Parti, havde været med til at bære Tanken frem om Danevirke som Basis for vort Forsvar.

Så iværksattes da Danevirkes Römning om Aftenen d. 5. Februar. Efter Planen for Tilbagetoget lode vi vore Forposter stå og efterlode en Del Mandskab i Skanserne, for at Fjenden ikke for tidligt skulde opdage, at Stillingen var forladt og derfor begynde Forfølgelsen med det samme. Det var en tung Gang for den danske Hær. I Mulm og Mørke, over Isslag og gennem Sne, ad frosne og spejlglatte Veje drog Hæren Nord på for at nå Dybbøl og Als. Forkomne, forfrosne og overanstrængte vare Folkene forud, og mange vare de, der segnede udmattede om på Marken og måtte samles op af de efterfølgende Vogne.

Först tidlig næste Morgen fik Tyskerne Nys om Danevirkes Römning, og öjeblikkelig rykkede de da frem for at forfølge og, om muligt, standse og slå den danske Hær. Ved *Sankelmark* nåede Østerrigerne Bagtroppen af den vigende Hær, under Oberst Max Müller og Oberst C. Beck, og her kæmpedes en hård Kamp i Løbet af flere Timer. De danske Tropper bestode så godt som udelukkende af Fodfolk, medens Fjenden førte både Artilleri og Rytteri i Ilden. Men de danske kæmpede med Bevidstheden om, at i deres Hånd var ikke alene den øvrige Hærs, men vel også Danmarks Skæbne i dette Öjeblik lagt. Og evig Tak og Ære skal følge de 4 Regimenter, 20de, 9de, 1ste og 11te, som d. 6. Februar 1864 stillede sig som en Mur i Vejen for den forfølgende Fjende.

Kampen ved Sankelmark havde udmattet Fjenden således, at Forfølgelsen foreløbig standsedes, og den øvrige Del af Vejen til Dybbøl ikke forulæmpedes ved Angreb. Men den sidste March var også den sværeste. Kræfterne svigtede mere og mere både for Mennesker og Heste. Trainet, der var sendt forud, havde nu ikke længer tilstrækkeligt Forspring, det opfyldte de af Frosten spejlglatte Veje, ad hvilke de udmattede Heste kun med den störste Anstrængelse kunde føre det frem, og lagde derved betydelige Hindringer i Vejen for Troppernes Fremrykning. Endelig, d. 8. Februar Kl. 3 om Morgenen, nåede 1ste Division Dybbøl, som den besatte. Efterhånden ankom nu Afdelingerne, den ene efter den anden, så dødtrætte, at der foreløbig kun kunde tænkes på at skaffe hver enkelt Hvile og Sövn. Havde Tyskerne straks fulgt efter og skredet til Angreb, havde de sikkert kunnet vinde en let Sejr. De vare dog selv for udmattede til at gøre dette.

Med Undtagelse af Dybbøl var nu hele Sønderjyllands Fastland forladt af den danske Hær. Major de Jonquiéres kommanderede i denne Stilling Artilleriet, og her skulde en lang og afgörende Kamp stå. Havde vi kun forud skænket denne Kamp en mere alvorlig Forberedelse, havde vi ikke för 1864, som desværre også efter den Tid, stadig pruttet og pruttet og som Gnieren vendt hver Skilling i Hånden, inden vi gave den ud, eller rettere puttede den i Pengekassen igen — så vare Hans Majestæt Kong Christian den Niendes Ord måske blevne til en mindeværdig Sandhed, da han i de Dage sagde til Konsejlspræsidenten, at vi fra Flankestillingerne skulde trække Fjenden i Kjoleskøderne, og det muligvis så stærkt, at han faldt omkuld derved.

Forbitrelsen over Danevirkes Opgivelse var imidlertid så stor, at de Meza blev

afskediget som Overgeneral, og Overkommandoen gaves til Generallieutenant Gerlach, som fra nu af ledede Krigen i de få Måneder, den stod på.

I Sønderjylland spillede Tyskerne straks Herrer, hvor de kom frem. Dansk Sprog hånedes, Danebrog forbød de at hejse, de danske Embedsmænd joges bort, og tyske sattes i deres Sted; alle danske Skilter bleve nedtagne, Kongens Navnetræk bortbuggedes og udslettedes overalt, Tysk indførtes som Kirke-, Skole-, Rets- og Forvaltningssprog overalt, hvor det havde været i Brug för 1848, eller hvor de nuværende Magthavere, under Trykket af den öjeblikkelige Ulykke, ved en alt andet end fri Afstemning kunde få Flertal for denne Forandring. Ja, end ikke de Dødes Grave kunde de lade være i Fred: Løven, der var rejst på Heltegraven i Flensborg, rev de ned, skændede den og førte den med sig til Berlin! Ligeledes lod General Wrangel Mindestøtten på Skamling Banke sprænge af preussiske Pionerer!

Snart lejrede den tyske Hær sig foran Dybbøl Skanser, og den Kamp begyndte, der til de seneste Tider skal vidne höjt om den danske Soldats Mod og Tålemod. Ti stort er det Mod og den Offervillighed, der vises i Slaget, Mand mod Mand og Bryst mod Bryst, men hvad er dog dette, imod at stå trofast og støt, Dag efter Dag og Uge efter Uge, uden Ly eller Læ på sin farlige Post, kun en Skive for Fjendens Granater og Bomber! Ti således var den Kamp, vore Soldater her måtte føre. Gud give, at vi aldrig tiere må se vore Sönner kæmpe under sådanne Vilkår! Gud give, at der, om de atter skulle stilles i Kampen for Fædrelandet, må kunne bydes dem forsvarligt Værn og Værge! Gud give, at den Tid dog snart må være forbi, da der smaligt pruttes om en Øre, mens man lader Markerne rødme af Blod!

Det var Prins Friedrich Carl, der med Preussernes Hovedstyrke indesluttede Dybbøl, medens Østerrigerne og den preussiske Gardedivision rykkede Nord på. Prinsen tørstede efter Berømmelse, som han jo her med den overvældende Overmagt, der fulgte ham, billigt kunde købe sig. Dog måtte han øve sig i Tålmodighed, da han ikke havde Belejringsskyts med sig og intet alvorligt kunde foretage sig, för dette kom. D. 14. Februar satte Fjenden sig fast på Broagerland, d. 18de stod en Forpostfægtning ved Bøffelkobbel og d. 22de ved Ragebøl. Dybbøl indesluttedes stadig tættere og tættere. Imidlertid ankom det savnede Skyts, og d. 11. Marts åbnede Preusserne deres förste Batterier på Broager, hvorfra de ikke alene kunde beskyde vor Stillings venstre Flöj, men endog sende deres Granater til Dybbøl Bjærg bag Skanserne, hvor vi uafbrudt måtte holde en större Troppestyrke samlet for det Tilfælde, at Fjenden vilde prøve en Storm.

D. 28. Marts, 2den Påskedag, prøvede Preusserne, Kl. 3 om Morgenen, et alvorligt Angreb på venstre Flöj, men sloges tilbage med stort Tab, efter en hæftig Kamp på $4^1/_2$ Time. Et Par Dage senere vilde Prins Friedrich Carl have prøvet på at omgå Dybbølstillingen ved med en betydelig Styrke at gå over Alssund, længere mod Nord, ved Ballegård. Når Als var taget, vare de Danske indesluttede på alle Sider og derved bragte

den endelige Undergang nær. Alt var ordnet med stor Omhyggelighed og Omsigt. Natten mellem d. 1. og d. 2. April var bestemt til denne Bedrift, men Vejret var d. 1ste så uroligt, at Foretagendet måtte opgives. D. 2den var Vejret fra Morgenstunden stille og klart, og Prinsen syntes at have god Grund til at håbe, at Overgangen kunde forsøges den følgende Nat. Alt blev derfor holdt i Beredskab, Soldater, Heste, Skyts, Materiel. Skanserne beskødes voldsomt, og endog *den åbne By* Sønderborg blev bombarderet for at aflede Opmærksomheden og sprede den störste mulige Forvirring i vor Stilling. Hvorledes denne Niddingsdåd, Beskydningen af den åbne Sønderborg By, uden mindste Varsel, bedømtes i Udlandet, ses blandt andet af Lord Shaftesburys Ord, når han kalder denne Begivenhed: *en af de grusomste og skændigste Handlinger, der nogensinde ere øvede, ikke alene i den civiliserede, men selv i den uciviliserede Krigshistorie,* eller når Lord Russel betegner den som: *en Begivenhed, der må være hjemfalden til alle civiliserede Nationers Fordömmelse.* Og dette er sikkerlig sandt! Prins Friedrich Carl og hans Hær havde da heller ikke Glæde af denne Dåd: den Eftermiddag blæste det atter op til en forrygende Snestorm, det var umuligt at få Pontonerne ud eller at styre Fartöjerne i den oprørte Sø, så at den ærgerrige Prins med Sorg måtte give Ordre til atter at opgive den Heltegerning, som han havde håbet skulde bringe hans Navn på alles Læber, måske oven i Købet som Søkriger. Senere viste det sig dog, at vor Overkommando i Tide var bleven opmærksom på den Fare, der havde truet os; der blev holdt godt Öje med, hvad Preusserne foretoge sig ved Ballegård, og derved umuliggjordes yderligere Forsøg på Overgang.

Men da denne Omgåen af Dybbøl måtte opgives, samlede Preusserne al deres Kraft på Belejringen og Beskydningen af vor Stilling. D. 17. Marts havde vi foretaget en Rekognoscering, der fik et höjst sørgeligt Udfald. Vi mistede 679 døde, sårede og savnede, deriblandt 12 Officerer, og Fjenden satte sig desuden på denne Dag fast både i Ragebøl, Dybbøl By og på Avnbjærg. D. 28de prøvede Preusserne, som forud berørt, en Storm, men de Danskes Kamp denne Dag holdt Fjenden i Ave og ligesom tændte Håbet i mangt et Hjærte. Natten til d. 30te åbnede Preusserne deres 1ste Parallel, kun 1200 Alen fra Skanserne, Natten til d. 6. April nåede de med deres Paralleller til en Afstand af 1000 Alen, og den 8de vare deres Løbegrave kun 800 Alen fra venstre Flöj. Så fuldendtes 2den og 3dje Parallel, og snart stode de Skanserne nærmere, end vor egen Reserve kunde stå dem. Skydningen imod vor Stilling blev voldsommere og voldsommere. D. 3. April sendtes der atter *det åbne* Sønderborg 600 Granater, og en Tredjedel af Byen gik op i Flammer, mens Indbyggerne måtte flygte bort, gamle og unge, Kvinder og Börn, en Skændselsdåd, der aldrig kan glemmes. Samtidig fortsattes naturligvis Skydningen mod Skanserne med forøget Voldsomhed. D. 10. April kastedes der således 5000 Bomber og Granater ind i dem, og d. 13de steg det til 500 i Timen. Voldsomst var dog Granatregnen Natten för den endelige Storm, da Fjenden tilsidst nåede at sende os 4000 Skud

i Timen. Det følger af sig selv, at de danske Kanoner svarede, så godt de kunde, men de stode jo både i Tal og i Kraft langt tilbage for Fjendens. Den af alle Skanserne, der i Følge sin Beliggenhed vel var hårdest trængt, var Skansen Nummer 2. Her udmærkede sig særlig de to Skansekommandører, Lieutenanterne Castenschiold og Anker, ved deres Mod og Koldblodighed, og deres Navne vare snart på alles Læber, ligesom de skulle blive stående i kærligt og i trofast Minde hos alle ærlige Danske, indflettede i den store Heltekæde, Vorherre i sin Nåde har givet os, og som slynger sig som et levende Bånd, så langt vor Historie rækker, fra de fjærneste Tider lige ned til 1864, og som med Guds Hjælp skal få nye Led, hver Gang det gælder Kampen for Danmark.

Da så Stormen endelig kom, d. 18. April 1864, var det ikke Skanser, Preusserne skulde tage, *det var kun sammenskudte Grushobe.* Og der var lidt og stridt her! Igennem Uger havde her flydt det dyreste Blod, men dette Blod vil også til de seneste Tider vidne, ikke alene om dansk Heltemod, men også om den skrigende Uret, Danmark led 1864!

Det var Kl. 10 om Formiddagen, at Fjenden begyndte Stormen med en unådelig Overmagt. I en Fart vare Grushobene tagne. Det var jo utænkeligt, at vi skulde kunne holde dem. Derimod lykkedes det ikke at afskære os Tilbagetoget til Als. Men der kæmpedes bag Skanserne en hård Kamp, hvor atter Fjendens overlegne Styrke, i Forening med hans Bagladegeværer gjorde os stor Skade. Vi havde på denne Dag 1442 døde og sårede, deriblandt 67 Officerer, medens Fjendens Tab var 1188, hvoraf 70 Officerer. Kl. 3½ var Kampen forbi, den sidste danske Soldat havde forladt Sønderjyllands Fastland, og hele den tilbage blevne Del af den danske Hær stod nu på Als.

Om Kampen på Dybbøl siger C. Th. Sørensen i »Den anden slesvigske Krig«: at dèt, det for Regeringen gjaldt om, var »at få slået fast for Evropa og for det danske Folk, at vi, fordi Kampen på Grund af Vintertiden og uheldige Forhold var bleven forlagt fra Danevirke til en anden Valplads, dog ikke vilde kæmpe mindre energisk for vort Ret. Den opfordrede derfor Overkommandoen til at føre Forsvaret så udholdende som muligt, og Overkommandoen böjede sig for denne Opfordring. Det preussiske Angreb lykkedes så fuldstændig, fordi den danske Hær, således som Situationen var, ikke kunde nå at komme i Slagstilling. Desuagtet blev alt det nået d. 18. April, som man under de Forhold, der udviklede sig, kunde forlange. Der blev gjort Modstand på hver en Plet, på mange Steder en heroisk Modstand, og Forsvaret fortsattes Fod for Fod tilbage. Og et trøsterigt Minde gemmer Dybbølkampen i det hele, ti Forholdene på Dybbøl afgave en god Styrkeprøve for en Hær. Der er ingen Lod så tung for en Armè som den, at være dömt til en evindelig stærk Ild. Alle Landes og Tiders Krigshistorie viser, at selv den længste og strængeste Uddannelses Frugter kan tabes, og den höjeste Disciplin under sådanne Forhold bukke under for Individernes Selvopholdelsesdrift. Det var intet Under, at vor Overkommando kunde frygte for, at den danske Hær ikke vilde kunne gennemgå

den Prøve, som Kampen om Dybbøl stillede den på. Men langt fra at svækkes, steg Hærens Sammenhold og Kraft under de fortvivlede Forhold på Dybbøl, og den sidste Kampdags Begivenheder ville stedse være et höjt talende Vidnesbyrd om den danske Hærs krigerske Dygtighed.

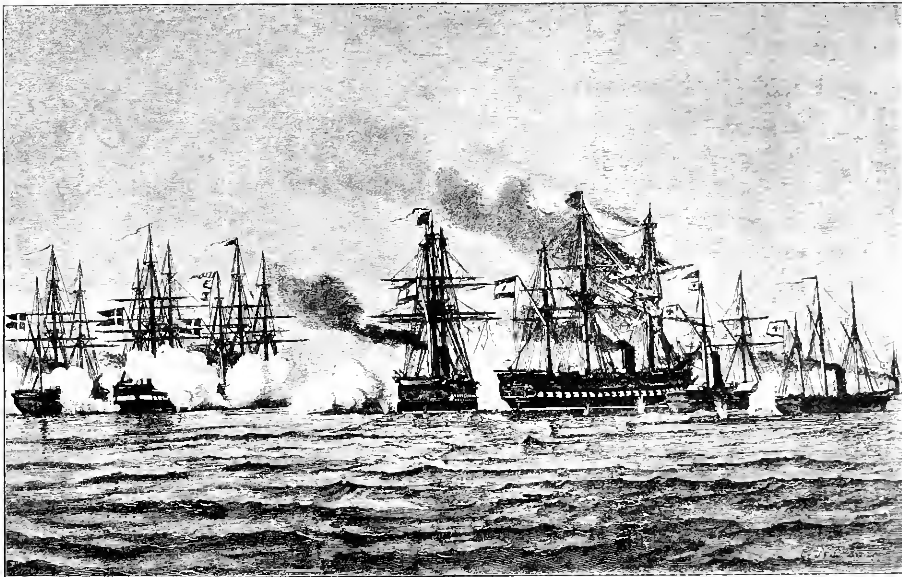
Ære være Heltene fra Dybbøl, både dem, der den Dag gik til Ryes Brigade, og dem, der endnu leve iblandt os!

D. 18. Februar vare Østerrigerne rykkede ind i Nörrejylland, hvor de besatte Kolding. D. 8. Marts stod der en hård Kamp ved Vejle, hvor General Gablenz tvang Oberst Max Müller til at gå tilbage. Ligeledes måtte General Hegermann-Lindencrone, i hvis Stab Hans Kongelige Höjhed Kronprins Frederik gjorde Tjæneste, gå Nord på, og d. 16. Marts sætte over Limfjorden. Femern toge Preusserne Natten til d. 15. Marts. I Fredericia lå Generalmajor Lunding, der søgte, så godt som muligt, at udbedre de mangelfulde Fæstningsværker. Østerrigerne, der havde indesluttet ham, beskøde fra d. 16de til d. 22de Marts Fæstningen, men Gablenz trak sig da bort, man mente, fordi der var kommen en Kurre på Tråden mellem de allierede Magter. Senere kom Gablenz dog igen, og Lunding fik d. 28. April Ordre fra Krigsministeren til at römme Fæstningen. I Østersøen førte Admiral van Dockum vor Flåde. Han slog d. 17. Marts Preusserne under Rügen og blokerede fra nu af deres Østersøhavne.

Imidlertid havde England stadig fortsat sine Bestræbelser for at standse den Krig, det ikke havde kunnet eller villet hindre. Endelig lykkedes det England at få et Møde i Stand af de venskabeligsindede Magter, og dette Møde skulde da åbnes i London d. 12. April. Tyskerne vilde dog ikke give Møde, för de havde taget Dybbøl, og Lord Russel udsatte egenmægtig Mødet til d. 20. April. Tyskerne kom alligevel först til Stede d. 25de. Mødets Resultat blev en Våbenstilstand, der begyndte d. 9. Maj og skulde vare en Måned, og under hvilken enhver af de krigende Parter skulde beholde sine vundne Stillinger, *dog uden at forstærke dem*. Danmark skulde desuden hæve Blokaden, men Tyskerne måtte ikke i Jylland lægge Hindringer i Vejen for Kongens Styrelse eller for Handel og Samfærdsel, de måtte ikke udskrive Kontributioner, men betale alt, hvad de modtoge. Om denne Aftale er kun dette at sige, at, mens Danmark ubrodeligt holdt sine Forpligtelser, holdt Tyskerne ikke en eneste af deres, navnlig undlode de ikke at forstærke deres Stillinger.

Men til d. 9. Maj 1864 knytter der sig et andet og langt större Minde, som aldrig vil gå ad Glemme. Den Dag stod *Soslaget ved Helgeland*. Østerrig havde sendt en Flådeafdeling op til vore Farvande, for at den skulde forene sig med den preussiske Flåde og derved blive vor overlegen. Dette måtte vi så vidt muligt søge at hindre.

I Østersoen havde vi hidtil haft to Eskadrer i Virksomhed, en, der særlig var bestemt til at virke sammen med Hæren ovre ved Sønderjyllands Kyster, og en anden, der skulde blokere Preussens Østersøhavne og hindre dets Skibe i at løbe ud. Denne sidste Afdeling var det, der, som forhen berørt, under Admiral van Dockum

Søslaget ved Helgeland.

havde haft en heldig Kamp under Rügen d. 17. Marts mod den preussiske Flåde, som havde forsøgt at bryde Blokaden, men i en Fart vistes tilbage med et betydeligt Tab. I Vesterhavet derimod havde vi hidtil kun haft enkelte Skibe krydsende, for at opbringe de tyske Handelsskibe, som de dér traf på. Men så snart det rygtedes, at en østerrigsk Flåde var på Vejen op til vore Farvande, blev der hurtigt dannet en dansk Vesterhavsflåde under Orlogskapitajn *Edvard Suenson*, med den Opgave at møde Østerrigerne og byde dem Stangen. Om den Tid, Suenson måtte vænte i Vesterhavet, för han traf Fjenden og æskede ham til Kamp, skulle vi ikke tale, den fik også Ende; og snart stævnede Flåderne mod hinanden med lige Kamplyst på bægge Sider.

Til Lands havde Preusserne stadig sørget for, selv at tage Kampens og Sejrens Pris, og ikke undt deres allierede Brødre at plukke noget större Lavrbærblad. Her vare Østerrigerne saa godt som ene om at søge at vinde Sejrens Palme; her kunde den ikke spilles dem af Hænderne af deres Venner. Kun nogle få Skud, fortalte man, at en af de höjeste østerrigske Officerer havde sagt, för Flåden hjemmefra stak i Søen, ja blot et eneste Skud, når det blot kommer til Skydning!

Den danske Eskadre bestod af »*Niels Juel*«, Orlogskapitajn Gottlieb, der bar Suensons Stander og havde 42 Kanoner og 300 Hestes Kraft, Fregatten »*Jylland*«, Orlogskapitajn Holm, 44 Kanoner og 400 Hestes Kraft, og Korvetten »*Heimdal*«, Kapitajnlieutenant Lund, 16 Kanoner og 260 Hestes Kraft. Efter Niels Baches »Nordens Historie« skulle vi i få Ord skildre dette Slag.

D. 9. Maj tidlig om Morgenen fik den danske Eskadre ved Vesterhavsøerne Underretning om, at Fjenden tre Dage tidligere havde forladt Cuxhafen og nu måtte være imellem Elben og Helgeland. Straks blev alt gjort klart for at opsøge ham. I det dejligste Forårsvejr gik de danske Skibe for en let Brise ad Helgeland til og fik omtrent Kl. 11 Öje på en stærk Røg imod Syd. Det viste sig snart, at det var Østerrigernes to Fregatter: »*Schwartzenberg*«, 50 Kanoner og 400 Hestes Kraft, der førtes af Eskadrens Höjestkommanderende, Linjeskibskapitajn W. v. Tegethoff, og »*Radetzky*«, 31 Kanoner og 300 Hestes Kraft, fulgte af de preussiske Kanonbåde »*Basilisk*«, »*Blitz*« og »*Adeler*« med i alt 6 Kanoner. »Straks« — fortæller en af de danske Officerer, der var om Bord i »Hejmdal« — »blev der givet Signal til at sætte Dampen op og bjærge Sejlene. De to andre Skibe fik Ordre til at løbe op på Siden af »Niels Juel«, og, da de alle vare samlede, råbte Suenson med en Røst, der kunde høres over hele Eskadren: *Der have vi Østerrigerne, Folk, nu møde vi dem; jeg stoler på, vi ville kæmpe som vore tapre Kammerater på Dybbøl!* Et tredobbelt rungende Hurra var Svaret, og Skibene indtoge atter deres Plads i Slaglinjen, det ene tæt bag ved det andet, »Niels Juel« i Spidsen, så »Jylland« og sidst »Hejmdal«. At göre sig klar til Slag var kun et Öjebliks Sag. Kanonerne surredes løs, Krutkamrene åbnedes, Kugler langedes op, Våben bleve fordelte blandt Folkene, alle løse Genstande, der kunde sende ødelæggende Splinter omkring, når de bleve trufne af Fjendens Kugler, bleve lagte ned af Vejen, Spröjterne og Pumperne bleve satte i Orden, Madratser bleve lagte frem i Lazarettet, og derefter indtog hver Mand sin Post. Efter al denne Tummel indtrådte der en dyb Stilhed; ivrigt kigede Folkene ud af Kanonportene efter de fjendtlige Krigsskibe, der nærmede sig mere og mere. Kl. $1^{3}/_{4}$ faldt det förste Skud fra »Schwarzenberg« og kort efter fra »Radetzky« på omtrent en Fjerdingvejs Afstand. De preussiske Skibe begyndte også at skyde, men da de samtidig holdt ud af Linjen, havde deres Ild ikke mindste Virkning. Østerrigernes Ild var derimod meget vel rettet og gjorde straks ikke så lidt Skade om Bord i vore Skibe. På vor Side begyndte Skydningen först, da vi vare på en Afstand af omtrent femten

hundrede Alen fra Fjenden; men da fik han også så varm en Hilsen, som han kunde ønske sig. Suenson søgte nu ved at dreje ind imellem Østerrigerne og Preusserne at afskære disse sidste, men det forhindrede Østerrigerne ved en dristig Manøvre, idet Tegethoff drejede lige ned på vore Skibe og derved dækkede Preusserne. Til Gengæld blev denne Manøvre til stor Skade for Østerrigerne selv, thi derved fik vi Lejlighed til at beskyde dem langskibs, hvilket for Træskibe er den mest ødelæggende Beskydning. Vore Kugler og Granater regnede ned over de to Fregatter, så at de snart måtte dreje bort igen, og de holdt omtrent samme Kurs som vi, idet vi dog efterhånden nærmede os dem mere og mere. Allerede nu kunde vi tydelig mærke, at den fjendtlige Ild ikke længer var så kraftig som i Begyndelsen, ti Østerrigerne havde ved den langskibs Beskydning mistet en Mængde Folk, lige som flere af deres Kanoner vare gjorte ubrugelige. Efter at bægge de kæmpende Linjer en kort Tid således vare løbne ved Siden af hinanden, indtraf der for Østerrigerne et Uheld, der fuldstændig bragte Sejren på vor Side. Kl. 3½ så vi en stærk Røg fra Schwarzenbergs forreste Mast. En af vore Granater var nemlig bleven siddende i et af Sejlene, havde stukket Ild deri, da den sprang, og Luerne brøde nu frem med ustandselig Kraft, idet de tændte de let fængelige Tove. Synet heraf fremkaldte begejstrede Hurraråb hos vore Folk, der med forøget Iver tumlede deres svære Kanoner. Om Bord på Schwarzenberg gjordes der vel Forsøg på at få Ilden slukket, men da Spröjteslangerne bleve skudte over, og der tillige udbrød Ild på andre Steder i Skibet, var der intet andet tilovers end at flygte. Omtrent Kl. 4 satte Schwarzenberg Kursen ind imod Helgeland; en kort Tid dækkede Radetzky sin ulykkelige Kammerat ved at lægge sig agten for den, mellem den og vore Skibe. På Niels Juel blev der nu hejst Signal for, at vi alle skulde dreje mod Fjenden, men i samme Öjeblik sprang der en Granat om Bord i Jylland og ødelagde Styreredskaberne, så at Skibet ikke kunde dreje. Dette bevirkede dog kun nogle få Minutters Ophold, og da vi så drejede ned mod Fjenden, måtte også Radetzky søge Frelse ind på Helgelands nevtrale Søterritorium. Vore Skibe forfulgte Fjenden, lige indtil vore Kugler nåede ind på engelsk Grund, og vi derfor måtte holde inde med Skydningen. At nå Fjenden havde ikke været muligt, da Østerrigernes Skibe havde kraftigere Dampmaskiner end vore og derfor løb med stærkere Fart. Preusserne, der hele Tiden havde holdt sig i en så forsigtig Afstand, at der i Slutningen af Kampen slet ikke var blevet taget Hensyn til dem, vare så ivrige med at flygte, at de endog nåede ind på Fristedet för den ilde tilredte Schwarzenberg. Den engelske Fregat Avrora, der som Tilskuer havde ligget inde under Kysten af Helgeland, løb nu frem og lagde sig imellem Tyskerne og os, idet den herved betegnede, at Folkeretten ikke tillod os at forfølge vor Sejr længere. Vi lagde os derfor tæt uden for Grænsen af det nevtrale Territorium og kunde nu i Ro og Mag betragte Fjenden. Vi så Schwarzenbergs brændende Fortop styrte ned, idet den udsendte en Regn af Gnister til alle Sider; Ilden nede i Skibet syntes derimod at være slukket.

Mens Slaget stod ved Helgeland, kom Efterretningen derom til London, og Lord Russell meddelte den i Parlamentet, som just var samlet. Meddelelsen vakte et sådant Rore i Forsamlingen, at Forhandlingerne umuligt kunde fortsættes, og for hvert nyt Telegram, der kom fra Helgeland, blev Bevægelsen og Spændingen stadig större. Endelig kom den sidste Efterretning, der meldte om de Danskes Sejr og Osterrigernes Flugt ind til Oen. Der skete nu, hvad der aldrig för skal være oplevet i det engelske Parlament, at alle Medlemmerne rejste sig som èn Mand og i tre jublende Hurraer hædrede Danmarks Sejr.

Om at forfolge Sejren videre blev der ikke Tale. Om Natten fik Kapitajn Suenson Underretning om, at Våbenhvilen var i vænte, og Ordre til at gå Nord på. Han styrede da til Norge, hvor han fik den Skade, hans Skibe havde lidt, forelobig udbedret i Kristianssand. Her blev han med sin Helteflok i Folge modtagen med Begejstring og inderlig Glæde og fik den förste Broderhilsen og Lykonskning. Her jordede han også sine faldne Gutter, 12 i Tallet, under Normændenes hjærtelige Deltagelse. Dèr hvile de nu i Fred, men ingen Nordbo vil gæste Kristianssand og stå ved Heltegraven der, uden med inderlig Tak at mindes deres Deltagelse i den stolte Kamp d. 9de Maj 1864.

Sluttelig skal her mindes om, at da tyske Forfattere for et Par Åar siden vilde fortælle, at det var Osterrigerne og ikke de Danske, der vandt Slaget ved Helgeland, da erklærede v. Tegethoff offentlig dette for en Usandhed og gav som en brav Mand Suenson den Ære, der tilkom ham.

Efter denne Kamp kom Våbenhvilen. Den sluttedes, som sagt, samme Dag, Suenson vandt Soslaget ved Helgeland, d. 9de Maj, trådte i Kraft d. 12te Maj og skulde vare en Måned. Bestemmelserne for denne Våbenhvile have vi allerede tidligere omtalt og skulle derfor ikke gentage dem. I hele denne Måned brod Preusserne ethvert eneste af deres Lofter: de trak stadig friske Tropper her ind, Færdselsvejene bleve ikke åbnede, de betalte ikke, hvad de toge, danske Embedsmænd og Borgere slæbtes uden videre i Fængsel, indkaldte Rekrutter hindredes i at mode ved Fanerne, Bladene sattes under preussisk Censur, Danebrog måtte ingen Steds vaje, hvor deres Arm kunde nå at rive det ned, osv. osv.

Fjendens Tryk hvilede imidlertid så tungt på de Landsdele, de havde i sin Magt, at der strömmede talrige Adresser ind til Regeringen, om ikke at forlænge Våbenhvilen. Denne blev dog alligevel forlænget til d. 25. Juni, da England stadig håbede på at kunne få sluttet Fred. Vore Fjender sloge dog en tyk Streg over al gammel Ret og Sandhed og de nevtrale Magter tav stille dertil. Der krævedes fuld Selvstændighed for »Schleswig-

Holstein , og Eneret for Erobrerne til at afgöre, hvem der skulde være Herre i denne nye Stat. Dette kunde Danmark umuligt gå ind på. Tyskland præciserede nu yderligere sin Fordring på Hertugdömmernes Selvstændighed derhen, at de skulde have den avgustenborgske Prætendent til Herre, han som har de bedste Adkomster til Arvefølgen. England foreslog en Deling af Sønderjylland efter Linjen Slien—Danevirke, og dette Forslag støttede Frankrig og Rusland. Herpå gik Danmark ind, hvis Freden kun kunde nåes for denne Pris, og de afståede Landsdeles Skæbne kun ordnedes med deres eget Samtykke; og det støttedes varmt af Sverrig-Norge. Preussen-Østerrig erklærede da först, at Delingen skulde gå ikke sydligere end Åbenrå—Tønder, men lod senere forstå, at de ikke vare helt uvillige til at gå ind på en Linje Nord om Flensborg—Höjer—Tønder. En af England pätænkt Voldgift blev ikke til noget, blandt andet vilde Tyskerne kun gå ind på en sådan på den Betingelse, at Kendelsen ikke blev bindende for *dem*. Londonmødet viste sig sluttelig ikke at kunne føre til noget Resultat og sluttedes d. 25. Juni, samme Dag, Våbenhvilen udløb. Krigslykken skulde nu igen prøves. Atter stod det lille Danmark, overladt til sig selv, mod to Stormagter.

I den Trontale, der efter Våbenhvilens Udløb oplæstes i Rigsrådet, sagde Kongen: Da England, understøttet af de nevtrale Magter, foreslog, at Vi skulde afstå alt det Land, som ligger syd for Sli—Danevirke, besluttede Vi at bringe dette Os så smærtelige Offer. Dette Offer er ikke modtaget af de tyske Magter. Vi kunne ikke ofre mere. Vi have besvaret Opfordringen dertil med Nej, fast overbeviste om, at Vort Nej er det danske Folks. — Inderlig gærne havde det danske Folk opbudt al sin Kraft for at værge sin Tue og jage Fjenden ud. Dette var dog ikke Vorherres beskikkede Råd. Vi skulde ydmyges endnu dybere, og Ydmygelsen kom snart.

Imens Danmark havde fulgt Aftalerne for Våbenhvilen med ængstelig Nöjagtighed, havde Tyskerne, som sagt, idelig brudt dem. De havde i al Stilhed samlet Både og Materiel til en Overgang over Alssund og gemt dem, dækkede af Træerne ved Såtrupskov og Snogebæk. Alt var derfor forberedt til Brug, samme Dag Krigen igen brød ud. Således stode altså Sagerne, da Krigen atter begyndte. Dette er vel værd at mindes.

Natten mellem d. 28. og 29. Juni satte Tyskerne over det smalle Sund, der skiller Als fra Fastlandet, og för man mærkede dem, havde de fast Fod paa Als. Der kæmpedes en hård og en fortvivlet Kamp for atter at jage Fjenden ud i Søen, men alt var forgæves. Vi tabte på denne Dag 3200 Døde, Sårede og Fangne, deriblandt 76 Officerer, og Resten af Hæren drog sig over til Fyn. Nu var hele Sønderjylland i Fjendevold. Snart römmedes også Vendsyssel, og d. 14. Juli hejsedes det tyske Flag på Skagens Fyrtårn.

Vi skulle endnu kun mindes den tapre Kapitajnlieutenant Hammer, der med syv små Kanonjoller havde holdt Tyskerne fra Vesterhavsøerne. Med Snildhed og Mod holdt

han ud her, til han d. 19. Juli i Fartrap Dyb måtte overgive sig med sine 259 Mand, efter dog först at have boret sine Joller i Sænk og odelagt både Våben og Ammunition.

D. 18. Juli sluttedes i Kristiansfeld en ny Våbenhvile og d. 1. Avgust sluttedes i Wien Våbenstilstand og aftaltes Fredspræliminærerne: *Danmark skulde afstå Sønderjylland* (Holstein og Lauenburg) til Preussen og Osterrig og forpligte sig til at godkende de Dispositioner, disse Lande vilde træffe med de afståede Landsdele. De ovrige særlige Bestemmelser ere af mindre Interesse, det er nok at nævne Sonderjyllands Tab. D. 30. Oktober underskreves den endelige Fred, og d. 9. November gav Folketinget, d. 11. November Landstinget sit Samtykke til Freden.

Endnu skal kun tilfojes, at Forbundsdagen fandt sig foranlediget til at nedlægge Indsigelse imod, at Kongen af Danmark havde afstaet Hertugdömmerne til Kejseren af Osterrig og Kongen af Preussen, da den, som ingen Rettigheder besad, ingen kunde afstå . Efter Forbundets Mening drejede det sig her om gammelt tysk Land, som horte det til og skulde besiddes af den Fyrste, Avgustenborgeren, som angaves at være arveberettiget. De preussiske Kronjurister kom dog til et helt andet Resultat: De domte d. 11. September 1865, at Avgustenborgeren aldrig havde haft nogen Ret, og, om han havde haft den, havde han tabt den ved at göre Opror imod sin Konge; i ethvert Fald var Retten solgt for en stor Pengesum. Kronjuristerne gennemgik alle de Indvendinger, Preussen og Forbundet selv i Årenes Lob havde opstillet imod Danmarks Ret til Sonderjylland (kun denne Landsdel interesserer os) og beviste med klare Grunde, at de alle vare falske. I Danmarks Mund havde Preussen aldrig villet tro eller indrömme dette, nu, da det kom an pa at vise, at Danmarks Konge virkelig havde haft Ret til at *afstå* Landet, fordi han var den eneste, der virkelig besad det med Ret, *nu* var Preussen sare villigt til at sla sig selv pa Munden Kronjuristerne kom dernæst efter lange og omhyggelige Undersogelser til det Resultat, som de sloge fast: at den danske Tronfolgelov havde ordnet Arvefolgen på retsgyldig Made, og *at Kong Christian den Niende, indtil Freden i Wien, var den eneste retmæssige Hersker i Sonderjylland og de to tyske Hertugdömmer.*

Man kunde derefter fristes til at sporge, med hvad Ret Preussen da voldelig rovede det Land, som det selv erkendte, at kun Kong Christian den Niende retmæssig besad. Og det skal blive os Svar skyldigt!

Endnu om én Ting skulle vi minde, inden vi forlade Overfaldet på Danmark 1864. Preussen og Osterrig kom snart selv op at slas om Byttet, de med Vold og Uret besad. Osterrig la 1866 under og mistede Forrangen i Tyskland. Ved Freden i Prag kom § 5 i Fredstraktaten ved Kejser Napoleons Indvirkning til at lyde saledes: Hs. M.

Kejseren af Østerrig overdrager Hs. M. Kongen af Preussen alle sine ved Freden i Wien d. 30. Oktober 1864 erhvervede Rettigheder til Hertugdömmerne Holstein og Slesvig, *men med det Forbehold, at Slesvigs nordlige Distrikter, når deres Beboere ved en fri Afstemning tilkendegive Ønsket om at blive forenede med Danmark, skulle aftrædes til Danmark*«. Heller ikke denne Forpligtelse har Preussen nogensinde opfyldt: indtil Krigen med Frankrig 1870 lod det, som § 5 ikke var til; efter Frankrigs Nederlag fik Preussen Østerrig til at samtykke i denne traktatmæssige Bestemmelses Ophævelse, og dermed troede det at kunne affærdige Moral og Ret!

Endnu sukke derfor Sønderjyderne i deres Udlændighed.

HANS MAJESTÆT

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

BESØG VED HÆREN.

Nyarsaften, d. 31. December 1863 afrejste Hans Majestæt Kongen med Hans Kongelige Höjhed Kronprinsen fra Kobenhavn til Korsor og derfra med Dampskibet Slesvig til Flensborg, hvor de indtraf pa det nye Års förste Dag. Hele Byen og alle Skibene i Havnen havde smykket sig pa det prægtigste til Kongens Modtagelse, alle Kirkeklokkerne ringede, og umadelige Menneskemasser havde samlet sig pä Skibsbroen for at byde Kongen Velkommen. Her havde ogsa Skyttegarden og St. Knuds Gildebrodre taget Plads, og de fulgte Kongen som Æresvagt til Banegården, hvorfra Rejsen ved Middagstid fortsattes til Gottorp Slot ved Slesvig By. Her, fra Gottorp Slot, Kong Christians Fodested, var det, at Kongen den folgende Dag, d. 2. Januar 1864, udstedte sin smukke og mandige Proklamation til Hæren, der sluttede med de Ord:

Det er ikke Mængden, men Modet og den ubetingede Lydighed mod Forernes Befalinger i alle Tilfælde, der giver Sejren. *Glemmer aldrig, at Himlens Herre er stærk selv i den Svage*, og horer, når Krigslarmen lyder, Eders Konges og Eders eget Hjærtes Stemme, der kalder:

For Fædrelandets Ære!

Eders Konge og Eders Ven,

Christian R.

D. 3. Januar holdt Kongen Revue over de i Slesvig By og nærmeste Omegn samlede Tropper. Her var det, at Jens Paludan-Müller, der fem Uger senere faldt ved Sankelmark, sang:

Hurra, *Kong Christian*! Se Din Hær,
Se Landets Ungdom klædt i Vaben.
Og for hver Dör, som end står aben,
En Kæmpevagt med dragne Sværd:
Nu står den til sin Gerning færdig,
Fra Fædre arvet, Fædre værdig:
At værne Grænsevolden her!

Ti endnu var der fuld Tillid og Fortrøstning hos Hæren, alle håbede på, at, om end Kampen vilde blive hård, skulde vi dog, ved egen og ved Venners Hjælp, nå at værge vor Odel og Eje.

D. 4de drog Kongen til Mysunde og d. 5te til Frederiksstad for at bese Fæstningsværkerne. Overalt blev han hilset af Soldaterne med Jubel, og disses Mod og Fortrøstning var så god, at Kongen, da han d. 6te forlod Danevirkestillingen, kunde udtale sin Tilfredshed med Troppernes Holdning, ligesom han gav Befaling til, at der skulde udbetales dobbelt Lönning til samtlige Underofficerer og Menige ved den aktive Hær. D. 7de afrejste Kongen fra Gottorp til Sønderborg for at bese Dybbølstillingen og for, efter en Dags Ophold der, at vende tilbage til sin Hovedstad.

Hidtil havde Fjenden stået uden for Danmarks Riges Grænse, om han end i en Måned havde holdt vore tyske Hertugdömmer besatte. Men d. 1. Februar overskred General Wrangel Ejderen, og dermed var Krigen åbnet. I den bevægede Stemning, som Krigens Udbrud fremkaldte, var det, at Kong Christian den Niende til sit Valgsprog tog de Ord:

Med Gud for Ære og Ret.

Med disse Ord, som alle danske hilste med inderlig Glæde og gærne vilde göre til sine, drog Hans Majestæt igen til Hæren, denne Gang blandt andre ledsaget af Konsejlspræsident Monrad, og ankom til Slesvig By d. 1. Februar om Aftenen. Kongen dvælede nu atter et Par Dage på Gottorp. D. 2. Februar var han ude i Centrum af Danevirkestillingen, d. 3die hilste han på og takkede de Tropper, der så tappert havde kæmpet ved Mysunde, og samme Dag om Eftermiddagen overværede Kongen personlig Østerrigernes Angreb på Stillingens Centrum. Men Kongen vilde stadig være midt i de kæmpendes Rækker, og det var kun på Overkommandoens indtrængende Forestillinger, at han lod sig bevæge til for en Tid at fjærne sig fra den aktive Hær. Han drog da, atter ledsaget af Konsejlspræsidenten, Natten til d. 4de til Sønderborg, efter först at have aflagt et Besøg på Lazareterne i Flensborg og på Avgustenborg, hvor han utrættelig gik fra Sæng til Sæng for at trøste og husvale de sårede så godt, som det Ord kan göre det, der kommer fra Hjærtets kærlighedsfulde Dyb.

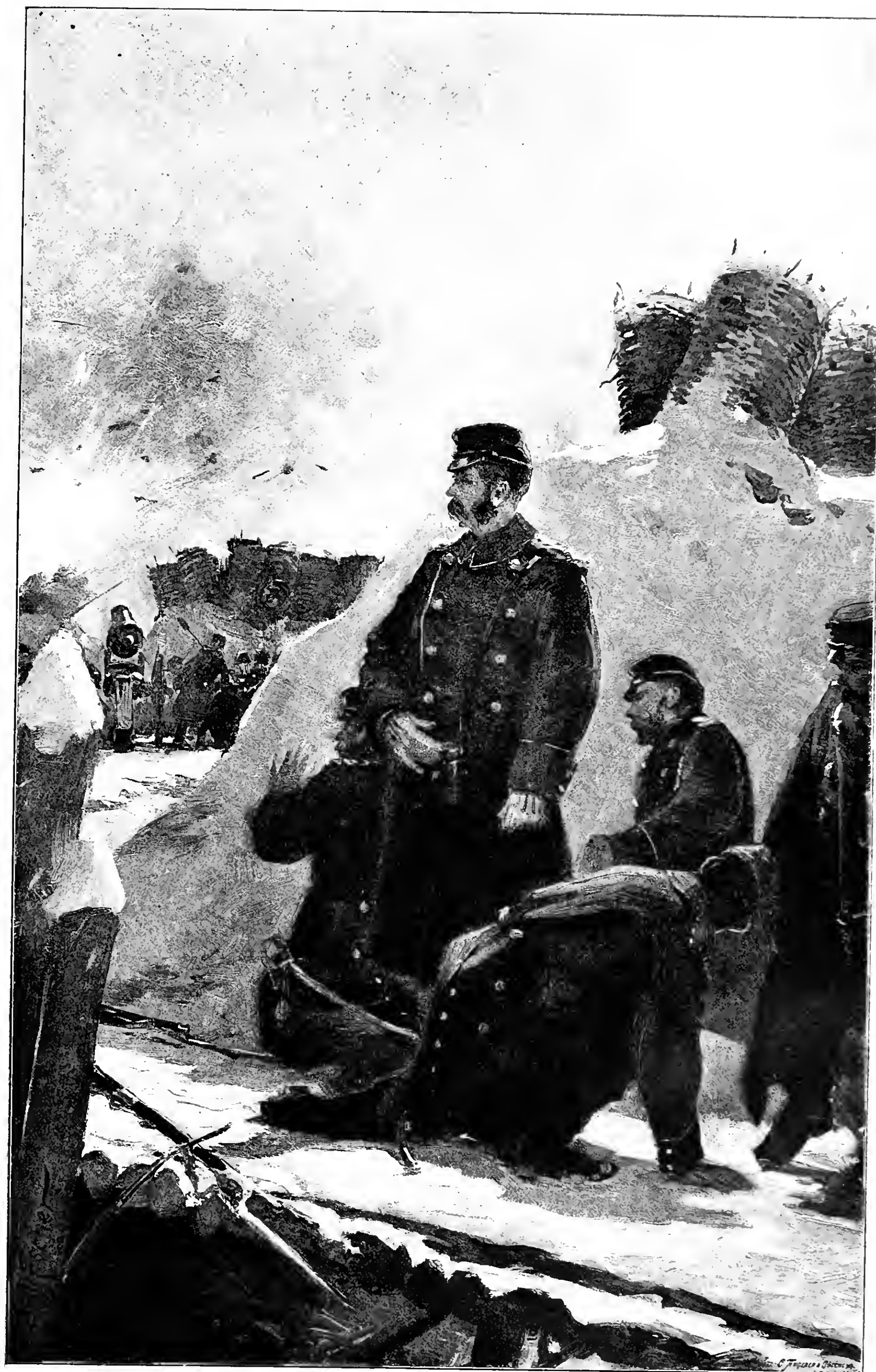
Her i Sønderborg modtog Kongen Efterretningen om Danevirkes Römning. Her var det at Kongen, d. 8. Februar, rystet som hele hans Folk, udstedte en ny Proklamation til Hæren, hvori det med inderlig Smærte hedder:

Danevirkestillingen er opgivet! I Fjendens Vold er största Delen af de Kanoner, der skulde have forsvaret Stillingen! Dybt føler jeg med Eder, hvad vi herved have tabt! Den almægtige Gud give, at Sejren snart må krone en retfærdig Sag!

Kongen gav straks Befaling til, at der på hans Regning skulde uddeles bajersk Øl og Tobak til alle Soldaterne, for at ingen skulde savne et Styrknings- og Oplivningsmiddel i disse anstrængende og tunge Marchdage.

D. 8. Februar var Kongen ude i Skanserne ved Dybbøl med sin Adjudant, og om Besøget i Skanse No. IX fortæller Gårdejer Chr. Christensen, Dons, i Krigsminder fra Danevirke og Dybbøl : Jeg sov som en Sten til den lyse Dag og vågnede ved Råbet: Kongen er her inde i Skansen ! Jeg kom da på Benene, men jeg var så stivfrossen, at jeg næppe kunde gå. Kongen med Adjudant stod henne i Fronten af Skansen med Kikkert og så ud over Terrainet. En Infanterikorporal havde fået Infanteriet opstillet; Skansekommandøren var gået hen på en anden Skanse, og jeg fik nu også Artilleristerne opstillede. Straks derpå kom Kongen og passerede imellem Gelederne, hvis det ellers kan kaldes Geledder, når der står nogle Karle i Uniform ved Siden af hinanden; for, husker jeg ret, så var der ikke Tale om nogen Retning hverken til höjre eller venstre. Vi så unægtelig noget medtagne ud og vare det også, og det kunde Hans Majestæt vist også nok se, ti, da han var passeret os forbi, sagde han: Ja, det har været en stræng Tur for Jer, men jeg håber, I ville holde ud, om også det skulde vare lidt endnu. Kongen gav nu sin Adjudant Ordre til at sørge for, at der uddeltes Forfriskninger til Soldaterne, og Forfatteren fortæller da videre: Derpå bød Kongen os hilsende Farvel. Jeg mindes ikke, at vi gjorde Honnør for Kongen, i alt Fald var det grumme ufuldkomment, det havde vi nok glemt, udmattede og svækkede som vi vare både på Legeme og Sjæl; men det var en kærlig Følelse for vor Konge, som i dette Öjeblik rørte sig og kom ret til Live i vore Hjærter. Vi havde fået et bestemt Indtryk af, at vor Konge følte for os og led med os. Det var, ligesom dette gik igennem alle Hjærter, ti det lød fra mange Munde på én Gang: Hans Majestæt skulde dog have et Hurra , og med det samme lød der et Kongen leve , og så et nifoldigt Hurra, der rungede ud over Egnen. Kongen var da nået frem til Barriereporten, men vendte sig atter om imod os og, idet han takkede, tillige gav os et Par kærlige og opmuntrende Ord. Jeg har anført dette, fordi det synes mig at afspejle et så smukt Forhold; ti her var så at sige kun Menigmænd tilstede, ikke engang Skansekommandøren, så her var det udbragte Leve ikke befalet, men et rent og skært Hjærte-Forhold.

D. 10de om Morgenen forlod Kongen Sønderborg på Dampskibet Slesvig for

Kong Christian den Niende i Skansen Nr. 2.

at vende tilbage til Kobenhavn. Det förste, Hans Majestæt ved sin Hjemkomst gjorde, var fra sit eget Linnedkammer at lade sende en betydelig Ladning over til de sarede pa Lazareterne; dem tabte Kongen ingensinde af sin kærlige Tanke og Omsorg.

Den tredje Rejse til Hæren foretog Kongen i Marts Maned. D. 22de Kl. 8 om Morgenen ankom Kongen, ledsaget af Krigsministeren, til Hørup Hav, hvorfra han samme Aften tog til Sonderborg, og derfra drog han med et stort Følge ud i Dybbølstillingen. Kongen var inde i alle Skanserne, idet han begyndte sin Vandring pa höjre Flöj af Stillingen. Skydningen fra Fjenden var hele Tiden jævnt vedholdende, og mange Granater sprang under Kongens Ophold både i og uden for Skanserne. Særlig var Skansen No. II som sædvanlig et yndet Mål for Fjendens Kugler. Her var ikke godt at være, men Kongen *vilde* derind, han vilde takke Kommandorerne i Skansen, Lieutenanterne Castenschiold og Anker, og takke Mandskabet for deres trofaste og utrættelige Vagt på den farlige Post. Om denne Aftens Begivenheder fortæller Gardejer Chr. Christensen, Dons, i sin nysnævnte lille Bog: Vi rettede derpå et Par Kanoner ind til Natten, da Castenschiold mente, at Fjenden gærne kunde have godt af lidt Uro lige så vel som vi, han skulde tvinges til at stille Avertissementsposter op, hans Værker vare nok så sønderskudte, at han kunde behove Nattereparation. Vore Lytteposter bleve opstillede ved Krudtmagasinet, og Reparationsarbejdet begyndte; ikke lang Tid derefter sendte vi Fjenden en Granat; da den sprang ovre på Broagerland, kunde man se dens Ild et Öjeblik oplyse Fjendens Batteri. Den har jo vistnok givet ham en lille uventet Forskrækkelse, men kort derefter fik vi Svar på Tiltale. Da vi sendte vort næste Skud, sagde vor Lyttepost, at han kunde høre, der råbtes dæk ovre på Broager. Den Aften — det var en stille, maneklar Aften med Frost — aflagde Kongen et Besog i Skansen No. II. Vi havde endnu ikke opgivet at få Blokhuset således forsynet med Jordpåfyldning for den Side, som vendte mod Broager, at det kunde yde *nogen* Dækning. Overalt i og ved Skansen var der travl Virksomhed; nogle fyldte Sandsække uden for Skansen, andre korte dem med Bore ind på Skansen, nogle trillede Jord ind, og andre kastede den op på og for Blokhuset; atter andre kravlede omkring pa Brystværnet, Krudt- og Fyldemagasinet for med Sandsække og Jord at udbedre Skaden, som Fjenden havde tilföjet os. Kongen gik omkring og talte venlig og opmuntrende til mange af de Menige. I Förstningen anede de ikke, at det var Kongen, der talte til dem, da ingen vidste, at han var kommen ind pa Skansen. Om Aftenen var der kommet en Tonde varmt Ol ud til Besætningen på Skanse No. II, og således vistnok også på hver af de andre Skanser. Efter omtrent en halv Times Forlob forlod Kongen igen Skansen; men han var næppe kommen ret mange Skridt uden for, för der fra Avertissementsposten lod et: Broager dæk!, og en 24-Pds. Granat fra Broager kom brusende i Luften, slog ned i Skansen, sprang med et uhyre Brag, som rystede Luften i den stille Aften, og kastede Jord og Træstumper ud til alle Sider. — Et Ojebliks Tavshed, og Arbejdet var igen i den bedste Gænge.

I de officielle Indberetninger fra Krigen, som findes i Krigsministeriet, meddeles ved dette Kongens Besøg i Skanserne d. 22. Marts også om en anden Granat, der sprang i Kongens umiddelbare Nærhed: "Ledsaget af Krigsministeren og den kommanderende General foruden af Kommandøren for 2den Brigade, Oberst Kauffmann, Chefen for 18de Regiment, Oberst Hirsch, o. fl., inspicerede Kongen samme Aften Dybbølstillingen. I Skansen No. II kommanderede Premierlieutenant Drastrup (der faldt i Kampen på Als d. 29. Juni) Fodfolksbesætningen. Premierlieutenanten søgte gentagende at belære Hans Majestæt om, hvorledes Dækning toges imod Beskydning, henholdsvis fra Fronten eller fra Broager, men til Premierlieutenantens Sorg tog Kongen ingen Notits heraf. I Skanserne I—IV faldt den Aften kun få Skud; livligere var Beskydningen i Terrainet om Chausseen fra Dybbøl til Flensborg, hvor de kongelige Vogne holdt, og da Hans Majestæt på Tilbagevejen nærmede sig Chausseen, gik i den måneklare Nat en Granat umiddelbart hen over Hans Majestæt med Følge og sprang få Skridt derfra. Medens det talrige Følge uvilkårlig dækkede sig, bevarede Hans Majestæt sin rolige Holdning."

En af de Officerer, der ledsagede Kongen på denne Rejse og ligeledes var med i Skanserne, fortæller, at man var meget ængstlig for Kongen, da man erfarede, at det var hans Vilje at aflægge dette Besøg, især da det skulde være om Natten, hvor Beskydningen altid var hæftigst. Men Kongen var ikke at bevæge til at holde sig tilbage. Han *vilde* særlig ind i Skanse No. II for at takke Officerer og Mandskab. Det var en så månelys og klar Nat, at det især var i höj Grad voveligt at passere fra Skansen hen til Dybbøl Mølle, hvor Vognene holdt; det var umuligt andet, end at Fjenden måtte opdage den store Flok, henved 50 Officerer, der sluttelig fulgte Kongen, og som bevægede sig hen ad den åbne Mark. Fjenden blev dem da også snart var, og sendte öjeblikkelig et Par Granater; men Elevationen var lidt for höj, hvorimod Retningen var udmærket god. Det var omtrent Kl. 1 om Natten, at Kongen forlod Stillingen og vendte tilbage til Sønderborg, hvor han aflagde Besøg hos Generalerne Gerlach og du Plat, og tog henad Morgenstunden derfra til Horup Hav.

Næste Dag tog Kongen til Lazarettet på Avgustenborg, hvor han talte mangt et trøstende og opmuntrende Ord til de sårede og syge. Derefter besøgtes Kirke-, Mølle- og Bådsgårdsbatterierne.

Fra Als drog Kongen d. 25de til Fyn, hvor han besøgte Lazaretterne på Fredriksgave, Vedholm og i Fåborg, og alt, hvad Kongen her så af Lidelser hos hans brave Soldater, gik ham dybt og inderligt til Hjærte. Samme Aften rejste Kongen til Valdemars Slot, der også var indrettet til Lazaret, og sejlede derfra til Fredericia. Her blev Kongen i to Dage, der anvendtes til, sammen med General Lunding, at inspicere Fæstningen og den befæstede Lejr uden for Byen. Rejsen fortsattes i en tyk og tæt Tåge ad Søvejen til Århus, derpå over Land til Randers, Hobro og Ålborg, hvor Kongen gik om Bord i det lille Dampskib "Randers", der lå i Havnen, og med dette sejlede til Mors, hvor han modtoges af

Hans Kongelige Höjhed Kronprinsen og General Hegermann Lindencrone. Efter at have inspiceret Tropperne her, drog Kongen atter tilbage til København.

Kongen havde set sine Tropper, han havde selv faet et levende Indtryk af en Offervillighed og et Mod i Farer og Lidelser, som vidnede höjt om det udmærkede Stof, der var og er i den danske Soldat, og som under mere ligeartede Forholde sikkert vilde have fort Fædrelandet lykkeligt igennem denne Krig, som gennem mangfoldige tidligere. Og pa den anden Side havde Hæren faet et levende og varmt Indtryk af, at Kongens Hjærte omsluttede den med den mest trofaste Inderlighed og aldrig svigtende Omsorg.

„DANMARKS RIGES GENNEMSETE GRUNDLOV AF 5. JUNI 1849“.

Den Grundlov, som Hans Majestæt Kong Christian den Niende havde underskrevet d. 18. November 1863, var ved Sønderjyllands Tab bleven et unodvendig stort Apparat. Loven var bestemt til at gælde for hele det danske Riges Fællesanliggender, medens de særlige Sager skulde, for den Del af Riget, der lå Nord for Skodborgå, henhøre under Rigsdagen, og for den Del, der lå Syd for Åen, under den flensborgske Stænderforsamling. Det var under de nuværende Omstændigheder naturligst, at sammensmælte de to Forfatninger til én, og lade enten Novembergrundlovens Rigsråd eller Junigrundlovens Rigsdag falde. For bægge repræsentative Forsamlinger var der nu fornuftigvis ikke Brug.

Allerede d. 8. December 1864 vedtog Rigsrådets Folketing en Henstilling til Regeringen om at lade Novemberforfatningen bortfalde, så snart Rigsrådet havde besluttet dette efter at være blevet kendt med en af Rigsdagen vedtaget Forfatningslov for alle Rigets Anliggender, som Kongen måtte agte ved sit Samtykke at stadfæste.. Regeringen mente dog, sikkert med Rette, og mange med den, at Forfatningsspörgsmålet kunde trænge til en gennemgribende Droftelse, og at netop den nærværende Tid var den rette dertil. Vi sade inde med to Forfatninger, og uden videre at gå tilbage til Juniloven med de svage Punkter, som Tiden og Lovens Brug havde åbnet Öjnene for, vilde næppe være rigtigt. Regeringen fremlagde derfor d. 21. December et Udkast til en ny Grundlov. Her var fra Novemberloven blandt andet taget den Bestemmelse, *at* den lovgivende Forsamling kun skulde samles hvert andet År, hvoraf tillige fulgte toårige Finanslovsperioder, og *at*, når Enighed om Finanslovforslaget ikke kunde opnås mellem Tingene, skulde der nedsættes et Fællesudvalg af femten Medlemmer fra hvert Ting, og disse tredive tage den endelige

Beslutning for Rigsdagens Vedkommende. Hvilken Mening man end i Øvrigt kan have om Hensigtsmæssigheden af disse, og da særlig af det sidste Forslag, så meget synes klart, at man ved Vedtagelsen af dem eller lignende Ændringer vilde have sparet Land og Folk for megen bitter Strid i Fremtiden. Rigsrådets Landsting gik i det væsentlige ind på Regeringens Forslag, imedens denne Forsamlings Folketing indtog en helt afvigende Holdning. Selv ikke med de yderligere Forandringer, som et nedsat Fællesudvalg enedes om, vilde Rigsrådets Folketing tage imod Loven, men forkastede den d. 10. April 1865. Regeringen opløste derfor d. 5. Maj Folketinget og udskrev nye Valg til d. 30. Maj. Rigsrådet trådte atter sammen d. 28. Avgust til fornyet Arbejde.

I den nye Rigsrådssamling stod i lang Tid Anskuelserne skarpt imod hverandre, og det så ud, som det vilde have lange Udsigter med at nå et Resultat, hvorom der kunde samles et Flertal. Grundlovsforslaget måtte atter i Fællesudvalg, og både der og i private Underhandlinger dreves Arbejdet med stor Kraft. Endelig enedes man dog om et Forslag, der i sine Hovedtræk var udgået fra Godsejer J. B. S. Estrup, og d. 3. November vedtog Fællesudvalget dette Forfatningsudkast med alle Stemmer imod én. Samme Dag indgav Ministeriet Bluhme sin Afskedsbegæring, som blev modtagen af Kongen, og d. 6. November dannedes Ministeriet Frijs, i hvilket Estrup optoges som Indenrigsminister. Allerede den følgende Dag, d. 7. November, vedtoge bægge Rigsrådets Afdelinger med stor Stemmeflerhed Fællesudvalgets Indstillinger, og Grundlovsarbejdet var således færdigt fra Rigsrådets Hånd.

Men medens der til en Grundlovsforandring fra Rigsrådets Side kun krævedes en eneste Vedtagelse, var Forholdet et helt andet med Rigsdagen. Her skulde en Grundlovsændring, for at få Livskraft, vedtages uforandret af tre på hverandre følgende Rigsdage, af hvilke de to förste skulde være ordentlige, men den tredje kunde være en overordentlig, når den kun var nyvalgt.

I Rigsdagen var Kampen ikke mindre hård, end den oprindelig havde været i Rigsrådet, men alligevel vedtoges Grundlovsudkastet allerede i December Måned 1865 förs af Landstinget og derpå af Folketinget, og det samme skete for næste ordentlige Rigsdags Vedkommende i Maj 1866. Der skulde nu vælges en ny Rigsdag, der fik Lovens endelige Skæbne i sin Hånd, og efter den foretagne Opløsning var der hele Landet over en meget bevæget Valgkamp på dette Spörgsmål. Grundlovsudkastet var det eneste Spörgsmål, der nu forelå Vælgerne, men efter utallige Møder og Overvejelser gennem alle Valgkredse, blev Udfaldet af Valgene dette, at Lovens Talsmænd sejrede ved Valgene både til Landsting og til Folketing. Efter Rigsdagens Sammentræden vedtoges Grundlovsforslaget af Landstinget d. 19. Juli og af Folketinget d. 27. Juli, og Kong Christian den Niende stadfæstede derpå d. 28. Juli 1866: *Danmarks Riges gennemsete Grundlov af 5. Juni 1849*, den Lov, som endnu er vor Grundlov.

Det kan ikke her være Stedet i det enkelte at sammenligne den oprindelige med

den gennemsete Grundlov. I alt væsentligt er den sidste en Gengivelse af den förste, med Undtagelse af Bestemmelserne om Landstingets Sammensætning. For at forstå dette, må vi da mindes, at man i de förste Overvejelser 1848—49 havde vaklet imellem et såkaldet Etkammer- og et Tokammer-System, og endelig valgt det sidste, fordi man ved dette mente, dels at sikre Sagerne den mest udtömmende og indgaende Behandling, dels også at hindre altfor pludselige og yderliggående Skridt ad Reformernes Vej. Man havde derfor sogt at give de to Kamre en afvigende Sammensætning, for at det ene ikke skulde være et blot og bart Ekko af det andet. Sytten Års Erfaring havde dog víst, at man i så Henseende ikke havde været ganske heldig i sine Bestræbelser. Derpå skulde nu den gennemsete Grundlov råde Bod. Foruden at Landstinget fremtidig kom til at tælle 66 Medlemmer, af hvilke de 12 vare kongevalgte, istedenfor 52 i det gamle Ting, foretog man desuden sådanne Forandringer i Valgbestemmelserne, at Landstinget kunde blive et sandt og et godt Udtryk for de konservative Anskuelser og Interesser. At man ved disse Grundlovsforandringer i denne Henseende så nogenlunde traf det Rette, turde tilstrækkelig fremgå af de siden forlobne atten Års indre politiske Historie. At soge at påvise dette, ligger dog ganske udenfor dette Skrifts Område og står desuden i tilstrækkelig klart og frisk Minde hos alle, der have levet den pågældende Tid med.

DERES MAJESTÆTER

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

OG

DRONNING LOUISES

RESIDENTSSLOTTE.

DET GULE PALAIS.

På dette Palais i Amaliegade, der oprindelig var en privat Ejendom, fik Kong Frederik den Sjette Skøde d. 8. Januar 1810. Som vi vide, flyttede Deres Majestæter Kong Christian

Det gule Palais.

den Niende og Dronning Louise ind i det umiddelbart efter deres Bryllup d. 26. Maj 1842 og levede her et lykkeligt og rigt Liv til 1865, da Residentsen blev forlagt til Amalien-

borg. Det gule Palais beboes nu af Deres Kongelige Höjheder Prins Valdemar og Prinsesse Marie.

BERNSTORFF SLOT.

I Begyndelsen af forrige Hundredår var det nuværende Bernstorff Slot en Fasangård under Jægersborg. Dette sidste Slot lod Kong Frederik den Femte 1761 nedbryde, efter at han Året forud havde haft det Uheld at brække det ene Ben, da han en Dag steg af Hesten i Slotsgården. Johan Hartvig Ernst Bernstorff købte nu Fasangården og lod her

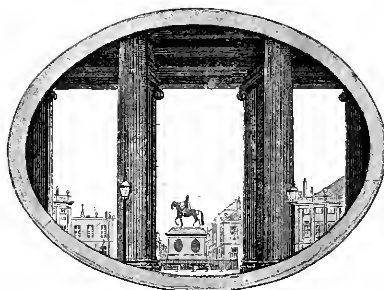
Bernstorff Slot.

1765 opføre det lille Slot, der den Dag i Dag bærer hans Navn, og som i det væsentlige er en Ombygning af den gamle Gård. Arbejdet ledede af den berömte Bygmester Jardin. Over Indgangsdören lod Bernstorff sætte: Honesto inter labores otio sacrum (helliget en hæderlig Hvile under Arbejdet), en Indskrift, der passer nu som da. Slottet ligger på en Skråning, omsluttet af Skov, men med en smuk Udsigt både over Sundet og ind til København. Endnu i Begyndelsen af dette Hundredår var det i den Bernstorff'ske Slægts Eje, men efter flere Gange at være solgt, købtes det af Kong Christian den Ottende, der lige til sin Død boede der en Del af Sommeren. Nu ejes det af Staten, og på Bernstorff fik efter Tronfølgelovens Vedtagelse 1853 Prins Christian og Prinsesse Louise af Danmark deres Sommerbolig, som de förste Gang toge i Brug 1854. Dette Slot gemmer så mange dyrebare Minder for Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning

Louise, at de endnu hver Sommer flytte derud, og her tilbringes sikkert nogle af de lykkeligste Dage i Samliv med Börn og Börnebörn.

AMALIENBORG.

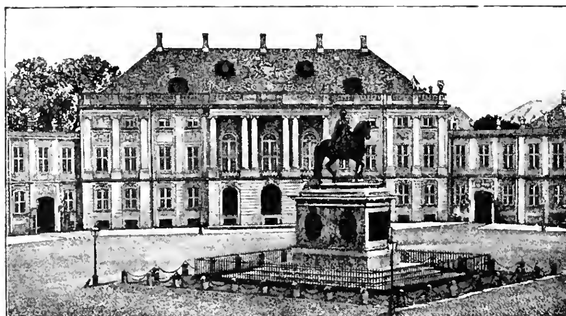
Ved Tronbestigelsen valgte Deres Majestæter af Palaierne på Amalienborg til Vinterresidents det, hvori Kong Frederik den Sjette havde haft Bolig lige til sin Dødsdag d. 3. December 1839. Måske har Mindet om den gamle faderlige Konge og Ven haft

Kolonnaden på Amalienborg.

sin store Del i, at netop dette Slot valgtes. De fire Palaier, der tilsammen danne Amalienborg, skrive sig fra Kong Frederik den Femtes Tid. På dette Sted havde tidligere ligget et Slot, der kaldtes Amalienborg, eller rettere Sofie-Amalienborg, og det er dette gamle Slots Navn, der har vedblevet at leve i Mindet, og som er overført som Fællesnavn for de nuværende fire Palaier. Det var Kongens Plan her, omkring den påbegyndte Frederikskirke (Marmorkirken), at anlægge en ny By, som skulde hedde Frederiksstaden. Der blev derfor udstukket Gader, og imellem disse anlagdes Frederikspladsen. Kongen indbød nu Datidens rige Adelsmænd til at indrette sig Boliger i den nye Stad, og fire af dem enedes om at ombygge Frederikspladsen med ensartede Palaier. Disse fire vare Gehejmeråd, Overhofmarskal, Grev Adam Gottlob Moltke; Konferentsråd Severin Lovenskjold, der dog snart overdrog sit Skode til Fru Anna Sofia Rantzau, Gehejme-Konferentsråd Hans Schacks

Efterleverske; Generallieutenant, Grev Levetzau og Gehejmeråd, Baron Joakim Brockdorff. Som Bygmester for de fire Palaier nævnes Oberst N. Eigtved. Det store og rige asiatiske Kompagni prydede dernæst Pladsen med den udmærkede Rytterstatue af Kong Frederik den Femte, som vi endnu glæde os ved. Grundstenen til denne Statue lagdes på Hundredårsfesten for Souverænetetens Indforelse. Palaierne kom dog i Årenes Løb alle i Statens Eje, og både Christian den Syvende, Frederik den Sjette, Christian den Ottende og nu Kong Christian den Niende have resideret der, ligesom de have afgivet Bolig for flere andre kongelige og fyrstelige Personer, nu også for Hans Kongelige Höjhed Kronprins Frederik. Den Kolonnade, som, tværs over Amaliegade, forbinder de to af Palaierne, er senere tilbygget. Det var ved Christiansborg Slots Brand d. 26. og 27. Februar 1794, at den kongelige Familie blev husvild. Da købtes de to nu ved Kolonnaden

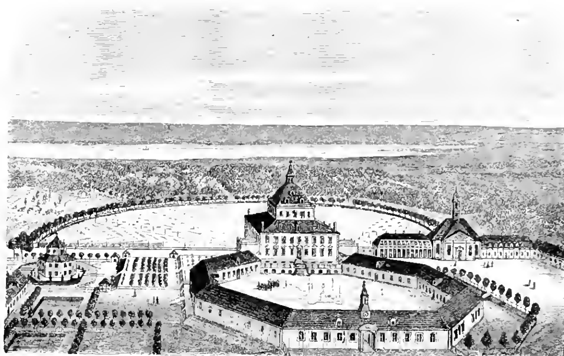
Kongens og Dronningens Palais på Amalienborg.

forbundne Palaier, det ene til Bolig for Kong Christian den Syvende, det andet for Kronprins Frederik, og de sattes i Forbindelse med hinanden ved en lukket Gang, hvilende på ioniske Söjler, bygget af Kasper Fred. Harsdorff. — Der knytter sig mange Minder til disse Slotte; her levede og døde Kongerne Frederik den Sjette og Christian den Ottende, og Dronningerne Marie Sofie Frederikke og Caroline Amalie, og her blev Kong Frederik den Syvende født. Men Amalienborg står nu ikke alene som et Mindesmærke over svundne Slægter og svundne Tider: det har nu også siden 1865, da vor Konge og Dronning opsloge sin Bolig der, stået som et levende Vidnesbyrd om en huslig Lykke, der vel søger sin Mage mellem alle Verdens Fyrstehuse.

FREDENSBORG.

Foruden Bernstorff og Amalienborg valgte Deres Majestæter tillige Fredensborg til Residents. Dette Slot har siden været Skuepladsen for de store og indholdsrige Slægtmoder, der ikke alene have været en Kilde til rig Glæde for Forældre, Börn og Börnebörn, men som have tildraget sig så stor Deltagelse og Opmærksomhed både i Indland og Udland, idet man her År efter År har set forsamlede de nuværende og tilkommende Herskere over henved en Fjerdedel af den gamle Verden.

Fredensborg Slot er oprindelig bygget af Kong Frederik den Fjerde. Omtrent hvor Slotskroen nu ligger, lå i det 17de Hundredår en Avlsgård ved Navn Østrup, der ejedes af Dronning Sofie Amalie, og som efter hendes Død vedblev at tilhøre Kronen. Frederik den Fjerde yndede meget denne Egn og besluttede, at han der vilde opføre sig

Det gamle Fredensborg.

en Sommerbolig. Det var dengang ligesom tidligere ikke ualmindeligt, at man, når man agtede at bygge et nyt Slot, da skaffede sig Materiale til dette ved at nedrive et ældre, og her måtte Christian den Fjerdes Sparepenge ved Frederiksborg springe. Denne Bygning nedreves 1719, og Året efter påbegyndtes Opførelsen af det nye Slot, der allerede var færdigt 1724, og af hvilket her findes en Afbildning. Kuppelsalen dannede Midten af Bygningen, hvis øvrige Værelser alle stode i Forbindelse med den. Gårdspladsen var lukket med syv Bygninger på èt Stokværk, og på den midterste af disse var Indkörselsporten, over hvilken følgende Vers var indgravet:

Da Krig og Orlogs-tiid ved Gud en Ende fik,
Blev Fredensborg opbygt af Fierde Frederich,
Og at det Freds-Pallun skal Krigens Minde være,
Så fik det Navn af Fred og Frederich at bære.

Det var d. 11. Oktober 1721, på sin Fødselsdag, at Kong Frederik den Fjerde kaldte det Slot, han var ved at bygge, Fredensborg, for at det ved sit Navn skulde minde om den Fred, der endte den store nordiske Krig. Han boede gærne på Slottet og tilbragte her det meste af sit sidste Leveår. Christian den Sjette kom kun sjælden derud, hvorimod Frederik den Femte ofte opholdt sig på Slottet. Fra denne Konges Tid skriver sig de Wiedewelt'ske Arbejder i Haven, ligeledes de 55 Statuer af norske Bønder i Nationaldragter. Et Mindesmærke af særlig Art er en lille Stengrotte i Fredensborg Slotshave, som Kong Frederik den Sjette selv har muret, da han som Barn opholdt sig på Fredensborg. Det var i de Tider ikke ualmindeligt, at en Fyrste lærte et Håndværk, for derved at få en bedre Forståelse af de praktiske Livsvirksomheder. Frederik den Sjette havde således som Barn lært Murerhåndværket, som han i sin Fritid øvede med Iver og Lyst.

Fredensborg.

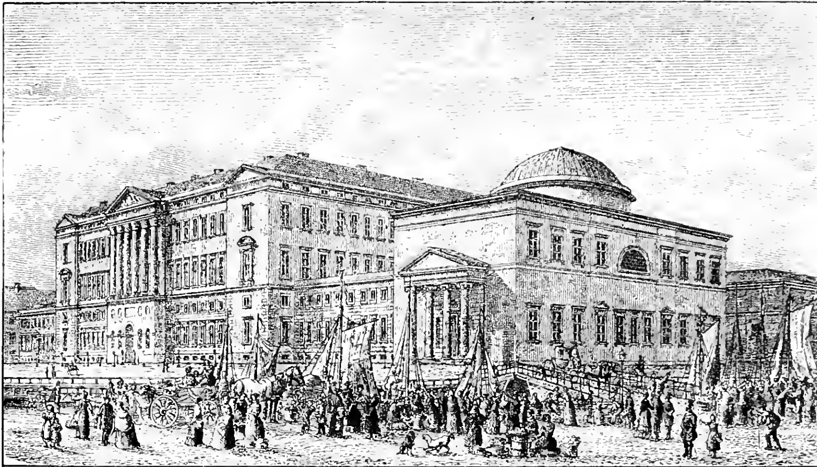
En lang Tid blev Slottet nu ikke benyttet af de Kongelige, men beboedes endog af private Folk, indrettedes senere til Kaserne og forfaldt mere og mere. Imidlertid brændte Frederiksborg Slot d. 17. December 1859 og derved kom Fredensborg atter til Ære. Efter at det var istandsat opslog Kong Frederik den Syvende sin Bolig der både 1861 og 1862, og i det sidstnævnte År modtog han her de nordiske Studenter d. 15. Juni, og havde fra d. 17. til d. 20. Juli Besøg af Kong Carl den Femtende.

I Sommeren 1864 boede Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise der for förste Gang efter Tronbestigelsen, og siden have de jævnlig boet der en stor Del af Efteråret og Vinteren. I de senere År have de store fyrstelige Slægtmøder væsentlig været knyttede til Fredensborg Slot.

KRISTIANSBORG.

Foruden de tre ovennævnte Slotte, som Deres Majestæter valgte til Bolig, stilledes desuden Kongefløjen af Kristiansborg til deres Rådighed. Dette Slot brugtes dog kun ved större Fester, og når Kongen gav Avdients.

På den nuværende Slotsholm byggede Biskop Absalon 1167 sin Borg, ikke alene til Bolig, når han gæstede Staden, men vel særlig for at kunne holde Venderne i Ave og betage dem Lysten til her at søge Bytte. Denne Borg afbrændte allerede 1248, og da den atter var opført, ødelagdes den fuldstændigt af Hansestæderne 1368. Kong Valdemar

Kristiansborg.

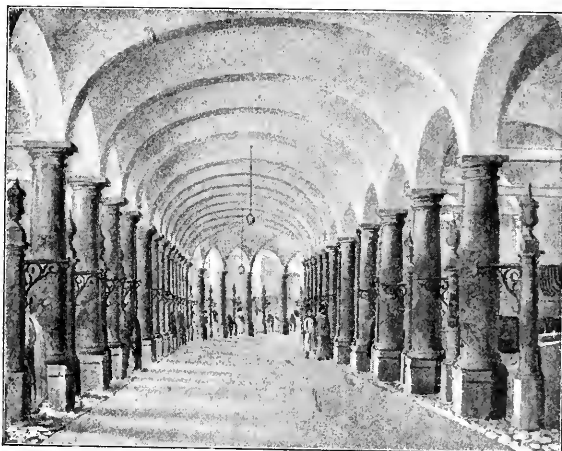
Atterdag lod igen Borgen opföre, og fra Begyndelsen af det 15de Hundredår har Københavns Slot været Kongens Residents. — Vi skulle ikke her i det enkelte følge Slottets Historie, da det vilde føre altfor vidt, men gå nu tre hundrede År frem i Tiden. Slottet var imidlertid blevet brøstfældigt og misprydet ved mangfoldige Tilbygninger, hvorfor Kong Christian den Sjette lod det nedbryde og i Årene fra 1733 til 1740 et nyt Slot opføre i Rokokostil af Bygmesteren Elias David Hauser. Grunden, hvorpå det gamle Slot havde stået, var dog altfor lille til at kunne rumme det nye, hvorfor Kongen indkøbte alle de private Bygninger, der lå på Slotsholmen og hindrede Udvidelsen. Efter at der var nedrammet over 9000 Bøgestammer i Grunden for at styrke denne til at bære den uhyre Vægt, rejste Slottet sig som en af de skönneste Kongeborge i hele Evropa, og kaldtes efter sin Bygherre

Kristiansborg. Dets Tilværelse var dog ikke lang: d. 26. og 27. Februar 1794 brændte Slottet, og kun Staldbygningerne, som endnu stå, undgik Ildens fortærende Magt. Kongeborgens Brand gjorde et dybt og mægtigt Indtryk på det danske Folk, og Sorgen var så stor hos Höje og Lave, at Alle følte Trang til at ofre sin Gave, for atter at rejse det Slot, der var sunket i Grus. Kongen var hjemløs i sin egen Hovedstad, og den samme Følelse af Hjemløshed greb Folket. Der sattes derfor en Indsamling af frivillige Gaver i Gang, som snart havde indbragt over 800,000 Rigsdaler, en Sum, der dengang vel gjaldt mere end det dobbelte af, hvad en lignende Sum nu vilde gælde. Der blev dog foreløbigt ikke taget fat på Bygningen, ti snart indvikledes Landet i den langvarige Krig, som i Åringer optog alles Tanker og Kræfter. Der gik henved tyve Aar, för man begyndte på Genopførelsen af Kristiansborg. Ved Kristendommens Tusindårsfest i Danmark nåedes det, d. 14. Maj 1826, at indvie Slotskirken, og d. 22. Maj samme År blev i denne Kirke Prins Frederik Carl Christian, den senere Kong Frederik den Syvende, konfirmeret. Hans Bryllup med Kong Frederik den Sjettes Datter Prinsesse Vilhelmine stod på det nyopførte Kristiansborg d. 1. November 1828.

Der skulde dog hengå tyve År, inden Slottet atter blev taget i Brug som Kongebolig, idet Kong Frederik den Sjette vedblev at residere paa Amalienborg, når han boede i Hovedstaden, og det samme var Tilfældet med Kong Christian den Ottende. Först efter dennes Død, d. 20. Januar 1848, tog Kong Frederik den Syvende Slottet i Brug som Residents, hvad det vedblev at være under hele hans Regering, idet det samtidig rummede Höjesterets og senere også Rigsdagens Lokaler.

Atter skulde det stolte Kristiansborg dog blive Luernes Bytte. D. 3. Oktober 1884 udbrød der Ild i den Del af Slottet, der var overladt til Brug for Rigsdagen. Ingen, der har sét denne Brand, vil nogensinde kunne glemme det på engang storladne og rædselsfulde Skue. Luerne slikkede og snoede sig som grådige Uhyrer frem fra Sal til Sal, ledede af de åbne Rum mellem Gulve og Lofter, og omspændte i få Timer hele det mægtige Slot. Den uafbrudte Knitren og Hvislen overdøvedes jævnlig af det tordnende Brag af nedstyrtende Lofter, medens den et Öjeblik ligesom dæmpede Ild brød frem igen med endnu större og endnu mere rasende Kraft. Gnisterne regnede ned, ikke alene over Slotspladsen, men over langt borte liggende Gader, og endog på den anden Side af Helligåndskirken måtte hver Mand stadig holde Vagt ved sit Hus, for i Tide at kunne hindre dets Antændelse. Havde Vinden istedenfor, ligesom 1794, at bære ind over denne Del af Byen, ført Gnisterne fra Branden til den modsatte Side, havde det sikkert været umuligt at redde det store kongelige Bibliotek, Gehejmearkivet, Ministerialbygningerne og alle de uvurderlige og uerstattelige Skatte, disse Bygninger indeholde, for ikke at tale om den uoprettelige Forvirring i Administration og Matrikelvæsen, Branden vilde have medført. Ved denne Brand, som ved den forrige, reddedes nu alle disse Bygninger. Gid de ikke tredje Gang må udsættes for en lignende Fare! Dog brændte eller ødelagdes, foruden Slottet selv, mange Kunst-

værker, der hørte til dette, en Del af den kongelige Malerisamling og af det kongelige Håndbibliotek. Men atter ved denne Brand viste det sig, at der i det danske Folk var Offervillighed i Ulykkens Dage. Atter sattes en Indsamling af frivillige Gaver i Gang. Man gik med rette ud fra, at Genopbyggelsen af Kristiansborg var en Selvfølge, det var *Kongens Ret* og *Folkets Pligt*. Man indskrænkede sig derfor til at søge indsamlet en Sum til Slottets kunstneriske Udsmykning, og i Løbet af kort Tid var der indkommet over en Million Kroner. Årene ere dog skredne; endnu er Kristiansborg ikke rejst af Gruset, endnu har man ikke sikret vore kostelige og uerstattelige Samlinger mod den Ildsvåde, der hver Dag kan ramme dem, og under hvilken de næppe vilde kunne reddes fra den sikre Undergang! Den Dag skal og må dog snart komme, da både det ene og det andet göres. Gid Arbejderne må være fuldførte, för en ny Ulykke måske for stedse berøver os, hvad med så stor Kjærlighed og Indsigt er samlet igennem Menneskealdre, og som aldrig, om det tabtes, vilde kunde skaffes tilveje igen!

Fra Staldene på Kristiansborg.

DERES MAJESTÆTER

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

OG

DRONNING LOUISES

SØLVBRYLLUP.

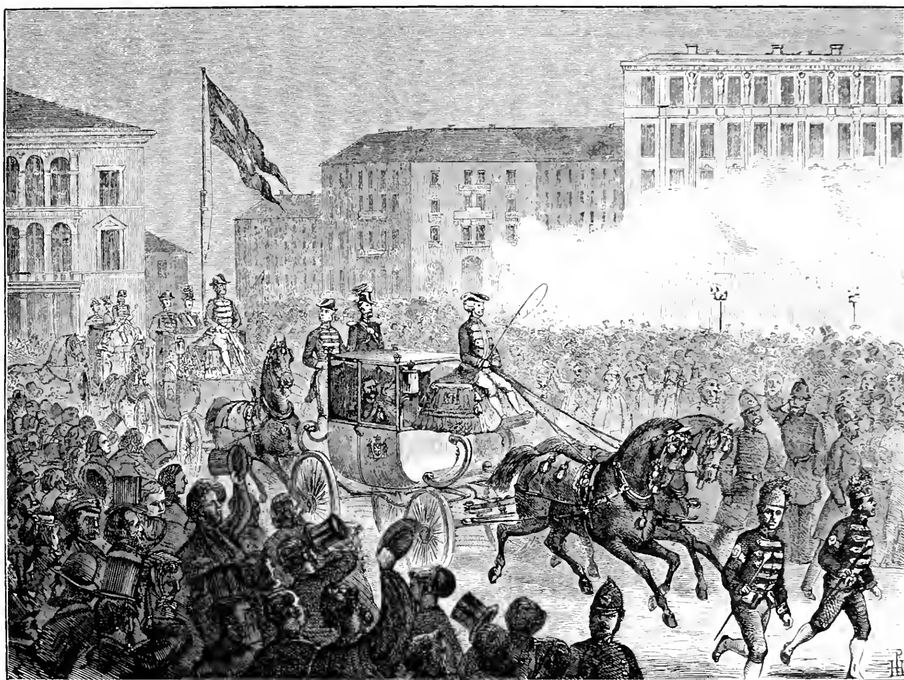
Söndagen d. 26. Maj 1867 fejrede Hans Majestæt Kongen og Hendes Majestæt Dronningen deres Sølvbryllupsfest her i København, under almindelig og varm Tilslutning fra Folkets Side. Særlig var Deltagelsen selvfølgelig stor i Hovedstaden. Hele Dagen færdedes tætte Menneskemasser i det smukke Solskinsvejr gennem Byens Hovedgader, især på den Strækning, ad hvilken de höje Herskaber vilde køre til og fra Höjmessen i Frue Kirke. Byen var overalt festlig smykket med Flag, Våbenskjolde, Blomster og prægtige Guirlander, og på mange Steder så man det kongelige Sølvbrudepars Buster og Navnetræk.

Om Morgenen Kl. 7 gik Reveillen fra samtlige Kaserner igennem Byens Gader, og uden for Råd- og Domhuset udførtes Musik og sloges Reveille af 36 Tambourer af Borgervæbningen, medens der samtidig gaves Kongesalut fra Citadelsvolden. Kort efter trak Gardens Vagtparade galaklædt fra Dronningens Ridehus i Frederiksgade op på Amalienborg Plads, og Kl. 9 udførte dens Musikkorps i Haven ved Kongens Palais flere i Dagens Anledning komponerede Musiknummere, hvoriblandt en Festhymne af Professor N. Gade.

Kl. 10 kørte Deres Majestæter Kongen og Dronningen til Frue Kirke, ledsagede af Kronprins Frederik, Kong Georg af Grækenland, der i denne Tid gæstede sit Fædreland for förste Gang efter sin Tronbestigelse, Storfyrst Alexander og Storfyrstinde Dagmar af Rusland, Prinsesse Tyra og Prins Valdemar. Prins Albert Edward og Prinsesse Alexandra af Wales vare ved Sygdom hindrede i at komme til Sølvbryllupsfestlighederne.

I Kirken ledsagedes Orgelet af Basuner, og Korpersonalet fra det kgl. Teater deltog med Menigheden i Salmesangen. Biskop, Dr. theol. Martensen havde til Tekst valgt

de Ord af Apostelen Pavlus: »*Siger altid Gud og Faderen Tak for alle Ting i den Herres Jesu Kristi Navn*«. Han mindede i sin Tale om den Dag, da Kongen og Dronningen sluttede deres Pagt, og om alle de senere henrundne År, rige på Lykke i et kærligt og skönt Husliv. Når Deres Majestæter nu i Dag vare komne i Herrens Hus for at takke den Almægtige og bede om hans Velsignelse for Fremtiden, da deltog Folket

Fra Kongens og Dronningens Sølvbryllup.

med Inderlighed både i deres Tak og i deres Bön. Biskoppen talte endvidere om de tunge Dage, der vare gåede hen over Konge og Folk, og bad om, at vore Lidelser måtte tjæne til Bod, til Vækst i Gudsfrygt, Retfærdighed og trofast Sammenhold. Sluttelig nedbad han Guds Velsignelse over Kongeparrets Ægtepagt og over Pagten mellem det og Folket. I Övrigt afholdtes Gudstjænesten, efter det kongelige Sølvbrudepars Önske, ganske på sædvanlig Måde, uden særlige Festligheder, og den gjorde netop ved det simple og prunkløse Præg et så meget dybere Indtryk på de Tilstedeværende.

I alle Byens øvrige Kirker ledsagedes ligeledes Orgelet af Basuner, og Kl. 12 blæstes der Koraler fra alle Kirketårne.

Ved Middagstid vare Amalienborg Plads og alle de tilstødende Gader opfyldte af en talløs Menneskemængde, som med jublende Hurraer hilste Deres Majestæter, og her udførtes nu af de forenede københavnske Sangforeninger en Sang af Professor H. P. Holst med Melodi af Kammermusikus C. F. Hansen, hvori det hed:

Gid Fred og Lykke hos Eder må bo,
I elskede To!
Gud skænke Jer Dag og Livsaften blid,
Han skænke vort Land en bedre Tid,
Han høre i Nåde den brændende Bön,
I har bedt i Lön!
Det vil Han! Den Hånd, der os böjed i Støvet,
Kan rejse os atter så snart og så let,
Som Öjet kan smile, der nylig har grædt,
Og Træet i Vår kan klædes af Løvet!

Derefter modtoge Deres Majestæter Lykønskninger af de fyrstelige Herskaber, af Ministrene og Hofetaterne, og nu strömmede det ind med Deputationer fra By og Land, så mange, at flere måtte slås sammen til èn, for at alle kunde nå at hilse på Kongen og Dronningen. Og det var ikke blot med Ord og gode og kærlige Ønsker, man mødte frem for det kongelige Sølvbrudepar, rige Gaver overraktes fra nær og fjærn, fra höje og lave.

Hos Hans Höjhed Landgrev Vilhelm var der derefter Galataffel, og Dagen sluttedes med en glimrende Kur og Aftenselskab på Kristiansborg, hvortil Deres Majestæter korte i den forgyldte Galakaret med Løbere foran. Overalt var Byen prægtigt og smagfuldt illumineret, og Deres Majestæter hilsedes under Korselen med livlige Hurraråb af den talrigt forsamlede Mængde, der dannede Espalier på hele Strækningen.

Festlighederne i Hovedstaden fortsattes på forskellig Vis Dagen igennem, men særlig skal her nævnes den store Börnefest i Rosenborg Have, hvori over 5000 Börn deltoge, og hvortil den kongelige Familie havde skænket rige Gaver.

Dagen havde været en Festdag og Glædesdag ikke alene for Deres Majestæter, Deres höje Slægt og for København, men overalt i hele Landet var Sølvbryllupsdagen bleven festligholdt med stor og hjærtelig Tilslutning.

Få Dage efter udsendte Deres Majestæter følgende smukke Tak til Folket:

Fra alle Dele af Landet og fra alle Samfundsklasser have vi på vor Sølvbryllupsdag modtaget talrige Beviser på den varmeste, inderligste Deltagelse i vor huslige Lykke. Såvel höje som lave, store som små have kappedes om at forherlige vor Fest ved rige og skönne Gaver.

Til mange og navnlig til de talrige Deputationer her fra Hovedstaden, som fra Landets fjærneste Egne, der have fremstillet sig for os, have vi udtalt vor dybt følte Glæde

over disse Ytringer af personlig Hengivenhed, der have så meget större Betydning for os, som den er spiret og opvokset i en Trængselstid for vort elskede Fædreland.

Langt flere ere dog de, til hvem vor Tak ikke er nået, og til disse især er det, at vi herved henvende en varm og hjærtelig Taksigelse, ikke alene fra os, men også fra alle vore Börn, af hvilke nogle ere dragne hertil fra fjærne Lande for at höjtideligholde Dagen i det kære Hjem.

Af dybt rörte Hjærter nedbede vi over hver en Arne i vort elskede Danmark den huslige Lykke, som et alkærligt Forsyn nu i samfulde 25 År har ladet os blive til Del.

Christian. *Louise.*

DERES MAJESTÆTER

KONG CARL DEN FEMTENDE

OG

DRONNING LOUISA

AF

SVERRIG-NORGE.

Hendes kongelige Höjhed Kronprinsesse Louisa af Danmarks Fader, *Kong Carl den Femtende* af Sverrig-Norge, ældste Sön af Kong Oscar den Förste og hans Dronning Josefina, fødtes på Stockholms Slot d. 3. Maj 1826 og fik i Dåben Navnet Carl Ludvig Evgen.

Om denne höjt begavede og varmt følende Mand skal her i korte Træk anføres, hvad der, foruden det Bånd, der igennem vor Kronprinsesse knytter Danmark til ham og hans Minde, altid vil give Kong Carls Navn en stor og umistelig Plads i alle Danskes Hjærter.

Tanken om en nær og fast Sammenslutning mellem Nordens tre Broderriger, så at de, om end selvstændige indadtil, stode som *èn* stærk Magt, når det gjaldt at værge alles eller hvert enkelt Riges Interesser imod ydre Fjender, er gammel. Denne Tanke har vel særlig været mægtig oppe i Danmark, hvad enten nu Grunden var den, at vi vare hårdest trængte, eller den, at Nationalitetsfølelsen i videre Forstand först og mest levende var gået op for os, måske netop igennem vore Trængsler.

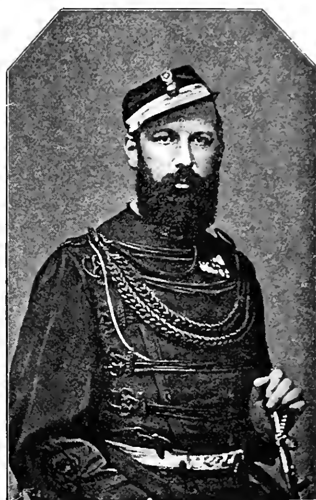
Hos Kong Frederik den Syvende mødte altid den skandinaviske Tanke et åbent Øre og Hjærte, men det synes, som om de Tilnærmelser, han skal have gjort i Begyndelsen af sin Regering, ikke straks fandt Forståelse hos Kong Oscar den Förste. Det varede dog ikke mange År, inden Kong Oscar også knæsatte denne Tanke, og det synes, som om Påvirkningen fra Kronprins Carl kan have haft en væsentlig Del heri. Allerede 1856 kunde Kong Oscar derfor ved det skandinaviske Studentermøde i Stockholm sige: »Hver sand Fædrelandsven ser med Glæde den nordiske Ungdom samlet i broderlig Forening. Vore Skjalde synge de samme Lovsange, vore Sværd stå rede til fælles Forsvar;

Skandinaviens åndelige Skatte udstrø sit Guld til fælles Oplysning og Forædling. Herefter er Krig imellem de nordiske Brødre umulig; den urokkelige Vilje herom står med uudslettelig Skrift indristet i de tvende nordiske Kongers Hjærter, i de trende nordiske Folks Bryst. Måtte den skandinaviske Ungdom alvorligt fatte Nordens store Betydning, altid være rede til at ofre Liv og Blod for Nordens Ære, da skulle vore skönneste Forhåbninger om Nordens Fremtid altid mere virkeliggöres.«

1847 havde Frederik den Syvende som Kronprins aflagt et Besøg i Stockholm hos Kong Oscar, og havde dèr sluttet et varmt og inderligt Venskab med Kronprins Carl, et Venskab, som, trods de atten Års Forskel i deres Alder, dog blev lige stærkt og som holdt,

Dronning Louisa.

Kong Carl den Femtende.

til Døden skilte Vennerne ad. Dette Venskab overførte Kronprins Carl både da og senere som Konge på Danmark og det danske Folk, som aldrig vil glemme at takke ham derfor.

1856 besøgte Kronprins Carl, der da var Vicekonge i Norge, Kong Frederik den Syvende. Han blev modtagen med samme Varme af Københavns Borgere, som af Kongen, og særlig hyldedes han ved et stort Fakkeltog d. 16. September. I veltalende Ord tolkede Prins Carl sin Tak, og i denne Tak var det han udbrød: »Hvad jeg i Aften har oplevet, skal jeg aldrig glemme, så lidt som de Fjælde, hvorfra jeg kommer, skulle falde, så lidt som Stormen nogensinde kan drive en Mand bort fra hans Vej. Fakle̊rne, som nu blusse, skulle slukkes, men i mit Hjærte have de kastet et Genskin, som aldrig skal forsvinde!«

Og som den nordiske Tanke voksede hos Kronprins Carl, således voksede den hos hans Fader, så Kong Oscar samtidig erklærede for hele Evropa: *Ejderen er Nordens Grænse*, og ved dens Overskridelse ville Sverrig og Norge se sine egne dyrebareste Interesser berørte. I November 1856 gjorde han Danmark sit förste fortrolige Tilbud om et Forsvarsforbund, hvilket han fire Måneder senere, i Marts 1857, gentog i et egenhændigt Brev til Frederik den Syvende. Dette skulde gælde for Danmarks Rige til Ejderen. At dette Kong Oscars og hans Tronfølgers Tilbud blev afvist af den daværende Udenrigsminister, Scheele, som ikke engang havde gjort den øvrige Regering kendt med sin Afvisning, kunde naturligvis kun smærtelig berøre dem, fra hvem det var udgået, men kølnede ingenlunde deres varme Venskab for Danmark. Scheele fik naturligvis straks sin Afsked.

I Sommeren 1857 angrebes Kong Oscar af en håbløs Sygdom, der fulgte ham, lige til han d. 8. Juli 1859 lukkede sine Öjne, og som gjorde det nødvendigt, at Kronprinsen overtog Styrelsen af de forenede Riger. Snart skulde han som Regent have Lejlighed til atter at give os et Pant på det trofaste Vennesind, som aldrig svigtede. Da det tyske Forbund 1858 truede med at gøre Exekution i Holstein, og der derved kunde blive Fare for yderligere Forviklinger, lod han sin Udenrigsminister, Grev Manderström, d. 30. September erklære: »Når tyske Tropper stå i Nærheden af Ejderen, må denne Kendsgerning ved Forholdenes egen Magt blive Genstand for alvorlige Overvejelser fra den svensk-norske Regerings Side.«

Kort efter Kong Oscars Død besøgte Kong Frederik den Syvende Kong Carl på Ulriksdal. Det fejler næppe, at de danske Forhold alvorligt drøftedes i de Dage, fra 27de til 29de Juli, Kongerne vare samlede. Det varede da heller ikke længe, för Kong Carl underrettede Tyskland om, at vel vilde han ikke blande sig i Holsteins Sager, men såsnart der blev Spörgsmål om Sønderjylland, vilde Sverrig-Norge agte sine egne Interesser for umiddelbart truede. I Slutningen af samme År, 1859, tilbød Kong Carl at mægle mellem Danmark og Tyskland, men *kun* på Basis af de tyske Landsdeles Udskillelse, altså med et rent Danmarks Rige til Ejderen som Målet. At den danske Regering endnu dengang ömmede sig ved helt at opgive »Monarkiet«, kan jo aldrig falde Kong Carl til Last, han så i Virkeligheden, som de kommende Tider skulde vise, dér klarere end vi selv.

Og Kong Carl slap os ikke af sine Tanker, fordi vi ikke mente at kunne bruge hans Mægling på den Betingelse, han stillede. Atter i Foråret 1860 gentog han sin Erklæring til Tyskland fra Året forud. D. 10de Juni gæstede han sin kongelige Ven på Kronborg, og få Dage efter, fra 17de til 24de Juni, gjorde Kong Frederik Genbesøg hos Kong Carl i Lejren på Bonarphede. Fra disse Besøg skriver sig Genoptagelsen af Underhandlingerne om et Forsvarsforbund mellem de tre nordiske Riger, Underhandlinger, i hvilke Kong Carl nedlagde hele sit Hjærtes Varme.

D. 29. Marts 1861 udsendte Kong Carl den Femtende et Cirkulære til England,

Frankrig og Rusland, i hvilket han talte Danmarks Sag og udviklede, hvorledes den Strid, Tyskland vedligeholdt, var en stadig Fare for den evropæiske Fred og hvilede tungt over Nordens Fremtid; den »måste nödvändigt, om intet göres för att slita densamma, förr eller sednare framkalla en kamp, för hvilken vi svårligen kunde förblifva främmande«. I dette Cirkulære krævedes blandt andet en Deklaration, ved hvilken Danmark kunde sikres imod enhver fremtidig tysk Indblanding i Sønderjyllands Anliggender. D. 29. December 1861 skriver Kong Carl i Anledning af den preussiske Note af 5. December samme År: »Genom att öfverflytta frågan på ett område (ɔ: Sønderjylland), på hvilket den danska regeringen hvarken *vill* eller *kan* medgifva, att den afhandlas, synes oss Preussen hafva iklädt sig ansvaret för det afbrott i underhandlingarne, som, såvidt vi finna, måste blifva en omedelbar följd af dess svar.«

D. 17. Juli 1862 kom Kong Carl i Besøg til Fredensborg, hvor han var Kong Frederik den Syvendes Gæst i tre Dage. Sikkert var ved dette Kongemøde ikke de københavnske Borgeres Fest for Kongerne i Børssalen eller det glimrende Fanetog, der bragtes dem, det vigtigste. Det turde nok være, at de fortrolige Samtaler i disse Dage mellem de to nordiske Herskere og deres betroede Statsmænd gave Planerne om et Forsvarsforbund fornyet Styrke, skönt det endnu skulde vare over et År, inden Sagen var så vidt fremskreden, at man med Tillid så dens Afslutning i Møde.

D. 21. Januar 1863 hævder Kong Carl gennem sin Regering atter Danmarks Ret: »icke allenast med hänsyn till dess integritet, utan äfven med afseende på dess fullkomliga oberoende af hvarje främmande inblanding i dess inre angelägenheter«. Og d. 19. Juli erklærer Kong Carl det i en Note til England og Frankrig for sin Overbevisning, at Danmark ved Kundgörelsen af 30. Marts har fjærnet ethvert Påskud for Tyskland til en Forbundsexekution, »som uundgåelig må udsætte Nordens Fred for Fare, og sandsynligvis hele Evropas Fred, eftersom vore dyrebareste Interesser ikke vilde tillade os med Rolighed at se på, at vore Naboer bleve knuste under et Påskud, som senere kunde sætte vor egen Uafhængighed i Fare.«

Få Dage efter Afsendelsen af denne Note fremkom Kong Carl på Skodsborg, d. 22. Juli 1863, med et åbent Tilbud om et Forsvarsforbund imellem Nordens Riger, og Forhandlingerne om dette Forbund fortes med Varme af Kongerne i Forening med den danske Udenrigsminister Hall. Kong Frederik gengældte Besøget fire Dage senere på Bäckaskog, og det er utvivlsomt, at Forsvarsforbundet her aftaltes i sine store Træk, for en Måned senere, da den svenske Udenrigsminister, Grev Manderström, i den Anledning kom til København, at drøftes videre mellem ham og Hall.

Sådanne Underhandlinger måtte kræve ikke liden Tid, inden de kunde føres til en lykkelig Afslutning. Men, skönt det fra alle Sider kunde se truende nok ud, havde dog ingen ventet, at Begivenhederne skulde udvikle sig med en så rivende Fart, som de gjorde. Frederik den Syvende døde, og ved hans pludselige Død lod med ét Krigs-

lurens skingrende Toner hen over vort Land. Sverrig-Norge var da ikke beredt til Kamp og mente heller ikke i en nær Fremtid at kunne blive det. Dertil kom, vel som den væsentligste Grund til at vore Frænder holdt sig tilbage fra Deltagelse i den Danmark pånodte Krig, at den svenske Regering var i fuldt Arbejde med en Forfatningsreform, der havde en större politisk Frihed til Mål. Reformvennerne vare bestemte Modstandere af at kaste Landet ind i en Krig, der vilde hindre eller dog sinke Reformarbejdet, medens på den anden Side de Statsmænd, der onskede at hjælpe Danmark under det uretfærdige Overfald, det var Genstand for, vare lige så bestemte Modstandere af Reformbevægelsen. Under de Overvejelser og Kampe, disse ulige Strömninger i de ledende Kredse medforte, vandt sluttelig Reformvennerne Sejr, og dermed var det afgjort, at Danmark måtte stå ene i Striden mod den fælles Fjende. Kong Carl gjorde alt for at mane sin Regering og sit Folk til at göre Danmarks Sag til deres, hvad den jo i Virkeligheden både var og er, men han modte en uoverstigelig Hindring, hvor han så vendte sig hen. Her kunne vi ikke skildre hans Bestræbelser i det enkelte. Vi skulle derimod lade Kong Carl selv tale om den dybe Smærte, han folte ved at se Danmarks Enekamp på Nordens Grænse. Da han endelig så, at det var ham umuligt at sætte igennem, at Sverrig-Norge sendte Danmark den Troppestyrke, som ikke alene vilde kunne blive en Stotte for den lille danske Hær, men som först og fremmest, ved at göre fælles Sag med Danmark, skulde værge hele Nordens Sikkerhed og Selvstændighed, — gav han sin Sorg Luft i folgende Digt, som er så betegnende for Kong Carls ærlige nordiske Stade og som derfor her skal gengives:

TILL SVERIGE.

Du hafbesköljda höga Nord,
Du fria, kära Fosterjord,
Så lugnt du kring dig blickar!
En gammal, pröfvad kämpe lik,
Du hotet stolt tillbaka skickar,
På minnen och på bragder rik.

Än lefver mången okänd dygd
I dina gömda dalars skygd,
Än dina floder sjunga
Sin gamla, glada frihetssång;
På hafven svenska kölar gunga
Ännu vid stormens berserksgång.

Af oväns hop du kringhvärfd var,
Men, nära branten, stod du qvar,
Stark som de gråa fjällen;
Ur grönan skog och klippstängd dal,
Med låga, halmbetäckta tjällen,
Du väckte hjeltar utan tal.

Men sjelf du sitter uti frid
Och mins blott halft ännu den tid,
Som förr gick öfver Norden;
På afstånd stridens åskvagn kör.
Skall den ej nå till fosterjorden,
Den storm bland folken nu du hör?

Ditt segernamn kring verlden går,
Och lagern glänser i ditt hår;
Vill du den mer ej bära?
Tror du, att re'n du kämpat ut
För rätt och frihet, tro och ära,
Och att ditt sköna värf är slut?

O ja, helt visst! Guds starkhets hand
Beskyddat, vårdat Svithiods land
I tider förr af fara;
När lugnt du går din pligt emot,
Du vet, Han än med dig skall vara
Och råda för all verldens hot.

O, Svea! Slumra dina barn
I sjelfviskhetens falska garn,
Som tidens klokskap spinner?
Det smärtans rop från bröder går,
Månn det ditt öra icke hinner,
Månn det ditt hjerta mer ej når?

Förfäras ej, du lilla hop!
Höj, liksom förr, ditt segerrop,
Som folken re'n förbida:
Då falla bojor, brista band,
Då skall ditt bästa slag du strida
För ljusets frid i Nordanland!

Sandelig, det var ikke Kong Carl den Femtendes Skyld, at ikke alle Nordens Sönner modtes ved Danevirke til Værn for vor gamle Grænse!

Derfor Pris og Ære evindelig over Kong Carls Minde!

Skönt Kong Carl ikke kom til at kæmpe ved Danmarks Side 1864, slap han os dog ingenlunde. Den nære og venskabelige Forståelse mellem Nordens Konger vedblev at bestå, og Båndet skulde endog knyttes endnu stærkere, da Kong Christian den Niendes ældste Sön, Kronprins Frederik af Danmark, den 28. Juli 1869 ægtede Kong Carl den Femtendes eneste Barn, Prinsesse Louisa af Sverrig-Norge. At denne Forbindelse for Kong Carl var en Kilde til dyb og inderlig Glæde, er kun en naturlig Følge af hele hans Forhold til Danmark, dets Konge og Folk.

I sine sidste År blev Kong Carl, der oprindelig havde en kæmpestærk Natur, mere og mere svag. En hård Sygdom tærede på hans Kræfter, og den Lægedom, han i Udlandet søgte, følte han, ikke vilde blive ham beskåren. Han ilede derfor tilbage for at kunne lukke sine Öjne i det Fædreland, der var ham den dyrebareste Plet på Jorden. Den forcerede Rejse bidrog sikkert til at fremskynde hans Endeligt. Syg til Døden nåede han Malmo, og her bortkaldtes han i sin kraftigste Alder, kun lidt over seks og fyrretyve Aar gammel, d. 18. September 1872. Det var ikke alene Sverrig og Norge, der sørgede ved hans Bare, også danske Tårer faldt på den i oprigtig Sorg, men tillige med Tak til det trofaste Hjærte, der nu var bristet, og som havde banket varmt for Danmark som for Norden og dets retfærdige Sag. Kong Carls Støv hviler nu i Ridderholmskirken i Stockholm ved hans Dronnings Side.

Dronning Louisa (Vilhelmina Fredrika Alexandra Anna Louisa) blev født i Haag den 5. Avgust 1828; hun var Datter af Prins Vilhelm Frederik Carl og Prinsesse Louise Avgusta Vilhelmine Amalie af Nederlandene.

1849 blev hun i Haag trolovet med Kronprins Carl af Sverrig-Norge, og det følgende År, d. 19. Juni 1850, stod deres Bryllup i Stockholm. I sit Ægteskab var Dronning Louisa et Mønster på en kærlig, trofast og opofrende Hustru og Moder. Men det var ikke alene på sit Hjem og sine egne kære, Dronning Louisa tænkte: hun havde et Hjærte, rigt nok på Kærlighed til i det at kunne rumme alle de mange syge, sorrigfulde og fattige, hun traf på sin Vej. Hele hendes Liv i Sverrig og Norge er en uafbrudt Kæde af Arbejde for at göre godt, for at hjælpe og lindre og trøste, så langt hendes Ord og hendes Hånd kunde nå. En af de gladeste Tider på Året for Dronningen var Julen. Længe forud havde både hun selv og alle hendes Omgivelser været i travl Virksomhed med Forberedelserne til denne Höjtid. Der blev købt ind, der blev klippet og syet i hendes egne Værelser, for at der på selve Helligaftenen kunde deles ud varme Klæder, Brændsel og Fødevarer til Hundreder af Hjem. Juleaften drog hun altid selv med sin Datter, Prinsesse Louisa, hen til »Tysta skolan«, hvor hun tilbragte en Tid hos de stakkels døvstumme Börn, der fra hendes hyppige Besøg kendte og elskede Dronningen og flokkedes om hende som deres bedste Veninde. Hun havde da altid rige Gaver med til dem både til Glæde og til Nytte. En Jul fik således hvert Barn en Sparekassebog med dets Navn og lydende på en Sum, Dronningen havde indsat til Barnet i Banken.

Dronning Louisa læste meget og holdt særlig af Bøger, der drejede sig om kristelige Spörgsmål; ti fra sin tidligste Barndom havde hun følt sig mægtig draget mod Kristendommen, som hun blev tro til sin sidste Stund. Hun plejede da gærne at sætte et lille Mærke med Blyant ved de Ord eller Tanker, som særlig havde tiltalt hende, og vendte ofte tilbage til dem. Af de mange Sætninger, Dronningen således havde mærket sig, skal her anføres nogle enkelte:

»Må vår lefnad vara ren som ett snöfält, och vi med våra steg ej sätta en fläck derpå.«

»Jag älskar vetenskapen; jag älskar kunskapen; jag älskar ännu mera tron, den enfaldiga tron; jag älskar mera skuggan omkring Gud, än ljuset omkring människorna.«

»Jag har alltför ofta aflägsnat mig från Gud, men, tack vara Honom, har jag aldrig skiljt mig från Honom.«

»Det är isynnerhet i uppoffringen, som man skall bevisa sin tro.«

»Emellan *sent* och *för sent* är genom Guds nåd ett oändligt afstånd.«

»Då Gud synes öfvergifva oss, skola vi som mest fly till Honom.«

»Att lida är nyttigt till allt — — — lida lärer att lida; lida lärer att lefva — — — lida lärer att dö.«

Som hendes Liv havde været et Liv i den sande Tro, Håb og Kærlighed, således

blev hendes Død en kristen Kvindes Død. I de sidste År var Dronningen bleven mere og mere svag, og hun beredte sig alvorligt, men frejdigt til at sige denne Verden Farvel. Da hun i Marts 1871 kastedes på det Sygeleje, hvorfra hun ikke mere skulde rejse sig, led hun sine store Smærter med en from Kvindes Tålmodighed og Ydmyghed. D. 30. Marts 1871 om Morgenen begyndte hendes Dødskamp. Af denne vågnede hun ligesom op en kort Tid. Hun bad da varmt og inderligt for sin Konge og Husbond, for sine Börn, Kronprinsen og Kronprinsessen af Danmark, der stode ved hendes Side, for sin Fader og Moder og Søster, sine Venner og for sit Tyende, for de tvende Folk, hvis Dronning hun havde været, og »*som jag har älskat så högt*«. — »Till alla kommo, uti kraftigt varnande och mildt tröstande ord, stralar af den kärleks sol, som ännu vid dödskylans ankomst värmde upp hennes bristande hjerta«. Efter Bönnen udbrød den døende Dronning frimodigt og inderligt: »*Nu skal jag säga min tro, den har varit på Gud och min Frälsare, och det är denna tro, som har hjelpt mig i nöd och bekymmer.*« Men ydmygt vidnede hun, at hun trængte endnu til mere Trøst og Kraft fra Guds Ord, end hun i sin Svaghed havde kunnet gribe. Lidt efter bad hun: »*Sofia, du med din klara, höga stämman, lägg handen på mitt hjerta och läs!*« Og Sverrigs nuværende Dronning bad med hele en Søsters inderlige Kærlighed. Den døende Dronning vinkede derpå ad sin Datter, der bad den store Barnebön: »Fader vor, Du, som er i Himmelen« for og med sin Moder, som hun så ofte för havde gjort. Der lyste nu over Dronningens Åsyn som et Glimt af himmelsk Håb og salig Sejrsglæde, idet hun udbrød til Kongen, der sad ved hendes Side: »*Je suis entre le ciel et la terre — tout est fini — encore un baiser!*«

Kræfterne svigtede hende mere og mere; »*Roi, Roi!*« vare de sidste Ord fra hendes Læber; Kongen trykkede endnu et Kys på hendes Pande, og hun sov stille hen.

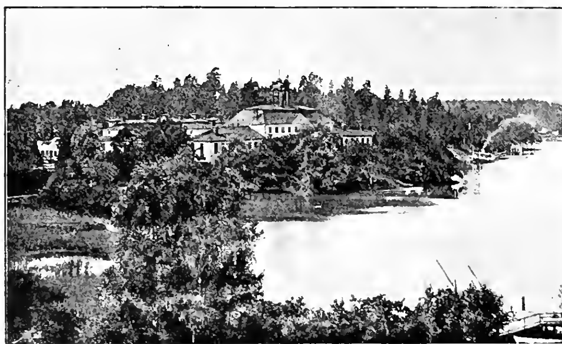
Hun hviler nu i Ridderholmskirken, men hendes Minde lever i Velsignelse i hendes Folk.

Kong Carl den Femtendes og Dronning Louisas kæreste Opholdssted var Slottet Ulriksdal, der ligger ude ved Edsviken, til hvilken Slotshaven går helt ned. Hver Vår længtes de derud, og så snart Vejrliget tillod det, fandt også Udflytningen Sted. Om alle de Glæder, Sommeropholdet dér førte med sig for den kongelige Familie, skal her ikke tales, derimod skulle vi meddele et enkelt lille Træk, der står i Forbindelse med Ulriksdal, og som giver et godt Bidrag til at belyse Dronning Louisas store Menneskekærlighed og Handledygtighed.

Det var en Nat i Slutningen af Avgust Måned 1868. Det var så mørkt, at man næppe kunde se en Hånd for sig. Dronningen havde siddet længe oppe ved sit Arbejde, og först, da Trætheden overvældede hende, beredte hun sig til at gå til Sængs. Da hører hun pludselig Lyden af Flöjten på et Dampskib, og forstod straks, at Skibet i den bælgmørke Nat ikke kunde finde Vej i den bugtede Vig, og derfor stod Fare for at løbe på Grund eller strande. Istedenfor nu at spilde Tiden med at kalde Tjænere sammen for at

være de Vildfarende til Hjælp, ilede Dronningen, som hun sad i sin Stue, igennem Nattens Mørke ned til Stranden. Hun råbte med höj Røst: »Hå, Hå!« Ude fra Søen spurgtes: »Hvarifrån kommer rösten?« — »Från stora verandan på Ulriksdal — ligg stilla — lanternor komma strax«, svarede Dronningen.

I Løbet af kort Tid var der på Dronningens Befaling opstillet Lanterner langs Stranden. Snart plaskede Skruen atter i Vandet, og Kapitajnen nåede med sit Skib lykkeligt ind til Skibsbroen ved Ulriksdal. — I Dampskibets Journal læste Meddeleren flere År efter om denne Begivenhed: »*Den 23. Augusti 1868: Drottning Lovisa lots.*«

Ulriksdal.

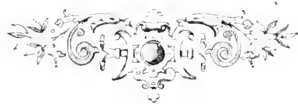
FRIDERICVS. II. D. G. DANIÆ. NORVEGIE.
&C. REX.

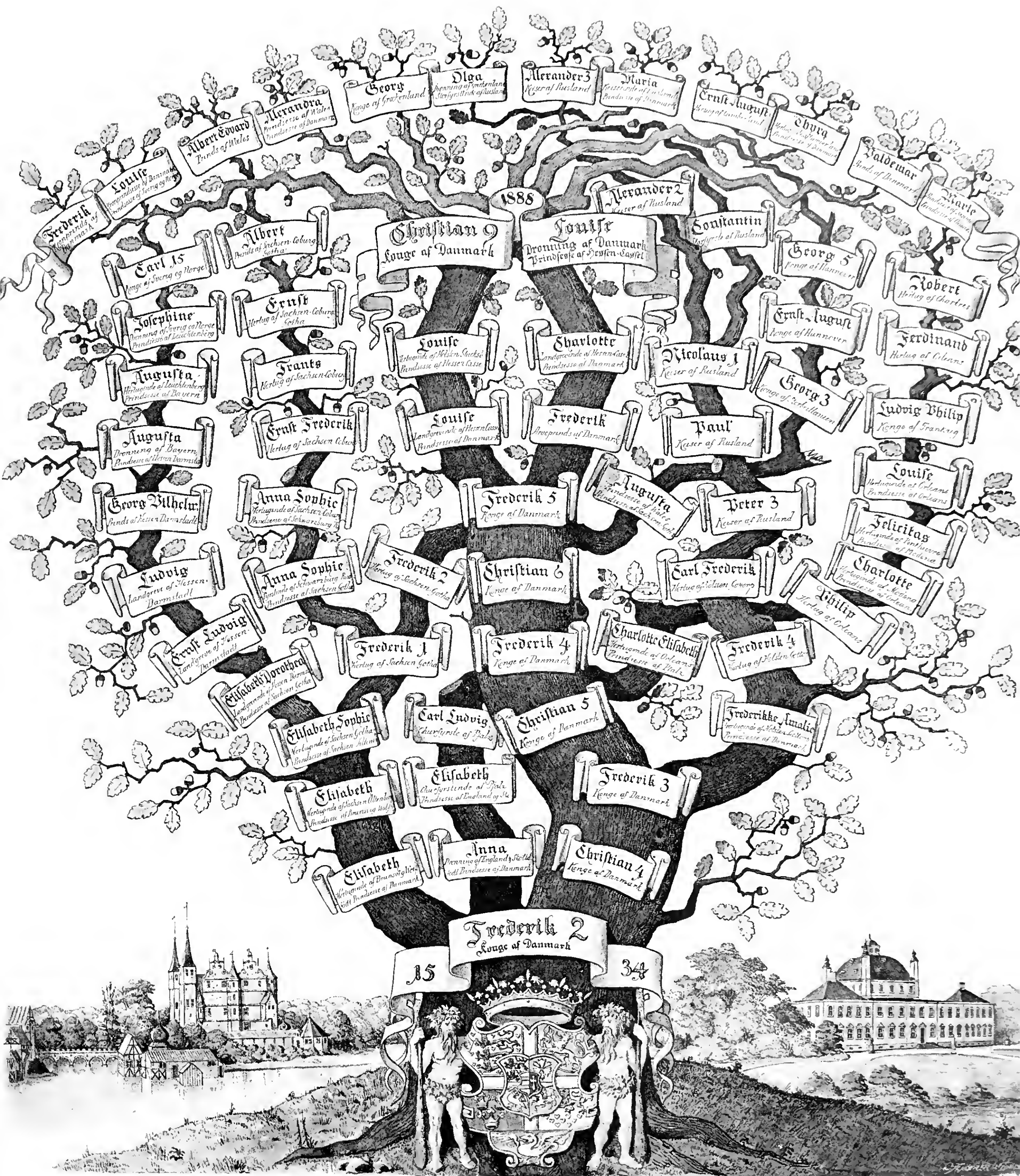
Kong Frederik den Anden, født den 1. Juli 1534 på Haderslevhus, hvor hans Oldefader, Kong Christian den Förste 86 År tilforn af Rigsrådet var käret til Danmarks Konge, er Stammefader ikke alene til Kong Christian den Niende, Dronning Louise og deres Börn, men også til alle disses Ægtefæller. Det hosföjede Stamtræ, der i Forgrunden er prydet med Stammefaderens Våbenskjold, viser i sine Forgreninger Slægtskabets Sammenhæng. Ved den ene Side af Træet ses det af Kong Frederik den Anden opførte (ældre) Frederiksborg, ved den anden Side det ved hans Ætlingers Samliv bekendte Fredensborg.

Fra *Sönnen, Kong Christian den Fjerde*, nedstammer det nuværende *danske Kongehus* og det *russiske Kejserhus*; hint gennem Mandsstammen til Kong Frederik den Femte, dette gennem Kong Frederik den Tredjes Datter Frederikke Amalie og hendes Sön Hertug Frederik (den Fjerde) af Holstein-Gottorp. Af Kong Frederik den Femtes Börn var Arveprins Frederik Fader til *Hendes Majestæt Dronning Louises* Moder, Landgrevinde Louise Charlotte, medens Datteren Louise var Moder til *Hans Majestæt Kong Christian den Niendes* Moder, Hertuginde Louise Caroline. — Hertug Frederik af Gottorps Sön Carl Frederik var gift med Kejser Peter den Stores Datter Anna, og Fader til Kejser Peter den Tredje, hvis Sönnesön Keiser Nicolaus atter var Farfader til *Hans Majestæt Kejser Alexander den Tredje* af Rusland og til *Hendes Majestæt Dronning Olga* af Grækenland.

Fra Kong Frederik den Andens *Datter, Hertuginde Elisabet af Brunsvig*, nedstammer såvel *Kronprinsesse Louisa*, som *Prins Albert Edward af Wales* og *Hertug Ernst Avgust af Cumberland*, alle tre gennem deres Fædre. Kong Carl den Femtende af Sverrig-Norge nedstammer nemlig gennem sin Moder, Dronning Josefina, i ottende Led fra Hertuginde Elisabet Sofie af Sachsen Gotha, Kong Frederik den Andens Datter-Datters Datter og Moder til Hertug Frederik den Förste. Fra denne nedstammer, dels gennem Datter-Datteren Anna Sofie det Sachsen-Coburgske Hus, dels gennem Sönne-Datteren Avgusta det Engelsk-Hannoveranske Hus, hvis Ætlinger ere: Prins Albert Edward af Wales og Hertug Ernst Avgust af Cumberland og Brunsvig.

Fra Kong Frederik den Andens *Datter Anna*, Dronning af England og Skotland, nedstammer endelig i ottende Led Kong Ludvig Filip af Frankrig, *Prinsesse Marie af Orleans'* Oldefader.

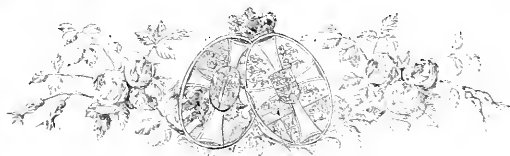
Frederik
Louise
Albert Edvard
Prinds af Wales
Alexandra
Prindsesse af Wales
Prindsesse af Danmark
Georg
Konge af Grækenland
Olga
Alexander 3
Keiser af Rusland
Maria
Ernst August
Thyra
Valdemar
Prinds af Danmark
Marie
1888
Christian 9
Konge af Danmark
Louise
Dronning af Danmark
Prindsesse af Hessen-Cassel
Alexander 2
Keiser af Rusland
Constantin
Storfyrste af Rusland
Georg 5
Konge af Hannover
Robert
Hertug af Chartres
Carl 15
Konge af Sverig og Norge
Albert
Prinds af Sachsen-Coburg-Gotha
Josephine
Dronning af Sverig og Norge
Prindsesse af Leuchtenberg
Ernst
Hertug af Sachsen-Coburg-Gotha
Louise
Charlotte
Landgrevinde af Hessen-Cassel
Prindsesse af Danmark
Nicolaus 1
Keiser af Rusland
Ernst August
Konge af Hannover
Ferdinand
Hertug af Orleans
Augusta
Hertuginde af Leuchtenberg
Prindsesse af Bayern
Frants
Hertug af Sachsen-Coburg
Georg 3
Ludvig Philip
Konge af Frankrig
Augusta
Dronning af Bayern
Ernst Frederik
Hertug af Sachsen Coburg
Louise
Prindsesse af Danmark
Frederik
Arveprinds af Danmark
Paul
Keiser af Rusland
Louise
Georg Vilhelm
Anna Sophie
Frederik 5
Konge af Danmark
Augusta
Peter 3
Keiser af Rusland
Felicitas
Ludvig
Landgreve af Hessen-Darmstadt
Anna Sophie
Frederik 2
Hertug af Sachsen Gotha
Christian 6
Konge af Danmark
Carl Frederik
Charlotte
Philip
Hertug af Orleans
Ernst Ludvig
Landgreve af Hessen-Darmstadt
Frederik 1
Hertug af Sachsen Gotha
Frederik 4
Konge af Danmark
Charlotte Elisabeth
Hertuginde af Orleans
Frederik 4
Elisabeth Dorothea
Elisabeth Sophie
Carl Ludvig
Christian 5
Konge af Danmark
Frederikke Amalie
Prindsesse af Danmark
Elisabeth
Elisabeth
Frederik 3
Konge af Danmark
Anna
Christian 4
Konge af Danmark
Elisabeth
Frederik 2
Konge af Danmark
15 34

Kronprins Frederik af Danmark.

Kronprinsesse Louisa af Danmark.

DERES KONGELIGE HÖJHEDER

KRONPRINS FREDERIK

OG

KRONPRINSESSE LOUISA

AF

DANMARK.

Hans *Kongelige Höjhed Kronprins Frederik af Danmark* blev född d. 3. Juni 1843 i det gule Palais i Amaliegade, hvor hans höje Forældre dengang boede. I Dåben, der fandt Sted i Palaiet og forrettedes af Garnisonspræst Glahn, fik han Navnet *Christian Frederik Vilhelm Carl.*

Den förste Undervisning modtog Prinsen i sit kærlige Hjem under sine Forældres stadige og omhyggelige Tilsyn, og hans store Flid og levende Kundskabstrang førte snart med sig, at han gjorde Fremskridt langt ud over, hvad man af hans Alder kunde vænte. Denne förste Undervisning ledede af daværende cand. juris, senere By- og Herredsfoged Goos. Da Tronfolgerloven 1853 var vedtagen, fik Prinsen daværende Major, senere General Stiernholm til Gouvernor, men sattes samtidig i Mariboes Realskole, idet Prinsens höje Forældre mente, at det vilde være rigtigt og gavnligt, at den tilkommende Konge en Tid havde levet og arbejdet sammen med Kammerater ud af selve Folkets brede Lag. Kronprins Frederik har sikkert også derved set og lært meget, der har været og vil være af Betydning i hans höje og ansvarsfulde Stilling.

D. 1. December 1857 blev daværende Kapitajn af Artilleriet, nuværende Oberst og Udskrivningschef Louis Lund, ansat som Prins Frederiks Lærer, og kort efter blev han udnævnt til Gouvernor, senere til Adjudant, i hvilken Stilling han uafbrudt virkede til 1879.

D. 18. Oktober 1860 blev Prins Frederik af Stiftsprovst Paulli konfirmeret i Kristiansborg Slotskirke sammen med sin Søster Prinsesse Alexandra. Dagen efter, d. 19. Oktober 1860, udnævnte Kong Frederik den Syvende, i det gule Palais, den unge Prins til Sekondlieutenant à la suite i Infanteriet. For sin videre Uddannelses Skyld begyndte

Prinsen, först i April 1861, Infanteriskolen ved 19de Bataillon, der garnisonerede i Nyborg, og udnævntes under sit Ophold her, d. 3. Avgust 1861, til Premierlieutenant á la suite i Infanteriet og ansattes til Tjæneste som sådan ved Bataillonen. D. 10. Januar 1862 udnævntes Prinsen til Kapitajn á la suite i Fodfolket med Anciennitet fra d. 1. Januar at regne, og i Begyndelsen af Februar Måned rejste han til Næstved, for der at gennemgå Kavalleriskolen ved 2det Dragonregiment og derefter at forrette Tjæneste som Officer. Prinsens Ophold i Næstved varede indtil ind i November 1862, og han vandt her som i Nyborg alles Hjærter ved sin åbne og ridderlige Natur. D. 22. Februar 1863 udnævnte Kong Frederik den Syvende Prins Frederik til Major á la suite i Infanteriet. Efter også i denne Sommer at have gjort Tjæneste som Officer, afrejste Prinsen d. 19. Oktober til

Kronprins Frederik som yngre.

Oxford i England. Det var Meningen her at gennemgå et længere Studiekursus i Statsretslære og Humaniora, men efter et Par Ugers flittigt Arbejde blev Kronprins Frederik pludselig kaldt hjem i Anledning af Kong Frederik den Syvendes Død.

Der indtrådte nu, som vi vide, en Tid fuld af Alvor og Bekymring både for Kongehuset og Folket. Man så snart, at Fredens Dage vare talte, og at en tung Tid stundede til for vort Fædreland. Efter Danevirkes Fald, da Fjenderne strömmede ind i Landet, opstod ganske naturligt det Önske hos Kronprinsen, at komme til at dele den Hærs Farer og Möje, som han af sit Hjærte og ifølge sin Stilling tilhørte. Kronprins Frederik erhværvede derfor, en af de förste Dage i Marts, sin höje Faders, Kong Christian den Niendes, Tilladelse til at afgå til Hæren, og Hans Majestæt ansatte Kronprinsen ved

4de Division i Generallieutenant Hegermann-Lindencrones Stab. Ved sin Ankomst til Divisionen gjorde Kronprinsen udtrykkelig Fordring på, at der intet Hensyn måtte tages til ham som Prins, og forlangte i et og alt at dele Vilkår sammen med sine Feltkammerater, hvad han også under hele Krigen vidste at gennemføre. Skönt 4de Division jo ikke fik Lejlighed til at deltage i nogen Træfning, viste Kronprinsen sig under alle Forhold i Besiddelse af stor Ro og Snarrådighed i enhver Fare, som denne Hærafdeling heller ikke undgik at blive udsat for. Hans kongelige Höjhed gjorde uafbrudt Tjæneste ved Divisionen til Vabenhvilens Afslutning, og vendte först tilbage til Hovedstaden d. 15. Maj 1864.

Under sit Ophold ved Hæren var Kronprinsen imidlertid d. 15. April udnævnt til Oberstlieutenant à la suite med Anciennitet fra d. 8. April. D. 16. Juni 1865 avancerede han til Oberst à la suite.

I Foråret 1866 foretog Kronprins Frederik, der d. 26. Februar var bleven Generalmajor à la suite, atter en Udenlandsrejse, væsentlig med Paris som Mål. Han blev her modtaget på en ligefrem påfaldende venlig og hjærtelig Måde af Kejser Napoleon og Kejserinde Eugenie. Foruden at der heri lå en Hyldest til Kronprins Frederik selv, slutter man sikkert ikke fejl ved at antage, at Kejserparret også har villet hædre og udmærke Danmark igennem dets Tronfolger. Rejsen tog sin Begyndelse i Marts Måned, og med Udgangen af Maj vendte Kronprinsen atter tilbage, idet Hjemvejen lagdes over England.

Samme År fulgte Hans kongelige Höjhed sin Söster Prinsesse Dagmar til Rusland og bivånede hendes Bryllup med Storfyrsttronfolger Alexander d. 9. November 1866.

D. 13. September 1867 udnævntes Kronprins Frederik til Generallieutenant à la suite og blev d. 18. September, i Henhold til Hærloven af 6. Juli 1867, General. Samme År rejste Prinsen til St. Petersborg til Kong Georgios den Förstes Bryllup d. 27. Oktober.

1868 foretog Kronprins Frederik atter en længere Udenlandsrejse, der tiltrådtes d. 14. Marts, og Målet var denne Gang Grækenland. Her tilbragte han, hos sin Broder, Kong Georgios den Förste, et Par smukke og minderige Måneder i Athen, omgiven af alle Oldtidens Kunstskatte og historiske Minder. Hjemrejsen lagdes over Konstantinopel, Wien, Nürnberg, Frankfurt og England og sluttedes först ved Hjemkomsten til København d. 7. Juli.

Af alle de mange senere Rejser, Hans kongelige Höjhed har foretaget, skal her endnu kun nævnes Rejsen til Deres Majestæter Kejser Alexander den Tredjes og Kejserinde Maria Feodorovnas Kroning i Moskov 1884, hvor Kronprinsen repræsenterede sin höje Fader, Danmarks Konge.

Året 1868 skulde dog få en ganske anderledes stor og blivende Betydning, og det ikke alene for Hans kongelige Höjhed selv, men for hele det danske Folk. D. 15. Juli 1868 blev nemlig Hans kongelige Höjhed Kronprins Frederik på Bäckaskog trolovet med Hendes kongelige Höjhed Prinsesse Louisa af Sverrig-Norge. Denne Forbindelse blev

hilset med Jubel i hele Norden. Trangen til en nær og hjærtelig Sammenslutning imellem Nordens tre Broderfolk havde, med den vågnende bevidste Nationalitetsfolelse, arbejdet sig stadig kraftigere og mere levende frem i Rigerne. Det kunde derfor kun være en udelt Glæde for enhver Nordbo at se denne Tanke ligesom skyde sin skönneste Blomst indenfor selve Fyrstehusene. Nordens Folk have fra Arilds Tid og op til vore Dage altid været kongeligsindede. I vor Konge ville vi altid se et Udtryk for det bedste og ædleste i Folket. Kongen samler os alle i sin Person. Om Kongens Banner fylkes vi i tætte Skarer, og intet kan i den Grad varme Hjærtet og lægge Stål i Armen, som når vi føle, at Kongens og Folkets Pulsslag er et og det samme. Derfor, da Kronprins Frederik og Prinsesse Louisa lagde deres Hænder sammen i et trofast og kærligt Håndslag, der skulde vare for hele Livet, da var det for os alle, som fik i denne Stund Blodets gamle Bånd imellem de nordiske Folk ny Styrke og knyttedes endnu inderligere. Sjælden er vel varmere Onsker og mere brændende Bönner opstegne i Norden for Kongehusene, og igennem dem for Norden selv, end i de Dage, da Budskabet om denne Trolovelse flöj ud over Landene. Og, hilste vi Danske den Gang Kronprinsesse Louisa af vort hele Hjærte velkommen til det gamle Danmarks Rige, så er Folkets Kærlighed og Ærbodighed i de svundne tyve År vokset Dag for Dag, så at d. 15. Juli 1868 står i et endnu skönnere Lys for os alle, end den gjorde på selve hin Dag.

Hendes Kongelige Höjhed Kronprinsesse Louisa blev født på Stockholms Slot d. 31. Oktober 1851. Hendes Forældre vare daværende Kronprins Carl af Sverrig-Norge og Kronprinsesse Louisa, født Prinsesse af Nederlandene, der senere bestege Tronen under Navn af Kong Carl den Femtende og Dronning Louisa. Prinsessen modtog den hellige Dåb af Biskop Hedrén i Slotskapellet d. 8. November og fik i den Navnet *Louisa Josefina Eugenia*. Det følgende År, d. 14. December 1852, fødtes Prinsesse Louisas Broder, Prins Carl Oscar Vilhelm Frederik, Hertug af Södermanland. Prinsen døde dog allerede i sin spæde Alder, d. 13. Marts 1854, og siden blev Prinsesse Louisa sine Forældres eneste Barn. Endskönt, eller vel snarere netop fordi, disse elskede »*Lilla Sessan*«, som hun almindelig kaldtes i Sverrig, så höjt, ledede hendes Opdragelse både med Alvor og Strænghed, gennem hvilke dog altid Kærligheden lyste. Prinsessens Barndom henlevedes, både för og efter hendes höje Faders Tronbestigelse, i stille hjemlig Hygge, og den eneste Dag i Året, da hun egentlig fik Lov til at modtage nogen Hylding af sin egen Person, var på Fødselsdagen, der altid fejredes med et större Börnebal på Stockholms Slot i Dronningens Sale. Den Dag var »Lilla Sessan« Festens Dronning, om hvem alle flokkedes.

Hendes Majestæt Dronning Louisa af Sverrig-Norge var, som vi vide, en from, gudfrygtig og elskelig Kvinde, hvem hendes eneste Barns timelige og evige Vel altid lå inderligt på Sinde. Det er derfor let forståeligt, at Dronningen under hele Prinsessens Barndom og Ungdom både selv søgte at udvikle og skærme Datterens Barnetro, og tillige var i höjeste

Grad omhyggelig i Valget af hendes Omgivelser. Særlig var det sikkert Tilfældet, at »Prinsessan Louisa, under den tid hon väkste upp, fick inandas mera sanning, än de flesta barn få göra det; hendes moder var den första att säga henne den.« I uskyldig og barnlig Leg med små Dukker og i Selskab med unge Piger på hendes Alder tilbragte Prinsessen sine ledige Timer; hun havde kun liden Anelse om sin höje Stilling, og mindedes kun om den ved de Fordringer, den kunde stille til hende. Meget tidligt lærte hendes Moder hende at åbne Hjærtet for den Fattiges Nød og Trang, og da Prinsessen förste Gang fik sin egen Kasse at styre, påmindede Moderen hende om, ej at tænke på sig selv alene. Dronningen bestemte derfor, at Prinsessen fra nu af til en Begyndelse skulde af sin Indtægt udrede Halvdelen af det nødvendige til et fattigt Barns Underhold.

Prinsessens Undervisning var ordnet med stræng Regelmæssighed og blev passet med Iver og Punktlighed. Særlig lagdes der Vægt på Historie, på nordisk Literatur og på såvel det nordiske som fremmede Sprog. I Brugen af disse fik Prinsesse Louisa desuden rig Lejlighed til at øve sig ved talrige Rejser både i Indland og Udland. Kun fire År gammel fulgte hun med sine höje Forældre til Norge, og Besøgene her gentoges ofte, særlig i de År, Kronprins Carl var Norges Vicekonge. Desuden fulgte Prinsessen oftere sin Moder udenlands til Bedsteforældrene, der boede snart i Holland, snart på Slottet Muskau i Schlesien.

Inden Prinsesse Louisa havde fyldt sit ellefte År, havde hun, under et Ophold med sine höje Forældre i Skåne 1862, på Wrams-Gunnarstorp truffet sammen med den danske Kongefamilie, af hvilken hun få År senere selv skulde blive et Medlem.

Efterhånden deltog Prinsessen også i Selskabslivet i Stockholm, »men grundtonen i hela hennes uppfostran måste äfven då göra sig gällande — det skulle vara allvar i leken — sådan var den kungliga modrens vilja, hvilken hon förstod att genomföra i allt, hvad som rörde hennes enda barn.«

D. 30. Maj 1868 blev Kronprinsesse Louisa konfirmeret af Ærkebiskop Reuterdahl på Ulriksdal Slot, i det Kapel, som Kong Carl og Dronning Louisa her havde ladet opføre, og Dagen efter modtog Prinsessen for förste Gang den hellige Nadvere. »Inskriften, som de höge föräldrarne låtit rista omkring korset öfver tempelporten: In hoc signo vinces (i detta tecken skall du segra), var liksom deras minnesord till den enda dottren från dessa högtidsdagar.«

D. 23. Juli 1869 ankom Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise, ledsagede af Deres Kongelige Höjheder Kronprins Frederik, Prins Valdemar og Prinsesse Tyra til Stockholm for at fejre Kronprins Frederiks Bryllup med Hans Majestæt Kong Carl den Femtendes eneste Barn Prinsesse Louisa af Sverrige og Norge.

Rejsen fra Malmo til Stockholm var foregået med et kgl. svensk Ekstratog, bestående af rigt udstyrede Salonvogne med Betjæning i nye Uniformer; og Kongetoget var, hvor det kom frem, blevet hilset med Jubel af den talrige Folkemængde, der overalt havde samlet sig for at modtage det danske Kongehus.

Kl. $3^1/_2$ Eftermiddag brusede det prægtige Tog ind på Banegården i Stockholm. Indkorslen til Sverrigs Hovedstad frembyder, når man kommer sydfra ad Jærnvejen, et af de skönneste Syn, man kan tænke sig. Midt igennem Byen flyder den stolte Mälarström, der med sine klare Vande skiller de to störste Bydele, Södermalm og Norrmalm, fra hinanden, og midt i Strömmen svömme de andre Dele af Byen, byggede på Oer: Staden, Slotsholmen, Riddarholmen, Kungsholmen o. s. v. Södermalm er bygget

Kronprins Frederik. 1868.

Kronprinsesse Louisa. 1868.

pa höje Klipper, og, sprængt igennem disse, går under denne Bydel den Tunnel, ad hvilken Jærnvejen føres ind i Stockholm. Fra den lange Tunnels Morke farer Toget pludselig ud på Broen over Mälaren, og man har i samme Öjeblik den svömmende By, vel en af de skönneste i hele Verden, liggende for sig.

Pa Banegården, der var festlig smykket, modtoges de höje Rejsende af hele den svenske Kongefamilie med Prinsesse Louisa i første Række. Indtoget i Byen var glimrende, og blandt den store Mængde Soldater, som herved gjorde Tjæneste, udmærkede sig især en Afdeling af Drabantkorpset, der var klædt i Uniformer fra Carl den Tolftes Tid, höje, kraftige Folk, der toge sig udmærket ud.

Stockholms Slot, hvorhen Toget gik, ligger med sin Hovedside ud til Mälaren. Det er et mægtigt Bygningskompleks, der rager höjt op og tager sig imponerende ud. Dets

Sale ere udstyrede med stor Pragt og fin Smag og rumme mangfoldige Kunstskatte og Kostbarheder. For Kongen og Dronningen af Danmark var en Række af omtrent tredive Værelser indrettede med en Pragt, der overgår al Beskrivelse.

Dagen efter Ankomsten foretog Kong Christian og Kong Carl en Udflugt med en lille Dampbåd til Ulriksdal, Kong Carls Slot ude i Edsviken, en af Mälarens skönneste Fjorde. Sejladsen varer omtrent fem Kvarter og går forbi Djurgården, derefter ud i Lilla Värten, hvor man passerer den 900 Meter lange Bro, der fra Djurgården er slået over til Lidingoen. Her er den ene Villa rejst ved Siden af den anden, alle med Haverne ned til Vandet. Snart kommer man ind i den smalle Edsviken, ligeledes på bægge Bredder oversået med maleriske Villaer, og når endelig Ulriksdal.

Dette Slot er bygget af den store Feltherre Jakob Pontusson de la Gardie, og

Stockholms Slot, set fra Norrbro.

kaldtes da Jakobsdal. Senere købtes det af Dronning Hedvig Eleonora, som skænkede det til sin Sönnesön Ulrik, Karl den Elleftes Sön, efter hvem det kaldtes Ulriksdal. Kong Gustaf den Tredje yndede Slottet meget, og det var dengang jævnlig Vidne til de glade og strålende Fester, som denne Konges Tid var så rig på. Efter hans Mord boede Enkedronningen her til sin Død 1813. Atter blev Slottet under Kong Carl den Femtende en Fyrstebolig og afgav som sådan et talende Vidnesbyrd om sin kongelige Ejers Kunstsans og Kærlighed til Oldgranskning. I hele Kong Carls Tid var Ulriksdal et Samlingssted for historiske gamle Møbler, Glasmalerier, Porsellæner, Gobeliner, Våben osv., alt ordnet med Sagkundskab og Smag. Kong Carl testamenterede ved sin Død alle sine kostbare Samlinger til Staten.

Söndagen d. 25de var der Gudstjæneste i Slotskapellet på Stockholms Slot, hvori alle de Kongelige deltoge. Derefter foretog Kong Carl med sine fyrstelige Gæster

på to Dampskibe en Udflugt til det gamle, ærværdige Slot Gripsholm. Omkring År 1300 kaldtes denne Borg Åhl. Senere udvidedes og befæstedes den af Bo Jönsson Grip, efter hvem den fik Navn. Af hans Enke solgtes den til den store Dronning Margrete, som lod den yderligere befæste. Senere lod Gustaf Vasa Slottet bygge op fra nyt, da det havde lidt meget ved Ildsvåder og talrige Belejringer, og han gjorde det yderligere til en af sine fasteste Borge.

Gripsholm har en prægtig Beliggenhed lige ud til Mälaren og rummer desuden en stor Samling af oljemalede Portræter på over 2000 Numre, mange af höj historisk Værd; tillige findes der en Samling af gamle historiske Mobler, kostbare Tapeter og Sølvkar.

Overalt, hvor man sejler på den 30 □ Mile store Mälaren, med sine henved 1000 Oer, Sunde og Fjorde, snart imellem vilde og stejle Klipper, snart langs med smilende Bredder, moder Öjet den ene henrivende Udsigt efter den anden. Den 4 Timers Sejlads til Gripsholm er altså nok værd at göre, og denne Dag havde Kong Carl det herligste Vejr at fore sine höje Gæster til Sos i. Alle node ret den smukke Tur, og da Gripsholm var nået, fængsledes Interessen overalt, först af Slottets Beliggenhed og Ydre, dernæst af de righoldige Samlinger, der afgave tilstrækkeligt Stof til Betragtning i endnu langt længere Tid end den, der på denne Dag kunde ofres dem. Under Opholdet her var man så heldig at se en Flok Elsdyr, der græssede i Nærheden, et Vildt, som mange af de Fremmede ikke för havde set; særlig var Hannen et ganske ualmindeligt stort og prægtigt Dyr.

D. 27de foretoges en Udflugt til Drottningholm, der ligger på Lofön i Mälaren, og som da var Sommer-Residents for Enkedronning Josefina, Kong Oscar den Förstes Enke. Drottningholm er vel det pragtfuldeste af de mange Slotte, der findes i Stockholms Nærhed, og et af Bygmesteren Nikodemus Tessins stolteste Værker. Allerede i Midalderen lå her en Kongsgård, der kaldtes Toresund eller Torfvesund. Sit nuværende Navn fik Slottet af Johan den Tredjes Dronning, Katarina Jagellonica, som lod den ældre Træbygning ombytte med en muret Gård. En Tid ejedes og beboedes den af den berömte Magnus Gabriel de la Gardie, men kom derpa atter under Kronen. Grunden til det nuværende Slot lagdes af Carl den Tiendes Enke, Hedvig Eleonora, og det fuldfortes efterhånden under de folgende Konger. Under Oscar den Förste blev Slottet grundig restavreret, ligesom det i de senere År, under Kong Oscar den Anden, hvis Sommer-Residents det nu er, gennemgik yderligere Forandringer og Forskönnelser. Slottet er prægtigt og smagfuldt udstyret, og indeslutter især Vestibuler og Trapper, der beundres af alle Kunstkendere. I Parken ligge flere Bygninger, deriblandt Kina , bygget af Kong Adolf Frederik, og udstyret med allehånde kinesiske Kuriosa.

Onsdagen d. 28de Juli 1869 blev Kronprins Frederik af Danmark viet til Prinsesse Louisa af Sverrig-Norge i Slotskirken på Stockholms Slot. Kl. $3^1/_2$ udgik Processionen fra Pelaresalen . Kronprins Frederik gik mellem bægge Kongerne, Kong Christian den Niende til höjre, Kong Carl den Femtende til venstre. På samme Måde gik Prinsesse

Louisa med Danmarks Dronning på sin höjre, og Sverrigs Dronning på sin venstre Hånd. Prinsessen var klædt i Guldmor, og hendes otte Alen lange Slæb bares af tolv Damer. De kongelige Herskaber med deres talrige Følge skrede igennem den uendelige Mængde Sale, der ligger imellem Pelaresalen og Kirken, og hele Optoget havde et höjtideligt og gribende Præg, der ikke vil glemmes af nogen af de tilstedeværende.

Kirken var festlig smykket med Tæpper og levende Planter og strålede i et sandt Lyshav. Alteret var helt beklædt med Vedbend, Palmer og hvide Liljer. Her modtoges Brudeskaren af Ærkebispen med fire Præster ved sin Side, og i Musikken, som lod under den höjtidelige Akt, udførtes Solonumrene af Fru Louise Michaëli og Frk. Vilhelmine Neruda.

Så snart Vielsen var tilende, saluteredes der fra Kanonerne på den danske Korvet „Hejmdal“ og flere svenske Monitorer, der lå til Ankers i Strömmen lige neden

Haga.

for Slottet, og dermed kundgjordes det for Stockholm, at Prinsesse Louisa nu var bleven Danmarks Kronprinsesse.

Med det kongelige Brudepar i Spidsen drog Prosessionen efter Vielsen samme Vej tilbage, og nu fandt Kuren Sted. De Nygifte sade imellem Kongerne og Dronningerne og modtoge Lykønskninger. Da der var omtrent tusinde Mennesker tilstede, vil det ikke undre, at Kuren varede henved to Timer.

Kronprinsen og Kronprinsessen skulde efter Bryllupet bo på Haga, et lille Lystslot i Nærheden af Stockholm, anlagt af Gustaf den Tredje 1786 og fuldført af Gustaf den Fjerde. Kl. 9 om Aftenen drog det store Vogntog ud fra Stockholms Slot. Brudeparret kørte i Carl den Tolftes Guldkaret, en mægtig og statelig Vogn, trukket af otte kraftige, sorte Hingste, der dansede med det unge Par i Spidsen for hele det glimrende Tog. På Haga var der Soupé, og for förste Gang vare Danmarks Kronprins og Kronprinsesse Værter for det danske og svenske Hof.

D. 29de, Dagen efter Bryllupet, var der Gala-Diner på Stockholms Slot. Der udfoldedes her en overordentlig Pragt. Juveler og kostbare Stene strålede i deres flammende Farver i alle Salene, og Lyset fra dem matte blænde ethvert Öje, som ikke var vant til deres Glans. På Taflet sås to Terriner af massivt Guld foruden en hel Række dertil hørende Opdækning af det samme ædle Metal. Blomsterne fra utallige Vaser udsendte deres krydrede Duft, Væggene i mange af Salene vare behængte med de kostbareste og prægtigste gamle Gobeliner af overordentlig Skönhed, de fleste fra Gustaf den Tredjes Tid, men mange af dem også meget ældre og udmærket bevarede.

Efter Taflet foretoge de kongelige Herskaber en såkaldet Gala-Promenade i Djurgården, Stockholms smukkeste Skov, rig på mægtige gamle Træer, et af de skönneste Steder i Byens Nærhed, et Valfarts- og Forfriskelsessted for Hovedstadens Indbyggere. Promenaden foregik i firspændige Vogne, og overalt, hvor Toget kom frem, bevægede det sig igennem tætte Folkemasser, der med undersåtlig Kærlighed og Hengivenhed hilsede de Kongelige og ønskede Lykke og Velsignelse over den store, for alle tre Rigers Fremtid så vigtige Begivenhed.

D. 30. Juli var der Bal hos Enkedronning Josefina på Drottningholm. Der dansedes i den store Sal i Slottet, der er dekoreret med legemsstore Portræter i Oljemaleri af Kong Oscar den Förste og alle samtidige evropæiske Monarker. Kl. 8 begyndte Dansen, der varede til langt ud på Natten.

Parken og den modsatte Kyst vare glimrende illuminerede, og Raketter og Blålys oplyste de fjærnere liggende Øer i Mälaren. Det var, som var man hensat i et underfuldt Feland.

Næste Morgen besøgte de kongelige Herskaber Riddarholmskirken, der som en Roskilde Domkirke rummer mange af Sverrigs store henfarne Konger. Her dvæledes der især ved Gustaf Adolfs og Carl den Tolftes Kister, og Mindet om de store, strålende Helteskikkelser trådte forunderlig levende frem. Hvor nådig er ikke i denne Henseende Nordens Trillingrigers Skæbne fort: Her stode Danmarks og Sverrig-Norges Konger, efter i Kærlighed at have lagt deres Börns Hænder i hinanden, i broderlig Fred og Enighed! I Århundreder havde Broderfolkene talløse Gange kæmpet med hverandre, dyrebart Blod var Gang efter Gang rundet for Broderhånd, det Norden, der enigt havde kunnet lægge et tungt, ofte måske afgörende Lod i Evropas Vægtskål, havde svækket sig selv, Slægtled efter Slægtled, i indbyrdes Fejde, — og nu, i disse betydningsfulde Dage, var Håbet om en ny Enighedens og Broderkærlighedens Tid Folkene imellem lykkelig stadfestet ved den Pagt, Nordens Konger havde sluttet, da deres Börn vekslede Ringe. Gud lade en lys og strålende Fremtid rinde op for alle Nordens Riger, han lade Mindet om den 28de Juli 1869 være et Bånd, der binder dem sammen i broderligt Venskab!

Slutningen på alle Bryllupsfestlighederne var Stockholms store Bal for de Kongelige d. 1. August. Det stod på Rådhuset og var et i Sandhed storslået Farvel til den

Prinsesse, der siden sin Fødsel var bleven båret på Hænderne af det svenske Folk. De forgyldte Sale med Spejle fra Gulv til Loft vare prægtig dekorerede med Flag, Malerier, tropiske Planter og store Buketter; flere Springvand og mægtige Beholdere med Is afkølede Luften, og Musikken udførtes af tre store Musikkor. Få eller ingen Byer skulle vove at kappes med Stockholm, når det gælder at give en strålende Fest.

Rejsen fra Stockholm, Söndag Aften d. 8. Avgust, foregik i de nye svenske Kongevogne, trukne af et flagsmykket Lokomotiv. Overalt, hvor Toget bruste frem, hilsedes det af Befolkningen, der talrigt var strömmet sammen ved Stationerne. I Jönköping var det kongelige Brudepar indbudt af Byens Borgere til en festlig Frokost Mandag Formiddag. Her modtoges de af en jublende Mængde, imedens unge, hvidklædte Piger strøede Blomster på deres Vej fra Banegården op i Byen.

Malmø, hvor Kronprinsessen skulde sige Sverrig det sidste Farvel, havde smykket sig i sin festligste Dragt. Fra Banegården til Havnen var rejst en uafbrudt Allè af höje Flagstænger, omviklede med Grönt og forbundne med Blomsterguirlander, og tværs over Gaden var der mellem hver to og to Flagstænger opsat mægtige Buer, ligeledes klædte med Blomster og Grönt. Ved Havnen, hvor denne Allè af Flag og Blomster endte, var rejst en mægtig Æreport. Mod Land var denne blandt andet smykket med et sammenslynget *F* og *L* og herover det svenske og norske Våben. Imod Søen var anbragt Statuer af Svea og Dana samt den danske og svenske Konges Navnetræk. Øverst stod det danske Våben i Flagdekoration. Da Ankomsten til Malmø, hvor Brudeparret vilde overnatte, skete om Aftenen, var hele Vejen oplyst med mægtige Gasfakler, anbragte imellem Flagstængerne. Under stor Jubel kørte Deres kongelige Höjheder efter Ankomsten gennem Malmø til Landshøvdingsresidentsen, hvor de fra Altanen hilste på de Tusinder, der havde samlet sig for at bringe en varm og hjærtelig Lykønskning i Tale og i Sang.

Næste Formiddag, d. 10. Avgust, gik det kongelige Brudepar om Bord i »Slesvig«, der hejsede det danske Kongeflag på Stortoppen og førte Brud og Brudgom til det Hjem, der biede på dem i Danmark.

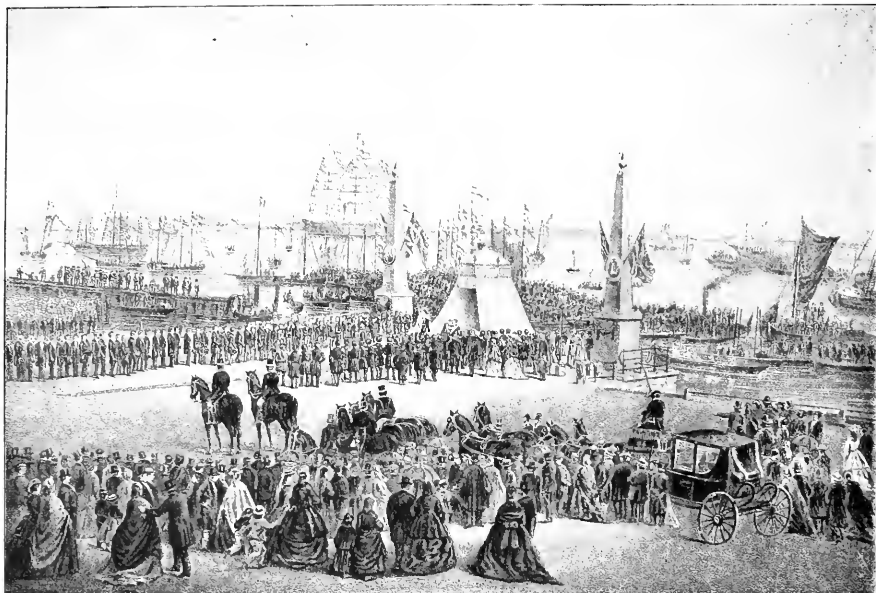
»Slesvig« dampede snart ind på Københavns Red, fulgt af en Mængde större og mindre Dampskibe, der, fyldte med festklædte Mennesker, havde sejlet Brudeparret imøde. Pantserfregatten »Danmark« og Kadetkorvetten »Hejmdal« eskorterede »Slesvig« til Indrereden under Kongesalut fra Trekroner.

Fra Langelinie og fra enhver tilgængelig Plads langs Havnen modtoges nu Deres Kongelige Höjheder af en uoverskuelig, jublende Mængde, ti sjælden har vel nogen Kongesön

fort en Brud til Danmark, for hvem Hjærterne hos alle forinden vare mere åbne end for Sverrigs Kongedatter.

På nordre Toldbodplads var der opført et prægtigt Telt med en mægtig gylden Krone over, og tæt ved hævede sig en Estrade, hvorfra 900 Sangere istemte Velkomstsangen.

På Hovedstadens Vegne bød Overpræsidenten, Konferentsrad Bræstrup, Brudeparret Velkommen i varme og hjærtelige Ord, og efter at have takket for Modtagelsen udtalte Hans kongelige Höjhed Kronprins Frederik: *På min elskede Hustrus Vegne tilsiger jeg Dem, at hun vil omfatte sit nye Fædreland med den samme Kærlighed som det, hun*

Kronprins Frederiks og Kronprinsesse Louisas Ankomst til København, 10. Avgust 1868.

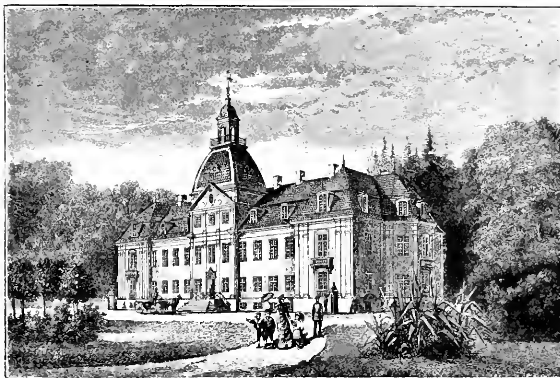
nys har forladt. Gid den Forbindelse, som vi nys have sluttet i Kærlighed, må danne et nyt Kærligheds- og Venskabsbånd om de tre nordiske Riger! Det er let forståeligt, at disse Ord, der udtaltes med höj og klar Röst, hilsedes med stor Jubel.

Efter Modtagelseshöjtidelighedens Slutning på Toldboden, steg Brudeparret op i den kongelige Guldkaret, hvis seks Heste förtes af Lakajer. Under Klokkeringning fra alle Stadens Kirker, og medens unge Piger strøede Blomster for Vognen på hele Vejen, kørtes der nu til Kristiansborg Slot. Overalt vare Gaderne festligt smykkede, og overalt hilsedes Brudeparret med et hjærteligt og ærefrygtsfuldt Velkommen af den utallige

Menneskemængde, der fyldte Vejen så tæt, at det ofte var forbundet med Vanskelighed for Vognen at komme frem.

Omtrent Kl. $2\frac{3}{4}$ nåedes Kristiansborg Slot, hvor Deres Majestæter modtoge de Nyformælede, og hvor der atter af den talrige Mængde, der helt fyldte Slotspladsen, bragtes Deres Kongelige Höjheder en stormende Hyldest, da de viste sig på Altanen.

Efter at der på Kristiansborg havde fundet en glimrende Lykonskningskur Sted, drog det unge kongelige Par ad Strandvejen ud til Charlottenlund Slot. Dette er oprindelig, under Navn af *Gyldenlund*, bygget af Statholderen Ulrik Frederik Gyldenløve, men 1733 blev det ombygget af Prinsesse Charlotte Amalie, efter hvem det da opkaldtes. Her begyndtes det Samliv, der siden har været så lykkeligt og skönt, at det, i god Samklang med Livet i Kong Christians og Dronning Louises Hus, har kunnet stå som et lysende Eksempel for ethvert godt Hjem i Danmarks Rige.

Charlottenlund.

De følgende Dage var København og Omegn Skuepladsen for en Række Fester, af hvilke her kun skal nævnes det glimrende Hofbal og den store Fest, Københavns Kommune gav i Rosenborg Have. Til denne Fest var det, Carl Ploug sang:

Hil Eder, unge glade Par,
Omstrålt af Håbets Morgenlue,
Der lover Dagen varm og klar
Og Stjærnelys på Aftnens Bue!
Stol kun på Kærlighedens Magt,
Som til hinanden fæsted Eder,
Den stiller Storm og Skyer spreder,
Og over Nordens Vinter breder
Den Sydens hele Sommerpagt.

Hil Dig, höjbårne Kongesön,
Som valgte den, Din Attrå kåred.
Og gætted Ønsket dog, i Lön
Af Folkets Trang og Længsel båret!
Stol kun på dette Hjærtelag,
Som med Din egen Vilje mødtes!
Vil *Du*, så skal det aldrig flyttes,
Så skal vi på hinanden støttes
I Kampen for vor fælles Sag.

Hil Dig, Du forårsmilde Brud,
Linnæa fin fra Fyrreskoven!
Tro ej, Du drog af Hjemmet ud,
Fordi Du sejled over Voven!
Her gror Du i Din Stammes Grund,
Af den Du Blomster ny skal skyde,
Dit Hjærtes Duft skal Hjærter fryde,
Og sent engang Dit Navn skal lyde,
Som *Ingeborgs* af Folkets Mund!

Velkommen höje Fyrstepar,
Ombrust af Folkestemmers Torden,
Som bærer Bud og bringer Svar
Fra Broderhjærter tro i Norden!
Og hør de samme Jubelråb
Her, hvor I skulle bo og bygge!
I Eders Pagt, i Eders Lykke
Vi skimte over Nuets Skygge
Et lyst og lifligt Fremtidshåb.

I deres Ægteskab have Deres Kongelige Höjheder Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louisa Börnene:

Christian Carl Frederik Albert Alexander Vilhelm, fodt d. 26. September 1870.
Christian Frederik *Carl* Georg Valdemar Aksel, fodt 3. Avgust 1872.
Louise Karoline Josefine Sofie Tyra Olga, fodt 17. Februar 1875.
Harald Christian Frederik, fodt 8. Oktober 1876.
Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise, fodt 2. Avgust 1878.
Tyra Louise Caroline Amalie Avgusta Elisabet, fodt 14. Marts 1880.
Christian Frederik Vilhelm Valdemar *Gustav*, fodt 4. Marts 1887.

Prins Christian som spæd

Ds. Kgl. Höjheder Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louisa

med deres ældste Börn.

Prins Christian til Danmark.

DERES KONGELIGE HÖJHEDER

PRINS ALBERT EDWARD

OG

PRINSESSE ALEXANDRA

AF

WALES.

Deres Majestæter Kong Christian den Niendes og Dronning Louises ældste Datter, Hendes Kongelige Höjhed *Prinsesse Alexandra* Caroline Marie Charlotte Louise Julie, er født i København d. 1. December 1844. Hendes fromme, kærlige Hjærte, hendes ligefremme og fordringsløse Færden, ikke mindre end hendes Skönhed og Ynde, vandt hende snart en stor Plads i alle Danskes Hjærter. Med ublandet Glæde og Sympati så man 1863 den unge Prinsesse knytte sin Skæbne til Hans Kongelige Höjhed Prins Albert Edward af Wales og ved ham også til det engelske Folk, der under de senere Tiders forviklede Forhold mellem Danmark og Tyskland, Gang efter Gang havde vist os og vor retfærdige Sag en Tilslutning, der kun kunde bestyrke os i Håbet om et lykkeligt Udfald af vore Bestræbelser for at få ordnet dette Mellemværende på en god og betryggende Måde for vort Fædreland.

Hans Kongelige Höjhed *Albert Edward, Prins af Wales*, Hertug af Cornwall og Rothesay, ældste Sön af Hendes Majestæt Dronning Viktoria af Storbritanien og Irland, blev født d. 9. November 1841. D. 28. September 1879 udnævnte Kong Christian den Niende Prinsen til Æres-Oberst i det danske Gardehusarregiment.

D. 26. Februar 1863 forlod Hendes Kongelige Höjhed Prinsesse Alexandra sit Barndomshjem for at drage over til England, hvor hendes Bryllup med Prins Albert Edward af Wales skulde fejres. Da Prinsessen, ledsaget af sine kongelige Forældre og Slægtninger, korte ud af Porten på Palaiet i Amaliegade, udbrød den der forsamlede Menneskemængde i et tusindstemmigt Hurra for den unge Fyrstebrud, et Hurra, der tillige rummede de bedste og hjærteligste Ønsker for hende i al Fremtid. Og denne Hilsen

gentoges næsten Fjed for Fjed igennem hele Byen ud til Banegården. Gaderne vare så tæt opfyldte af Mennesker, at Vognene kun med Möje kunde trænge sig frem. Fra Hovedvagten på Kongens Nytorv lød, idet Prinsessen korte forbi, fra Musikkorpset: »Danmark dejligst Vang og Vænge«, vel de skönneste Toner, under hvilke en dansk Kongedatter kunde forlade sit Barndomshjem. På Banegården, der var festlig smykket, paraderede en Afdeling Linjetropper, der modtog de Kongelige med: »Kong Christian stod ved höjen Mast,« medens unge Piger stroede Blomster for Prinsessens Fod. Snart dampede Toget afsted til Korsor, der ligeledes havde smykket sig på bedste Måde, og hvor de höje Rejsende gik om Bord i »Slesvig«, der næste Morgen forte dem til Kiel, hvorfra

Marlborough house.

Rejsen fortsattes videre over Land, idet der var givet de danske Gesanter Ordre til at møde Prinsessen på Grænsen af de Lande, hvor de vare akkrediterede, og ledsage Hendes Kongelige Höjhed på Vejen derigennem.

Rejsen gik gennem det nordlige Evropa over Hamburg, Hannover, Köln og Brüssel til Antwerpen, hvor de engelske Skibe »Osborne« og »Victoria and Albert«, ledsagede af flere Orlogsdampere, lå rede til at modtage Prinsessen.

D. 7. Marts Kl. 12½ gik Prinsesse Alexandra i Land ved Gravesand i det herligste Solskinsvejr, ledsaget af sin Brudgom, der var sejlet hende i Møde, og hilset med stormende Jubel af sit tilkommende Folk, der i store Skarer var strømmet sammen på Landingsstedet.

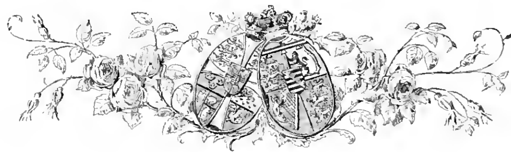
D. 10. Marts 1868 stod Bryllupet i Windsor. Den Pragt, der udfoldedes her, var stor, men större er det, at siden den Dag elskes og æres i England »Den danske

Prins Albert Edward af Wales.

Prinsesse Alexandra af Wales.

Rose, Søkongens Datter, i Borg og i Hytte. Den Plads, Englands tilkommende Dronning straks vandt i alles Hjærter, har hun i de svundne År ikke alene vidst at bevare, men den er År for År yderligere vokset og befæstet.

Dette gav sig ogsa Vidnesbyrd pa mangfoldig Made, da Prins Albert Edward og Prinsesse Alexandra af Wales nylig fejrede deres Sølvbryllupsfest. Vel matte der, pa Grund af Kejseren af Tysklands Død, ske store Forandringer i de Planer, efter hvilke Festen skulde höjtideligholdes, men alligevel var Tilslutningen fra Folkets Side sa stor og almindelig, at det klart skönnedes, hvor dyrebart det kongelige Tronfølgerpar er for hele det engelske Folk.

Deres Kongelige Höjheder Prins Albert Edward og Prinsesse Alexandra af Wales have i deres Ægteskab Börnene:

Albert Victor Christian Edward, født 8. Januar 1864.

George Frederik Ernst Albert, født 3. Juni 1865.

Louise Victoria Alexandra Dagmar, født 20. Februar 1867.

Victoria Alexandra Olga Marie, født 6. Juli 1868.

Mathilde Charlotte Marie Victoria, født 26. November 1869.

DERES MAJESTÆTER

KONG GEORGIOS DEN FÖRSTE

OG

DRONNING OLGA

AF

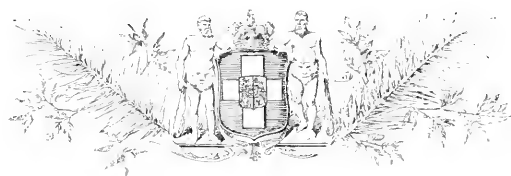
GRÆKENLAND.

Hans Majestæt *Georgios den Förste, Hellenernes Konge*, dansk Admiral (fra **11.** September 1863), blev født i København Juleaften, den 24de December 1845, og fik i Dåben Navnet Christian *Vilhelm* Ferdinand Adolf Georg. Hans Hu stod tidligt til Søen, og snart blev Prins Vilhelm, som han da kaldtes, en kæk og dygtig dansk Sø-kadet. Det var dog kun en kort Tid af sit Liv, Prins Vilhelm skulde have Danmark til Hjem. Da Grækenland stod uden Konge, valgte den græske Nationalforsamling d. 13. Marts 1863, den unge Fyrste til at beklæde den ledige Trone. Der hørte Mod til, kun 17½ År gammel, at tage det Ansvar og den Byrde op, som en Krones Vægt altid fører med sig, særlig når den skal bæres i et Folk, der, med alle sine smukke og store Egenskaber, dog er det Folk, blandt hvilket han var født og opdragen, så uligt, som det ildfulde græske Folk er det rolige danske. Dette Mod og denne Kraft havde Prins Vilhelm. Efter at der mellem bægge Regeringer var ført Underhandlinger i Anledning af Prinsens Valg til Konge, udsendte den græske Nationalforsamling en Deputation, der skulde drage op til Danmark for endelig at få Sagen ordnet.

Den 6te Juni 1863 modtog Kong Frederik den Syvende på Kristiansborg den græske Deputation, der med Admiral *Kanaris* som Ordfører var kommen herop for at begære Prins Vilhelm af Danmark til Grækenlands Konge.

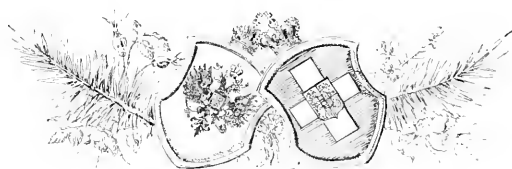
I Apartementssalen var Tronstolen opstillet på en med rødt Flöjl beklædt Forhöjning, op til hvilken tre Trin førte. Over Tronen hævede sig en kronet Kuppel, og på et guld- og sølvindvirket Tæppe ved Forhöjningens Fod vare de tre store Sølvløver, som vi kende fra Rosenborg, henstillede. Ved Tronens höjre Side stode Arveprins Ferdinand

Kong Georgios den Förste af Grækenland.

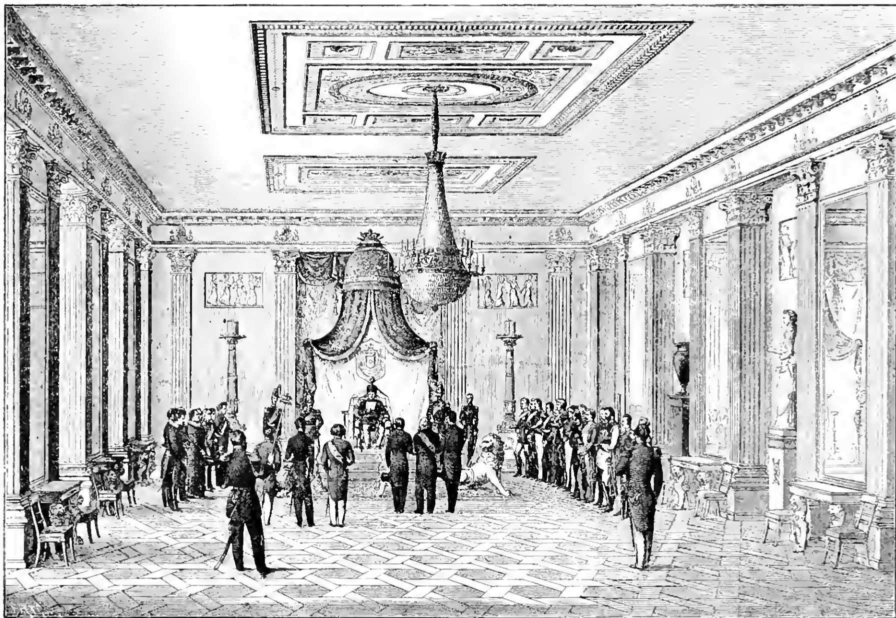
Dronning Olga af Grækenland.

og Prins Frederik af Danmark på det nederste Trin, og til venstre Prins Christian af Danmark og hans Sön, Prins Vilhelm, der d. 3. Juni var udnævnt til Orlogskapitajn. Desuden vare samtlige Ministre tilstede, de fremmede Gesanter, Hofetaterne og mange andre.

Da Kongen havde taget Plads på sin Trone, oplæste Admiral Kanaris på græsk følgende Tale:

Sire!

Grækenlands Nationalforsamling har i Mødet d. 30.*) Marts valgt og proklameret Hans Kongelige Höjhed Prins Vilhelm Georg af Danmark til Hellenernes Konge under

Den græske Deputation for Kong Frederik den Syvende.

Navn af Georgios den Förste, og den har hædret os med det Hværv at tilbyde Hans Kongelige Höjhed Kronen i det Helleniske Folks Navn.

»Idet vi, Sire! nedlægge i Deres Majestæts Hænder Dekretet angående Hans Kongelige Höjheds Valg, håbe vi, at Deres Majestæts Svar vil opfylde det Helleniske Folks Önsker og Forventning.

»Dette Valg, Sire! er såvel en Hyldest af den berömmelige Souverains Person, hvem det guddommelige Forsyn har betroet Danmarks Skæbne, som et Bevis på Tillid

*) På foregaende Ark står ved en Fejltagelse 13de.

til den unge Fyrstes Talenter. Det vil, Sire, blive et Bånd mellem to Nationer, der til alle Tider have udmærket sig ved deres Dyder og deres Patriotisme.

Grækenland, Sire, der grunder alle sine Forhåbninger på sin unge Souverain, og der stoler på de tre store beskyttende Magters Understottelse, har den faste Overbevisning, at det engang vil se sine nationale Onskers Opfyldelse.

Herpå svarede Kong Frederik den Syvende på dansk:

»Vi modtage for vor unge Frænde, Prins *Vilhelm Georg*, den Krone, til hvilken han er bleven kaldet af det græske Folk.

»Under de Forhandlinger, som ere blevne forte i London med de tre Stormagter, som så mægtigen have bidraget til Kongeriget Grækenlands Tilblivelse, og som have bevaret en usvækket Interesse for dets Fremvækst, have Vi stillet som Betingelse for Modtagelsen af Kronen, at de Ioniske Oer forenes med det græske Kongerige. Det er Os en Glæde at kunne udtale den sikre Forventning, at denne Forening vil finde Sted i en nær Fremtid, og Vi have villet, at den unge Konge, når han förste Gang modtages af sit Folk, skal kunne hilses som den, der medbringer Opfyldelsen af dette så vel begrundede og så længe nærede Onske.

»Det er vort Håb, at det vil lykkes ham med det græske Folks hengivne Medvirkning at udvikle Landets rige Hjælpekilder og at fore det en skön og lykkelig Fremtid i Mode. Dette Onske deles af alle dem, hos hvem Grækenlands store Fortid og dets heltemodige Kamp for dets Uafhængighed lever i uforglemmelig Erindring. Og når den unge Konge forlader sit Fodeland for at drage til sit nye Hjem, vil det Onske höjt lyde og trofast folge ham fra Danmarks Konge og Folk.«

Efter at Kongen havde holdt denne Tale til den græske Deputation, indbod Hans Majestæt Prins Vilhelm til at træde op på Tronens andet Trin, og han henvendte nu følgende Afskedsord til ham, talte ud af Öjeblikkets bevægede Stemning, Ord, som ved den Inderlighed og Varme, hvormed de bleve sagte, gjorde et så dybt Indtryk på alle, at næppe noget Öje blev tört, selv ikke hos Grækerne, som dog ikke forstode et Ord af, hvad Kongen sagde. Ti, mens de foregående Taler forelå i Oversættelse, var dette ikke Tilfældet med denne, der fremkom uforberedt:

»Jeg vil give Dig, forinden Du forlader dette Sted, et hjærteligt og velment Råd. Lad det stedse være Din Stræben at vinde og bevare Dit Folks Kærlighed; jeg vil ikke rose mig dermed, men det er af Erfaring jeg taler, når jeg siger, at deri består en Konges sande Lykke. Hold fast på Dit Lands Forfatning, stræb stedse at skaffe den Anerkendelse og sørg for, at den bliver overholdt. Når Du gör Dig dette til Regel, vil det gå Dig og Dit Land vel.

Derpå rejste Kongen sig fra Tronen, trådte et Skridt nærmere hen til Prins Vilhelm og tiltalte ham således:

»Forinden jeg hæver Dig til det höje Trin, Du snart skal indtage, vil jeg, medens Du endnu er Prins af Danmark, ved Tronens Fod give Dig et synligt Tegn på Din Konges Nåde, idet jeg udnævner Dig til Ridder af Elefanten.«

Derefter dekorerede Kongen Prins Vilhelm med Elefantordenens Bånd og Stjærne og drog ham op til sig på Tronens höjeste Trin, hvor Hans Majestæt omfavnede og kyssede ham tre Gange, og med en Stemme, fuld af dyb Bevægelse og inderlig Følelse, sluttelig henvendte disse Ord til den unge Konge:

»Modtag Din gamle Konges Velsignelse, Gud være med Dig på Din Fremtids Vej!«

Efter at den höjtidelige Avdiens på Kristiansborg var tilende, og de der forsamlede vare skiltes ad, modtog Hans Majestæt Kong Georgios den Förste den græske

Athen.

Deputation i Avdiens på Palaiet i Amaliegade. Her holdt Admiral Kanaris følgende Tale til sin og sit Folks unge Konge:

»Sire!

»Lovet være Gud, hvem det har behaget at skænke mig i min höje Alder den Nåde at hilse Deres Majestæt som Konge, og at frembære, i Forening med mine hæderlige Kolleger, Grækenlands Lykønskninger.

»Som Repræsentanter for hele den helleniske Stamme betragte vi denne Dag som den skönneste i vort Liv, fordi vi komme for at bevidne et Folks Tro og Kærlighed, hvis Historie og Lidelser göre det værdigt til Deres Majestæts Sympati.

Ved Dekretet om Deres Majestæts Valg har Grækenland lagt hele sin Fremtid og alle sine Forhåbninger i sin Souverains Hånd, overbevist om at Han, gennemtrængt af de store Pligter, Han vil have at opfylde, vil ofre sig for Landets Vel og for Udviklingen af Nationens frie Institutioner.

Hvad mig angår, Sire, så har jeg levet længe nok til, efter at have set denne Dag, at kunne sige med Simeon: Herre, nu lader Du din Tjæner fare i Fred!

Hans Majestæt Kong Georgios den Förste svarede herpå:

Med sand Glæde har jeg modtaget den förste Hilsen fra det helleniske Folks Repræsentanter, og med inderlig Bevægelse har jeg hort den udtale af den Mands Mund, hvis Navn med uforgængelig Hæder er knyttet til Grækenlands Genfodelse. Jeg foler dybt det Ansvarsfulde i det Kald, der er faldet i min Lod, jeg vil hellige det mit Livs bedste Kræfter, og jeg stoler på det græske Folks loyale Bistand for at kunne nå vort fælles Formål: Grækenlands Lykke. Jeg er opvokset i et Land, hvor lovlig Orden går Hånd i Hånd med fuld konstitutionel Frihed, og som derigennem har nået en stor og velsignelsesrig Udvikling. Den Lærdom, som jeg her har modtaget, skal følge og lede mig i mit nye Fædreland, og jeg vil stedse have for Öje det Valgsprog, som er Kongen af Danmarks: Folkets Kærlighed min Styrke.

Ikke længe efter forlod Kong Georgios sit Barndomshjem for at drage til sit Rige, og under Folkets Jubel holdt han sit Indtog i Athen. Der er nu snart svundet 25 År hen siden hin Dag, vi ovenfor have dvælet ved. Det har i det store og hele været lykkelige År for Grækenlands Konge og Folk, der bægge velsigne den Stund, der bandt dem sammen. Men Kong Georgios har derfor dog ikke glemt Danmark og det Folk, i hvilket han har sit Udspring. Nar alle Danske onske Kong Georgios et hjærteligt og et varmt Velkommen hver Gang, han gæster os, da ere vi visse på, at han også glædes inderligt ved jævnlig en Tid at kunne dvæle iblandt os, der altid nedbede den bedste Lykke og Velsignelse over hans Kongegerning.

D. 27. Oktober 1867 formæledes Kong Georgios med Storfyrstinde *Olga Konstantinovna*, fodt d. 3. September 1851, Datter af Storfyrst Constantin, Kejser Alexander den Andens Broder. Bryllupet, der stod i St. Petersborg, mindedes i Kobenhavn med almindelig Flagning fra offentlige og private Bygninger og fra Skibene i Havnen.

Vielsen fandt Sted Kl. 8 om Aftenen i Slotskirken, og af Kong Georgios' Soskende vare Storfyrstinde Maria Feodorovna og Kronprins Frederik tilstede. Det var et strålende Tog, der forte Bruden fra Marmorpaladset (hendes Barndomshjem) til Vinterpaladset. Bruden korte i en lueforgyldt Galavogn, trukken af seks prægtige Heste, gennem de illuminerede Gader, og Toget var så stort, at, da den förste Del af det var kommen til Vinterpaladset, havde den sidste Del endnu ikke forladt Marmorpaladset, skönt de dog ligge $^1/_7$ Mil fjærnet fra hinanden.

Ved Indtrædelsen i Kirken modtoges Brudeskaren af Metropoliten, Medlemmerne af den hellige Synode og den övrige höje Gejstlighed med Korset og Vievandet. Kejser Alexander förte selv Brud og Brudgom op til Alteret, hvor Vielsen foregik efter græsk-katolsk Ritus, og efter hvis Slutning der affyredes 101 Skud fra Peter-Povlsfæstningens Kanoner. Efter den kirkelige Handlings Slutning, drog det store Brudetog ind i den mægtige Alexandersal, hvor atter Kejseren förte Brudeparret hen til det Alter, der her var rejst, og for hvilket Vielsen fandt Sted efter luthersk Ritus.

Dagen sluttede med et glimrende Bal i Vaben- og Georgssalene. Den fölgende Dag afholdtes Takkebön i alle St. Petersborgs Kirker, og tre Dage i Rad ringedes der med Kirkeklokkerne fra alle Tarne.

Det Ægteskab, der her sluttedes, har i de siden svundne Ar været rigt pa Lykke, og den Dronning, Kong Georgios hjemförte til Grækenland, er bleven en Moder for sit Folk og elskes af dette lige så höjt som hendes kongelige Husbond. Dronning Olga har også sluttet sig nær til det danske Kongehus og igennem dette til Danmarks Land og Folk, hvis Sprog hun både taler og skriver med Lethed. Derfor vækker det altid oprigtig Glæde i vort Land, hver Gang Kong Georgios og Dronning Olga med deres Börneflok drage her op, og vi i deres Öje kunne læse, at den Gensynsglæde, vi föle, finder Forståelse og Genklang hos dem.

Kong Georgios og Dronning Olga have i deres Ægteskab Börnene:

Konstantinos, Hertug af Sparta, Kronprins, födt d. 2. August 1868.
Georgios, födt d. 14. Juni 1869.
Alexandra, födt d. 30. August 1870.
Nikolaos, födt d. 21. Januar 1872.
Maria, födt d. 3. Marts 1876.
Andreas, födt d. 1. Februar 1882.

DERES MAJESTÆTER

KEJSER ALEXANDER DEN TREDJE

OG

KEJSERINDE MARIA FEODOROVNA

AF

RUSLAND.

Hendes Majestæt *Kejserinde Maria Feodorovna* blev født i København d. 26. November 1847, og modtog i Dåben Navnet Marie Sofie Frederikke *Dagmar*. Hun var sine höje Forældres fjerde Barn. 18½ År gammel trolovedes Prinsesse Dagmar d. 23. Juni 1866 med Storfyrsttronfølger, nu Hans Majestæt *Kejser Alexander den Tredje* Alexandrovitch af Rusland, født d. 10. Marts 1845, Æres-Oberst (fra d. 21. September 1879) i den danske Fodgarde.

Ved denne Forbindelse blev den danske Prinsesse udset til i sin Tid at bestige Tronen i et af de störste Riger på Jorden, en Stilling, der ikke alene i sig indesluttede en Magt og Ære, som den er de færreste, endog af Verdens mægtige, beskåren, men som medførte et Ansvar, for hvilket mange vilde have gyst tilbage. Årene have dog víst, og det både i Lyst og i Nød, at Ruslands Kejserinde er så kærlig og så kraftig en Kvinde, som nogensinde har stået sin Husbond trofast ved Siden selv i de tungeste Timer.

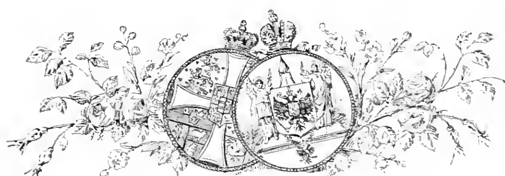
Der var kun gået få Måneder efter Trolovelsen, da Prinsesse Dagmar forlod sit Fædreland. D. 9. November 1866 stod i St. Petersborg hendes Bryllup med Storfyrsttronfølger Alexander Alexandrovitch. Kl. 1 forkyndte en Salve af fem Kanonskud fra St. Petersborgs Fort, at Feststunden var oprunden, og allerede da havde en glimrende Forsamling indfundet sig i Vinterpaladsets prægtige Sale for at overvære Vielsen. Samtidig samledes i Slotskapellet hele den petersborgske Gejstlighed, Medlemmerne af Rigets Råd og det diplomatiske Korps med deres Damer. I det Öjeblik Kejser Alexander den Anden med Kejserinden og hele hans Hus fra de indre Gemakker trådte ind i den såkaldte Konsertsal, lod der fra Volden en Salve af 21 Skud som Tegn på, at nu skulde Vielsen

Kejser Alexander den Tredje af Rusland.

Kejserinde Maria Feodorovna af Rusland.

finde Sted. Efter en mægtig Skare af Hofembedsmænd fulgte på Vejen til Kapellet först Kejseren og Kejserinden, dernæst Brudgommen med Prinsesse Dagmar, på hvis Hoved en glimrende Krone strålede, så den øvrige kejserlige Familie, blandt hvilken Kronprins Frederik af Danmark, der havde fulgt den kongelige Brud over til hendes nye Fædreland.

Ved Indgangen til Kapellet modtoges de kejserlige Majestæter af Metropoliten, den hellige Synode og af Hofpræsterne med Kors og Vievand.

Vielsesceremonien indlededes ved, at Kejseren under Salmesang førte det höje Brudepar op på en prægtig bygget Estrade; på samme Tid trådte Brudgommens Brødre, Storfyrsterne Wladimir og Alexis, Kronprinsen af Danmark og Prinsen af Leuchtenberg frem, og disse skiftedes til under Vielsen at holde to Guldkroner over Brudeparrets Hoveder.

Vinterpaladset.

Efter Oplæsningen af Evangeliet, bades en Bön for Storfyrsttronfolger Alexander Alexandrovitch og Storfyrstinde Maria Feodorovna, som Prinsesse Dagmar nu kaldtes. Derpå istemtes det höjtidelige Te Deum, og ved dettes Slutning forkyndte 101 Kanonskud fra Fæstningen, at Vielsen var fuldbyrdet.

Efter en stor Banket i Nicolaus-Salen og påfølgende Bal i St. Georgs-Salen begav det höje Brudepar sig, fulgt af hele det kejserlige Hus og dettes Gæster, i et prægtigt Optog til deres eget Hjem under levende og hjærtelig Deltagelse fra St. Petersborgs Befolkning.

Også i Danmark fejredes denne Bryllupsfest på bedste Måde. Hovedstaden var flagsmykket fra den tidlige Morgen, og om Aftenen gave Københavns Borgere et stort Bal

i Kasino, som Deres Majestæter Kongen og Dronningen og deres kongelige Höjheder Prinsesse Tyra og Prins Valdemar beærede med deres Nærværelse.

Hvor kærligt og godt det unge Hjem blev og endnu er, behove vi ikke at fremhæve for danske Læsere; det have vi År for År ikke alene hort om, men det have vi klarlig fornummet ved hvert Besog, Kejser Alexander og Kejserinde Maria have aflagt i Danmark, sidst i afvigte Sommer og Efterår.

Det unge Par levede nu i Annitchkow-Paladset, som de endnu bebo, en lykkelig Tid med hinanden i noget over 14 År, da en rædselsfuld Begivenhed på engang skulde bringe dem en dyb Sorg og uventet kalde dem til at indtage den höjeste Plads i Riget. Det var

Annitchkow-Paladset.

d. 13. Marts 1881 at den milde Kejser Alexander den Anden faldt for frække Morderes Hænder. I den Sorg, som denne gruelige Udåd voldte den unge Kejser og Kejserinde, tog det danske Folk inderlig Del, ikke alene fordi det gyste tilbage for en så skændig Forbrydelse, men også fordi det havde sin Konges höje Datter og Svigersön kær.

Som Kejserinde Maria elskes i sit Hjem, således elskes hun af sit Folk. Vel vide vi, at der i Rusland, som andre Steder, syder og gærer onde Lidenskaber i enkelte Kredse, og at de dèr have givet sig Luft på så oprorende og skammelig en Måde, så vi gyse blot ved Tanken derom. Men lige så sikkert som det russiske Folk i sit Væsen er godt og kærligt og bravt, ret et barnligt Folk, lige så sikkert vil den Tid komme, og med Guds Hjælp snart, da de onde Elementer, som ere det virkelige Folk så fremmede, ville forsvinde

som Mørket for Solens Stråler. Russeren elsker sin Kejser og sin Kejserinde og véd, at ingen hellere end de ville sætte alt ind på Folkets og Fædrelandets sande Lykke.

Kejser Alexander den Tredje og Kejserinde Maria Feodorovna have i deres Ægteskab Börnene:

Nicolaj Alexandrovitch, Storfyrst-Tronfølger, født 18. Maj 1868,
Georg Alexandrovitch, født 9. Maj 1871,
Xenia Alexandrovna, født 6. April 1875,
Michael Alexandrovitch, født 5. December 1878,
Olga Alexandrovna, født 13. Juni 1882.

DERES KONGELIGE HÖJHEDER

HERTUG ERNST AVGUST

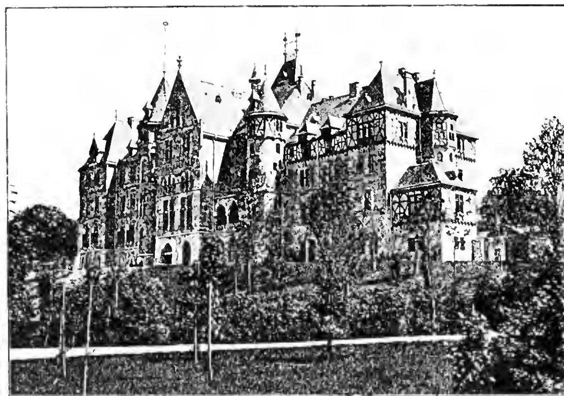
OG

HERTUGINDE TYRA

AF

CUMBERLAND.

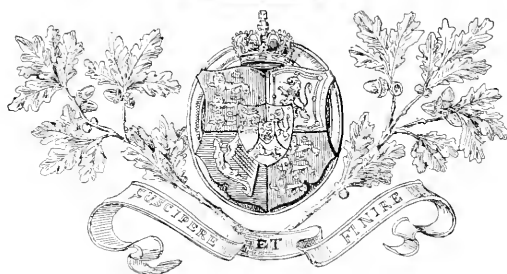
Prinsesse *Tyra* Amalie Caroline Charlotte Anna blev født d. 29. September 1853. Efter at have tilbragt en lykkelig Barndom og Ungdom i Forældres og Søskendes

Det nye Gmunden.

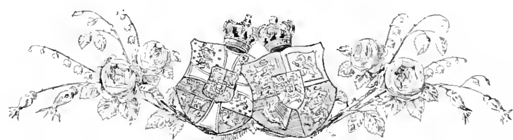
Kreds, æret og elsket af Höje og Lave, blev Prinsessen forlovet med Hertug *Ernst Avgust* Villiam Adolf Georg Frederik af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, født d. 21. September 1845.

Hertug Ernst Avgust af Cumberland.

Hertuginde Tyra af Cumberland.

D. 21. December 1878 stod deres Bryllup på Kristiansborg Slot under levende Deltagelse, såvel fra Hovedstadens Indbyggere, som fra hele Landet. Dette havde sin naturlige Grund ikke alene i den store Yndest, Prinsesse Tyra havde vundet i hele det danske Folk, men også deri, at det var den sidste og yngste Kongedatter, der nu skulde forlade sit Fædrenehjem.

Vielsen foregik i den festlig smykkede Slotskirke om Eftermiddagen Kl 6. Den indledes med Salmen: »I Jesu Navn skal al vor Gerning ske«, hvorefter den kongelige Konfessionarius, Biskop Martensen, talte. Den kirkelige Handling, der havde et höjtideligt og gribende Præg, sluttede med Salmen: »De knælede med Ja mod Ja.« Så snart Vielsen

Det gamle Gmunden.

var fuldbyrdet afgaves der en Salut på 27 Skud fra et Batteri, der var kort op på Slotspladsen.

Allerede fra den tidlige Morgen havde København klædt sig i Festskrud. Flag vajede i tallös Mængde hele Byen over, og særlig vare Hovedgaderne rigt smykkede. Men da Mörket brød frem, viste der sig et endnu mere strålende Skue. Så godt som hele Hovedstaden illumineredes, og især toge de store Torve og Pladser sig glimrende ud. På Gammeltorv havde Kommunen forvandlet Springvandet til en kunstig sprudlende Fontæne, fra hvilken Vandmasserne sprang i krydsende Stråler, og Virkningen af dette i sig selv skönne Syn forhöjedes end mere ved at oplyses af kulørte bengalske Blus med et stadig skiftende Farvespil. Ridebanen på Kristiansborg var oplyst med utallige Gasfakler og

Gaskroner, indbyrdes forbundne med Guirlander af Gasblus, og omkring Ridebanens Springvand var der dannet en hel Skov af friske Juletræer.

Efter Souperen på Slottet korte de kongelige Herskaber til Banegården, Brud og Brudgom i Guldkaret med Forridere, og eskorterede af en Afdeling Gardehusarer. Korselen foregik ad Frederiksholms Kanal, Rådhusstræde, Nytorv, Frederiksberggade og Vesterbros Passage. Tætte Klynger af Mennesker hilsede på hele Vejen det kongelige Brudepar med hjærtelige og livlige Hurraer.

Da Ekstratoget, som skulde fore Hertugen og Hertuginden til Fredensborg, var kommet ud til Soerne, blev det holdende på Dæmningen, imedens et stort og glimrende Fyrværkeri, som Kobenhavns Kommune havde foranstaltet, blev afbrændt, og efter dettes Slutning forte Banetoget det unge Par ud til det Slot, hvor det skulde have sin Bolig i de folgende Dage, indtil Hertuginde Tyra for stedse skulde forlade sit Barndomshjem.

Det var ikke alene med kjærlige Ord og med hjærtelige Ønsker for al Fremtid, at Hertuginde Tyras Landsmænd toge Afsked med den Kongedatter, der var fodt og opvokset iblandt dem, og som de havde fået kær. Rige Brudegaver strömmede ind fra By og fra Land. Mellem disse var et Smykkeskrin, skænket af to Hundrede danske Kvinder, en Kopi efter et lignende på Rosenborg Slot, der havde tilhort Dronning Sofie Amalie. Dette Skrin ledsagedes af folgende Digt af Carl Ploug, som vi gengive her, da det er så smukt og stemningsfuldt, og tillige så fyldigt udtrykker de gode og kærlige Onsker, hvormed Folket tog Afsked med den unge Fyrstinde:

Når bort Du drager fra Danmarks Kyst,
Unge Fyrstinde!
Så bærer Du med i Dit eget Bryst
Det ædleste Guld, som smykker en Kvinde,
Et trofast Hjærte, et kærligt Sind,
Som åbnes for Livets Skönhed og Glæde,
Men midt i Höjhedens blændende Skin
Mindes dem, der savne og græde.

Og med Dig tager Du Perlebånd,
Rene og blanke,
Som tit ville glide gennem Din Hånd
Og binde en Stund Din sogende Tanke;
De lyse Minder fra Barndommens Fred
Og Hjemmets Stilhed med Dig ville folge,
Og lytte Du vil ved Donauens Bred
Efter Esroms legende Bolge.

Og med Du tager en Skat endnu,
Agtet ej ringe,
Ti gode Onsker fra Tusinders Hu
Vil flyve til Dig på Trækfuglens Vinge.
Gud lede Din Fod og beskærme Din Vej,
Så Målet Du altid nærmere kommer,
Han fore fra Håbets og Drömmenes Maj
Dig til Lykkens rige Skærsommer!

I deres Ægteskab have Hertug Ernst Avgust og Hertuginde Tyra Börnene:

Marie Louise Victoria Caroline Amalie Alexandra Avgusta Frederikke, født 11. Oktober 1879,

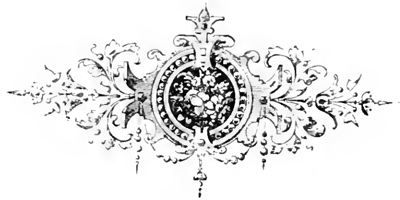
George Villiam Christian Albert Edward Alexander Frederik Valdemar Ernst Adolfus, født 28. Oktober 1880,

Alexandra Louise Marie Olga Elisabet Terese Vera, født 29. September 1882,

Olga Adelhejd Louise Marie Alexandrine Agnes, født 11. Juni 1884,

Christian Frederik William George Peter Valdemar, født 4. Juli 1885,

Ernst Avgust, født 17. November 1887.

DERES KONGELIGE HÖJHEDER

PRINS VALDEMAR OG PRINSESSE MARIE

AF

DANMARK.

Prins *Valdemar* af Danmark blev født i København d. 27. Oktober 1858. Den dragende Magt, Søen tidligt havde haft for hans unge, friske Sind, skulde snart forme sig i Ønsket om at blive Søofficer. Han indtrådte derfor som Elev i Marinen d. 4. Maj 1875 og blev d. 29. August 1877 Søkadet. Allerede forinden havde han med sin Fader, Hans Majestæt Kong Christian den Niende, besøgt Island ved dets Tusindårsfest 1874, en Rejse, som vi senere komme tilbage til. D. 6. August 1879 blev Prinsen udnævnt til Sekondlieutenant, d. 30. Juni 1880 til Premierlieutenant i Søværnet, og har som sådan gjort Tjæneste på en Række af Togter og Øvelsesture.

D. 22. Oktober 1885 ægtede Prins Valdemar af Danmark Prinsesse *Marie* Amélie Françoise Hélène af Orléans, født d. 13. Januar 1865, Datter af Hertug Robert af Chartres og Prinsesse Françoise af Orléans. Bryllupet stod på Slottet Eu i Frankrig, hvortil Brudgommen var fulgt af sin Moder, Hendes Majestæt Dronning Louise, og af Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louisa. I Eu modtes Prins Valdemar endvidere af Prins Albert Edward og Prinsesse Alexandra af Wales samt af Hertuginde Tyra af Cumberland. Vielsen overværedes desuden af næsten alle Medlemmerne af det gamle franske Kongehus.

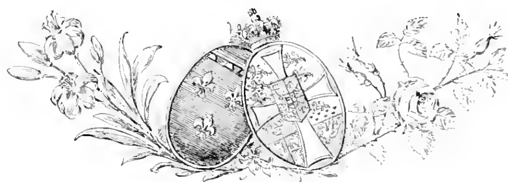
Kl. 1½ begav den store og glimrende Brudeskare sig fra Slottets Sale over til Slotskapellet. Bruden førtes af sin Fader, Hertugen af Chartres, medens Prins Valdemar, der bar dansk Søofficersuniform, førte sin Moder, Dronningen. Toget gik igennem Galleriet i Stueetagen, og gennem dettes store Vinduer kunde den talrige Skare af Omegnens Beboere, der havde fået Tilladelse dertil, nyde Skuet af den prægtige Prosession af kongelige Personer.

Prins Valdemar af Danmark.

Prinsesse Marie af Danmark.

I Brudevielsen mindede Monseigneur d'Huest, Storvikar i Paris, om de gamle Bånd, der havde knyttet Danmark og Frankrig sammen. Han talte dernæst om Huset Orléans og betonede, at såvel Hertugen af Chartres selv, som også andre Prinser af hans Hus, frivilligt havde stillet sig i de Kæmpendes Rækker, da deres Fædreland 1870 trængte til alle våbenføre Arme. Derefter foretoges Vielsen efter luthersk Ritus.

Efter Vielsen var der lunch i »Guisernes Sal« i Slottets förste Stokværk. Ved Bordet udbragtes det kongelige Brudepars Skål af Prinsen af Wales. Om Aftenen droge Prins Valdemar og Prinsesse Marie til Chantilly, efter at have uddelt rige Gaver til de Fattige i Omegnen.

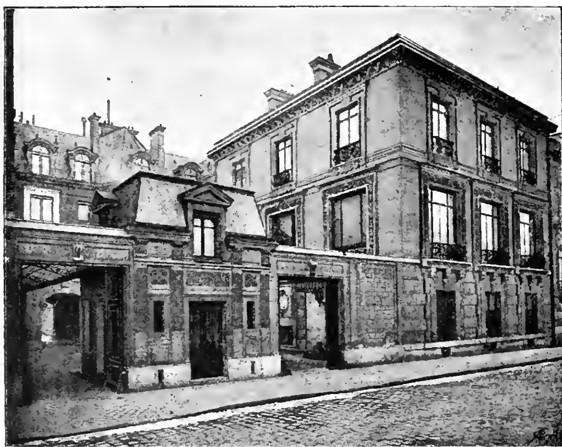
Det gule Palais i Amaliegade.

Også i Danmark mindedes denne Festdag. Ikke alene vajede der i Hovedstaden Flag i stor Mængde, men det samme var Tilfældet i alle andre Byer og mange Steder på Landet. Hans Majestæt Kongen opholdt sig endnu på Fredensborg, hvor Dagen derfor også havde et særlig festligt Præg. Om Aftenen bragtes der i Anledning af Bryllupet Kongen et Fakkeltog på over fire hundrede Fakler. Fredensborg By, Hillerod, Helsingor og flere Landsogne havde slået sig sammen for at bringe Kongen denne Hyldest, og Toget tog sig udmærket ud i den morke Aften. Efter Hilsen og Hylding i Tale og i Sang udbragtes der förste et Leve for Kong Christian og dernæst for det unge Brudepar, hvorefter Hans Majestæt sluttede sin Tak med et Leve for vort kære, dyrebare Fædreland.

Efter en Tids Ophold i Frankrig, foretoge Prins Valdemar og Prinsesse Marie en Bryllupsrejse, pa hvilken de ogsa besogte Hertugen og Hertuginden af Cumberland i Gmunden.

Först d. 8. December stege de i Land på dansk Grund, i Humlebæk, hvor de modtoges af den kongelige Familie. Det lille Fiskerleje havde smykket sig på det prægtigste, ikke alene med Flag, men også med mægtige Guirlander af Gran og Fyr, og havde endog rejst en stor og smuk Æreport tæt ved Landingsstedet. I det festlig prydede Fredensborg hilstes Brudeparret af den talrige Mængde, der var strömmet sammen her for at byde Kongesönnen og hans unge Brud Velkommen. Om Aftenen var hele Byen illumineret.

D. 20. December holdt Prins Valdemar og Prinsesse Marie deres Indtog i København for at drage ind i deres eget Hjem, det gule Palais i Amaliegade, hvor Prinsens Forældre, Deres Majestæter Kongen og Dronningen, selv, for 46½ År siden, havde

Hertugen af Chartres' Ejendom i Paris.

dannet deres lykkelige Hjem. Det er let at forstå, at det må have været med forunderlig bevægede Følelser, Forældrene nu modtoge deres yngste Barn på dette Sted.

Brudeparrets Korsel igennem København fra Banegården til Amaliegade var et uafbrudt Triumftog. Der var ikke et Hus, uden at det jo havde ifort sig det festligste Skrud. Fra Banegården til Frederiksberggade, over Amagertorv og Höjbroplads samt over Kongens Nytorv var der plantet tætte Alléer af Master med vajende Flag, på Gammeltorv sprang Guldæblerne, og på Nytorv stod Biskop Absalons mægtige Statue i en Skov af unge Graner. På Amagertorv var der rejst en stor Tribune, hvorfra Amagerpiger i Nationaldragter bode Brudeparret Velkommen.

Guldkareten, hvori de unge korte, drog langsomt igennem Byen under et fortsat, ustandseligt Hurrarab fra alle de Tusinder, der fyldte Gader og Pladser. I det gule Palais modtoges de af Deres Majestæter Kongen og Dronningen, Kronprinsen og Kronprinsessen, og fra Altanen hilste de pa den tætte Menneskemængde, der havde samlet sig uden for.

Om Aftenen var der i Byens Hovedkvarterer almindelig Illumination, som den kongelige Familie betragtede under en Koretur gennem Hovedstaden.

Prins Valdemar og Prinsesse Marie have i deres Ægteskab Sönnen:

Åge Christian Alexander Robert, fodt d. 10. Juni 1887.

TO KVINDER

AF

DEN GAMLE KONGESTAMME.

I denne Samling af Skildringer og Billeder af Personer, der i Livet have stået Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise hjærtelig nær, er der to Kvinder, om hvilke dette i ganske særlig Grad kan siges. Det er *Enkedronning Caroline Amalie* og *Arveprinsesse Caroline*. Det var heller ikke alene de höje kongelige Slægtninger, for hvem disse to Kvinder vare dyrebare: hele det danske Folk nærede en dyb Höjagtelse og Hengivenhed for dem. I de følgende Linjer skulle vi i korte Træk kaste et Blik ud over deres lange og smukke Liv.

DRONNING CAROLINE AMALIE.

Prinsesse Caroline Amalie blev født i København d. 28. Juni 1796. Hun var Datter af Hertug Frederik Christian af Avgustenborg, der 1786 havde ægtet Kong Christian den Syvendes Datter, Prinsesse Louise Avgusta. Hun opvoksede i et Hjem, der var levende med i alle ideelle Interesser, og hvis Döre stode åbne for hver den, der indtog en fremragende Plads i Åndens Verden. Den tidlige og nære Beröring med Idealerne, påtrykte

Caroline Amalie

Dronning Caroline Amalie.

snart den unge Prinsesses hele åndelige Væsen et Præg, der i en stadig ædlere og mere lutret Skikkelse bevarede sig til hendes sidste Stund.

Da Prins Christian Frederik i Foråret 1813 skulde drage til Norge for at styre Landet som Statholder i Kong Frederik den Sjettes Navn, lagde han Vejen over Fyn og Jylland, fordi Kattegattet var usikkert at befare, da det var opfyldt af engelske Krigsskibe og Krydsere, der søgte at opbringe ethvert dansk Skib, de mødte. På sin Rejse over Øerne gæstede Prinsen også det lille Hof på Avgustenborg. Her følte han sig straks draget til Prinsesse Caroline Amalie, der, foruden sin sjælelige Ynde og ualmindelige Skönhed, besad en Ungdommens Friskhed og Renhed, der virkede mægtig betagende på den unge Prins. Inden sin Afrejse gjorde han da også hos hendes Forældre de förste Skridt til at indlede den senere Forbindelse.

Som vi vide, blev Prins Christian Frederiks Stilling som Norges Styrer ikke af lang Varighed. D. 17. Maj 1814 udråbtes han til Konge på Ejdsvold, men allerede i Begyndelsen af November betrådte han atter dansk Grund, skuffet og nedböjet over den Modgang, der havde ramt ham, medens hans Forhold i Norge tillige havde bragt ham på en spændt Fod med Frederik den Sjette. I sin nedtrykte Stemning tog Prinsen til Avgustenborg. „Erindringen om min Kusine Carolines Ynde drager mig mægtigt derhen“, skrev han i sin Dagbog, og i et Brev til Hertuginde Louise Avgusta (Hertugen var imidlertid død d. 14. Juni 1814) meddelte han om sit Komme og sit Ønske om „at vinde et lykkeligt Liv hos en elsket og dydig Hustru.“ D. 16. December 1814 bleve Prins Christian Frederik og Prinsesse Caroline Amalie trolovede, d. 22. Maj 1815 stod Brylupet i Avgustenborgs Slotskirke, og d. 15. Juli betrådte de Københavns Grund. De opsloge nu deres Bolig på Sorgenfri Slot. Prinsen var dog imidlertid bleven udnævnt til Gouvernør i Fyn, hvorfor det unge Par i Vinterens Løb flyttede til Slottet i Odense. Her tilbragtes den meste Tid af de følgende tre År, og det unge Fyrstepar, men særlig Prinsesse Caroline Amalie, vandt snart alles, både höjes og laves Hjærter, ikke alene ved deres Mildhed, Venlighed og Gæstfrihed, men også ved den Ånd og Kundskabsfylde, der gjorde de Timer, man tilbragte sammen med dem, så indholdsrige.

Fra Juni til Oktober 1818 foretog Fyrsteparret sin förste Udenlandsrejse, dels skulde Prinsessen gennemgå en Kur i Pyrmont, dels var det Prinsen, som den nærmeste Arving til Danmarks Trone, magtpåliggende at komme på en god Fod med Evropas Magthavere, der alle mere eller mindre så skævt til ham for hans Forhold i Norge. I Frankfurt am Main traf han sammen med alle de Fyrster, der samledes til Kongressen i Aachen, særlig da med Kejser Alexander af Rusland og Kejser Frants af Østerrig, og der er ingen Tvivl om, at dette Møde jo havde sin store Betydning i Retning af at vende Stemningen til hans Fordel. På denne Rejse var Prinsesse Caroline Amalie stadig Genstand for alles Hyldest, og der blev givet den ene Fest mere strålende end den anden til hendes Ære.

Atter i Maj 1819 droge Prins Christian Frederik og Prinsesse Caroline Amalie

udenlands, denne Gang på en langt længere Tid, idet de först vendte tilbage i September 1822. Foruden henved halvandet Års Ophold i Italien, besøgtes Schweiz, Tyskland, Frankrig og England, og Hjemvejen lagdes over Belgien, Holland og Hannover. I disse År hostedes ikke alene talrige Triumfer, idet særlig Prinsessen hyldedes på den mest smigrende Made overalt, hvor hun kom hen, men der hjembragtes rige Minder fra nogle af Evropas skönneste Egne, og der var indvundet Kundskaber og Erfaringer af den störste Betydning for hele det følgende Liv. Såvel Modtagelsen ved Hjemkomsten i Odense d. 6. September, som på Sorgenfri d. 11. September 1822, var fra Befolkningens Side i höj Grad hjærtelig og varm. Ja, på Sorgenfri bragtes der dem endog på Prinsens Fødselsdag, d. 18. September, et Fakkeltog fra Københavns Studenter, ved hvilken Lejlighed en Sang af Oehlenschläger blev afsunget. Og et Fakkeltog var i den Tid endnu noget helt ualmindeligt.

I den lange Række År, fra denne Rejses Slutning til Kong Frederik den Sjettes Død, vandt Prinsesse Caroline Amalie stadig mere Folkets Kærlighed, ikke alene ved sit eget indre Værd, men også ved den store Godgörenhed, hun altid udfoldede, og den elskelige Måde, hvorpå denne udøvedes. Med Tronbestigelsen, d. 3. December 1839, kastedes der dog en Skygge ind over hendes Liv. Folket havde af den nye Konge ventet större Frihed i borgerlig og politisk Henseende, men blev straks bittert skuffet. Dette i Forbindelse med, at Dronningens Brødre, Hertugen af Avgustenborg og Prinsen af Nør, stillede sig i Spidsen for det oprørske, schleswigholsteinske Parti, vakte en Misstemning, der ofte var ikke langt fra at blive hadefuld imod Kongehuset. Den Mistanke, der i store Kredse næredes til Dronningen, som om hun sympatiserede med Brødrenes Færd, ja måske endog kunde have støttet dem, var lige så pinlig for hende, som den viste sig at være grundløs i ét og alt. Har nogensinde en Dronning været en sand og ægte Datter af det Land, hvis Krone hun bar, da var Dronning Caroline Amalie dette i alle de Forhold, hvori hun i sit lange Liv stilledes. Men det kan kun være hendes Hjærte til Ære, at hun i det længste troede sine Brødre. Da de 1848 endelig kastede Masken, oplevede Dronningen vel den störste og dybeste Sorg, der nogen Tid ramte hende. Men denne Sorg knyttede hende kun så meget inderligere til Fædrelandet.

D. 20. Januar 1848 døde Kong Christian den Ottende. Enkedronningen kastede sig nu med hele sin Sjæls Varme over en Virksomhed, der, særlig for den nulevende Slægt, står som det, der ret egentlig karakteriserede hende. Allerede ved Stiftelsen af vort første Asyl medvirkede hun; næste År, 1829, stiftede hun Caroline Amalies Asyl; 1836 end videre et Asyl i Odense, og 1841 oprettede hun i København vor første Asylskole, i hvilken Börnene undervises til Konfirmationsalderen. Asylsagen, i Forbindelse med utallige Kærlighedsgerninger af anden Art, blev nu det, hvorom hendes daglige Tanke og Arbejde samlede sig. Hendes Skole havde haft Hus i Møllen på Volden til höjre for Vesterport, når man kom fra Byen. Pladsen var i Årenes Løb bleven for lille,

og der trængtes meget til en Udvidelse. Da indsamledes der 1865 så store Pengebidrag, at man kunde bede Enkedronningen om, d. 15. Juli, Halvhundredarsdagen efter hendes Komme til Kobenhavn, at lægge Grundstenen til en ny Bygning i Rigensgade, der skulde rumme både Asyl og Asylskole. Der bragtes hende ved denne Lejlighed en varm og inderlig Tak for hendes kærlige Gerning som fattige Börns trofaste Fostermoder. Og som Asylerne, således fulgte hun og stottede den kvindelige Plejeforening, det kvindelige Velgörenhedsselskab, Diakonissestiftelsen, Börnely i Lyngby og mange flere Stiftelser.

Fra ung havde hun været en alvorlig kristen Kvinde, og med hvert År og hver Dag voksede hun i den rette Tro, Håb og Kærlighed. Hun var, som Biskop Mynster vidnede, et af de reneste Mennesker, han havde kendt. Hun sluttede sig særlig til Grundtvig og var i mange År hans stadige Tilhorerinde, ligesom hans og Kingos Salmer vare hende de kæreste. Hver Morgen , siger Pastor P. Rordam, gennemgik og betænkte hun Forsagelsens Ord og Troens Ord med Dabens Velsignelse samt Fadervor, og i de senere År tillige Nadverordet; ti hun var en troende, from og ydmyg Kvinde. Hendes Yndlingssalmer vare: Op, I Kristne, ruster Eder! , Gud Helligånd, vor Trostermand og Den nærmer sig, den Time forudsat . Det fjerde Vers i denne sidste Salme:

Du er min Skat, min Perle og min Pris,
Det rette Livets Træ i Paradis;
Når Dig jeg har, da har i èt og alt
Jeg, hvad Gud Fader selv har Fylden kaldt —

gentog hun stadig for sig selv.

Hvor mange af os mindes ikke endnu hendes höje, smukke, majestætiske Skikkelse, som vi så hende på hendes Koreture eller Spadsereture, en Skikkelse, for hvilken vi böjede os i dyb Ærefrygt. Den gamle, kære Dronning have vi måttet sige Farvel, men hendes Minde vil leve velsignet i Danmark, Slægtled efter Slægtled.

Efter få Dages Sygdom sov Enkedronning Caroline Amalie ind i Fred d. 9. Marts 1881 i Kongens, Dronningens, Kronprinsens og Kronprinsessens Nærværelse. Biskop Martensen havde holdt Bön og lyst Kirkens Velsignelse over hende, medens alle de Tilstedeværende knælede; men det lod da, som om Bevidstheden forlod hende og Biskopen turde derfor ikke meddele hende Nadveren. Hun lå nu stille hen, men det var jævnlig, som hendes Öjne sogte noget. Först da *Kongen* atter trådte ind, var det, som hun havde fundet, hvad hun sogte: han var vel nu den kæreste, som hun havde hernede. Så indtradte Doden næsten umærkelig, og blidt og rolig hensov hun Kl. 9½ Aften.

I hendes sidste Villie stod der:

Jeg beder, at kjærlige Hænder ville folde mine Hænder over mit Bryst, til et Tegn på, at jeg er indsovet i saligt Håb om, at min Herre og Frelser i sin Tid vil

vække mig af Døden og skænke mig en salig Opstandelse formedelst min Tro på ham og mine Synders Forladelse ved ham. Amen.»

Hele hendes efterladte Formue tilfaldt hendes Asyl og Asylskole.

Danske Kvinder skøde sammen for at lægge en Guldkrans på hendes Kiste, og der indkom i få Dage fire Gange så meget som Kransen kostede, skönt dette løb op til halvfjerde Tusinde Kroner. Overskudet skænkedes da til hendes kvindelige Plejeforening. De fattige Börn i Københavns og Frederiksbergs Almueskoler lagde Øre til Øre, og deres Sølvkrans var en værdig Tak fra de Små til hende, der altid havde været Barnets ömme og moderlige Velgörerinde.

D. 29. Marts stedtes Enkedronning Caroline Amalie til Hvile i Roskilde Domkirke, og over hendes Støv blev det dèr sagt med fuld Sandhed:

»Hendes Ihukommelse er i Velsignelse.

ARVEPRINSESSE CAROLINE.

D. 28. Oktober 1793 fødtes på Kristiansborg Kronprins Frederiks, den senere Kong Frederik den Sjettes, tredje Barn, Prinsesse Caroline. Hun blev modtaget med Glæde, ikke alene af sine Forældre, der havde mistet bægge de ældre Börn, den sidste af dem for lidt over to Uger siden, men også af Folket, der med den inderligste og hjærteligste Deltagelse fulgte og delte alle Kongehusets Glæder og Sorger. Der var endogså en Privatmand, der hædrede den lille Prinsesses Fødsel ved at lade præge en Erindringsmedaille af Sølv.

Under Opvæksten ledédes hendes Opdragelse med den Nöjagtighed og Punktlighed, som Frederik den Sjette selv udmærkede sig ved, og som han satte så stor Pris på, ligesom hun vænnedes til Tarvelighed og Nöjsomhed. Blandt Prinsessens Lærere var Professor Frederik Høgh-Guldberg, der ledede Undervisningen i Modersmålet, Weyse og Kuhlau i Musik og Blomstermaler Camradt i Tegning.

Da hun endnu kun var sytten År gammel, henledede Kejser Napoleon Opmærksomheden på hende ved at arbejde for en Forbindelse mellem hende og den svenske Tronfølger, Prins Christian Avgust af Avgustenborg. Kejseren mente ved denne Forbindelse at kunne vinde en god Støtte i Norden, hvor han allerede havde en trofast Forbundsfælle i Kong Frederik den Sjette, og måske gennem et sådant Ægteskab også kunde få en Alliance

Arveprinsesse Caroline.

i Stand med Sverrig: »Man må tænke på dette Ægteskab, og man må bringe det i Orden«, skrev Napoleon til sin Gesandt i Stockholm. Kong Frederik syntes dog ikke om Forslaget, og det faldt snart efter bort, da den svenske Tronfølger pludselig døde i Foråret 1810.

Et Par År efter Kielerfreden stilledes der atter Prinsesse Caroline en Krone i Udsigt. Kong Georg den Fjerde af England var dengang barnløs og lod indlede Underhandlinger med det danske Hof om et Ægteskab mellem Prinsessen og hans Broder, Hertug Vilhelm af Clarence, senere Konge af England. Heller ikke dette Tilbud modtog Kong Frederik, han havde endnu ikke kunnet glemme 1807, så lidt som det danske Folk havde glemt, hvad der da skete.

Det blev Prinsesse Carolines Lod at blive i det Fædreland, hun elskede så höjt. D. 1. Avgust 1829 ægtede hun i Slotskirken på Frederiksberg Slot *Prins Frederik Ferdinand*, der 1848 fik Titel af Arveprins, født d. 22. November 1792. Ved dette Bryllup udfoldede Frederik den Sjettes ellers så tarvelige Hof en strålende Pragt, hele Landet fejrede Dagen som en national Fest og Oehlenschläger sang:

Hil være Dig, vor Dagmar! Alle danske Hjærter
Lykønske Dig, Du væne Kongemø!

Hidtil havde Prinsessen ikke været meget uden for København. Hun havde, som Faderen, ikke stor Rejselyst. 1831 fulgte hun sin Ægtefælle, der var Chef for et Dragonregiment, til Århus, i hvis Omegn der holdtes Troppeøvelser. Her var hendes Modtagelse så hjærtelig fra Befolkningens Side, at hun altid siden følte sig særlig knyttet til denne By, hvorom hendes Asyl i Århus endnu bærer Vidnesbyrd.

Prinsessens kæreste Opholdssted var og blev dog hendes Fødeby. Denne sin Kærlighed til København lagde hun klart for Dagen under den gruelige Koleraepedemi 1853. Prinsesse Caroline og Prins Ferdinand lode sig ikke af nogen overtale til at forlade Byen den Sommer. Hun blev i sit Palais i Bredgade, og søgte troligt at lindre al den Nød og Trang, hendes Hånd kunde nå, noget, der faldt så naturligt for hendes menneskekærlige Hjærte.

Hvad der fremfor alt gjorde hende höjagtet i det danske Folk, var dog hendes store og aldrig kølnede Kærlighed til Fædrelandet. Den var vel også nærmest Grunden til, at hun i hele sit lange Liv kun havde været to små og kortvarige Rejser uden for Landet: »Lad dem rejse, som ikke kunne føle sig tilfredse her hjemme, der er dog bedst i Danmark«, det var en af hendes Leveregler. Norges Tab voldte hende en dyb og inderlig Sorg, og ikke mindre sørgede hun i sin Alderdom over Tabet af Sønderjylland. Hun kunde kun med Smærte tale om disse Begivenheder, der havde rystet og naget hende.

D. 29. Juni 1863 døde Arveprins Frederik Ferdinand pludselig uden foregående Sygdom. Hun havde næret Hustruens oprigtige Hengivenhed for sin Husbond, og sørgede

dybt over Tabet af ham. Det var hende en Hjærtesag at få ordnet sin afdøde Mands store og indviklede Bo, og dette nåede hun virkelig også.

Arveprinsesse Caroline helligede sig nu ganske til Omsorgen for den Kreds, hun daglig havde om sig i sit Hus. Men især tog hun sig kærligt af sine Hoffolks Börn. De måtte stadig komme til hende med deres Karakterbøger fra Skolen og i Anledning af dem modtage snart Opmuntringer og snart Påmindelser. Hun samlede hver Söndag Börnene om sig til Arbejde eller til Spog, og sammen med dem tilvirkede hun Året rundt Klædningsstykker, som ved Juletid bleve uddelte både til Foreninger og til fattige Hjem, hun havde hørt omtale. Midt i al denne kærlige Virksomhed kaldtes den gamle Arveprinsesse bort. De senere År havde taget meget på hendes Kræfter. Efter et langt Sygeleje, under hvilket hun hver Dag modtog nye Vidnesbyrd om Kongehusets aldrig svigtende Kærlighed til hende, sov hun blidt og roligt hen d. 31. Marts 1881. Hun hviler nu i Roskilde Domkirke.

HANS MAJESTÆT

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

REJSE TIL ISLAND

I ANLEDNING AF

TUSINDÅRSFESTEN.

Om Islands Opdagelse År 874 fortæller P. A. Munch: *Ingulf* og *Hjörlejf* sejlede tilsammen indtil de fik Öje på Island, da tabte de hinanden af Sigte. Da Ingulf så Land, kastede han sine Andveges-Suler (Stotterne ved hans Höjsæde) ud med en Påkaldelse til Guderne om Held, og med det höjtidelige Løfte, at han vilde opslå sin Bolig dèr, hvor disse Söjler dreve i Land. Denne Måde, så at sige at lade Guderne selv udvise det Sted, hvor man skulde nedsætte sig, efterlignedes også af de fleste øvrige Nybyggere, som kom til Island, og man må næsten antage, at det har været en Skik, som i umindelige Tider har hersket hos vore Forfædre og vedligeholdt sig i Erindringen fra den Tid, da Norge selv bebyggedes. Ingulf landede först ved det höje Forbjærg sydostligst i Landet, der efter ham har fået Navnet Ingulfshofde. Hjörlejf derimod blev af Vind og Ström dreven længere mod Vesten; hans Vandbeholdning gik op, og de irske Trælle gave nu det Råd, at man skulde blande Mel og Smör sammen og spise det, hvilket de kaldte Minnthak; ti deraf, sagde de, torstede man mindre. Det skete, men imidlertid kom der Regn, så at Minnthaket blev overflodigt og begyndte at mugne; derfor kastede de det over Bord, og det drev i Land på et Sted, der endnu kaldes Minnthaks-Ore. Hjörlejf landede endelig ved den sydligste Spids af Landet, der efter ham er kaldet Hjörlejfshofde; her var en lille Fjord, hvor han lob ind og begyndte at oprejse to Stuebygninger, den ene på 18, den anden på 19 Favnes Længde. Her opholdt han sig om Vinteren; om Våren vilde han så Korn, og, da han kun havde èn Okse, lod han sine irske Trælle drage Arden (ɔ: Ploven), medens han selv og hans øvrige Folk vare beskæftigede med at tömre Husene. En af Trællene, Dubhthach, foreslog nu sine Stalbrodre at de skulde dræbe

Oksen og indbilde Hjörlejf, at en Björn havde slået den; når da Hjörlejf og hans Folk spredte sig ud for at lede efter Björnen, skulde de enkeltvis anfalde og myrde dem. De gjorde så, og deres lumske Plan lykkedes. De dræbte Hjörlejf og hans Ledsagere, men rovede deres Koner, Gods og Båd og roede over til nogle Øer uden for Kysten, hvilke siden efter dem have fået Navnet Vestmanna-Øerne (Folk fra England og Irland kaldtes i Norge Vestmænd). Her sloge de sig ned indtil videre. Imidlertid havde Ingulf opholdt sig ved Ingulfshofde, og sendte om Våren to Trælle vestover langs Kysten for at se, om de kunde finde hans Andveges-Suler. Da de kom til Hjörlejfshofde fandt de Hjörlejfs Lig og vendte straks om igen for at melde Ingulf denne sorgelige Tidende. Han ilede til Hjörlejfshofde, og udbrod ved Synet af sin Vens Lig: »Den brave Mand var en bedre Skæbne værd, end at hans Trælle skulde blive hans Banemænd, men således går det dem, der ej ville blote.« Han steg op på Toppen af Forbjærget og så Øerne i Sydvest; da faldt det ham ind, at Trællene havde begivet sig did, siden Båden var borte. Han drog derud for at lede efter dem, og fandt dem også, just som de sad og spiste; de lob forskrækkede hver til sin Kant, men han indhentede og dræbte dem alle. Ingulf tog de rovede Kvinder med sig tilbage til Hjörlejfshofde, og opholdt sig her næste Vinter. Sommeren efter drog han længer mod Vest langs Kysten, og opholdt sig den næste Vinter lidt vesten for Udlobet af Olvus-Åen, ved et Fjæld, der efter ham er kaldet Ingulfsfell. Imidlertid havde hans Trælle fundet Andveges-Sulerne. De vare drevne i Land på Nordsiden af den store Halvo, hvis yderste Spids kaldes Reykjanæs, og som begrænser Faksefjorden mod Syd. Om Våren drog han derfor med alle sine hen til dette Sted og bosatte sig der. Hans Gård, den förste faste Gård, der således opførtes på Island, var *Reykjavik*, der nu er bleven til et Slags By (siden dette skreves er den endog bleven en ret anselig By), og hvad man kunde kalde Landets Hovedstad. Ingulf tog alt Landet i Besiddelse lige fra Olvus-Åen til Hvalsfjorden, altså den hele nysnævnte Halvo, hvor han da siden lod sine Mænd og Tilhængere nedsætte sig. Han var, siges der, den berömteste af alle Landnamsmændene, fordi han var den förste og den, hvis Eksempel de ovrige siden fulgte. Fra ham nedstammede også en anset Slægt. Med sin Hustru Hallvejg Frodedatter fra Fjale, hvis Broder, Hersen Frode Vemundssön, var Soskendebarn til Ketil Flatnef, havde han Sönnen *Thorstejn* og en Datter ved Navn *Thorny*, der ægtede Ketil Flatnefs Sön *Helge Bjola*, som noget efter Ingulf kom fra Syderoerne for at bosætte sig på Island, og med Ingulfs Samtykke nedsatte sig i den Del af dennes Landnam, på Kjalarnes ved Hvalsfjorden, hvor han tog et betydeligt Stykke Land i Besiddelse. På *Kjalarnes* indrettede siden Thorstejn Ingulfssön et almindeligt Ting, hvortil mange Hovdinger sogte, förend det egentlige Alting kom istand.

1874 var der således forløbet tusinde År, siden de to udvandrende Normænd Ingulf og Hjörlejf landede på Island med deres Skibe. Island kunde derfor fejre sin Tusindårsfest, og denne skulde få sin rette Betydning og sit bedste Præg derved, at Hans Majestæt Kong Christian den Niende selv vilde fejre den sammen med Islændingerne og i den Anledning vilde foretage den lange og besværlige Rejse op til den fjærne Ö. Folkets Glæde herover var stor, ti ingen dansk Konge havde forhen sat sin Fod på Islands Jord.

Ikke mindre var Glæden hos Færingerne, som Kongen vilde gæste på Oprejsen, ti heller ikke dèr havde forhen nogen dansk Konge været.

Inden Afrejsen sang derfor Færingen P. Alberg Holm også ud af sit fulde Bryst:

Lykkelig Rejse!
Konge! Bag Nordhavets Vande
Smile de skovklædte Strande!
Fjældene knejse,
Stirre så vidt over Sö.
Sagtelig rulle de brusende Strömme,
Mumle om skönne Skærsommernatsdrömme:
Dannemarks Konge vil gæste
Nordhavets stensatte Ö!

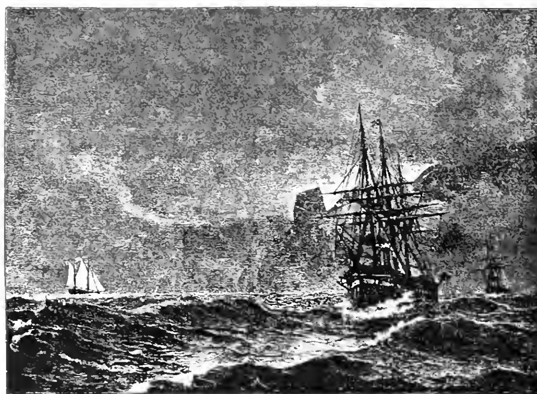
Velkommen Konge!
Tak, at Du drog over Vove,
Hid fra de grönnende Skove!
Velkommen Konge!
Færingen elsker sin Drot.
Her skal det gemmes i Sang og i Tale,
Dankongen så vore Fjælde og Dale,
Færing har hilset sin Drot!

Og han sang ikke dette »lykkelig Rejse« og dette »Velkommen« ud for Færingen alene, nej, Islændingerne gjorde det også til sit; det vistes klart for alle fra den Dag, Kongen satte Foden på Islands Jord, og til den Dag, da han atter drog bort derfra.

Allerede længe forud for den til Rejsen fastsatte Tid var Hofmarskallatet, hvem det var overdraget at lede Rejsen, i fuld Virksomhed for at bringe alt i Orden. Og dette var ikke lidet. Vi skulle her kun nævne, at det jo ikke alene gjaldt om Føde til alle de Mennesker, der gennem Uger skulde leve på Skibene, men at man måtte have med fra Danmark så godt som alt, hvad der skulde bruges til de Fester, Kongen agtede at give på Island for Indbyggerne, at dette ikke alene strakte sig til Vin samt til Fødevarer i slagtet og levende Tilstand, men at man endog måtte medtage rå Is, da denne ikke kunde fås i brugelig Stand på Island.

Rejsen skulde ske med Fregatten »Jylland«, ført af Kommandør Bruun, eskorteret af Korvetten »Hejmdal«, ført af Kapitajn Meldal. D. 20. Juli lettede Skibene fra København og stode Kattegattet ud ad Frederikshavn til, hvor Hans Majestæt Kongen vilde gå om Bord. Kongen kom nemlig fra Lejren ved Hald, hvor han havde overværet Øvelserne. D. 21. Juli om Aftenen gik Kongen om Bord i »Jylland«, ledsaget af sin yngste Sön, Prins Valdemar, der skulde ledsage sin Fader på Islandsfærden. En halv Time för Midnat lettede Fregatten, et Par Timer efter passeredes Skagen, og snart havde

man tabt Fædrelandets Kyster af Sigte. Vejret var ubehageligt med höj Sø og Regn. I Begyndelsen mødte Skibene en overordentlig stor Mængde Sejlere, men kort efter at man havde passeret Lindesnæs, tabtes snart både Land og Skibe af Syne. Fredag den 24de var det hårdt Vejr med halv Storm. Denne Dag så man flere Flokke af Hvaler, nogle fjærnere, men andre ganske tæt ved, og man havde gentagende Lejlighed til at iagttage de enorme Vandmasser, som disse Dyr kunde sætte til Vejrs som uhyre Vandspring. Efter at have passeret Shetlandsøerne, der malerisk hæve sig op af Vandet, sattes Kursen lige på Færøerne, og d. 25de om Formiddagen öjnede man de förste mægtige Fjældtinder af denne

Kongens Afrejse fra Færøerne.

Øgruppe. Ved Middagstid kastedes Anker tæt uden for det flagsmykkede Torshavn, og Kongen modtog her den förste Hilsen fra Færingerne, fra et halvt hundrede Både, fyldte med Mænd og Kvinder, som jublende bøde ham Velkommen til Færøerne:

Tak, at Du Dig ikke lod afskrække,
Bytted om Dit Slot med Skibets Dække,
Valgte Havets Brus for Sangfugls-Hække,
Og lod Hvalen lege om Din Snække!

Kongen tog Bolig hos Amtmand Finsen i de få Dage, han gæstede Torshavn. Den følgende Dag var Kongen i Kirke, foretog efter Gudstjænesten en Tur til de nærmeste Fjælde og havde derefter Taffel om Bord for så mange, som Fregatten kunde rumme.

Om Aftenen var der i Land Fest for Kongen, ved hvilken der blev opført Nationaldanse. Disse gå for sig på den Made, at Deltagerne Hand i Hand bevæge sig i Kreds under Afsyngelsen af Sange, ofte pa flere hundrede Vers. Kongen deltog selv med Liv og Lyst i Dansen til langt ud på Natten.

Den 27. Juli forlod Kongen ved Middagstid atter Færoerne for at drage videre Nord på. Under uhyre Jubel og med det kærligste Farvel fra Land lettede Skibene og stode ind i det smalle Sund, der skiller Sudero fra Vago. Denne Sejlads er lige så storladen som ejendommelig, idet Fjældvæggene sine Steder hæve sig til en Höjde af 2200 Fod over Havet, og Sundet ofte er så smalt, at Skibenes Ræer næsten spændte fra Fjæld til Fjæld. I disse mægtige Omgivelser var det, som om den store Fregat pludselig var bleven forvandlet til en lille Båd. Og ere Klipperne höje, da er Vandet ikke mindre dybt, idet man her kan lodde 2—300 Favne lige ved Land. På sine Steder så det ud, som om Klipperne endnu vare dækkede med Sneen, men et Skud fra Fregatten skulde snart vise, hvorledes det hængte sammen med denne Sne, idet den pludselig satte sig i Bevægelse og viste sig at være Millioner af Fugle, der med udbredte Vinger og med höje Skrig satte til Vejrs.

Ud på Eftermiddagen forsvandt lidt efter lidt Færoerne for Öjet. Havet var blankt som et Spejl, men man mærkede alligevel, at man befandt sig under större Forhold, end vi ere vante til fra Hjemmet, ti den dybe Dönning rullede her med stor Kraft og kastede det mægtige Skib fra den ene Side til den anden. Også i en anden Henseende så man, at det var andre Himmelegne, ti endnu Kl. 1 om Natten, da de sidste forlode Dækket, var det så lyst, at man tydelig kunde læse. D. 29. var det hele Dagen Storm, Skibene dansede på Bolgerne som Noddeskaller, og alt, hvad der ikke var surret fast, tumledes om fra Side til anden. Natten derpå var Sogangen endnu voldsommere, og det var kun ved Opbydelsen af alle Kræfter, at det var muligt at holde sig i Köjen. Snart naedes dog Sydostkysten af Island, Vatna-Jokel, som er ode og ubeboet, og her var Soen atter roligere.

Torsdag d. 30. Juli Kl. 11 Formiddag kastede »Jylland« Anker ved Reykjavik under Befolkningens Jubel og under samtidig Salut fra 7 Krigsskibe, der vare samlede på Reden, to danske, et svensk og et norsk, to franske og et tysk. Kl. 2 gik Kongen i Land under fornyet Salut og modtoges med endelos Jubel af Befolkningen med Avtoriteterne i Spidsen. Kongen og Prins Valdemar toge Bolig hos Landshovding Finsen, og det ovrige Folge spredtes rundt om i Byen.

Indsejlingen til Reykjavik er meget smuk. Den går igennem en Skærgård af mangfoldige Småoer, så tæt liggende, at Skibene fra Land toge sig ud, som om de lå på det törre med de höje Snefjælde til Baggrund.

Selve Reykjavik ligger smukt og gör et net og hyggeligt Indtryk med sine små, spredte Huse og sine maleriske Omgivelser. Træer finder man ikke her og, skönt de

fleste Huse have hver sin Have, kunne disse dog ikke sammenlignes med Haverne i Danmark, da der som Regel kun findes Græs eller Kål i dem, enkelte Steder dog også Kartofler og Ræddiker, skönt det altid er tvivlsomt, om de i den korte Sommer kunne modnes.

I Reykjavik blev Skolebygningen overladt Hofholdningen til Afbenyttelse, og til denne Bygning måtte derfor fra Skibene henflyttes alle de mange Ting, som skulde bruges i Land under Kongens Ophold. Da der ikke findes Vogne på Øen, måtte Flytningen besörges af Besætningerne, og i 10 Timer vare 56 Mand i uafbrudt Virksomhed med dette Arbejde; ti allerede Dagen efter sin Ankomst vilde Kongen se så mange, som

Reykjavik.

der kunde skaffes Plads til, af Islændingerne ved sit Bord, og den störste Del af den lyse islandske Nat måtte derfor bruges til at bringe alt i den bedste Orden til Festen.

På Island kan man på Landjorden kun færdes til Fods eller på Hesteryggen, da der fuldstændig fattes Landeveje. Alle ere derfor Ryttere fra Barnsben af, både Mænd og Kvinder, ligesom al Forsel af Varer må foregå ved Hjælp af Pakheste, og disse følge troligt Trop i Flokken, uden at hver enkelt behøver at have en Styrer. Hestene udmærke sig, så små som de ere, ved Kraft, Sikkerhed og Udholdenhed, og ere både kloge og nöjsomme.

D. 31. Juli foretog Kongen en Udflugt til Lakseelven for at se de derværende Laksegårde, der vare pakfulde af Fisk, og på Vejen både frem og tilbage havde man rig Lejlighed til at beundre de små Hestes Kraft og særlig den Sikkerhed, hvormed de, uden

at snuble en eneste Gang, i Trav fare over Lavastrækninger og over så ujævne og stenede Flader, at sikkert enhver dansk Hest vilde have styrtet mange Gange på Vejen.

D. 1. Avgust red Kongen til Havnefjord. Her havde man begyndt at anlægge en Vej, den eneste, der fandtes på Island. Fjorden er meget dyb og kan besejles af de störste Skibe. Den er desuden altid sejlbar, da den aldrig er tillagt med Is.

Söndagen d. 2. Avgust var der Gudstjæneste i alle Landets Kirker, og Dagens Tekst var Davids Salme 90. V. 1—4 og 12—17. I Reykjavik paraderede udenfor Domkirken Marinesoldater under en Kapitajns Kommando. Kongen ankom til Kirken i Spidsen for den store Procession, og blev ved Dören modtagen af Biskoppen, Dr. theol. Pjetursson, som efter gammel Skik velsignede hans Indgang og Udgang.

Domkirken, i hvilken Sokadetterne paraderede, var smagfuldt smykket af Byens Kvinder med Grönt og Blomster. Såvel Prædikenen som Salmerne vare på Islandsk; men, skönt kun få af de Danske kunde følge Gudstjænesten, gjorde den dog et dybt og gribende Indtryk på alle.

Efter Gudstjænesten var der Taffel, og om Aftenen fandt en stor Folkefest Sted på en Plads omtrent en Fjerdingvej uden for Reykjavik. Her vare mange hundrede Mennesker samlede, og Taler og Sange på Islandsk og Dansk lode til langt ind i den lyse Sommernat, ledsagede af jublende Hurraer fra den glade Mængde.

D. 3. Avgust vilde Kongen tiltræde en Rejse til det Indre af Island. Rundt omkring fra var der sendt Heste til Brug for Kongen og hans Følge, og om Morgenen på den til Rejsen bestemte Dag stode 250 opsadlede Heste i Byen, alle kraftige og sikre Dyr, som det da også gjordes nødvendigt til den anstrængende Tur. Til at passe alle disse Heste var der 6 Følgesvende. Forud skikkedes 90 belæssede Pakheste med 2 Førere, en, der red i Spidsen for at vise Vej, og en, der fulgte bag efter hele Flokken for at påse, at ingen af Hestene skulde göre Udflugter på egen Hånd, forresten passede hver Hest sig selv. De 40 bare Telte, Sængeklæder og nødvendige Rekvisiter, og de andre 50 Heste vare belæssede med Proviant. De øvrige vare udelukkende bestemte til Ridebrug.

Kl. 11 Formiddag var alt færdigt til Opbrud, og Kongen red Kl. 1 ud af Reykjavik med et Følge af 50 Rejsefæller og Tjænere.

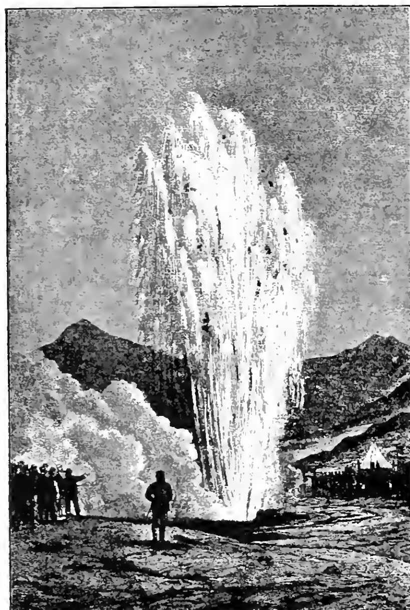
Efter at have passeret Lakseelven kom man ind på den såkaldte Mosfells Hede, som altid må tilbagelægges i ét Ridt, da der ingen Steds findes noget som helst Foder for Hestene.

Efter 10 Timers besværligt og anstrængende Ridt over Hede, stenet Grund og Lavastrækninger, kom man endelig sent om Aftenen til Tingvalla-Gjav. Ved Gjav forstås en Rævne i Jorden, fremkaldt ved vulkansk Udbrud eller anden Jordrevolution. Denne Tingvalla-Gjav er meget bred og dyb. Væggene ere vel omtrent 150 Fod höje og aldeles lodrette ned til Bunden, som er dækket med större og mindre Rullestene, hvorfor Rytterne måtte stå af Hestene og trække dem gennem Gjaven. Denne, den störste på

Island, kaldes derfor også Almanna Gjav, og kan spores i en Længde af vel $1^1/_2$ Mil. Man passerede derefter en Å, der kommer fra Tingvallaso, og var da på den förste Lejrplads, hvor imidlertid alt var indrettet til de höje Rejsendes Modtagelse. Bordene vare dækkede i to Telte, og efter den lange og anstrængende Dag modte enhver med god Appetit.

Her overnattede Kongen og Prins Valdemar i en lille tarvelig Trækirke, medens det store Folge fordelte sig i de mange Telte, der vare forte med og opslåede på Sletten.

Tirsdagen d. 4de vare alle tidlig oppe for at fortsætte Rejsen, der begyndte

Strokkur.

Kl. 9. Omtrent midt imellem Tingvalla og Gejser passeredes en meget bred Elv, hvis Vand længere nede styrter i en underjordisk Gjav. Strömmen er rivende og voldsom, og midt i den lober på langs en dyb Gjav, hvorover der er slaet Bro. Kongen red först ud i Åen, der kaldes Bruarà, og fra den anden Bred havde han nu rig Lejlighed til at iagttage de små islandske Hestes Klogskab og Sikkerhed. De vadede alle, uden at behove at styres, en efter en ud i Vandet og satte ikke Foden fast mod Bunden, för de omhyggelig havde folt sig for, om denne var sikker, og om de kunde finde pålideligt Fod-

fæste imellem Rullestenene. Hvor Strömmen var stridest, matte de formelig spærre Benene vidt fra hverandre for at kunne stå fast. Ikke en eneste af alle Hestene snublede eller gled nogen Gang. Midt i Aen kravlede de op pa Broen, der forte over Gjaven, og gik fra den atter ud i Vandet for at nå den modsatte Bred.

Om Aftenen Kl. 8 fik man endelig Öje på *Gejser*, som blev hilst med et almindeligt og rungende Hurraråb.

Gejser-Terrainet indtager flere Tonder Land. Selve Gejser er som en uhyre Ostersskal, omtrent rund, hævet et Par Fod over Jorden og 10—12 Alen i Diameter. I Midten findes Krateret, vel et Par Alen i Gennemsnit. Det flade Basin er altid fyldt og lober over, hver Gang Vandmasserne fra Vulkanens Indre bryde frem. Men foruden dette Hovedspring er der rundt om en tallos Mængde Kilder, den ene ved Siden ad den anden, der altid springe med kogende Vand. Gejser var denne Dag ikke i sin fulde Kraft. Den svære Vandstrale hævede sig kun få Alen i Vejret, men det underjordiske Drön buldrede og bragede i sine dybe Toner. Selve den store Skåls Sider ere som gennemhullede af talrige små Kratere, meget tæt stillede, kun 1—2 Kvarter i Diameter. Også underjordiske Kilder findes her flere af. Den största af disse kaldes *Strokkur*, er vel 30 Fod dyb, og man kan stadig hore Vandet risle på Bunden af den. Nar man i dens Krater nedkaster en eller anden Ting, en Græstörv eller lignende, hores snart efter stærke underjordiske Drön, og derpa giver Kilden sig Luft ved at sætte en mægtig Vandstråle omtrent 120 Fod lodret til Vejrs. Vandet er i Begyndelsen sort, men bliver efterhånden klarere og klarere. Man lod den fem Gange springe for Kongen, og den sprang hver Gang med den samme Voldsomhed. Interessante Kilder ere ogsa de såkaldte „Briller“: to ved Siden ad hinanden liggende Kratere, aldeles cirkelrunde, hvert omtrent af 3 Alens Diameter. Vandet i disse er meget varmt, men dog ikke kogende, og så krystalklart, at man tydelig på Bunden kan se enhver Ting. Tæt ved disse ligge et Par andre Kilder, umiddelbart op til hinanden, kun med omtrent en Fods Afstand. Af den ene vælter det kogende Vand ganske klart op, medens den anden springer med teglstensrodt Vand, der varigt farver alt, hvad det kommer i Beroring med.

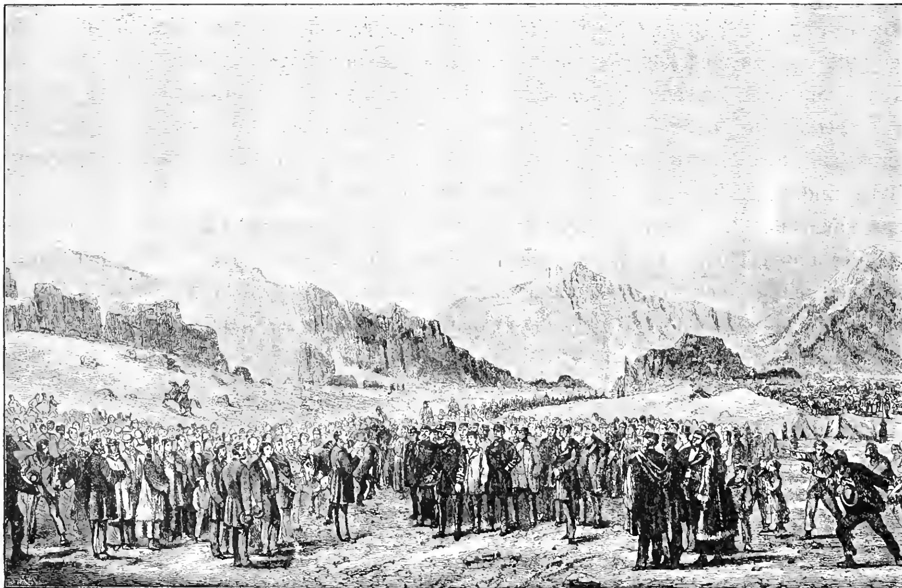
D. 5te Avgust besteg Kongen et höjt Fjæld i Nærheden og nod herfra en glimrende Udsigt: ved Foden Gejser-Terrainet, i Baggrunden Heklas snedækte Jokler.

D. 6te Avgust Kl. 5 om Morgenen blev hele Folget purret ud, for at Pakningen atter kunde ske og være færdig i rette Tid, og Kl. 10 satte det store Tog sig i Bevægelse på Tilbagerejsen under Salut fra Strokkur, der i den Anledning var bleven ladet med Græstörv.

Efter 11 Timers anstrængende Ridt naede Kongen tilbage til Tingvallasletten, hvor han blev modtagen på höjtidelig Made af den store Folkemængde, der havde samlet sig her, maske den största, der nogensinde har været samlet pa én Plet på Island. Når

man betænker, at alle disse Mennesker vare komne langvejs fra efter en besværlig Rejse til Hest, selv medbringende Telt, Sængetöj, Fodemidler osv., så vil man kunne tænke sig, hvor meget alle og hver enkelt havde ofret af Tid og Kraft og Möje for at hilse og hylde sin Konge. Omkring Tingvallas Kirke havde der i disse få Dage rejst sig en stor Teltlejr.

D. 7. Avgust var den egentlige Festdag. Kl. 10 Formiddag gik Kongen i Spidsen for sit talrige Følge fra Lejren til Festpladsen, hvor han modtoges med Jubel. Her holdtes

Festen pa Tingvalla.

Taler for Kongen og Dronningen, for Dynastiet og for Island, Sange bleve afsungne og Hurraer genlode i Luften. Kongen færdedes mild og venlig som sædvanligt i Mængden og talte med sa mange, han kunde, af de Tilstedeværende. Det var en Dag, så strålende og vellykket, at den sent vil glemmes pa Island. Ved Tingvalla overraktes der Kongen en Takadresse fra Island, som selv modtog Lykonskningsadresser fra Oldskriftselskabet, Kobenhavns Universitet, Kunstakademiet, Kobenhavns Studenter, fra Færoerne, Upsalas, Lunds og Kristianias Universiteter og fra endnu mange flere Institutioner.

Kl. 1 sad Kongen og hans Følge atter på Hesteryggen, og efter et yderst forceret Ridt nåedes Reykjavik sent ud på Aftenen. Det var da blevet øsende Regn, og Hvilen smagte godt efter den anstrængende Rejse.

D. 9de om Aftenen gav Reykjavik et Afskedsbal for Kongen, hvor der dansedes med Liv og Lyst. Salene vare smykkede på bedste Vis og særlig var der pyntet med så mange Blomster, at vel alle havde skåret den sidste Knop af sine Potteplanter, for ret at göre det festligt og smukt for Kongen. Efter Ballet gik Kongen en lang Tur i Omegnen, der lå i den lyse Sommernats forunderlig betagende Skær, og Naturen fængslede så stærkt, at det var höj lys Dag, förend Kongen og hans Følge kunde løsrive sig og vende tilbage til Reykjavik.

D. 10. Avgust Kl. 4 om Eftermiddagen forlod Kongen Islands Grund og gik om Bord i Fregatten, hilset med Jubel og Tak fra Befolkningen og under Salut fra de mange Krigsskibe i Havnen. Der var i Land udstedt Indbydelser til et Afskedsbal om Bord samme Aften. „Jylland“s Dæk var hurtig forvandlet til en prægtig Balsal, oplyst af tre mægtige, improviserede Lysekroner og mangfoldige Lys fra talrige Armstager. Foruden Gæsterne fra Reykjavik, vare samtlige Krigsskibes Officerer indbudne ligesom også en Del amerikanske Damer og Herrer, der på deres eget Dampskib i disse Dage vare komne til Island. Ballet åbnedes af Kongen med Landshøvdingens Frue, og denne sidste Aften ved Islands Kyst var ikke den mindst vellykkede. Kl. 11 gik Gæsterne fra Borde, og i Løbet af en Time havde Fregatten atter sit sædvanlige Udseende, Ankeret lettedes, Dampen pustede og arbejdede, og Tilbagerejsen tiltrådtes. Om Morgenen d. 11te passeredes Vestmannaøerne, om Middagen gik Fregatten langs den sydlige Kyst med dens uendelige Mængde af udbrændte Kratere, hvor alt er goldt og øde, uden Spor af Mennesker eller Vegetation, men dog henrivende skönt og storslået. Det er denne Del af Island, der kaldes Vatna-Jøkel, og som vel aldrig helt er undersøgt, da Vandringen er yderst besværlig og farlig og kun kan udstrækkes på så lang Tid, som man ævner at føre Proviant med sig i sin Ransel. Heste kunne ikke medtages, da der ingen Steds findes Foder til dem.

Sejladsen gik nu videre, men allerede om Aftenen rejste der sig en stærk Blæst, som i de to følgende Dage gik over til fuldstændig Storm. Söndag d. 16de nåedes Leith i Skotland, hvor Prinsesse Alexandra modtog sin höje Fader. Efter 4 Dages Ophold i Skotland, der tilbragtes med Udflugter til smukke og interessante Egne, fortsatte Kongen, nu ledsaget af Prinsesse Alexandra, atter d. 20de Rejsen hjemad. Vejret var godt og Søen spejlblank. Næste Dag blæste det dog igen op, men Fregatten kløvede Bølgerne med en Fart af 13 Mil i Vagten, og d. 23. Avgust modtoges Kongen ved Vedbæk af 14 större Dampskibe, med 6000 festklædte Mennesker om Bord, der hilsede ham velkommen hjem efter den lange Rejse. Skibene fulgte Kongen i to Rækker, syv og syv i Kølvandslinje, ind på Københavns Red, hvor „Jylland“ kastede Anker og Landstigningen foregik.

Var der end på Søen döjet en Del, så havde denne Rejse været af dem, der sent ville glemmes. For förste Gang havde Danmarks Konge besøgt sine fjærne Lande, Island og Færoerne havde modtaget ham med åbne Arme og varme Hjærter, og endnu den Dag i Dag skuer man med inderlig Glæde tilbage på den milde og vennesæle Kong Christians Besøg, og ønsker der som her i vort lille Danmark Held, Lykke og Velsignelse over Kongen og hans Hus.

Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise i Kongens Arbejdsværelse.

HENDES MAJESTÆT

DRONNING LOUISES

70 ÅRS FØDSELSDAG.

Onsdagen d. 7. September 1887 var en Festdag, ikke alene i Kongeborgen på Fredensborg, men over hele Danmarks Land. Ja, denne Dags Betydning mindedes endog langt uden for vort Fædrelands Grænser, så vist som Danmarks Konge og Dronning i Ærbødighed skattes og höjagtes overalt i deres Börns nye Hjem. Denne Dag fyldte Hendes Majestæt Dronning Louise 70 År. Det er först anden Gang i den historiske Tid, at en regerende Dronning i Danmark har kunnet fejre en lignende Fest ved sin Husbonds Side. Det var Kong Frederik den Sjettes Hustru, Dronning Marie Sofie Frederikke, der opnåede denne Lykke, idet hun d. 28. Oktober 1837 fyldte 70 År.

På Festdagen vare Deres Majestæter omgivne af så godt som alle deres Börn, Svigerbörn og Börnebörn. Kun Hertugen og Hertuginden af Cumberland med deres Börn vare ikke tilstede, idet Hertuginden på den Tid var syg, og deres Rejse derved hindredes. Skönt dette hos alle gjorde et dybt Skår i Glæden, var Dagen dog rig på hjemlig Lykke og forskönnedes yderligere ved den hjærtelige og uskrömtede Deltagelse, der vistes den kongelige Familie fra Folkets Side.

Allerede Aftenen forud indfandt halvtredje hundrede Småbörn, Piger og Drenge fra Fredensborg og Omegn, sig i Slotshaven, bærende Flag og orientalske Lamper, og bade om Tilladelse til at synge en Sang for Dronningen. Börnene kom ind i Haven Kl. 8 og droge i Procession op til Slotstrappen, hvor de kongelige Herskaber havde taget Plads ved de åbne Döre til Havesalen. Tre små hvidklædte Piger overrakte Eksemplarer af Sangen til de Kongelige. Börnene stemte nu i, og med Klangen af Barnestemmerne blandede sig snart Kejseren af Ruslands stærke og smukke Røst, der ledsagede Börnenes Sang indtil det sidste Vers.

På Fødselsdagens Morgen bragtes der af Livgardens Musikkorps Dronningen den förste Hilsen. Uden for hendes Vinduer spilledes en Pastorale, komponeret af Professor N. V. Gade, og indstuderet under hans egen Ledelse. Det var et skönt og stemningsfuldt Tonedigt, der gjorde et höjtidsfuldt Indtryk, og som blev udført på en Måde, der var det fuldt værdig. Mange Mennesker vare allerede strömmede sammen, for, mens de glædede sig over Tonerne, at hilse på Kongefamilien, der havde taget Plads på Havetrappen ud til Marmorhaven, i hvilken Musikkorpset var opstillet.

Ved Middagstid begyndte Lykonskningerne at strömme ind. Nu mødte Hofetaterne, Landstingets Formand, Københavns Kommunalbestyrelse, repræsenteret af Overpræsidenten og Borgerrepræsentationens Formand, og Udsendinger fra Livgardens Officerskorps. Studentersangforeningen havde udbedt sig Tilladelse til at bringe Hendes Majestæt sin Hylding i Sang, og de friske, ungdommelige Stemmer genlød kraftigt og smukt i den store Kuppelsal.

Dernæst frembare talrige Deputationer deres Lykonskninger, som for fleres Vedkommende vare ledsagede af smukt udstyrede Adresser og Blomster. Her mødte Udsendinger fra Gentofte, Fredensborg, Asminderød og Grönholt, Sletten, Sorup og Hillerød. Dernæst modtog Hendes Majestæt en Adresse fra Kvinder af Landbostanden i Frederiksborg Amt med 4500 Underskrifter. Deputationen, der overrakte denne Adresse, bestod af 41 Kvinder, men en stor Mængde af Underskriverne havde tillige indfundet sig, for ved deres Nærværelse at give et synligt Vidnesbyrd om de loyale Følelser, Adressen tolkede. Det var et mægtigt Kvindetog, der således drog op til Slottet fra den store Indkørselsport. Da Adressen var oplæst og overrakt Hendes Majestæt, takkede hun i bevægede og varme Ord for dette Tegn på Hengivenhed og Troskab mod Kongehuset.

Derefter modtoges Deputationer fra Helsingør, Ålborg, det københavnske Asylselskab, Diakonissestiftelsen, Nörrebros Asyler og Börnehjemmet Betlehem. Nu indlødes samlet en större Deputation fra Overbestyrelsen for »De danske Våbenbrødre«, fra Våbenbrødrenes københavnske Afdeling, fra Fredensborg Våbenbrødreafdeling og fra Foreningen »1ste Infanteriregiment 1864«. Derefter gave Udsendinger fra en Række filantropiske Institutioner Møde for at lykønske Hendes Majestæt, således fra: »Dronning Louises Börnehospital«, »Börnehjemmet på Vodrofsvej« og »Præmieselskabet for Plejemødre«. Endnu frembares Lykonskninger fra Odense, Næstved, Æbeltoft, Nakskov og sluttelig fra »Det Kongelige Danske Haveselskab«.

Om Aftenen bragtes der Hendes Majestæt et smukt og imponerende Fanetog. Med alle Eftermiddagstogene til Fredensborg, både med de ordinære og med de talrige Ekstratog, strömmede store Skarer til Byen. Deltagerne i Fanetoget samledes Syd for Slottet, ved Enden af Hovedgaden, og ordnede sig der i Rækker på fem Mand i hver, og Kl. 8 forkyndte Kanonsalut, at Fanetoget nu satte sig i Bevægelse. Foruden utallige Flag bare Medlemmerne orientalske Lamper i alle Regnbuens Farver. Gennem den illumi-

nerede Æreport, der var rejst ved Indkørselen til Slottet, skred Toget langsomt ind i Slotsgården, medens Musikken, der gik i Spidsen, spillede Riberhusmarchen. Fanetoget var så mægtigt, at, da Slotsgården allerede i hele sin ydre Cirkel var fyldt med Deltagere, stod endnu Slutningen af Toget langt ude i Alléen. Indtrykket var höjtideligt og prægtigt, og de henved tusinde kulørte Lamper kastede et næsten magisk Skær henover de tætte Menneskeklynger og de utallige Flag. Endnu forinden Toget havde ordnet sig, åbnedes Flöjdörene til Gardesalen, og hele den kongelige Familie med samtlige deres höje Gæster trådte ud på Platfonden og ned ad Slotstrappen. Efterat Ordføreren i varme Ord havde tolket de Følelser, af hvilke dette store Tog var udsprunget, sluttede han med et: „Gud bevare Dronningen og skænke hende en skön Eftersommer, omgiven i Lykke af hele sin Slægt!" En Sang blev derefter afsungen, og idet Hans Majestæt Kongen takkede for de Vidnesbyrd om Hengivenhed, der vare lagte for Dagen, udbragte han et Leve for Danmark, vort gamle Fædreland. Dette Tog blev en værdig Afslutning på en smuk og indholdsrig Dag.

I København og rundt om i Provinserne fejredes Dagen på festlig Vis, men særlig skal der her mindes om, at Københavns Kommune d. 7. September havde fuldført den smukke nye Bro over Søerne, og havde erholdt Hendes Majestæts Tilladelse til at kalde den „*Dronning Louises Bro*", og at den på Dronningens Fødselsdag blev helt åbnet for Færdselen. Få Dage efter kørte Kongen og Dronningen selv, med hele deres fyrstelige Slægt, over Broen, for at nedlægge Grundstenen til Nörrebros Asyl, til hvilket Dronningen havde skænket en meget betydelig Gave.

Om Fredagen udsendte Hendes Majestæt følgende Tak til sit Folk:

Da jeg ikke kan få Lejlighed til direkte til enhver især at udtale de Følelser af inderlig Glæde og Taknemmelighed, hvormed jeg d. 7de ds. har modtaget de utallige Beviser på Kærlighed og Hengivenhed, må jeg ved disse få Ord tolke min dybtfølte Påskönnelse, idet jeg af Hjærtet siger til Alle:

Tak, inderlig Tak!

Louise.

Fredensborg Slot, d. 9. September 1887.

DERES MAJESTÆTER

KONG CHRISTIAN DEN NIENDE

OG

DRONNING LOUISE

AF

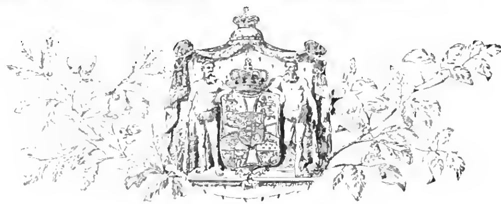
DANMARK.

I det År, der nu er oprundet, fylder *Kong Christian den Niende* de 70 År, og har han i 25 År siddet på sit Fædrelands Trone. Han blev født i Sønderjylland, den Landsdel, hvis Navn blandt alle jordiske Navne har en så forunderlig blød og dragende Klang i alle danske Øren, at Hjærtet uvilkårlig, når vi høre det eller tænke på det, slår raskere i Barmen, og vore Öjne dugges. Der, hvor Kong Christians Vugge stod, vajer nu et fremmed Flag og byde fremmede Herrer, men, så sandt enhver bevidst dansk Mand og Kvinde altid vil vedblive at elske Sønderjylland, så sandt have vi også lært at elske den Konge, som kom fra Sønderjylland og endnu dvæler iblandt os, den Konge, i hvis Årer der ruller ærligt dansk Blod, måske netop så meget mere dansk, fordi det aldrig glemmer, at de förste Pulsslag kom til Live i vort Smærtens og vore Længslers Land.

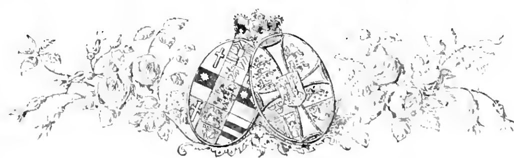
Da Kong Christian den Niende d. 16. November 1863 besteg sine Forfædres Trone, vidste Folkets store Mængde kun dette om ham, at han altid havde følt sig knyttet til og draget til Danmark, havde levet iblandt os fra sine unge År, havde som dansk Officer deltaget i den förste slesvigske Krig, havde levet et godt og kærligt Familieliv og sammen med sin Hustru vidst at lede sine Börns Opdragelse på den omhyggeligste og samvittighedsfuldeste Måde. Men som Tronfølger havde Kong Christian altid holdt sig meget tilbage; han havde aldrig søgt sin egen Ære, hverken i eller uden for Statsrådet.

Hvorledes kende vi Danske da nu Hans Majestæt Kong Christian den Niende?

Vi kende vor Konge som en dansk Mand, som en trofast, kærlig og sanddru Mand, som en höjsindet Mand, som en Mand, der aldrig har kendt Frygt, kort sagt, som en ædel Ridderskikkelse.

Kong Christian den Niende af Danmark.

Dronning Louise af Danmark.

Kong Christian siger ikke èt og mener et andet, hans Ord er som det pure Guld, og der er ikke den Mand til i Danmarks Rige, uden at han jo véd, at Kong Christians Ord kan lægges på den fineste Vægtskål, og det skal altid findes fuldlødigt. Men vide alle dette og kunne vidne det höjt og lydt, da vide vi også, at Kong Christian kræver ubetinget Ærlighed og Sanddruhed af hver den, han skænker sin Tillid. Kong Christian tilgiver lettere et krænkende Ord, end han kan tilgive et usandt eller uærligt.

Kong Christian er ubrodelig trofast i stort og i småt. I alle de Forholde, hvori han har været stillet, se vi Vidnesbyrdet herom atter og atter fornyes. Trofast som Sön og trofast som Broder, trofast som Husbonde og som Fader. Kong Frederik den Sjette og Dronning Marie knæsatte ham som Fostersön, og, skönt et langt Spand af År har gravet sin Kløft mellem da og nu, vil Kong Christian dog aldrig slippe sine gamle kongelige Fosterforældre af sit Hjærte. Man behøver kun èn Gang at have hørt Kong Christian tale om dem for at forstå, hvorfor Frederik den Sjettes og Dronning Maries legemsstore Billeder, malede af Juel, hænge i vor Konges private Værelse på Amalienborg, og hvorfor Kongens Blik så ofte fængsles af disse kære Træk. — Den unge Prins Christian havde i en Alder, da han næppe kunde have dannet sig et klart Overblik over Tvistepunkterne i den dansk-tyske Strid, følt, at Danmark var hans Fædreland. Det kan for den yngre Slægt måske være vanskeligt ret at forstå, hvad det vilde sige, på den Tid og under Forholdene, som de dengang udviklede sig, at forblive trofast, ubrodelig trofast, som Prins Christian blev det. Og dog viste dette sig ikke at være let: mangt et Öje blændedes og mangen ærlig Vilje forvirredes; og dette kan ikke undre os i Tider, hvor der — vistnok ofte med fuld Bevidsthed, men vel endnu oftere i god Tro — blev vendt op og ned på Ret og Uret, på Sandhed og Usandhed. Prins Christians danske Følelse var hans Ledestjærne. Vi have set hans ærlige og frejdige Tilslutning til Christian den Ottendes åbne Brev 1846, og vi have set, at han, da Oprøret udbrød 1848, ikke et Öjeblik betænkte sig på at følge det Kald, der lød til ham fra Konge og Folk, om at stille sin Arm og sit Sværd til Fædrelandets Tjæneste.

Og se vi på hele det lange Tidsrum af Kong Christian den Niendes Regering, hvor hans Folk har været delt i to Lejre, og Bølgerne ofte gik höjt, så höjt, at det næsten kunde se ud til, som de vilde krænge Statsskibet med deres skummende Brad, hvad var så i Virkeligheden *det*, der, *til alle Tider* og *hos alle*, både hos dem, der stode Kampen nærmere, og hos dem, der stode den fjærnt, selv midt i Uroen og Kampbulderet, gav den så forunderlige Følelse af Tryghed, der alligevel fandtes inderst inde i hvert et Bryst, — hvad var vel det andet end den urokkelige Overbevisning hos *alle* om Kong Christians ubrodelige Trofasthed og Ærlighed imod Landets Forfatning. Man kan sikkert sige, at den Dristighed, hvormed man begik det ene Overgreb efter det andet og ofte personlig

fornærmede Kongen selv, netop hvilede på den sikre Overbevisning, man i Virkeligheden havde, om at intet Statskup var at frygte under denne Konge. Man havde vel ellers taget sig ganske anderledes i Agt. Der er ikke èn, som i alle disse År, selv i den flygtigste Tanke, har spurgt: under Forhold som de, vi nu leve under, ophævedes jo Forfatningen af Fyrsten i det eller det Land, mon noget lignende kunde ske hos os? Hver Mand i Danmarks Rige vidste og vèd, at ingen Steds er Danmarks Riges Grundlov i sikrere Havn, end når den hviler i Kong Christian den Niendes Hånd.

Og vi have lært Kong Christian den Niendes kærlige Hjærte at kende. Vi have set det som Barn, som ung og nu under de grå Hår. Vidnesbyrdet derom lyder ikke alene fra Skanserne og fra Lazaretterne, men det bæres om Lande på tusinde Læber, Dag efter Dag, fra Syge og Sorrigfulde, fra Enker og fra Faderløse, og det til trods for, at, når Kongen törrer Tåren af en furet Kind og lokker Smilet frem på de matte Læber, da gör han det helst således, at hans venstre Hånd ikke vèd, hvad den höjre gör.

Kong Christians Höjsind tåler ikke, at der i hans Påhør tales ilde om fraværende Mand. Vor Konge tror det bedste i det længste om ethvert Menneske, han træffer på sin Vej, og han kræver fuldgyldige og uforkastelige Vidnesbyrd, för han fælder sin Dom. Men så sikkert, som Kongen kan og gærne vil tilgive en Mangel på tilbørligt Hensyn til ham selv, lige så sikkert hævder han Kronens Ære og Værdighed: et Angreb på den, er for ham også et Angreb på det Folk, hvis ophöjede Repræsentant han er, og hvis Ære han til det yderste vil hævde. Derfor ser Kong Christian også med Glæde og Godkendelse på ethvert ærligt og trofast Arbejde i Folkets Tjæneste, som han betragter som sin egen Tjæneste. Og et sådant Arbejde for Folket har altid i Kong Christians Hjærte udslettet Mindet om, hvad mangen anden Konge ikke vilde have kunnet glemme.

Kong Christian har aldrig kendt Frygt. Der kunde nævnes mange Eksempler på, hvorledes Kongen sit hele Liv igennem aldrig, hvor Pligten kaldte, har tænkt på sin egen Person eller sin egen Sikkerhed, men altid har kunnet befale sig Gud i Vold og stået rolig og mandig på den Plads, der var ham beskikket. Vi behøve her kun atter at minde om Prins Christians Ridt mod *Foldingbro* og om Kong Christians Vandring gennem *Dybbøl Skanser*, mens Bomber og Granater sloge ned til alle Sider, mens han advaredes imod og bades indtrængende om, ikke at udsætte sig for den öjensynligste Livsfare. Men Kongen mente, at *her* var i denne Stund hans Plads, han måtte se, hvorledes alt stod til, han måtte tale med, opmuntre og takke sine Soldater, og Kongen stod rolig og frejdig, Ansigt til Ansigt med de hundrede Ildsvælg, og kunde ikke engang formå til at søge den Dækning, der dog var at finde, og som ellers hver Mand i Skansen uvilkårlig søgte. »At være frygtløs i Farens Stund, kan man ikke rose en Mand for, det er en Gave, der er

ham givet, som han ikke kan tage af sig selv«, sagde Kongen. Men den Konge, der har fået denne Gave, prise vi dog, skönt vi ikke glemme, at Takken skal rettes her oven til.

Men af alt, hvad de nu snart svundne 25 Regeringsår have lært os om Kong Christian den Niende, er dog dette, at vi vide, at vor Konge er og føler sig som ét med det danske Folk, dét, der ikke mindst binder os med så stærke og inderlige Bånd til ham og hans Hus. Når Konge og Folk ere èt, have samme Længsler, samme Mål, samme Ære og samme Håb, samme Sorg og samme Glæde; tænke ens, føle ens, smelte sammen i den samme inderlige Kærlighed til det samme Fædreland, leve på de samme Minder og vokse i den samme Tro på en lys Fremtid, — da er Forholdet, som det skal være mellem Kongen og hans Folk; — og det skal også vise sig, at således er det i Danmark!

I dette Jubelår, som nu oprinder, skal der lyde mangen ærlig, dansk Tak til vor trofaste, ridderlige Konge, Tak for Årene, der svandt, og de varmeste og bedste Ønsker for Årene, der komme!

Og som Kongen, således æres og elskes *Dronning Louise* af sit Folk som en mild og kærlig, trofast og opofrende Dronning, Hustru og Moder. Det er ikke for intet, at hun er opvokset og har levet hele sit Liv iblandt sit Folk, har delt dets Glæder og delt dets Sorger.

Dronning Louise har fra sine tidligste År med særlig Interesse fulgt Kunsten og selv dyrket Malerkunsten og Musiken, og dyrker dem endnu i sin Alderdom. Det er ikke få Kirker i Danmark, Dronningen har prydet med Alterbilleder, hun selv har malet, snart originale, snart Kopier, ligesom hun jævnlig har skaffet Basarer en betydelig Indtægt ved til dem at skænke Billeder, malede af den kongelige Kunstnerinde selv. Mange af vor Dronnings Billeder minde daglig Slægt og Venner om den höje Giverinde. Det er da heller ikke noget Under, at Kunsten altid véd, at den finder levende Sympati og Forståelse hos Dronning Louise.

Og som den bildende Kunst, således også Musiken. Vor Dronning har stadig, når hun har kunnet, været en kyndig og forstående Tilhørerinde ved enhver betydelig Koncert i hendes Hovedstad, og særlig har hun yderst sjældent været savnet ved nogen af Musikforeningens Koncerter, som vel også stadig er dem, der byde den reneste og skönneste Tonekunst herhjemme. Dronningen er selv en dygtig Pianistinde, og det er hende endnu en stor Glæde at spille firhændig med dygtige Kunstnere.

Dronning Louise elsker også Blomsterne og tilbringer daglig en lang Tid i deres Selskab. Om Sommeren færdes hun i den tidlige Morgen med Kurv og Saks imellem sine Roser, pusler med dem, plejer dem og plukker selv de Blomster, der den Dag skulle

pryde Salene. Hun smykker gærne selv Vaserne både til Salene og til Taflet, for at hver Blomst kan komme til sin Ret og den hele Sammenstilling kan blive smagfuld og tiltalende.

Men hvor rig en Kilde til Hygge og Glæde i Hjemmets Kreds, Dronningens Talenter og Interesser end altid ere, så har Hendes Majestæts store og rige Hjærte dog en Række af Virkekredse, der na langt uden for Slottets Mure, og bringe Lykke og Velsignelse til Tusinder mellem År og Dag. Det er de Syge og Svage og Trængende, men især dog Bornene, der i Landets Dronning finde den kærligste og mest opofrende Moder.

Vi behove kun her at minde om *Dronning Louises Börnehospital*, *Diakonissestiftelsen* og den med denne forenede *Louisestiftelse ved Soro*, *det kobenhavnske Asylselskab* og *Præmieselskabet for Plejemodre* samt de talrige *Börnehjem*, der stadig have sin bedste og mest trofaste Stotte i Danmarks Dronning. At beskrive hver Virksomhedsgren for sig vilde fylde mange Sider og fore alt for vidt, det er jo desuden ikke nodvendigt, da den Danske ikke findes, der ikke kender og höjt skatter Dronning Louises store og velsignelsesrige Gerning i de antydede Retninger.

Og hvad der nu og til alle Tider vil kaste en lige så umistelig Glans over Dronning Louises Navn, og det både i Indland og Udland, i Borg og i Hytte, det er hendes Egenskaber som Hustru og som Moder.

Som unge gave Prins Christian og Prinsesse Louise hinanden deres Hjærter. Her var ikke Talen om Diplomati eller Statsklogt; det var hinanden, de elskede. Der var dengang ikke for nogen af dem Udsigt til at komme til at beklæde en Trone, endnu mindre til, at fra deres Hus engang vilde udgå Fyrster, der skulde komme til at herske over det halve Evropa og vel en Femtedel af Jordens Område. Den unge Hustru blev Sjælen i det lille Hjem, der byggedes i det gule Palais i Amaliegade, og hun er vedbleven at være det i Kongeborgen, elsket og æret af Husbond og Börn og Börnebörn, elsket og æret af sit Folk, höjagtet som et Mönster på en höjbåren Husfrue af alle den gamle Verdens Fyrster og Folk. Ere end hendes Börn nu spredte på de höjeste Pladser i Ost og Vest og Syd, de glemme dog aldrig det Hjem, der var deres Barndoms og Ungdoms störste Rigdom, var det ved en trofast, kærlig og opofrende Faders og Moders aldrig svigtende Kærlighed. Stadig vende de tilbage til den kære, gamle Rede, lykkelige ved at dvæle der med de Ægtefæller og Börn, som de have vidst at knytte med stærke Bånd, ikke alene til Forældrene, men også til deres Fædreland. Ti også det er et af de mange Vidnesbyrd om Kong Christians og Dronning Louises danske Folelse, at de have vidst at nedlægge Kærligheden til Danmark i alle deres Börns Hjærter. Ingen, der så Kejserinde Maria drage ind i Kobenhavn i afvigte Sommer, vil glemme, hvorledes hun på Kongens Nytorv rejste sig op i sin Vogn og vinkede med bægge Arme ud til den

jublende Menneskemængde, som om hun vilde sige: Ja, ere I glade ved at se mig, — sandelig, jeg er ikke mindre glad ved at være blandt Eder!

Har Dronning Louise som yngre vidst at skabe og som ældre vidst at bevare et Hjem med så dragende og tryllende en Magt, der stadig for Barnehjærtet lader de Hundreder af Mile svinde ind til intet lige over for Barnelængselen, der udsprang af den aldrig blegnede Kærlighed, da er dette vel det bedste Vidnesbyrd for Hustruen og Moderen. Med inderlig Glæde og Tak se vi Danske op til den Dronning, der for hele Verden står som et lysende Eksempel, Moderen til den Fyrsteslægt, hvis Medlemmer hver for sig i sit Rige er Genstand for en trofast og uskrömtet Kærlighed, af hvilken en Del altid vil blive ført tilbage til det skönne Land, hvor deres Vugge stod og som de altid ville elske.

DE KONGELIGE SLÆGTMØDER

PÅ

FREDENSBORG.

Hil være Dig, vor kære Drot!
Der sidder på Dit stille Slot
I Slægts og Fyrsters Krans!
Gid hver en Sky og Ufreds Slud
Må jages bort på Solens Bud,
Gid sent Din Dag må lobe ud
I Aftensolens Glans!

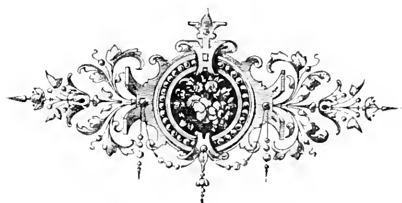
Henrik Smith.

Der er Dage, som oprinde for Deres Majestæter Kong Christian den Niende og Dronning Louise, der på en særlig skön Måde og i en ganske særlig Betydning stå som Mærkedage, indholdsrige og glæderige, Dage, efter hvilke der længes, Dage, som, tilbagelagte, aldrig glemmes. Vi tænke her på de store Slægtmoder, hvor vor Konge og Dronning samle om sig Kransen af Börn og Svigerbörn og Börnebörn, en Krans, der År for År er vokset og forskönnet. Vi ere sikre på, at den Glæde og Lykke, disse Slægtmoder rumme i sig selv, får et endnu klarere Lys og forhöjet Værd for Deres Majestæter derved, at Tilslutningen fra Folkets Side er så fuld og sand. Det er ikke Nysgerrighed eller Påtrængenhed, langt mindre Smiger eller Öjentjeneste, der År efter År samler Tusinder på de kongelige Værters og Gæsters Veje, for at byde et varmt Velkommen eller et bevæget Farvel. Nej, deler det danske Folk nogensinde sin Konges og Dronnings Glæde, da er det sikkert ikke mindst ved disse Moder, der bære et så ubedrageligt Vidnesbyrd om höj og ren menneskelig Lykke, som måske få eller intet Folk nogensinde har set Magen

Den kongelige Familie i Havesalen på Fredensborg.
(Efter Tuxens Maleri.)

til. Glimrende Pragt, skönt ofte af den huleste Art, kan ses ved mangt et Hof, men et skönt og rigt Menneskeliv, ses vel kun ved sare få. Og, når vi om det gamle Hjem se alle de unge Hjem flokke sig, hvert især et tro Spejlbillede af det, hvorfra de udsprang, da glædes alle, gamle og unge, höje og lave, og Glæden må give sig Luft i en varm og oprigtig dansk Hilsen og Hylding, der sikkert går til Hjærtet, som den kommer fra Hjærtet.

FORSVARSSAGEN

OG

KONG CHRISTIAN DEN NIENDES

STILLING TIL DEN.

I Fred vil vi leve! — Dog Fred kun så langt,
At Livet ej bliver for Æren for trangt;
Og för vi vil tale Fornedrelsens Nød,
För søge vi Frihed og Frelse i Død,
Og Æren med dem!

Frederik Barfod.

Blandt alle de Sager, der i Hans Majestæt Kong Christian den Niendes 25 Regeringsår have ligget for til Forhandling og Beslutning, er *Forsvarssagen* den, der ikke mindst har ligget vor Konge på Hjærte. Denne Sag har vel netop ret egentlig været den af alle Sager, der, ved Hans Majestæts åbne Öje for dens alt overvejende Betydning, har bidraget mægtigt til at give denne Periode dens Præg. Stod Danmarks Konge i den förste Tid, efter det så knusende Nederlag 1864, meget ene med sine Bestræbelser for atter at bringe vort Forsvar på Fode, så har, alt som Årene skrede, Hans Majestæts trofaste og utrættelige Arbejde i denne Folkets og Fædrelandets Livssag givet den stedse större og mægtigere Tilslutning, så at nu, i vor Konges Jubelår, hele den vågne Del af det danske Folk har slået en tæt og stærk Ring om den Fane, Kong Christian den Niende i hele sin Regeringstid, ved Dag og ved Nat har holdt höjt for vore Öjne og hvorpå *Fædrelandets Forsvar* flammer med Lueskrift.

Lige så lidt som nogen i sin Tid vil kunne skrive Kong Christian den Niendes Historie, uden at Forsvarssagen bliver den Surdejg, der kommer til at gennemsyre det hele Stof, lige så lidt kan denne Sag forbigås her i disse spredte Træk til et Livsbillede af vor ophöjede Konge. Således som Danmark er lagt, som en kostelig Perle på den

alfare Vei, vil det sikkert blive et Bytte for den förste lystne Hånd, der udstrækker sig for at gribe den, om ikke Konge og Folk i vore Dage, som i fordums Tid, satte al sin Kraft ind på at værge Fædrelandet. Den forsvarlige Ordning af vort Forsvar er derfor og vil altid blive Sagen over alle jordiske Sager, lige som den er, altid har været og altid vil vedblive at være Kærnen i Kong Christian den Niendes Kongegerning. Men foruden Forsvarssagens store Betydning og Vigtighed i og for sig, gör endnu en Grund sig gældende, hvorfor vi ikke kunne undlade at medtage en kort Oversigt over Gangen i Forsvarsbevægelsen i Årene 1863—1888. Og Grunden er da denne, at, imedens vi med Flid have udeladt af disse Blade alt, hvad der angår den lange og sørgelige politiske Strid, under hvilken Folk og Land nu i mange og lange År have sukket, så hævde vi bestemt, og hævde med Rette, at Forsvarssagen er ikke og kan ikke være en politisk Sag i den Forstand, som andre Sager kunne være det. Så lidt som en Stat kan vænte altid at leve i Fred med alle andre Stater, så vist må den *i Tide* berede sig *forsvarligt* på at modtage den Kamp, der kan blive den pånødt. Og kommer Kampen, da vide vi

»At samme Dommedag vænter os alle.
Så stå må vi sammen og — sammen falde,«

hvad Døgnparti vi end høre til, hvad enten Dommedagen skal bringe Oprejsning eller Fald.

Vi se altså aldeles bort fra de Forsøg, der ere gjorte, på at drage Forsvarssagen og Forsvarsbevægelsen ned fra den Plads, der tilkommer dem, höjt hævede, som de ere, over alle Døgnets Partistridigheder, og drukne dem i disses Malström. Vi ville derfor nu kaste et Blik ud over det Arbejde, Konge og Folk med hinanden have gjort i de forløbne 25 År for at styrke Danmarks Modstandskraft.

Som vi allerede anden Steds have berørt, begyndte *Skyttebevægelsen* at rejse sig i de sidste År för 1864, da truende Skyer syntes at samle sig over vore Hoveder. Efter Krigens Slutning og vort store Tab havde Folkets Mod og Fortrøstning fået et så frygteligt Knæk, at nogen Tid måtte hengå, inden man atter kunde begynde at løfte Hovedet og igen lægge Hånd på Værket. Desuden kom nu Forfatningsarbejdet til, der först fik sin Afslutning med den gennemsete Grundlov af 28. Juli 1866; ti dette Arbejde gjorde vel også sit til at aflede Tanken fra Forsvaret.

I Efteråret 1865 optoges atter Skyttesagen. Der dannedes en Centralkomite for hele Landet. 1868 var Skytternes Tal vokset til omtrent 10,000, 1876 til 15,000, og 1883 var der i alle Landets Skyttekredse 23,000 Medlemmer. I dette År var der brugt 1,300,000 skarpe Skud. Skyttesagen, der i sig selv er så god og betydningsfuld, blev imidlertid siden tildels en Kastebold i Partipolitikeres Hænder, og forfejlede derved sit

Mål i en sorgelig Grad. Den har dog sikkert så megen sund Livskraft i sig, at denne kan føre den uskadt ud over de Skær, på hvilke den truede med at strande.

Under 2. Februar 1866 nedsatte Hans Majestæt Kongen en *Kommission*, bestående af ti civile Folkerepræsentanter, fem af Hærens og fire af Flådens Officerer, der skulde tage samtlige Forsvaret vedrørende Spörgsmål under Overvejelse og stille Forslag til deres Løsning. Da Betænkningen ønskedes færdig til Forelæggelse i den følgende Rigsdag, indskrænkede Kommissionen sig til Forslag om Hærens og Flådens Ordning. Blandt dens Forslag skal her kun fremhæves dette, at Stillingsvæsenet burde ophøre, så *at enhver våbenfør Mand personlig skulde opfylde sin Værnepligt*, hvilket vilde være af stor Betydning for Landets Forsvar, idet alt våbendygtigt Mandskab da vilde blive uddannet og kunde bruges i påkommende Tilfælde.

Efter at den var gået igennem Rigsdagen, stadfæstede Kongen *Hærloven d. 6. Juli 1867*. I denne Lov sloges den personlige Værnepligt for alle fast. Hærens Krigsstyrke sattes til 30—35,000 Mand, og, når Forstærkningen toges med, til 40,000.

D. 7. Februar 1867 forelagde Marineministeren et *Lovforslag om Flåden* i Folketinget. Dette blev dog ikke færdigt i den Rigsdagssamling og forelagdes derfor atter i Efterårssamlingen. Ud på Foråret blev Loven vedtagen af Rigsdagen, så at den kunde få Kongens Underskrift *d. 24. Maj 1868*. Loven fastsætter Flådens Störrelse således, at den kan göre Fyldest som et Hovedled i Forsvaret, uden at den dog må göres så stor, at den derved tvinger os til at stille det andet og tredje Hovedled, Hæren og de faste Værn, i Skygge.

1868 begyndte förste Gang *Lejrøvelserne ved Hald*, Øvelser, der i flere År fortsattes, og ved hvilke der opnåedes en hidtil ukendt fast Forbindelse og Samvirken imellem Afdelinger af forskellige Våben og forskellige Garnisoner. 1870 oprettedes en *Sømineafdeling* som et Kompagni under 1ste Ingeniørbattaillon, og senere fik Flåden også aktive Søminer.

1868 blev Panserskibet »Lindormen« sat i Vandet, og 1870 fulgte Panserbatteriet »Gorm« efter. 1871 fik vi den upansrede Skonnert »St. Thomas«, 1872 Panserbatteriet »Odin«, 1878 blev Panserbatteriet »Helgoland« sat i Vandet, og samtidig begyndtes Bygningen af Torpedoskibet »Tordenskjold«. Imidlertid arbejdedes der stadig på Udviklingen af Sømineværsenet og Torpedoværsenet.

1880 fik vi desuden et *Tillæg til Hærordningen* af 1867 og *en Flådelov*, der fastsatte, at Flåden skal bestå af 12 större og et passende Antal mindre Skibe.

D. 15. Februar 1872 nedsatte Regeringen en *Kommission af Land- og Søofficerer* for at drøfte og göre *Forslag til en almindelig Forsvarsplan*, og støttende sig til denne Kommissions Betænkning forelagde Krigsministeren i Januar 1873 et *Forslag til Lov om overordentlige Foranstaltninger til Forsvarsvæsenets Fremme*. Det bemærkedes udtrykkeligt, at der kun var forlangt Bevillinger til, hvad der burde gennemføres i en nær

Fremtid. Således krævedes Kobenhavn sikret mod Overrumpling ved Værker, der senere yderligere kunde styrkes og fuldstændiggöres. Der forlangtes i alt 45,000,000 Kroner, hvoraf 10 Millioner til Fláden og 20 Millioner til Kobenhavns Land- og Sobefæstning. Forslaget blev modtaget med Uvilje af Folketingets Flertal; det henvistes til Finantsudvalget og nod ikke Fremme!

I Januar 1875 forelagde Regeringen *nye Forslag til Forsvarsforanstaltninger*, der, for at imodekomme Folketingsflertallet, vare endnu yderligere afknappede. Kobenhavns Landbefæstning var således her ikke medtaget, men forelobig udsat til nærmere Droftelse. Der krævedes i alt 22,000,000 Kroner, deraf 12 Millioner til Kobenhavns Sobefæstning. Sagen blev i Folketinget henvist til Hærudvalget, hvis *Flertal* sluttede sig til Forudsætningen om, at et fjendtligt Angreb vil blive fort imod Sælland, og at Hovedforsvaret må forberedes her, idet *Sælland er Danmarks naturlige Fæstning*. Derfor mente Flertallet nu, at Regeringen burde have fremlagt en fuldstændig Forsvarsplan. Snurrigt nok kom man fra denne Forudsætning til det Resultat, at man vilde lade det Spörgsmål stå hen, om Kobenhavn ikke rettest burde göres til en fra alle Sider åben By, hvorfor Udvalget ikke onskede, at der bevilliges noget synderligt til Soforterne! Folketinget tilbod 30 Millioner Kroner, ikke til den naturlige Fæstning, men 15 Millioner Kroner til Fladens Materiel, $6\frac{1}{2}$ Million Kroner til Agerso Sund, flydende Forter osv. osv. Hele Forsvaret vilde, om man havde fulgt denne Vej og ladet sig nöje dermed, være kommet til at svæve i Luften. Forslaget nåede ikke i denne Samling at komme igennem Landstinget.

Efter at Ingeniorkorpset og Artilleriet havde haft de mange afvigende Forslag til fornyet Overvejelse og navnlig víst og stærkt betonet, at de mange Penge, der foresloges anvendte til spredte Foretagender, vilde komme til mere Nytte ved at samles på Kobenhavns Befæstning, det Punkt, hvorpå Kampen om vort Fædrelands Tilværelse, hvis den kommer, tilsidst må udkæmpes, forelagde Forsvarsministrene *atter i Samlingen 1875—76 nye Lovforslag*.

Som det i forrige Samling var onsket, forelagdes nu *hele Forsvarsplanen*, der i alt vilde medfore en Udgift af omtrent 70,000,000 Kroner. Deraf skulde 40 Millioner Kroner bruges til Kobenhavns Land- og Sobefæstning og 20 Millioner Kroner til Fladen. Landbefæstningen var dog endnu her kun beregnet til at dække mod Overrumpling, hvorimod Sobefæstningen var foreslået fuldfort. Forslaget henvistes af Folketinget atter til Hærudvalget, der igen forte det tilbage til en Skikkelse lig den, det havde fået Året forud. Landstinget ændrede atter Forslaget ved at slutte sig til Regeringen. Folketinget forkastede det derpå, da det fik det tilbage, med 47 Stemmer mod 47, hvorpå Tinget samme Dag oplostes. Det af Landstinget vedtagne Forslag blev nu *atter forelagt Folketinget* i den overordentlige Samling 1876. Her nedsattes der et Udvalg, hvis Mindretal fremkom med et Mæglingsforslag, medens Flertallet tilrådede Tinget, ikke yderligere at

fortsætte Forhandlingen, men foreslog følgende Dagsorden, der vedtoges med 62 Stemmer mod 24:

»Idet Folketinget udtaler, at det er villigt til at bevilge et Beløb af 30,000,000 Kroner, tilvejebragte ved en Skat på Indtægt og Formue, til Gennemførelse af en formålstjænlig *Forsvarsplan, der udelukker Københavns Befæstning ved nye faste Værker* og medoptager et militært Støttepunkt i Jylland, — går Tinget over til den næste Sag på Dagsordenen.«

Hermed var der sagt på anden Dansk: Du skal få knap det halve af, hvad der er nødvendigt, men kun på den Betingelse, at Du bruger det alle andre Steder end dèr, hvor det först og fremmest er allernødvendigst! At dette — Tilbud kan man jo ikke kalde det — ikke kunde modtages, følger af sig selv.

Forsvarsloven hvilede nu i nogle År, men imidlertid rejste der sig *en Bevægelse i Folket* for denne Sag, der blev kraftigere og mere levende for hvert unyttet År, der gik. 1874 udgik der *fra Sorø-Egnen en Adresse* til Regering og Rigsdag med indtrængende Bön om at tage alvorlig fat på Forsvarssagens Gennemførelse. Adressen indgaves i Vinteren 1875 med 27,000 Vælgeres Underskrifter fra hele Landet. En lignende *Adresse fra København* alene indgaves med omtrent 10,000 Underskrifter. Snart begyndte dels militære og dels civile at afholde *Møder* Landet rundt om Forsvarssagen, ligesom denne optoges til varm Drøftelse både i *særlige Småskrifter* og i *Pressen*. En *Forsvarsforening dannedes på Fyn* d. 4. Februar 1880 og talte ved Årets Udgang 1000 Medlemmer. I Sælland kom man også med. På Københavns Universitet holdtes d. 2. April 1880 et Møde, på hvilket det besluttedes at virke ved *Foredrag* og Udbredelsen af folkelige Småskrifter, og kort efter dannedes *den første sællandske Forsvarsforening på Frederiksberg*, der snart talte 700 Medlemmer. I Løbet af dette År blev der på Sælland og Fyn afholdt 71 Foredrag. Snart kom de øvrige Landsdele med i Bevægelsen, og den ene Forening dannedes efter den anden. 1881 fik Forsvarssagen sit eget Organ, idet Bladet »*Vort Forsvar*« begyndte at udkomme. Dette har nu på ottende År arbejdet med en aldrig svigtende Kærlighed, Troskab og Udholdenhed, arbejdet for vort Forsvar alene og holdt sig tjærnt fra al Politik, og det har nu over 20,000 Abonnenter.

Vi vende tilbage til Kongens og hans Regerings yderligere Bestræbelser for vort Forsvars Ordning. I Rigsdagssamlingen 1881—82 forelagdes *atter et Lovforslag*, der krævede en Bevilling på 66,000,000 Kroner, deraf 34 Millioner til Landbefæstningen om København og 13¼ Million til Søbefæstningen. Denne Gang fik Landstinget först Sagen til Behandling. Det var i Februar 1882. Der nedsattes Udvalg, som den 15. April afgav Betænkning. Udvalget havde delt sig i fire Mindretal, og i Betragtning af den fremrykkede Tid vedtog Tinget med 37 Stemmer mod 21 at lægge Forslaget tilside i denne Samling, da det dog ikke kunde væntes tilendebragt, men erklærede sig tillige »*i alt væsentligt at*

være enigt i den af Regeringen forelagte Forsvarsplan, særligt Københavns permanente Befæstning, så vel mod Landsiden som mod Søsiden.

I Samlingen 1882—83 forelagdes Forslaget igen for Landstinget. Efter Tingets Ønske i forrige Samling vare Kravene noget större, så at den hele Sum nu var 72,283,000 Kroner. Det vedtoges ved tredje Behandling med 33 Stemmer mod 10, og gik derpå til Folketinget. Her fik det en ublid Skæbne, idet det ved anden Behandling forkastedes ved Vedtagelsen af en Dagsorden, der lød: »Idet Folketinget opfordrer Regeringen til at nedsætte en blandet Kommission for at tage Spörgsmålet om Landets Forsvarsvæsen under samlet Overvejelse, går Tinget over til Dagsordenen.«

D. 1. Maj 1883 nedsattes under Ingeniørgeneralens Forsæde en Kommission af 10 Officerer for at underkaste hele Befæstningssagen en fornyet Prøvelse, idet der særlig burde tages Hensyn til de af Folketingsflertallet rejste Indvendinger. Kommissionen afgav sin Betænkning d. 1. Marts 1884. Det förste Spörgsmål, denne drøftede, var dette: *»Bör eller kan der lægges en Forsvarsplan for Landet, som ikke indbefatter Københavns Befæstning?«* *Dette Spörgsmål besvaredes*, efter en grundig og omhyggelig Undersøgelse af alle herhen hørende Forholde, *enstemmig og afgjort benægtende*. Med Undtagelse af nogle få Meningsuligheder med Hensyn til Enkeltheder i Planens Udførelse, vare *alle enige om at erklære Regeringens Forslag for fuldtud brugbart og godt.*

Imens Kommissionen arbejdede, forelagdes Forsvarsloven atter i December 1883 for Folketinget. Her nægtedes det Overgang til tredje Behandling med 66 Stemmer mod 26!

I de følgende År er Forsvarsloven gentagne Gange forelagt Rigsdagen:

Imens Landstinget stadig trofast har støttet Kongen og Regeringen i deres Bestræbelser for at rejse et forsvarligt Værn for Fædrelandet, har Folketinget År efter År, sidste Gang i denne Vinter, vist, at det aldeles mangler Forståelsen af den vigtigste af alle de Tinget forelagte Sager.

Vi skulle nu atter forlade Rigsdagen for at følge Forsvarsbevægelsens videre Udvikling i Folket selv. Denne frembyder et glædeligere og trøsterigere Skue.

Den Modvilje mod en alvorlig og betryggende Ordning af vort Forsvar, som på en så sørgelig Måde havde lagt sig for Dagen År efter År hos Flertallet i den ene af vore lovgivende Forsamlinger, medførte naturligt, at *Folket selv drevès til* at yde Sagen den Støtte, som den ikke fandt dèr, hvor den först og fremmest burde findes. Vi have allerede omtalt nogle af de Skridt for at fremme Forsvarssagen, der i de foregående År udgik fra Folket Landet rundt. Vi have omtalt Soroadressen og Forsvarsforeningerne. Der afholdtes så mange Møder i alle Egne af Landet, at de snart måtte tælles i hundredvis; hele den alvorlige Del af den danske Presse tog stadig med Iver og Dygtighed Sagen frem, og det ene Skrift udkom efter det andet, dels støttet på Sagkundskab, dels på varmt Fædrelandssind; og i Årenes Løb har det Arbejde, der sattes ind på Forsvarssagen, slået

de hidtil brugte Våben imod den, Spotten og Grinet, ud af Modstandernes Hænder, ligesom mange tidligere Modstandere nu ere varme Forkæmpere for den gode Sag.

Snart kom også *de danske Kvinder* med i denne Bevægelse. Fyn gik atter her i Spidsen, idet en Gårdmandskone i Nörre-Lyndelse satte en Adresse i Gang, der snart havde fået 3,783 fynske Kvinders Underskrift. Den overraktes Hans Majestæt Kongen på Amalienborg d. 26. Juli 1882. I Adressen udtalte Kvinderne deres dybe Sorg over vort Fædrelands værgeløse Tilstand, og bade Kongen om at lægge sit Ord i Vægtskålen for snart at få vort Forsvar ordnet.

Hans Majestæt takkede for den varme Følelse for Forsvarssagen, som Adressen var et Vidnesbyrd om, og tilföjede, at han, i levende Erkendelse af Forsvarsagens store Betydning, vilde overveje alle Muligheder for at nå til den for Fædrelandet bedste mulige Ordning af denne Sag, hvorved han dog havde væsentlige konstitutionelle Hensyn at tage. Han ønskede selv levende, at Forsvarssagen kunde blive gennemført, så at vi kunde få hængt et Lukke for vor Dör; denne Tanke måtte ligge nær for enhver, der var på det rene med, hvor store Tab vi vare udsatte for, og hvor meget dansk Blod der måtte flyde, når vore Soldater manglede faste Støttepunkter og derfor måtte kæmpe på åben Mark. En tilfredsstillende Løsning af denne vigtige Sag var imidlertid ikke alene afhængig af Regeringen, men også væsentlig af Rigsdagen, og han lagde derfor, idet han dvælede ved Kvindens huslige Betydning som Mandens Støtte, de danske Kvinder stærkt på Sinde, at påvirke og opvarme Vælgerne, deres Pårørende, for Forsvarssagen, som også var Kongens Sag.

Skönt der ellers ikke i dette Skrift skal røres ved, hvad der ikke er rent, må her dog anføres en spottende Ytring: Havde de ofret blot en lille Fingerring, jeg skulde have respekteret det, men deres Navn er mig for lidt. Havde de vist, at de vilde undvære, om det aldrig var så lidt, for deres Fædrelands Skyld, vi havde alle fundet det smukt, men Ord have vi så mange af i Forvejen. Ja, Ord havde vi mange af og have endnu alt for mange af; men den danske Kvindes Svar på Spotterens Tale var hende fuldtud værdigt. Der sattes fra København en Indsamling i Gang over hele Landet, og den „lille Fingerring", der var krævet, blev snart til mange og kostelige Gaver. Indsamlingen fremmedes kun ad privat Vej, og intet offentligt Opråb udsendtes, men inden lang Tid var forløben, kunde *danske Kvinder* hos Krupp i Essen *bestille et Batteri på 8 Stykker 15 Centimeters korte Fæstningskanoner af Støbestål med Smeddeståls Lavetter, Ammunitionsforsyning og alt Tilbehør.* Kanonerne ankom til København ved Udgangen af 1884. De ere alle forsynede med Hans Majestæt Kongens Navnetræk, indgravet i Stålet, og derunder Kongens Valgsprog: Med Gud for Ære og Ret. På den ene Tap står: Til Fædrelandet og på den anden: Fra danske Kvinder. Disse Kanoner ville for Brugerne i lange Tider være et værdigt Vidnesbyrd om den Kærlighed, der skænkede dem og en Påmindelse om at vise sig slig Kærlighed værdig.

D. 5. Februar 1885 modtog Deres Majestæter Kongen og Dronningen på Amalienborg, i Overværelse af Deres Kongelige Höjheder Kronprinsen og Kronprinsessen, en Deputation fra de 20,000 Kvinder, der skænkede Konge og Folk disse Kanoner. Idet Kongen bades om at modtage denne Gave, udtalte Ordforerinden: »Vi bede Deres Majestæt og alle ædle danske Mænd, at de ikke ville betragte dette Skridt af os som en Anmasselse, men deri alene se et Vidnesbyrd om, at vi omfatte vort Fædreland med samme Kærlighed som de, og at vi nære Frygt for en Gang at måtte sende vore Kære ud i en ulige Kamp. Vi onske Deres Majestæt Kraft og Lykke til, i Forening med Landets udvalgte Mænd, i en nær Fremtid at gennemfore en god Forsvarsplan til Gavn for vort Folk og til Ære for Deres Majestæt.«

Hans Majestæt Kongen oplæste derpå med bevæget Stemme folgende Svar:

»Med oprigtig Tak modtage Vi den Gave til Fædrelandet, hvoraf De ere Overbringere.

»Vi modtage den med Glæde, ikke blot som et værdifuldt Bidrag til Vort Lands hidtil så knapt tilmålte Forsvar, men endnu mere, fordi Vi i den Omstændighed, at 20,000 Kvinder fra Land og By i Stilhed have forenet sig i dette patriotiske Öjemed, se et lykkeligt Vidnesbyrd om Tilstedeværelsen trindt om i Landet af den fædrelandssindede Stemning, der er den bedste Borgen for, at Landet ikke kan vedblive at henligge forsvarslost.

»Med det Onske, at denne fædrelandssindede Stemning stedse må brede sig videre og navnlig også må besjæle dem, til hvem Forsvarskravet navnlig lyder, bringe Vi Dem Vor hjerteligste Tak og bede Dem bringe denne til alle dem, på hvis Vegne De i Dag have givet Mode.«

Dette Batteri Kanoner var en værdifuld Forogelse af vort forhen svage og mangelfulde Materiel, og havde som sådan sin store Betydning. En ikke mindre Betydning havde denne Gave ved at give et höjt og uforkasteligt Vidnesbyrd om den vågne Fædrelandskærlighed, der, trods Udtalelser i modsat Retning, besjælede den danske Kvinde. Men desuden gav denne Indsamling Forsvarsbevægelsen fornyet Kraft. Forsvarsforeningerne voksede kendeligt, Moderne bleve endnu bedre besogte, og Begæret rundt om i Landet efter at få Moder afholdte tog betydeligt Opsving.

Samtidig med at Kvinderne begyndte deres Indsamling, rejste der sig også en Bevægelse mellem danske Mænd. Der sattes fra Kobenhavn en Adressebevægelse i Gang, og snart var Arbejdet så vidt fremskredet, at Adressen kunde fremlægges til Underskrift, undertegnet af hundrede Indbydere fra Kobenhavn og fem fra hver Amtsrådskreds i hele det ovrige Land. Den kunde underskrives af enhver ubérygtet Mand over atten År.

D. 15. December 1883 modtog Hans Majestæt Kongen denne *Forsvarsadresse med 107,000 Underskrifter.* Adressen hævdede Forsvarssagen som aldeles upolitisk, efter

som det, at værge og bevare sit Fædreland på bedste Måde, og så vidt enhvers Ævne rækker, er et for alle politiske Partier lige vigtigt og betydningsfuldt Anliggende. Der fortsættes da:

Allernådigste Konge! Vi bede Dem og Deres Regering ikke at trættes ved den Modstand, som denne Sag hidtil har mødt, men fremdeles af al Magt at arbejde hen til, at Danmark, om det bliver angrebet, kan blive forsvaret med störst mulig Dygtighed og Kraft, og at Landets Sönner i Farens Stund ikke skulle savne noget af det, der behøves, for at styrke Soldatens Tillid til sig selv og hans Håb om et godt Udfald: tilstrækkelig Øvelse, hensigtsmæssige Våben og Fæstningsanlæg, som kunne forøge Hærens og Flådens Modstandskraft og bevare deres Kampævne.

Med denne vor underdanige Bön forene vi Önsket om, at den Omstændighed, at mulig en Del af de til Forsvarsforanstaltninger fornødne Midler må tilvejebringes ad extraordinær Vej, ikke fra Deres Majestæts eller Deres Regerings Side må få nogen afgörende Indflydelse på Sagens Skæbne, idet vi, og sikkert de fleste med os, villig ville bære de Pengeofre, som dertil måtte fordres af Landets Borgere.

Hans Majestæt Kongen svarede herpå:

Jeg har med sand Tilfredsstillelse modtaget den Adresse, De har overrakt mig.

Denne Adresse har ikke blot samlet et större Antal Underskrifter end nogen tidligere Henvendelse til Landets Konge, men disse Underskrifter ere givne af Mænd i de forskelligste Livsstillinger, fra alle Landets Egne og uden Hensyn til politisk Partistilling.

»Jeg ser derfor i denne Adresse et sikkert Tegn på, at den Overbevisning mere og mere trænger igennem, at omfattende Forsvarsforanstaltninger ere nødvendige, og den styrker mit Håb om, at de Hindringer, som hidtil have stillet sig i Vejen for den Sags Fremme, snart kunne overvindes.

»Jeg modtager med Påskönnelse det Tilsagn, som Adressen indeholder, om Beredvilligheden til at bringe de Ofre, som Tilvejebringelsen af de til Forsvarsforanstaltningerne fornødne Midler kræver, og jeg deler den Overbevisning, at der ikke fra den Side bör opstå nogen Hindring for at iværksætte det, som Hensyn til Landets Sikkerhed fordrer.

Jeg beder Dem bringe Adressens Underskrivere rundt om i Landet min Hilsen og Tak, og jeg beder Dem sige dem, at de ikke må trættes i deres Bestræbelser for at støtte mig ved Gennemførelsen af de for Landet nødvendige Forsvarsforanstaltninger.«

Til disse Bestræbelser fra Folkets brede Lag for at få Forsvarssagen fort ud i Livet, kom endnu en Udtalelse fra de höjeste og mest fremragende af vore endnu levende Hærførere og Eskadrechefer fra 1864, så varm og djærv, at den burde have kunnet vække den dorskeste af hans Dvale. Det var i Foråret 1884, at der udgik følgende Opråb:

Til vore Våbenfæller!

»I Følge menneskeligt Fremsyn rykker med hver Dag det Tidspunkt nærmere, da vort Folk atter vil kaldes til Kamp. Vel ville vi alle Freden, men, kommer det til Krig i Evropa, da vil en af Stormagterne let fristes til at anvende Tvang mod os, for at få os til at handle, ikke som *vort* Vel, *vor* Ret og *vor* Ære tilsiger os, men som det er et andet Folks Vilje.

»Under slige Forhold vil dettes Krigsflåde uventet møde i vore Farvande, medførende en vel udrustet Landgangshær. Således er det hændet i Mands Minde, og det ligger nær, at det vil gentage sig — mere truende end nogensinde — fordi vi, endnu mindre nu end da, have Værn og Våben beredte: vore Havne ere åbne, vore Fæstningsvolde ere nedkastede, vore Skibe ere få og små mod Stormagternes talrige Kolosser.

»Hvad vil da ske?

»Vi, som rette dette Opråb til Eder, vare Eders höjere Befalingsmænd under vor Hærs og vor Flådes Kampe. Med den Krigserfaring, vi erhvervede i fordums Dage under Sejr og Nederlag, og som I kende fra den Tid, da vi stode Side om Side, mene vi, at Sælland og København efter få Dages Kamp vil blive Fjendens Bytte, fordi vore Tropper og vore Skibe ingen Steds finde fast Værn til Støtte og Modvægt mod Fjendens samlede Magt. Vi have ikke engang Skanser som dem, på hvis Grusdynger vi bøde Fjenden Trods ved Dybbøl.

»Det vil da være forbi med vore höjeste Goder, og vor Velstand og Kraft vil blive brugt af den Magt, som med blodig Hånd hverver os til sin Forbundsfælle!

»I samfulde tyve År har vort Folk lukket Öjnene for denne Fare, som var det villigt til, ydmygt at afstå sin Uafhængighed og Frihed til den förste mægtige Voldsmand, som kræver det.

»Slår da ikke længer i Bondens og Borgerens Bryst det samme danske Hjærte, på hvis Varme vi så ofte så Beviser under Krigens Savn og Farer?

»Jo! Vore Sönner ville gå i Kampen som vi, men fortvivlende ville de da se, at vi svigtede dem, *vi*, som kendte Krigens Alvor og dog undlod at trænge på, hvad intet andet Folk forsömmer, at få Befæstninger bygget *der*, hvor en Fjende søger hen, for at give dets Modstand Banesåret!

»Som Flertallet af Eder stå vi, der tale til Eder, nu uden for vor Krigsmagts Rækker; men ligesom I bære vi på Brystet Kong Frederiks og Kong Christians Billed til Tegn på, at vi stode sammen under Danebrog i Farens Stund.

»Lad os styrke dette Bånd, som forener os, og som er gennemflettet med vort Livs bedste Minder, ved i Fællesskab at virke hen til, at der omsider bygges Værker, der kunne afværge et Overfald.

»Mon da de Mænd, som skulle vedtage Love derom, al Advarsel til Trods, tör lade Land og Folk blive uden Værn? Kunne de forsvare, at Landets Sönner, når Fædrelandets Velfærd og Ære snart eller sent kalder dem til Kamp, skulle stå med blottet Bryst og sløve Våben mod fuldtudrustede og overlegne Fjender?

»Lad os sige *dem*, som vi vælge til at sidde på Tinge, at Landets Forsvar er for hellig en Sag til at bruges i Partiernes Tjæneste.

»Og I unge Mænd, som ere indøvede til Krigens Gerning, som skulle tage Landets Krigshæder i Arv, og som hårdest ville komme til at savne, hvad der mangler i dets Modstandskraft, slutter Eder til os, der erkende, at det er *på höjeste Tid*, at vi få faste Punkter, stærke nok til at skærme vor Handlefrihed mod et fjendtligt Angreb og til at göre enhver Krigsmagt betænkelig ved at sætte sin Vilje igennem hos os med Vold.

Vabenfæller! Ved disse Ord lægge vi Eder vort Lands og vore Sönners Velfærd på Sinde, idet vi hilse Eder med vort gamle fælles Losen:

Med Gud for Konge og Fædreland!

I Maj 1884.

Cai Hegermann-Lindencrone.
Generallieutenant.
I 1864 Kommandør for 4de Division.

Worishøffer,
General.
I 1864 Kommandør for 3dje Brigade og senere for 3dje Division.

E. van Dockum.
Admiral.
I 1864 Chef for Østersø-Eskadren.

J. Nielsen.
Generallieutenant.
I 1864 Kommandør for 1ste Brigade.

E. Suenson.
Viceadmiral.
I 1864 Chef for Nordsø-Eskadren.

Kauffmann,
Generalmajor.
I 1864 Kommandør for 2den Brigade og senere for 1ste Division.

Bülow.
General.
I 1864 Kommandør for 6te Brigade og midlertidig for 1ste Division.

Haxthausen.
Oberst.
I 1864 höjstkomm. Artilleriofficer i Dybbølstillingen.

Johs. Harbou.
Generalmajor.
I 1864 Kommandør for 5te Brigade.

O. Wolle.
General.
I 1864 Kommandør for 16de Regiment og midlertidig for 3dje Brigade.

Glahn.
General.
I 1864 höjstkomm. Artillerioff. ved 1ste Division.
Formand for »de danske Våbenbrødre«.«

Men heller ikke dette kunde i Folketinget sætte Liv i Sagen. Uroen og Sorgen i Folket blev derfor större og bredte sig i stedse videre Kredse. Da opstod samtidig hos flere den Tanke, at Mændene burde træde i Kvindernes Spor ved at foranstalte en Indsamling, for derved at få begyndt på at rejse de *faste Værn*, uden hvilke vort Fædrelands lykkelige Udgang af en Krig aldrig kan tænkes. I Sommeren 1884 samledes nogle få Mænd, der i Stilhed lagde Planen til en almindelig Indsamling til Forsvarets Fremme, og i Stilhed søgte Tilslutning. Tiden brugtes så godt, at, da Folketinget i Marts 1885 atter havde slået Forsvarsloven ihjæl, kunde der d. 28. Marts overrækkes Hans Majestæt Kongen et Opråb til en *frivillig Selvbeskatning* i det danske Folk til Forsvarets Fremme, forsynet med 2727 Underskrifter og med en forud tegnet Sum på en Kvart Million Kroner. Hans Majestæt modtog nådig Opråbet og lovede med Tak at modtage og anvende det indkommende Beløb til de Forsvarsforanstaltninger, som i Öjeblikket måtte være de mest påtrængende. Dets Ordlyd var følgende:

OPRÅB TIL DET DANSKE FOLK!

Danske Mænd og Kvinder!

Som alle vide, er vort Fædreland næsten blottet for faste Forsvarsmidler. I Tilfælde af et fjendtligt Angreb vil det, selv med den störste Tapperhed fra Hærens og Flådens Side og med den beredvilligste Opofrelse af Liv og Blod, være umuligt at hævde en eneste Plet af Landet blot i nogle Dage, end sige så længe, indtil nogen anden Magt kan komme os til Hjælp.

Faren ved denne Tilstand vokser med hver Dag, hver Time; ti, såsom Fred og Krig altid skifte i Verden, rykker uafladelig det Tidspunkt nærmere, da den nuværende Fredstilstand i Evropa bliver brudt, og da en af de krigsførende Magter kan finde sin Fordel i at tage Danmark i Besiddelse inden det falder i en Modstanders Vold; men Danmark vil da sandsynligvis være udslettet af de selvstændige Staters Række, — og det ved den nulevende Slægts Brøde.

Her er visselig intet Öjeblik at spilde. Ikke desmindre har en ulykkelig indre Strid i en Årrække hindret Bevillingen af de til Forsvarsanlæg fornødne Midler, selvfølgelig også hindret Arbejdets Påbegyndelse, og Håbet om, at man omsider skulde enes om at sætte denne Danmarks Livssag uden for de politiske Parti-Tvistemål, er ved den sidste Tids Tildragelser blevet yderligere nedslået.

»Under disse Omstændigheder og drevne frem af de samme Følelser, som fremkaldte Kvindernes Indsamling til Våben og den af over 106,000 danske Mænd indgivne Adresse, hvori det tilsiges, at Underskriverne, hvis mulig en Del af de til Forsvarsforanstaltninger fornødne Midler skulle tilvejebringes ad extraordinær Vej, »*villig ville ofre de Pengemidler, som dertil måtte fordres*«, tillade vi undertegnede os at opfordre enhver Mand og Kvinde til ved *en frivillig Selvbeskatning* at tilvejebringe, såvidt muligt, hvad der udkræves til det omhandlede Arbejdes Påbegyndelse og Fortsættelse, indtil den nu foreliggende Hindring for Statsmagternes Samvirken til Sagens Fremme er fjærnet.

Ligesom vi forud have søgt og erholdt Hans Majestæt Kongens Tilsagn om, at han vil modtage de indsamlede Penge og lade dem anvende til Forsvarets Fremme, således ere vi overbeviste om, at, hvis det lykkes på denne Måde i *Gerningen* at vise, at der hos Folket er Vilje til at bære selv store Byrder for denne Sags Skyld, ville også Statsmagtens Ihændehavere komme overens om at göre Udvej til det manglende.

»*Danske Mænd og Kvinder!*

Idet vi opfordre alle til at deltage i *en frivillig Selvbeskatning til Forsvarets Fremme*, vide vi vel, at der her er Tale om Millioner, og det hele Foretagende er måske uhørt i Folkenes Historie. Men heller ikke har måske nogensinde et Folk svævet i större Livsfare, end det danske nu for Tiden. Lad os række hverandre Hånden for, *inden det er for silde*, at bygge et Værn til vort Fædrelands Frelse i Nødens Stund! Lad os ikke gruble over Vanskeligheden ved at nå Målet, men ufortrødent göre hver især sit bedste for at nå det! Det er den eneste Vej til at få at vide, om det *kan* nås. Enhver give efter Ævne! Yder Rigmanden et större Bidrag, så er den Fattiges Skærv ikke mindre værd for den Kærligheds Skyld, hvormed den gives. Hvad der sås i Kærlighed, har den Forjættelse, at det skal vokse i Herlighed, og hvis dette Foretagende lykkes, bliver det en Gerning, som det vil være en *Ære* at have taget Del i.

Gud bevare Konge og Fædreland!«

Uden nærmere at beskrive den Bevægelses Gang, som dette Opråb fremkaldte, skal her kun mindes om, at Året efter, *d. 27. Marts 1886, blev af den frivillige Selvbeskatning, med Hans Majestæt Kongens Minde, det förste Spadestik gjort til Københavns permanente Befæstning*, idet *Panserfortet på Garderhöjen* påbegyndtes, og halvandet År senere, d. 15. September 1887 sattes, ligeledes af Selvbeskatningen, *Fortet ved Gammelmosegård* i Arbejde.

Forsvarssagen var nu kommen ud over det døde Punkt. Den vågne Del af det danske Folk havde vist, at en forsvarlig og betryggende Ordning af Fædrelandets Forsvar lå det alvorligt pa Hjærte. Da truende Uvejrsskyer samlede sig tættere og mørkere på Himlen, toge Kongen og Regeringen mandig og kærlig det Ansvar på sig, at søge Hovedstaden, Danmarks Hjærte, værget mod en pludselig Overrumpling. Det ene Værk rejser sig nu ved det andet til Sikring for Danmark dejligst Vang og Vænge.

Med Guds Hjælp vil da Saga engang tegne med flammende Lueskrift:

Ære og Pris være Hans Majestæt Kong Christian den Niende! Ved Ham blev Danmarks Riges Forsvar ordnet!

BERETNINGER

FRA

MINISTERIERNE.

1863—1888.

I de efterfølgende Beretninger har man ikke stræbt at give en fuldstændig Oversigt over *Alt*, hvad der er arbejdet og udrettet i de svundne 25 År, Kong Christian den Niende har siddet på Danmarks Trone. Der vil i disse Beretninger kun findes en så kort som muligt holdt Oversigt over *nogle af de vigtigere* Love og Arbejder under hvert enkelt Ministerium.

UDENRIGSMINISTERIET.

1863—88.

Telegraf-Konvention mellem Danmark og Sverrig, undertegnet i Kobenhavn den 10de December 1863.

Skibsfarts- og Handelstraktat mellem Danmark og Italien, undertegnet i Turin den 1ste Maj 1868.

International Overenskomst om en Forbedring i Behandlingen af de Militære, der ere blevne sårede i Felten, undertegnet i Genf den 22de Avgust 1864.

Overenskomst mellem Danmark og Sverrig-Norge ved udvekslede Deklarationer, undertegnede i Kobenhavn den 19de Januar 1865, om Ophævelsen af de i Handelstraktaten af 2den November 1826, Art. 2, indeholdte Slutningsbestemmelser.

Telegrafkonvention mellem Danmark, Osterrig, Baden, Baiern, Belgien, Spanien, Frankrig, Grækenland, Hamburg, Hannover, Italien, Nederlandene, Portugal, Preussen, Rusland, Sachsen, Sverrig og Norge, Sveitz, Tyrkiet og Würtemberg; undertegnet i Paris den 17de Mai 1865.

Postkonvention imellem Danmark og Sverrig, dateret Stockholm den 30te Juni 1865.

Traktat til Fastsættelse af Ægteskabskontrakten mellem Hendes Kongelige Höjhed Prinsesse Dagmar af Danmark og Hans Kejserlige Höjhed Storfyrsttronfolger Alexander, undertegnet i St. Petersborg den $\frac{8 \text{ October}}{25 \text{ September}}$ 1866.

Venskabs-, Handels- og Skibsfarts- Traktat imellem Hans Majestæt Kongen af Danmark og Hans Majestæt Taikunen af Japan, dateret Yeddo den 12te Januar 1867.

Telegrafkonvention imellem Danmark, det Nordtyske Forbund, Østerrig-Ungarn, Baden, Baiern, Belgien, Spanien, Kirkestaten, Frankrig, Storbritannien, Grækenland, Italien, Luxemburg, Nederlandene, Persien, Portugal, Donaufyrstendömmerne, Rusland, Serbien, Sverrig og Norge, Sveitz, Tyrkiet og Würtemberg, afsluttet i Wien den 21de Juli 1868.

Deklaration udvekslet i St. Petersborg den 11te December 1868 imellem Østerrig, Baiern, Belgien, Danmark, Frankrig, Storbritannien og Irland, Grækenland, Italien, Nederlandene, Persien,

Portugal, Preussen og det Nordtyske Forbund, Rusland, Sverrig og Norge, Sveitz, Tyrkiet og Würtemberg, angående Forbud mod Benyttelse i Krigen af exploderende Kugler.

Traktat til Fastsættelse af Ægteskabskontrakten mellem Hans Kongelige Höjhed Kronprins Christian Frederik Vilhelm Carl af Danmark og Hendes Kongelige Höjhed Prinsesse Lovisa Josefina Eugenia af Sverrig og Norge, afsluttet i Stockholm den 20de Januar 1869.

Postkonvention mellem Danmark og Norge, undertegnet i København og Stockholm den $\frac{29de}{19de}$ Marts 1869.

Postkonvention mellem Danmark og Sverrig, undertegnet i København og Stockholm den $\frac{10de}{6te}$ April 1869.

Overenskomst imellem Danmark og Sverrig ved udvekslede Deklarationer, undertegnede i København den 22de September 1871, angående Handels- og Søfartsforhold.

Slutningsprotokol, undertegnet af den Kgl. Danske og den Kgl. Preussiske Regering nedsatte internationale Kommission i Åbenrå den 18de Januar 1872, angående Behandlingen af de til Danmark udvandrede Slesvigske og Holsteinske Værnepligtige.

Postkonvention mellem Kongeriget Danmark og Kejserdömmet Rusland, undertegnet i St. Petersborg den $\frac{7de\ Juli}{25de\ Juni}$ 1872.

Konvention mellem Kongeriget Danmark og de Forenede Stater af Amerika om de i disse Stater naturaliserede Danske Undersåtters og de i Danmark naturaliserede Amerikanske Borgeres Retsstilling, undertegnet i København den 20de Juli 1872.

Montkonvention imellem Danmark og Sverrig og Norge, undertegnet i Stockholm den 18de December 1872.

Konvention imellem Danmark og Storbritannien og Irland om gensidig Udlevering af Forbrydere undertegnet i København den 31te Marts 1873.

Overenskomst imellem Danmark og Sverrig ved udvekslede Deklarationer, undertegnede i København den 2den April 1873, om Handels- og Søfartsforbindelsen imellem Danmark og Sverrig.

Konvention imellem Danmark og Sverrig angående et for bægge Rigerne fælles på Guld grundet Montsystem, undertegnet i København den 27de Maj 1873.

Konvention imellem Kongeriget Danmark og Kongeriget Italien om gensidig Udlevering af Forbrydere, undertegnet i København den 19de Juli 1873.

Postkonvention imellem Danmark og Sverrig, undertegnet i København den 19de Juli 1873.

Postkonvention imellem Danmark og Norge, undertegnet i København den 19de Juli 1873.

Overenskomst imellem Danmark og Sverrig ved udvekslede Deklarationer, undertegnede i København den 14de Avgust 1873, om Lodsningen i Øresund.

Overenskomst mellem Danmark og det Tyske Rige om Behandlingen af Undersåtter af den ene Part, som på den anden Parts Territorium blive trængende til Understøttelse, såvelsom om Modtagelsen af Personer, der blive at udvise fra den ene Parts Territorium til den andens, undertegnet i København den 11te December 1873.

Slutningsprotokol, undertegnet i Bryssel den 27de Avgust 1874, om et Udkast til et internationalt Reglement for Love og Skikke i Krigen.

Traktat om Dannelsen af en almindelig Postforening, undertegnet i Bern den 9de Oktober 1874.

Tillægskonvention mellem Danmark og Sverrig-Norge angående Norges Tiltrædelse til Montkonven-

tionen af 27de Mai 1873 (med tilhørende Erklæring), undertegnet i Stockholm den 16de Oktober 1875.

Konvention mellem Kongeriget Danmark og Kongeriget Belgien om gensidig Udlevering af Forbrydere, undertegnet i København den 25de Marts 1876.

Konvention mellem Kongeriget Danmark og den Franske Republik om gensidig Udlevering af Forbrydere, undertegnet i Paris den 28de Marts 1877.

Overenskomst mellem Kongeriget Danmark og Kongeriget Storbritannien og Irland ved udvekslede Deklarationer, angaaende Behandling af Efterladenskaber efter Danske og Britiske Sømænd, undertegnet i London den 11te April 1876.

Konvention mellem Kongeriget Danmark og Kongeriget Nederlandene om gensidig Udlevering af Forbrydere, undertegnet i København den 28de Juli 1877.

Traktat til Fastsættelse af Ægteskabskontrakten i Anledning af Ægteskabet mellem Hendes Kongelige Höjhed Prinsesse Tyra Amalie Caroline Charlotte Anna af Danmark og Hans Kongelige Höjhed Ernst Avgust, Hertug af Cumberland, undertegnet i København den 18de December 1878.

Overenskomst om Postforbindelsen mellem Danmark og Sverrig, dateret Stockholm den 24de Marts 1879.

Overenskomst om Postforbindelsen mellem Danmark og Norge, dateret Stockholm den 24de Marts 1879.

Overenskomst om Handels- og Søfartsforbindelsen imellem Danmark og Sverrig ved udvekslede Deklarationer, undertegnede i København den 5te Avgust 1879.

Overenskomst om en udvidet Beskyttelse for den litterære Ejendomsret i Danmark for Værker offentliggjorte i Sverrig og Norge og omvendt i disse Lande for Danske Undersåtters Skrifter, afsluttet ved Deklarationer, der undertegnedes og udveksledes i København den 27de November 1879.

Overenskomst med Tyskland, Belgien, Frankrig, Nederlandene og Storbritannien om Nordsøfiskeriet. 6te Maj 1882.

Deklaration med England om Understøttelse af trængende Søfolk. 25de Juli 1883.

Deklaration med Sverrig—Norge om det Samme. 10de Avgust s. År.

Handels- og Skibsfarts Traktat med Spanien. 29de Marts 1884. (Ikke vedtaget af Rigsdagen).

Deklaration med Tyskland om Understøttelse af nødlidende Søfolk. 31te Marts 1885.

Deklaration med Italien om det Samme. 21de Marts 1885.

Deklaration med Frankrig om Søfolks Efterladenskaber. 1ste April 1886.

Konvention med adskillige Magter om Forholdsregler mod Misbrug af Salg af spirituøse Drikke til Fiskere i Nordsøen. 16de November 1887.

Handelstraktat med Portugal. 20de December 1887.

KRIGSMINISTERIET.

1863—88.

Blandt de betydeligere Love, der ere fremkomne i Kong Christian den Niendes Regeringstid, og som vedrøre Hæren, fremdrages særlig Hærorganisationslovene.

Arméplanen af 1842 var bleven prøvet gennem de to slesvigske Krige: den lille, forholdsvis vel uddannede Hær, som skabtes ved denne Plan, må vistnok siges i det hele at have gjort Fyldest; men selvfølgelig havde Ordningen også sine Mangler; især viste Krigen 1864, at Planens Rammer kun med Vanskelighed formaede at optage de store Styrker, Krigen kaldte frem. Hærloven af 6. Juli 1867 rådede Bod på en Del af Manglerne, idet den særlig for Fodfolket tilvejebragte en Forøgelse af de i Fredstid organiserede Afdelinger, og en dertil svarende Forøgelse af Kadrerne; tillige medførte Planen en fyldigere Uddannelse af Befalingsmændene, samt en mere systematisk fremadskridende Uddannelse af de Menige med afsluttende Øvelser i Lejr, hvorimod rigtignok på samme Tid Tjænesten blev betydelig afkortet. Dernæst tilstræbte Loven en stærkere Udvikling af de værnepligtige Befalingsmænd, men Forhåbningerne i denne Henseende bleve ikke ganske opfyldte. Angående det ved Planen fastsatte Styrkeforhold mellem Våbenarterne bemærkes, at såvel Rytteriet, der led en Reduktion ved Loven, som især Artilleriet vare for svagt repræsenterede, sammenlignede med Fodfolket. Det har næppe været uden Betænkelighed, at Kongen har givet sin Billigelse til denne Plan, hvorved Tjænestetiden nedsattes fra 1½ År til henimod den halve Tid, som for største Delen måtte medgå til den egentlige Rekrutuddannelse. Ligeledes må det beklages, at den smukke Eliteafdeling, den kongelige Livgarde til Hest, til hvilken Kongen personlig så stærkt måtte føle sig knyttet, udslettedes ved denne Lov.

Blandt andre Love, der mere eller mindre slutte sig til Hærloven, skal her nævnes:

Lov om Lønninger m. v. ved Hæren	25. Juli 1867.
„ om Ordningen af Hærens Forplejningskorps	26. Maj 1868.
„ om Værnepligt	6. Marts 1869.
„ om Ordningen af Københavns Væbning	28. Maj 1870.
„ om Personellet ved Søminetjænesten	28. Maj 1870.

Lov om Hærens Forsyning med de i Tilfælde af Krigsberedskab manglende Heste og Vogne . . . . 16. Juni 1876
„ om Invalideforsorgelse m. m . . . . 20. November 1876.
„ om Pensionering af Underbefalingsmænd og Menige samt Ligestillede af Hæren og Søværnet . . . . 20. November 1876.
„ om Tillæg til Hærloven . . . . 25. Juli 1880.
Straffelov for Krigsmagten . . . . 7. Maj 1881.

Trods Tjænestetidens Afkortning, måtte Hærloven af 1867 i det Hele betragtes som et Fremskridt; men den havde også svage Sider, der i Årenes Løb trådte stærkt frem. Blandt disse skal der kun fremhæves den store Ulighed mellem Afdelinger og Underafdelinger af Linje og Reserve. Betragtes de tidligere Forholde ved Fodfolket, da var Rekrutuddannelsen, det egentlige Tyngdepunkt i den tjænstlige Virksomhed, udelukkende henlagt til Linjebataillonerne, hvorimod Reservebataillonerne kun i en toårig Periode havde indkaldt til 1 Måneds Exercertid; Reserveeskadronerne og Reservebatterierne indtoge en tilsvarende tilbagetrukken Stilling. Denne Ulighed, der i og for sig var uheldig, medførte desuden megen Uro i Kommandoforholdene og gav Anledning til hyppige Forsættelser af Befalingspersonalet.

Det var på disse Mangler, der søgtes rådet Bod ved Loven af 25. Juli 1880, der er et Tillæg til Hærloven af 1867, og som særlig er karakteriseret ved, at Reserveafdelingerne og Underafdelingerne ved Fodfolket, Rytteriet og Artilleriet omdannes til og organiseres som Linjeafdelinger og Linjeunderafdelinger; tillige indføres Regimentsinddelingen i Fodfolket, og Artilleriregimentet deles i 2 Afdelinger.

Dernæst skal der fremdrages enkelte Love, der vedrøre Udviklingen af Materiellet. Endskönt den ene af vore Modstandere i Krigen 1864 var forsynet med Bagladegevær, var dette Geværs overlegne Egenskaber og den hensigtmæssige Udnyttelse af samme ikke dengang så stærkt erkendt, at Uligheden i Bevæbning kan siges i nogen höjere Grad at have virket trykkende.

Når undtages Lundby-Affæren, var det först i den preussisk-østerrigske Krig 1866, at Bagladegeværets Fortrin ret gjorde sig gældende og gav Anledning til en ny Udvikling af de taktiske Kampformer. Det må derfor siges at være ret betids, når Danmark allerede ved Lov af 4. Januar 1867 indførte Bagladegeværet som Bevæbning for Hæren.

I Året 1876 bevilgedes 2 Millioner Kroner til Anskaffelse af 16 Batterier Bagladeskyts, og ligeledes er der givet adskillige Bevillinger til svært Skyts til Bestykning af Københavns Søbefæstning.

Sluttelig bör anføres, at der igennem en Række af År har været fremsat Forslag til Lov om overordentlige Bevillinger til Befæstninger, hvilke Forslag hidtil ikke ere gennemførte.

Måtte det falde i Hans Majestæts Lod, engang at kunne give disse Bestræbelser for at værne Landets Selvstændighed Lovkraft!

MARINEMINISTERIET.

1863 88.

Under Kong Christian den Niendes Regeringstid er der foregået en stor Omvæltning i Udviklingen af Flådens Materiel.

Fra at bygge Skibe af Træ er man gået over til at bygge Skibe af Jærn. Fra glatløbede Forladekanoner af små Dimensioner er man gået over til riflede Bagladekanoner af store Dimensioner. Et helt nyt Våben, Torpedoen, er kommet til.

Med Året 1864 begyndte en gennemgribende Forandring ved Arbejdsvirksomheden på Orlogsværftet, idet man da gik over til at bygge Krigsskibene af Jærn. Krydserkorvetten »St. Thomas« er det eneste Krigsskib af Træ, bygget efter den Tid til den danske Flåde. Jærnskibe vare dog tidligere indførte. Dampskibet »Ægir«, Panserbatteriet »Rolf Krake« og Panserskibet »Danmark« vare anskaffede fra England, og desuden havde man anskaffet nogle Kanonbåde og andre Småskibe, hvoraf nogle vare byggede på Orlogsværftet. Ved disse sidste Skibe blev Jærnarbejdet udført ved Maskinværkstedet af dettes Arbejdere med tillæmpede Arbejdsmidler. Ved Overgangen til Jærnskibsbygning i större Omfang måtte særlige Foranstaltninger træffes.

Marinen havde en ypperlig Stab af ledende Mænd, af Tegnere og Beregnere, der vare fortrolige med Træskibsbygningen. Når et nyt Træskib skulde bygges, kunde de i Reglen rette sig efter Forbilleder. De vare ikke vante til de Overvejelser, som behøvedes for at nytte Jærnet med störst Økonomi i en Jærnskibsbygning eller til de minutiøse Beregninger, som fordres for at udfinde Vægten af alle Enkeltheder ved Skibets Skrog. Marinen havde ligeledes en fortrinlig Styrke af Håndværkere til at arbejde i Træ, hvortil kun benyttedes et eneste mekanisk Hjælpemiddel, et Savmaskineri, ellers udførtes alt ved Håndarbejde. Ved Jærnskibsbygningen må derimod anvendes Ovne til at gløde Jærnet og mange mekaniske Hjælpemidler, og hele Fremgangsmåden er vidt afvigende fra Træskibsbygningen. Alle disse Mænd måtte imidlertid benyttes ved den nye Virksomhed, og det er et Vidnesbyrd om den Dygtighed og den gode Ånd, hvoraf de vare besjælede, at dette kunde udføres i Løbet af kort Tid og med forholdsvis Held.

På Værftet blev anlagt et Skibsbygningsværksted med Ovne, Smeddeesser og Arbejdsmaskiner, og med en Dampmaskine til at drive Maskinerne.

I Året 1865 blev Panserbatteriet »Lindormen« på 2080 Tons sat i Bygning. Arbejdet blev udelukkende udført af Værftets Håndværkere. Skibet blev stærkt og tæt, og Arbejdet gjorde i alle Måder de samvirkende Kræfter Ære. Da Skibet blev færdigt, viste det sig at være noget tungere end beregnet, hvad det næste Skib, Panserbatteriet »Gorm«, også viste sig at være. Dette skyldtes Mangel på Erfaring ved Udførelsen af Beregningerne og ved Anskaffelsen af Materialerne, men den ved disse Skibes Bygning indhøstede Erfaring var tilstrækkelig til at hindre noget lignende i Fremtiden, hvilket blev godtgjort ved Bygningen af Panserskibene »Odin« og »Helgoland«. Dette sidste Skib var på 5350 Tons, 4000 H. K. Det störste Sejllinieskib, »Danebrog«, senere pansret og forsynet med Dampkraft, var kun på 3035 Tons.

Foruden ovennævnte Skibe ere endvidere følgende Skibe af Jærn eller Stål blevne byggede: Panserskibene »Tordenskjold« og »Iver Huitfeldt«, Krydserfregatten »Fyn«, Krydserkorvetten »Valkyrien« og Krydser af 3dje Klasse »Ingolf«, foruden en Del Kanonbåde.

Den storslåede Udvikling, som Skibsartilleriet har undergået i dette Århundrede, ligger helt og holden indenfor Kong Christian den Niendes Regeringstid.

Flådens Armering bestod 1863 af glatløbede Kugle- og Granatkanoner af indtil 60pundig Kaliber, samt af nogle mindre riflede Pjecer af 18pundig Kaliber, hvilke sidste vare tilvejebragte ved Ringning og Rifling af i Behold værende glatløbet Skyts. Men da det ved Forsøg i Slutningen af 1862 havde vist sig, at den 60punds Kuglekanon ikke formåede at gennemtrænge en $4^1/_2$" panserklædt Træskibsside, blev det nødvendigt at tilvejebringe kraftigere Skyts. Forhandlinger med Armstrong i England førte til Antagelsen af en 8" riflet smeddejærns Forladekanon, hvoraf de förste 2 ankom til Danmark i Marts 1864, og bleve anbragte i Panserfregatten »Danebrog«. I omtrent 12 År forsynedes Flåden med denne Slags Kanoner af indtil 10" Kaliber. Imidlertid udvikledes adskillige Bagladesystemer i Evropa. Ved Indførelsen af de Kruppske Bagladekanoner af Støbestål midt i Halvfjærdserne, gik Flåden over til Bagladesystemet. Det förste Skib, som armeredes med dette fortrinlige Skyts, var Krydseren »Ingolf«.

Den fortsatte Kamp mellem Panseret og Kanonen medførte Fremkomsten af stadig kraftigere Skyts, og Flådens nye Skibe bleve derfor forsynede med det bedste Skyts, som det i Öjeblikket var muligt at tilvejebringe.

Flådens största Kanon, den 14" Bagladekanon i Panserskibet »Tordenskjold«, udskyder et Projektil, der vejer noget mere end Feltkanonen, med en Ladning, som kun er ubetydelig mindre end Vægten af de samlede Ladninger fra hele Linieskibet »Skjold«s Bredside i Foråret 1864. Med dette Våben gennemskydes omtrent 22" Jærn lige foran Mundingen.

Ved den amerikanske Borgerkrig, som omtrent samtidig med Kong Christian den Niendes Tronbestigelse var forbi, blev de evropæiske Magters Opmærksomhed henledt på Torpedoen, der, såvel den aktive som især den passive, var bleven anvendt med temmelig betydelige Resultater i denne Krig.

I Danmark blev Betydningen af dette Våben for Forsvaret erkendt. Udviklingen begyndte under Hærens Ingeniørkorps med Assistance af Personel fra Søværnet. Fra 1870—78 fortsattes Udviklingen af det passive Sømineväsen med Energi og Dygtighed, således at det ved sidstnævnte Tidspunkt, da hele Sominevæsenet blev underlagt Marineministeriet, havde et udmærket Personel og Materiel til Anvendelse ved Københavns Mineforsvar.

Fra Begyndelsen af Halvfjærdserne blev der oprettet et aktivt Sominevæsen under Marinen, hvor Udviklingen af den aktive Torpedo — Stangtorpedoen, Slæbetorpedoen og fra 1875 den selvbevægende Torpedo (Whiteheads) — er bleven fortsat med Kraft pa en sadan Made, at Danmark, trods den særdeles stærke Udvikling og Mængden af Opfindelser, til enhver Tid kan siges at have været omtrent pä Höjde med de store Somagter i kvalitativ Henseende.

Efter at det samlede Sominevæsen er blevet underlagt Marineministeriet, er den selvbevægende Torpedo bleven indfort pä störste Delen af Fladens Kampskibe samt pä alle Torpedobade af 1ste og 2den Klasse; hensigtsmæssige Magasiner og Værksteder samt en Udskydningsstation for Whiteheadske Torpedoer ere opforte.

Samtidig med Torpedovæsenets Udvikling er Indforelsen af det elektriske Lys sket. Forsog med Lysets Installation pa Flådens Skibe ere udforte ved Sominekorpset.

Efterhanden som Udviklingen af Fladens Materiel skred frem, blev der foretaget Forandringer i Soværnets Ordning, hvilket skete ved Lovene af 24de April 1868 og 28de Maj 1880.

Ved Soværnsloven af 1868 opnaedes en fast Organisation af Flådens Personel, men formodentlig pä Grund af det Tryk, der endnu hvilede over Landet efter Krigen 1864, blev Loven ikke tilfredsstillende, sa der viste sig at være en folelig Mangel pä Befalingsmænd. Denne Mangel blev tildels afhjulpen ved Loven af 1880. Ved denne Lov blev der oprettet et særligt Maskinkorps og et særligt Sominekorps, ligeledes blev Flåden ved denne Lov mere udskilt fra Orlogsværftet, end den tidligere havde været.

Fladens Undervisningsanstalter vare 1863: Sokadetakademiet, som ved Loven af 1868 fik Navn af Soofficersskolen, og Skibsbygningsskolen, som ved Loven af 1880 blev omdannet til Skole for Skibsbygning og Maskinvæsen. Planen for Undervisningen i disse Skoler er efterhanden bleven læmpet efter Tidens Fordringer. Foruden disse Skoler er der oprettet en Reservelieutenantsskole og en Underofficersskole pä indtil 100 Elever.

Foruden Soværnsloven, nogle Lönningslove og en Del mindre Love er der vedtaget Straffelov for Krigsmagten af 7de Maj 1881 og nogle Love, vedrorende adskillige Institutioner henhorende under Marinen, saledes Love om Styrmandsexamen af 6te Marts 1869 og 24de Juli 1880 og Lov om Lodsvæsenet af 13de Juni 1879.

Fyr- og Vagervæsenet, som ogsa henhorer under Marinen, er gäet betydelig frem. Af Fyr og af Fyrskibe findes nu omtrent det dobbelte Antal af, hvad der fandtes 1863. Nye Fyretablissementer ere anlagte, Lysapparaterne ere forbedrede og Tagevejrssignaler, drevne ved Damp, ere anbragte.

For at udvide Kendskabet til Vind, Vejr og Strömforhold i Danmark, oprettedes 1872 et meteorologisk Institut under Marineministeriet.

Tilsidst skal nævnes den store Fremgang, der er sket i Mandskabets Beklædning og Bespisning.

Endnu i de förste År efter Krigen 1864, matte hver Mand sorge for sin egen Beklædning, og, da der ikke fordredes nogen reglementeret Sotröje, kunde man se Folk fra samme Skib i de mest ulige Dragter. Nu derimod vækker vore Folks Paklædning Beundring overalt i Udlandet. Paklædningen sker i Reglen fra Orlogsværftets Beklædningsmagasin, dog tillades det Folkene selv at medbringe Töjet, nar det er reglementeret.

Tidligere fik vore Folk hardt Brod om Bord i Skibene, nu findes der Bagerovn i de fleste Skibe, sä at de nu ogsa fa blodt Brod. Tillige er der foretaget mange Forandringer i Spisereglementerne, sa at Kosten om Bord ma siges at være kraftig og sund i alle Henseender.

FINANTSMINISTERIET.

1863–88.

Som Love af mere indgribende Betydning, der ere udkomne i det nævnte Tidsrum, kunne anføres:

Koloniallov for de dansk-vestindiske Øer. 27/11 63.

Lov om Frilagere og Fridokker. 4/12 63.

Lov angående en Krigsskat på Brænderidriften og Vareindførselen, samt Stadfæstelse af foreløbig Lov af 19de Februar 1864 angående samme Genstand. 5/8 64.

Lov om Forhöjelse af de i Lov angående Pensionering af Militæretatens Underklasser samt Invalideforsørgelse af 9de August 1851 § 24 og 30 fastsatte Satser. 26/8 64.

Lov om Toldforholdene ved Landgrænsen samt om Toldforholdene og Brændevinsbrænderi-Beskatningen i de Dele af Hertugdömmet Slesvig, der ifølge Fredstraktaten af 30te Oktober 1864 skulle inkorporeres i Kongeriget. 23/12 64.

Lov om Ophævelse af Transittolden. 11/3 65.

Lov om Ændringer i og Tillæg til de gældende Lovbestemmelser angående Postforsendelser. 26/9 65.

Lov om Erstatning for Krigsskade. 17/11 65.

Lov om Overdragelse af Ejendomsretten over Bolværksstrækningerne ved Københavns Toldbodpladser til Havnevæsenet i samme Stad. 17/11 65.

Lov om Øresundsfondens Ophævelse. 17/11 65.

Lov, hvorved Frihed for Bygningsafgiften efter Forordningen af 1ste Oktober 1802 m. v. for visse Arter af mindre Lejligheder i Staden København genindføres. 16/2 66.

Lov angående Skibes Måling. 13/3 67.

Lov angående danske Skibes Registrering. 13/3 67.

Lov indeholdende nærmere Bestemmelser angående den ved Forordningen af 8de Februar 1810 påbudne Halvprocentafgift og nogle andre Procentafgifter ved Overdragelsen af faste Ejendomme. 15/5 68.

Lov om Afgifter af frivillige Avktioner over Handelsvarer. 26/5 68.
Lov om Klasselotteriets Ordning og Forbud mod andet Lotterispil. 6/3 69.
Lov angående Stempelbegunstigelser for Foreninger, hvis Hovedformål er at fremme den arbejdende eller ligestillede ubemidlede Klasses Velvære. 2/2 70.
Lov indeholdende almindelige Bestemmelser om Embeds- og Bestillingsmænds Lönningsforhold m. v. 26/2 70.
Lov om Livsforsikrings- og Forsorgelsesanstalten af 1871. 18/6 70.
Lov om Postvæsenet. 7/1 71.
Lov om Stempelafgift af udenlandske offentlige Pengeeffekter. 25/3 72.
Montkonvention mellem Danmark og Sverrig og Norge. 18/12 72.
Lov angående Frihed for Bygningsafgift. 16/4 73.
Lov om Beskatning af indenlandsk Roesukker. 3/5 73.
Montlov. 23/5 73.
Lov om Betaling for de til Skiftevæsenet henhorende Forretninger m. m. 30/11 74.
Lov om Bemyndigelse for Finantsministeren til at understotte Anlæget af Fællessukkerkogerierne m. m. og Oprettelsen af en Kreditforening for Sukkerplantagerne på St. Croix. 25/2 76.
Lov om Pensionering af Underbefalingsmænd og Menige samt de med disse Klasser Ligestillede af Hæren og Soværnet m. m. 20/11 76.
Lov om Invalideforsorgelse m. m. 20/11 76.
Lov om Ophævelse af Skibsafgifter i indenrigsk Fart. 16/6 79.
Lov om Lönninger ved Toldvæsenet. 2/7 80.
Lov om Statens Overtagelse af de det sællandske Jærnbaneselskab tilhorende Jærnbaner med Tilbehor. 2/7 80.
Lov om Konvertering af en Del af Statsgælden. 12/11 86.
Lov om Lån til Ombygning af overbebyggede og usunde Bydele i Kobenhavn eller Kobstæderne og Opforelse af Arbejderboliger. 29/3 87.
Lov om Beskatning af Brændevinsbrænding. 1/4 87.
Lov om Ophævelsen af Skibsafgiften for Udgaende samt om Kreditoplagsret og Udforselsgodtgörelse for indenlandsk Roesukker. 1/4 87.

Oplysning om Statens Formue ɔ: Statens Aktiver og Statens Gæld, findes i Danmarks Statistik 1887 p. XXVI—XXVII. För 1867 kan Status ikke opgöres på Grund af at Forholdet til de afstaede Landsdele ikke berigtigedes tidligere.

Det vil i den angivne Kilde ses:

1) at Aktiverne vare:

1867 1ste April	148 Mill.	1878 1ste April	98 Mill.
+ Jærnbanernes Værdi .	25 —	+ Jærnbanernes Værdi .	148 —
	173 Mill.		246 Mill.

2) at Statens Gæld var:

1867 1ste April	267 Mill.	1887 1ste April	195 Mill.

Som det vil ses, er der altsa af Aktiverne forbrugt c. 50 Mill., men Statens Jærnbaners Værdi er ved nye Anlæg vokset fra 25 Mill. til 148 Mill. Nu kunne Jærnbanerne ganske vist ikke anslaas til at være det værd, som de have kostet at anlægge. Men selv om de kun sættes til at være det Halve værd af deres Anlægsudgifter, stiller det sig dog saledes:

Aktiver 1867	148 Mill.	Aktiver 1887	98 Mill.
	12½ —		74 —
	160½ Mill.		172 Mill.

Samtidig med at Statens Aktiver saledes ere blevne forøgede med en halv Snes Millioner, er Gjælden sunken fra 267 Mill. til 195 Mill., altsa med 72 Mill.

Ser man aldeles bort fra Jærnbanerne, hvad man naturligvis ikke kan, da de indbringe omtrent 3 Mill. Kroner om Aret, stiller det sig sáledes: der er i Tiden fra 1867 til 1787 forbrugt af Aktiverne 50 Mill., men der er afbetalt pa Statsgælden 72 Mill.

JUSTITSMINISTERIET.

1863 88.

Under Kong Christian IX. udkom den nye almindelige borgerlige Straffelov af 10. Februar 1866, ligesom der udkom Straffelov for Krigsmagten (til Lands og Vands) af 7. Maj 1881.

Angående Disciplinen om Bord i Handelsskibe og om andre herhenhørende Forhold gaves der en Lov af 23. Februar 1866.

1868 nedsattes en Kommission for at udarbejde Forslag til nye Love om den civile og kriminelle Retspleje, sigtende til at gennemføre Grundlovens Bud om Indførelse af Offentlighed og Mundtlighed i hele Retsplejen, samt om Indførelsen af Nævninger i Misgerningssager. Kommissionen arbejdede på denne store Opgave i 8—9 År, og 1877 alleveredes den endelige Betænkning samt Forslag til Love om den borgerlige Retspleje, om Retsplejen i Straffesager samt om Domsmagtens og Politiets Ordning. Senere have disse Forslag været forelagte Rigsdagen 1880, men de bleve ikke fremmede af Folketinget. De ville, hvorledes end Forholdene udvikle sig, altid danne et værdifuldt Grundlag for senere Reformer.

Enkelte Dele af Kommissionens Arbejder ere imidlertid blevne nyttede til allerede nu at anordne vigtige Dele af Retsplejen. I denne Henseende bör nævnes Loven om Konkurs samt angående Exekution og Pant af 25. Marts 1872, Loven om Udpantning af 29. Marts 1873 samt endvidere Loven om Skifte af Dødsbo og Fællesbo af 30. November 1874.

Siden 1875 har der oftere været forsøgt, gennem Fællesudvalg af Delegerede fra de tre nordiske Lande, at tilvejebringe ensartede Love angående praktisk vigtige Grene af den borgerlige Ret. Som en Frugt af disse Bestræbelser kan nævnes den nordiske Vekselov af 7. Maj 1880. For Tiden er man beskæftiget med at udarbejde Forslag til en fælles Solov.

Efterat Københavns Politi 1863 var blevet omordnet og forbedret, udkom Lov af 4. Februar 1871 angående Politiet uden for København. Denne Lov har haft til Følge Indførelsen af Politivedtægter i alle Købstæderne samt i en stor Del af Landdistrikterne, og har således bidraget til at hidføre en bedre Politiorden.

Ved Loven af 26. Maj 1868 omordnedes Sagførervæsenet, og ved en anden Lov af samme Dag indførtes en mere betryggende Bestyrelse af Umyndiges Midler uden for København ved disses Inddragelse under Overformynderiets umiddelbare Bestyrelse (i Lighed med hvad der alt var Tilfældet i København).

For Sindssygevæsenet er der, foruden de allerede tilforn tilstedeværende Statsanstalter ved Roskilde, Vordingborg og Århus, sørget ved Oprettelsen af en Anstalt for uhelbredelige Sindssyge i Viborg (1876) samt ved Opførelsen af en stor ny Sindssygeanstalt ved Middelfart, der vil blive tagen i Brug i Løbet af den tilstundende Sommer.

Udskrivningsvæsenet, såvel til Land- som til Søkrigstjænesten, er ordnet ved Lov om Værnepligt af 6. Marts 1869.

Karantainevæsenet er blevet ordnet ved Lov af 2. Juli 1880 samt ved Lov af 30. Marts 1885 om Foranstaltninger mod Koleras Indførelse i Riget.

Lov om gift Kvindes Rådighed, over hvad hun erhværver i selvstændig Virksomhed, af 7. Maj 1880.

MINISTERIET FOR ISLAND.

Efter Stridigheder og Forhandlinger, der havde varet ligefra den frie Forfatnings Indførelse 1849, blev Islands statsretlige Stilling ordnet ved Lov af 2. Januar 1871 samt derefter ved Forfatningsloven for Island af 5. Januar 1874. I Henhold til denne sidste er der emaneret en Mængde Love om Islands særlige Anliggender, som det vilde føre for vidt her at opregne.

INDENRIGSMINISTERIET.

1863—88.

Det Forvaltningsområde, der er henlagt under dette Ministerium, er så betydeligt og så uligeartet, at en sammentrængt Oversigt over Udviklingen i Tidsrummet 1863—1888 af de herhen hørende Forhold — Kommunalforhold, Fattigvæsen, Næringsvæsen, Landbovæsen, Fiskeri, Redningsvæsen, Forholde vedrørende Samfærdselsmidlerne, Vandbygningsvæsen, Post- og Telegrafvæsen m. m. — kun vil kunne medtage det væsentligste, hvorfor de her givne Meddelelser langtfra kunne fremtræde som fuldstændige.

Den betydningsfuldeste Udvikling på *Kommunalvæsenets* Område er betegnet ved Gennemførelsen af Loven af 6. Juli 1867 om Landkommunernes Styrelse, og Loven af 26. Maj 1868 om Købstadkommunernes Styrelse. — For *Fattigvæsenets* Vedkommende er der ved en Række ministerielle Forskrifter (af 1869, 1875 og 1879) søgt at opnå et forbedret Tilsyn med Fattiganstalterne på Landet, hvorom nu årlige Indberetninger tilstilles Ministeriet. Til Lettelse af adskillige Kommuners øgede Fattigbyrde på Grund af trængende danske Slesvigeres Indvandring i Danmark efter Hertugdömmernes Afståelse, er der siden 1872 gennem Ministeriet ydet Erstatninger, der i de senere År ere voksede til et samlet Beløb af c. 60.000 Kroner årlig. — Af Love vedkommende *Næringsvæsenet* ere gennemførte: Loven af 2. Juli 1870 angående Brændevinshandel og Lov af 23. Maj 1873, angående Forandringer i Næringsloven af 29. December 1857 (bl. a. vedrørende Forbrugsforeninger) samt Lov om Sønæring af 20. November 1876. I Forbindelse hermed kan anføres Lov af 23. Maj 1873 om Börns og unge Menneskers Arbejde i Fabrikker. Tilsynet med Overholdelsen af denne Lov føres af to under Ministeriet sorterende Arbejdsinspektører. Endvidere er der, i Henhold til Lov af 2. Juli 1880 om Beskyttelse for Varemærker oprettet et Kontor for Indregistrering af Varemærker. Registrator beskikkes af Ministeriet. — Ved Lov af 28. Maj 1880 er der indført et særligt Tilsyn med Spare- og Lånekasser gennem en af Ministeriet ansat Sparekasseinspektør. — Den årlige Statsunderstøttelse til industrielle Öjemed, særlig til de efterhånden i alle Landets Købstæder oprettede tekniske Skoler, er stegen fra c. 8000 Kr. i Finantsåret 1863—64 til c. 100.000 Kr. i Finantsåret 1887—88.

En lignende Stigning har fundet Sted med Hensyn til Udgifterne til *Landvæsenets Fremme*

i Almindelighed, nemlig fra 10,000 Kr. i 1863—64 til c. 100,000 Kr. i 1887—88; dette Beløb anvendes til landøkonomiske Forsøg, Ansættelse af Konsulenter, Afholdelse af landøkonomiske Foredrag, Rejseunderstøttelser m. v. Beplantningen af *de jyske Heder* har under Ledelse af det 1866 stiftede danske Hedeselskab haft stor Fremgang med stedse stigende Tilskud fra Statskassen. Ved Udgangen af 1886 stode 353 Plantager under Selskabets Tilsyn med et samlet Areal af 30,181 Tønder Land. Af særlig Betydning for Agerdyrkningen ere de med Tilskud og Lån af Statskassen 1879 og 1886 anlagte Damholt-Hodsager og Grene-Grindsted Mergelsporbaner. Ifølge Lov af 2. Juli 1880 er der i de følgende År anvendt et Beløb af 60,000 Kr. årlig til *Husdyravlens Fremme*. Denne Lov blev hævet ved Loven af 1. April 1887, i Henhold til hvilken der årlig kan tilskydes fra Statskassen indtil 200,000 Kr. til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme. Den ved denne Lov oprettede Statsdyrskuekommission har afløst den tidligere Stutterikommission. Stamstutteriet paa Frederiksborg blev nedlagt ved Lov af 3. Maj 1867. Den 1856 oprettede *kgl. Veterinær- og Landbohöjskole* erholdt en Udvidelse ved Loven af 22. Januar 1869; Skovbrug optoges som Undervisnings- og Examensfag, og der udnævntes 6 Tilsynsmænd til i Forening med Direktøren at føre Tilsyn med Skolen m. v. 1882 oprettedes det i Forbindelse med Höjskolen stående landøkonomiske Forsøgslaboratorium. Statens Tilsyn med *Sandflugtens Dæmpning* samt med Træplantningen i Klitterne ordnedes ved Lov af 29. Marts 1867. Det beplantede Klitareal, der 1867 udgjorde c. 1500 Tønder Land, er til 1888 forøget til c. 14,450 Tønder Land. Ved *Inddæmninger fra Havet*, efter dertil meddelte Koncessioner af Ministeriet, er der i de sidste 20 År indvundet c. 57,400 Tønder Land hvoraf dog en Del ikke endnu er törlagt. I Tidsrummet fra 1863 til 1888 er der årlig af Ministeriet meddelt Approbation på gennemsnitlig c. 4000 *Udstykninger* af Landejendomme. — Af vigtigere Love vedrørende Landvæsenet ere foruden de fornævnte følgende udkomne: Lovene om *Hegn* af 6. Marts 1869 og 27. Januar 1872. *Jagtloven* af 1. April 1871, Lov angående *Bortforpagtning af Fæstegårde* af 25. Juni 1870 og om *Rådighed over Fæstebøndergods* af 9. Marts 1872, Lov om *Mark- og Vejfred* af 25. Marts 1872, om *Vands Afledning og Afbenyttelse* af 28. Maj 1880, *Kunstsmörlovene* af 1885 og 1888. Lov om Foranstaltninger mod *Oldenborrer* af 1. April 1887 samt Lov om Foranstaltninger mod den såkaldte *Svinedifteritis* af 14. December 1887. — Til *Fiskeriets Fremme* er der i Løbet af de sidste 25 År med Tilskud af Statskassen foretaget Arbejder, dels til nye Anlæg, dels til Udvidelse og Forbedringer af ialt 13 Bådehavne i Østifterne. Af Fiskerilove skulle nævnes den på Grundlag af store Forarbejder og vidløftige Forhandlinger gennemførte Lov om Fiskeriet i Danmark af April 1888 og Lovene af 27. April 1883 og 23. Marts 1888 angående Fiskeripolitiet i Nordsøen. — *Redningsstationernes* Antal er forøget fra 35 i 1863 til 48 i 1888. — Siden 1863 er der oprettet 5 nye *Kreditforeninger* foruden »Den danske Landmandsbank, Hypothek- og Vekselbank«. Disse Institutter stå under Tilsyn af Indenrigsministeriet, gennem hvilket deres Statuter ere stadfæstede.

De ved Udgangen af 1863 åbnede *Jærnbaner* i Kongeriget udgjorde ialt 30,5 Mil, deraf i Sælland 17,2 Mil og i Jylland 13,3 Mil, og dreves af Aktieselskaber. Fra 1. April 1867 overtog Staten Driften af de da bestående Baner i Jylland og Fyn (40 Mil); og samtlige Baner på Sælland, med en Banelængde af ialt c. 50 Mil, bleve i Henhold til Lov af 2. Juli 1880 erhværvede til Ejendom for Staten fra den 1. Januar 1880 at regne. I Årenes Løb er Banenettet, særlig i Jylland, vokset betydeligt, og Længden af de af Staten drevne Baner udgör i 1888 ialt 202,1 Mil, deraf i Sælland 51,5 Mil og i Jylland og Fyn 150,6 Mil. I Tilslutning til Banerne og under samme Bestyrelse som disse er efterhånden oprettet Dampfærgeforbindelse mellem Fredericia og Strib, over Oddesund, over Sallingsund, mellem Masnedsø og Orehoved samt mellem Korsør og Nyborg, hvorhos fra 1. April 1883 de af Post-

væsenet hidtil bestyrede Dampskibsforbindelser mellem Korsør og Kiel samt Korsør og Nyborg henlagdes under Banebestyrelsen. I Spidsen for denne står nu en umiddelbart under Indenrigsministeren sorterende Generaldirektør (Anordning 17. April 1885). — Ved Siden af Statsbanerne er der i Årene siden 1879 bygget et ikke ringe Antal private Jærnbaner; Længden af disse Baner, hvis Drift kontrolleres af Ministeriet gennem kongelig ansatte Kommissarier, udgör i 1888 omtrent 54 Mil.

På *Vejvæsenets* Område er gennemført de vigtige Love af 14. April 1865 om private Vejes Istandsættelse og Vedligeholdelse, samt af 21. Juni 1867 om Bestyrelsen af Vejvæsenet m. v. Foruden de *Havneanlæg,* der have været nødvendige til Oprettelsen af de foran nævnte Dampfærgeforbindelser, er endvidere ved Ministeriets Foranstaltning udført følgende större Havnearbejder: *Esbjærg* Havn byggedes i Årene fra 1869 til 1874 med en Bekostning af c. 1.200,000 Kr., hvorhos der senere er anvendt betydelige Summer til dens Udvidelse; med en lignende Bekostning er der i Tiden fra 1878 til 1887 foretaget en större Ombygning af *Helsingørs* Havn; ved *Frederikshavns* Havn er der i Finantsåret 1882—83 påbegyndt Anlæget af en Forhavn af meget betydelige Dimensioner. Ved dette Anlæg, der endnu ikke er afsluttet, antages opnået en under alle Forhold let tilgængelig Tilflugtshavn af 22 Fods Dybde. Omkostningerne ere anslåede til c. 2.400.000 Kroner. Endelig er der ved *Københavns* Havn 1864 og de følgende År tilvejebragt et 24 Fods Løb gennem Indrereden og Havnen til Knippelsbro, og et 20 Fods Løb derfra mod Syd i den øvrige Del af Havnen. Af det opgravede er på Refshalegrunden dannet en c. 400.000 □ Alen stor Ø; i Kalleboderne er derhos dannet c. 500.000 □ Alen Land, der er overgået i Københavns Kommunes Besiddelse. På Indreredens Vestside er en ny 24 Fod dyb Havn under Anlæg; Landdannelserne her ville udgöre over 400.000 □ Alen. — I Henhold til Lov af 23. Maj 1873 er med Statstilskud af c. 616.000 Kr. opført *Diger* til Beskyttelse af Kysterne på Låland og Falster i Steden for de ved Stormfloden 1872 ødelagte Værn. I Årene fra 1874 er der til Bevaring af Tyboröntangen og tilstødende Egne mod den truende Bortskæring fra Havet ved Statens Foranstaltning anlagt en Række Höfder, støttende sig til et Dige i Land.

Statstelegrafvæsenet, der 1873 overgik fra Finantsministeriets til Indenrigsministeriets Bestyrelse, omfattede 1864 kun 48 Stationer med 469 Mil Ledninger. Ved Udgangen af 1887 var ialt i Virksomhed 187 Stationer foruden 198 Jærnbanestationer med 1500 Mil Ledninger. Efter internationale Forhandlinger på Konferencen i Paris 1865 blev der af de evropæiske Magter, deriblandt Danmark, vedtaget en Konvention om den internationale Telegrafering. Yderligere Lettelser i denne ere efterhånden opnåede ved Konventioner, afsluttede efter Konferencer i Wien 1868, i Rom 1871, i St. Petersborg 1875, i London 1879 og i Berlin 1885. Udvidelsen af Telegrafnettet i Danmark ved nye Ledninger, Kabler og Stationer, — hvortil i Tiden efter 1864 af Staten er anvendt c. 2.800.000 Kroner, — samt Nedsættelsen af Taksterne og den hensigtsmæssige Ordning af Bestemmelserne for Telegrambefordringen har i höj Grad fremmet Telegrafens Benyttelse her i Landet. Det danske Telegrafvæsen i Forening med »Det Store Nordiske Telegrafselskab« er derhos i Årenes Løb kommet til at spille en betydelig Rolle ved andre Staters internationale Samkvem.

Overbestyrelsen af *Postvæsenet* blev samtidig med Statstelegrafvæsenet (1873) henlagt fra Finantsministeriet til Indenrigsministeriet. Den indenrigske Postlovgivning undergik flere ikke uvigtige Forandringer ved de gennem Finantsministeriet udgåede Love af 26. September 1865 og 20. November 1868, men særlig Loven af 7. Januar 1871 betegner et betydeligt Fremskridt på dette Område. En fornyet Reform, særlig en Forandring af Taksterne, vil i Følge Postlov af April 1888 blive indført fra 1. Oktober d. År. I Postforholdet til Udlandet er der sket en stor Forbedring efter Dannelsen af Verdenspostforeningen, oprindelig grundlagt ved Bernerkonventionen af 1874 og yderligere udviklet

ved Konventioner af 1878, 1880 og 1885. Som en Del af Danmark deltager Island i den internationale Postudveksling, ligesom de dansk-vestindiske Øer siden 1877 danne et selvstændigt Led i Verdenspostforeningen. Postforbindelsen med det sydlige Udland er undergaaet betydelige Forbedringer dels ad Hovedpostruterne gennem Slesvig og over Korsør-Kiel, dels særlig ved den 1886 åbnede Dampskibslinje Gedser-Warnemünde. Forbindelsen med Sverrig og Norge er udvidet ved hyppigere Farter på Ruterne København-Malmø og Helsingør-Helsingborg, samt ved Etableringen af Dampskibslinjerne Frederikshavn-Göteborg og Frederikshavn-Christianssand. Den indenlandske Postgang er ligeledes vokset efter en stor Målestok ved Benyttelsen af de efterhånden åbnede Jærnbanelinjer og af private Dampskibe (til Postforbindelse med de mindre Øer: Bornholm, Langeland, Ærø, Møen, Læsø osv., samt ved Oprettelse og Udvidelse af kørende Poster, hvorved særlig Landdistrikterne ere satte i bedre Forbindelse med Hovedfærdselslinjerne. I Tidsrummet 1864—1887 er Posthusenes Antal vokset fra 297 til 720. Personalet er samtidig steget fra c. 700 Funktionærer i 1864 til 3954 Funktionærer i 1887. Denne Stigning hidrører især fra den stærke Udvidelse af Landpostvæsenet. 1864 fandtes der kun 48 Landposter, der 2—3 Gange ugentlig besørgede Postsagerne til et enkelt Sted i hver Landsby til Afhentning af Adressaterne. Siden 1871 er Udviklingen gået i Retning af at danne et, hele Landet omfattende, Landpostnet med direkte, 6 Gange ugentlig Ombæring af Postsagerne til hver Adressat, hvilken Ordning med betydelige Pengeofre efterhånden er indført overalt i Østifterne (undtagen Bornholm) og i meget store Dele af Jylland, nemlig overalt, hvor der ikke er en altfor spredt Bebyggelse. Ved Udgangen af Finantsåret 1886—87 fandtes der 2118 Landposter, deraf 1524 med direkte Omdeling, 127 kørende og 467 med Postudveksling, og Udgifterne til Landpostvæsenet androg 989,155 Kroner.

Af större *Kommissioner* har i Perioden 1863—1888 efter Ministeriets Foranstaltning været nedsat bl. a. følgende: 1) angående en forandret Ordning af Fattigvæsenet (1869—71), 2) angående en Omordning af Provinskøbstædernes og Handelspladsernes Forhold, særlig med Hensyn til Næringsvæsenet (1870—71), 3) til Overvejelse af Foranstaltninger til Ophjælpning af Fiskerierne (1873), 4) til Undersøgelse af Arbejderforholdene i Danmark (1875—78), 5) angående Forholdsregler mod Brugen af usødygtige Skibe (1876—78), 6) angående eventuel Udvidelse af Københavns Banegård (1878 og 1886), 7) angående Tilvejebringelse og Omordning af Bygninger for Rigsdagen, Höjesteret, Centraladministrationen, de offentlige Samlinger og Retslokalerne i København (1879—83), 8) til Undersøgelse af Forholdene med Hensyn til Anlæg af Udførsels- og Tilflugtshavne på Jyllands Vestkyst, ved Kattegattet samt på Bornholm (1882—87), 9) til Tilvejebringelse af Lovbestemmelser, sigtende til at sikre Arbejderne og deres Efterladte mod Følgerne af Ulykkestilfælde under Udførelsen af deres Arbejde (1885—87), 10) til Undersøgelse af den danske Smörproduktions og Smörhandels Stilling (1886—87), 11) angående Foranstaltninger mod smitsomme Sygdomme hos Husdyrene (1886—87), 12) til Udarbejdelse af Forslag til en Udvidelse af den kgl. Veterinær- og Landbohöjskole. Endvidere er der i Henhold til Lov af 1. April 1887 sammentrådt en Kommission med Indenrigsministeren som Formand, til at forberede og lede Konkurrencen med Hensyn til Tilvejebringelsen af Tegninger og Overslag til Genopførelsen af Kristiansborg Slot.

Under Indenrigsministeriet sorterer Direktoratet for *Grönland*, hvis Forretningsområde omfatter Ledelsen af Monopolhandelen samt alle Landet vedrørende Forhold med Undtagelse af Missionsvæsenet. Den Del af Grönlands Kyststrækning, som hører under den danske Stats Höjhedsret, udgjorde tidligere omtrent 400 Mil, men er i Kong Christian den Niendes Regeringstid udvidet med omtrent 50 Mil. På Vestkysten, hvor de danske Kolonier strakte sig fra Sydsiden, Kap Farvel, indtil 73°

30' N. Br., har Premierlieutenant Ryders Expedition i 1886—87 udvidet det danske Territorium indtil 74° 30' N. Br. På Östkysten berejste Graah i 1828—29 »Kong Frederik den 6.s Kyst« (indtil 65° N. Br. og 40° V. L.); i 1884 drog Kapitain Gustav Holm ad den samme Vej videre nordpå, indtil 66° N. Br. og 36° V. L.; her, i *»Kong Christian den Niendes Land«*, overvintrede Holm blandt de der bosatte Eskimoer, omtrent 400 i Antal.

Siden 1876 er der årlig til Grönland udsendt videnskabelige Expeditioner, hvis Formål er Landets Undersögelse i geologisk og geografisk Henseende. Expeditionen i 1878, under Kapitain A. D. Jensens Ledelse, foretog en Vandring på Indlandsisen i Frederikshåbs Distrikt. — I 1882—83 deltog Danmark i den internationale meteorologisk-magnetiske Polarexpedition gennem en ved Kolonien Godthåb oprettet Station.

De i de danske Kolonidistrikter boende Indfödte, hvis Antal udgjorde den 1. Oktober 1860: 9.648 og den 31. December 1886: 9.983, erholdt i 1872 en fastere Ordning af de kommunale Forhold, hvorved man sögte at fremme de Indfödtes Selvstændighed. Hertil sigtede endvidere de i 1867 og 1868 oprettede Sparekasser.

Da Kolonierne i de senere År vare blevne forulæmpede af fremmede Fiskere, udsendtes 1884 Orlogskrydseren »Fylla« på Togt til Grönland. Det var da 25 År siden, at Marinen havde vist det danske Flag ved Kolonierne. Da »Fylla« i 1886 atter udsendtes til Grönland, medfulgte *Hans Kongelige Höjhed Prins Valdemar* som tjænstgörende Officer, og Kolonierne modtoge således for förste Gang Besög af et Medlem af det danske Kongehus.

Besejlingen af Kolonierne er tidligere bleven udfört udelukkende af Sejlskibe; i 1888 er et med Dampkraft forsynet Barkskib sat i Fart på Landet; Forbindelsen med de fjærne Kolonier er herved bleven væsentlig lettet og mere sikker end hidtil.

KULTUSMINISTERIET.

1863 88.

—•—

I.

Gejstligheden vedrørende.

Lov af $^{15}/_{5}$ 68 om Valgmenigheder.

Lov af $^{25}/_{3}$ 72 om Brugen af Kirkerne.

Lov af $^{7}/_{6}$ 73 om en Forandring i Lov om Valgmenigheder af $^{15}/_{5}$ 68.

Lov indeholdende et Tillæg til Lov om nogle Bestemmelser vedrørende Kirkesyn, Præstegårdsyn m. v. af $^{19}/_{2}$ 61.

Kgl Resol. af $^{8}/_{10}$ 83 om Oprettelse af det kirkelige Råd.

Anordning af $^{16}/_{12}$ 87 angående en Forandring i Udredelsesmåden af de Pensioner, der tillægges entledigede Præster af deres hidtil hafte Embeder.

Kgl. Resol. af $^{7}/_{12}$ 74 angående Indvielse af St. Stephans Kirke i København.

Kgl. Resol. af $^{3}/_{2}$ 77 angående Indvielse af St. Povls Kirke i København.

Kgl. Resol. af $^{5}/_{6}$ 78 angående Indvielse af St. Jakobs Kirke i København.

Kgl. Resol. af $^{25}/_{10}$ 80 om Indvielse af St. Matthæus Kirke i København.

Kgl. Resol. af $^{23}/_{12}$ 75 m. fl. med Pålæg af Afgifter på bedre lönnede gejstlige Embeder til Stiftsmidlerne, til kirkeligt Öjemed i Almindelighed.

Kgl Resol. af $^{21}/_{7}$ 87 om Nedlæggelse af Grundstenen til Hellig-Kors-Kirke.

Lov af $^{31}/_{3}$ 88 om Ligning til Kirkerne i København.

I Kong Christian den Niendes Regeringstid er der udført betydelige Kirkebygningsarbejder i Danmark.

A. Hvad *Restavration* af ældre monumentale Kirker angår, ere således af större Kirker følgende blevne restavrerede, nemlig:

I København: Helligands, Holmens og Trinitatis; Roskilde Domkirke (Fortsættelse); Vor Frue Kirke i Roskilde (Danmarks ældste kendte endnu bevarede Kirke); Kirken i Nykøbing i Ods-

herred; Kalundborg Kirke (hvis Midtertårn tillige er genopført); Sorø Kirke (tillige igen forsynet med Spir); Slagelse St. Mikkels og St. Peders Kirker; Næstved St. Peders; Vordingborg; Åker på Bornholm; Odense St. Knuds Kirke (Krypten tillige restavreret); Odense Vor Frue Kirke; Odense St. Hans Kirke; Nyborg; Kjerteminde (udvendig); Assens; Svendborg Vor Frue; Stubbekøbing (Skibets nordre Sidegang genopført); Nykøbing på Falster; Maribo; Sakskøbing; Sæby Købstads Kirke (Tilbygningen); Århus Domkirke (tillige igen forsynet med höjt Spir); Arhus Vor Frue Kirke; Skanderborg Slotskirke; Horsens Vor Frelsers Kirke; Randers St. Mortens Kirke; Grenå Kirke; Ribe Domkirke (det store Tårn og Sikring af Langhuset); Kolding; Vejle (nyt Tårn med höjt Spir).

Af större Kirker ere følgende blevne *ombyggede helt eller for den allerstörste Del,* nemlig: Holbæk; Korsør; Ålborg Vor Frue; Viborg Domkirke (Fortsættelse).

Ikke få Landsbykirker ere blevne helt ombyggede, deriblandt nogle paa Færøerne.

Af den Mængde af Landsbykirker, der ere blevne istandsatte, vilde det blive uoverkommeligt at anføre de enkelte, selv om man vilde indskrænke sig til dem, ved hvilke Arbejdet har været iværksat med bestemt Sigte på så meget som muligt at værne om, hvad der var bevaret af det Oprindelige, og udføre Istandsættelsen i Overensstemmelse med den gamle Stil. Det er derfor kun ganske eksempelvis, at her anføres enkelte Navne, for dog ikke helt at fortie sådanne, såsom Slangerup, Fjenneslevlille, de fleste af Sællands såkaldte Stiftslandsbykirker, Sulsted, Bejstrup (Tårnet), Hillerslev i Ty (Korrundingen), Skarpsalling (indtil Koret), Grinderslev fordums Klosterkirke, Vinderslev, Torsager, Ho.

I mange större og mindre Kirker ere Levninger af *Kirkebygningens gamle Dekoration* (med Kalkmalerier) fremdragne og genopfriskede, og på enkelte Steder er der også med Omhu sørget for at *restavrere Kirkernes gamle Inventariestykker.* Af Istandsættelser af Altertavler fra Middalderen kan således nævnes: Dronning Kristines Altertavle i Odense og Altertavlerne i Viborg Søndresogns Kirke og i Sæby Købstads Kirke.

I Forbindelse hermed bör de ikke få *Skrifter til Oplysning om vore gamle Kirker,* der ere udkomne med offentlig Understøttelse eller foranstaltede af Kirkeministeriet selv, ikke glemmes.

B. Hvad dernæst angår *Opførelsen af nye Kirker,* da ere følgende större Kirker opførte, nemlig i København St. Stephans, St. Povls, St. Jakobs, St. Matthæus, Frederiks- eller Marmor-Kirken (endnu ikke færdig), i Arhus St. Povls Kirke.

Af mindre nye Kirker er der bygget en Mængde, mest på Landet, især Hjælpe- (»Filial«-) Kirker. Endvidere Valgmenighedskirkerne.

C. I en Mængde Kirker er der anbragt *Varmeindretninger,* således at nu endogså over Halvdelen af Landsbykirkerne opvarmes.

Et ikke ringe Antal, især af Købstadskirkerne, ere blevne forsynede med gode *Lynledninger.*

II.

Almueskolevæsenet vedrørende.

Lov om Tillæg til Loven af 2den Maj 1855. 30/9 64.

Lov om Ansættelse af Lærerinder ved de offentlige Skoler. 29/3 67.

Lov om forandret Ordning af Skolelærereksamen. 25/7 67.

Lov om Skolekommissioners Virksomhed. 18/3 71.

Lov om Sammensætningen af Landkommunernes Skolekommissioner. 14/12 77.

Lov om Understøttelse til Oprettelse af et Asyl for uhelbredelige Åndssvage. 24/3 79.

Lov om Foranstaltninger til Dovstummes Undervisning. $^{22}/_{3}$ 80.

Lov om midlertidige Tilskud til Skolefondene til Lönningstillæg til Lærere og Lærerinder. (Loven gjaldt kun for 2 År, men dens Indhold er senere bleven optaget paa de årlige Finantslove.)

Understottelser til Lærerinders Uddannelse.

Understottelser til Slöjd.

Skolemuseet.

III.

Det höjere Undervisningsvæsen m. m. vedrorende.

Kunstakademiet. Lov om Opforelse af Kunstudstillingsbygningen. $^{21}/_{7}$ 80.

Bekendtgörelse om en ny Fundats for Kunstakademiet. $^{24}/_{1}$ 87.

Teatret, d. kgl. Lov om Opforelse af Teaterbygningen. $^{18}/_{6}$ 70. (Indviet $^{15}/_{10}$ 75.)

Gehejmearkivet. Bekendtgörelse om Arkivvæsenets Henlæggelse fra Indenrigsministeriet under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. $^{5}/_{2}$ 69.

Allh. Resolution. Kongerigets Arkiv samles med Gehejmearkivet under en fælles Bestyrer og Gehejmearkivaren bliver Arkivar ved det fælles Arkivvæsen. $^{22}/_{12}$ 82.

Polyteknisk Læreanstalt. Bekendtgörelse om et nyt Reglement for Læreanstalten. $^{10}/_{5}$ 84.

I 1887 påbegyndt Opforelsen af en ny Bygning for Læreanstalten.

Universitetet. I Årene 1863—67 opfort den nye Bygning for zoologisk Museum.

I Årene 1870—73 foretaget Flytning af den botaniske Have.

Bekendtgörelse om Tandlægeexamen. $^{1}/_{3}$ 73. (Tandlægeskole oprettet 1888.)

Bekendtgörelse om kliniske Kursus for de lægevidensk. Studerende. $^{31}/_{5}$ 73.

Anordning om Kvinders Adgang til at erhværve akademisk Borgerret. $^{25}/_{6}$ 75.

Bekendtgörelse om klinisk Kursus i Oftalmologi. $^{20}/_{12}$ 82.

Anordning om Skoleembedsexaminer. $^{25}/_{10}$ 83. (Bekendtgörelse $^{21}/_{4}$ 84).

Nye Professorater oprettede 1887 i romanske Sprog, i Matematik, i sammenlignende Sprogvidenskab, i Kemi, i Plantefysiologi; 1888 i Oftalmologi, i normal Anatomi, i tysk Sprog og Literatur.

Siden 1875 Understottelser af Kommunitetet til sådanne, der först i en fremrykket Alder have bestemt sig for Studeringer.

De lærde Skoler. Lov om Undervisningen. $^{1}/_{4}$ 71. (Jfr. Aon. $^{5}/_{8}$ 71. Bkg. $^{9}/_{8}$ 71 om Ferier. Bkg. $^{9}/_{8}$ 71 om Karaktergivningen. Bkg. $^{25}/_{8}$ 71 om Realexamen).

Anordning om Undervisningen. $^{16}/_{6}$ 82. Bkg. $^{19}/_{6}$ 82 om Ferier.)

Anordning om almindelig Forberedelsesexamen. $^{30}/_{8}$ 81.

Anordning om at Kvinder må underkaste sig almindelig Forberedelsesexamen. $^{12}/_{5}$ 82.

1886 påbegyndt Opforelsen af en ny Skolebygning for Alborg Kathedralskole.

Frederiks Hospital og Fodselsstiftelsen. Allh. Resolution om at Direktionerne for Hospitalet og Fodselsstiftelsen ophæves fra 1. Novbr. 1882. Enkeltdirektor med et rådgivende Lægeråd. Forhandlinger om Flytning til Blegdamsfælleden. $^{2}/_{10}$ 82.

Kunstsamlingerne. 1886 erhvervet Qvitzows Bastion til Opforelse af en Kunstmuseumsbygning.

1887 erhvervet 12 Ejendomme i Stormgade og Ny Vestergade til Udvidelse af Samlingerne i Prinsens Palais.

1887. Ordning af Forholdet mellem Statens arkæologiske Kunstsamlinger og Provinssamlingerne.

Ministeriet. Allh. Resolution om Anskaffelse af Normalpapirer til Statens Brug. $^{19}/_{1}$ 88.

EFTERSKRIFT.

Det er ikke og har selvfølgelig ingensinde været Hensigten, på de foregående Blade at skrive Hans Majestæt Kong Christian den Niendes *Historie*. Skönt dette sikkert er indlysende af sig selv, mener jeg dog, at det, for at undgå enhver Misforstaelse, er rigtigt udtrykkeligt at fremhæve det. Der er kun stræbt, i dette Mindeår, at give nogle spredte Træk til et Livsbillede, og samtidig opfriske Mindet om enkelte Hovedbegivenheder i Hans Majestæts og hans nærmeste Slægts Liv.

Endnu bör fremhæves, at Tanken om det foreliggende Arbejde ikke er opstået hos Forfatteren. Da Hr. Boghandler *Hagerup* i sin Tid bad mig at udarbejde et Skrift som dette, rådførte jeg mig först med flere Mænd, til hvis Mening jeg havde ubetinget Tillid, ligesom jeg også søgte at formå Mænd, der havde ganske andre Forudsætninger end jeg, til at skrive Teksten. Dette lykkedes mig dog ikke. Jeg selv havde kun den ene Forudsætning, at jeg følte, at jeg vilde kunne lægge hele mit Hjærtes Varme og Taknemmelighed i, hvad jeg skulde skrive om Hans Majestæt Kong Christian den Niende, og efter venlig Tilskyndelse fra flere Sider, vovede jeg omsider at tage fat på et Arbejde, hvis store Brøst dog vanskelig nogen kan se bedre end jeg selv.

Året 1888 er jo i flere end én Henseende et Festår for Danmarks Konge og Folk, og ved en Fest hører Glæden naturligt hjemme. Jeg er mig bevidst, gennem hele mit Arbejde at have stræbt efter, både i Valget af Stof og i Behandlingen af det, at skrive således, at det, jeg skrev, kunde passe ind i Feststemningen, så det mulig kunde blive til Glæde for nogle, men til Forargelse for ingen. *Gid dette må være lykkedes mig nogenlunde!* Der har været og er desværre endnu så megen Strid og Ufred i vort kære lille Fædreland, at vi vanskelig kunne tåle mere deraf. Gud give, at i dette Mindeår den gamle Fred og Broderkærlighed i det danske Folk må vågne igen. — de ligge så dog på Bunden af ethvert godt og ærligt Hjærte — og at der gennem dem må gives Stødet til en ny og kraftig Vækst for alt godt og skönt og ædelt i Folket, til Glæde for vor Konge, til Gavn og Velsignelse for vort elskede Fædreland!

Ved Udarbejdelsen af dette Skrift har jeg fundet Støtte og Hjælp fra så mange Sider, at det vilde være meget vanskeligt at nævne alle de Pågældendes Navne. Det er mig dog en inderlig Trang at sende alle disse Mænd og Kvinder en varm og ærbødig Tak. En underdanig og ærbødig Tak må det særlig være mig tilladt at rette til alle Hans Majestæts Ministre, fordi det er gjort muligt at give en kort Oversigt over de vigtigste Regeringshandlinger fra 1863 til 1888.

Af trykte Kilder ere brugte: *Fr. Barfod:* »Fortællinger af Fædrelandets Historie«, »Kong Frederik den Syvendes Kongegerning« og »Dronning Caroline Amalie«; Dr. *Alex. Thorsoe:* »Den danske Stats Historie fra 1814—1848«; *A. D. Jørgensen:* »Fyrretyve Fortællinger af Fædrelandets Historie«; *C. Th. Sörensen:* »Kampen om Norge i Årene 1813—1814« og »Den anden slesvigske

Krig«; *Niels Bache:* »Nordens Historie«; Dr. *Manicus:* »Den dansk-tyske Strid«; *Edv. J. C. Rambusch:* »Vort Værn«; Dr. *C. Rosenberg:* »Vejviser gennem Nordens Historie«; *P:* »Billeder af berömte danske Mænd og Kvinder«; *Th. Overskou:* »Den danske Skueplads«; *Chr. Christensen:* »Krigsminder fra Danevirke og Dybbol«; Frk. *Rogberg:* »Strödde anteckningar ur drotning Louisas lif 1862—1871«; *J. P. Trap:* »Statistisk-topografisk Beskrivelse over Kongeriget Danmark«; »Illustreret Tidende« og »Berlingske Tidende«.

Jeg beder nu, at dette Arbejde må blive modtaget med Overbærenhed. Det er blevet til i en forholdsvis *meget kort* Tid, da det burde foreligge færdigt til Hans Majestæts 70 Års Fødselsdag. Det er endvidere et Arbejde, der er udført i en yderst knapt afmålt og spredt Fritid, efter en ofte anstrængende Dagsgerning, hvoraf det sikkert bærer altfor mange Mærker.

Forfatteren.

HELSIDEBILLEDER

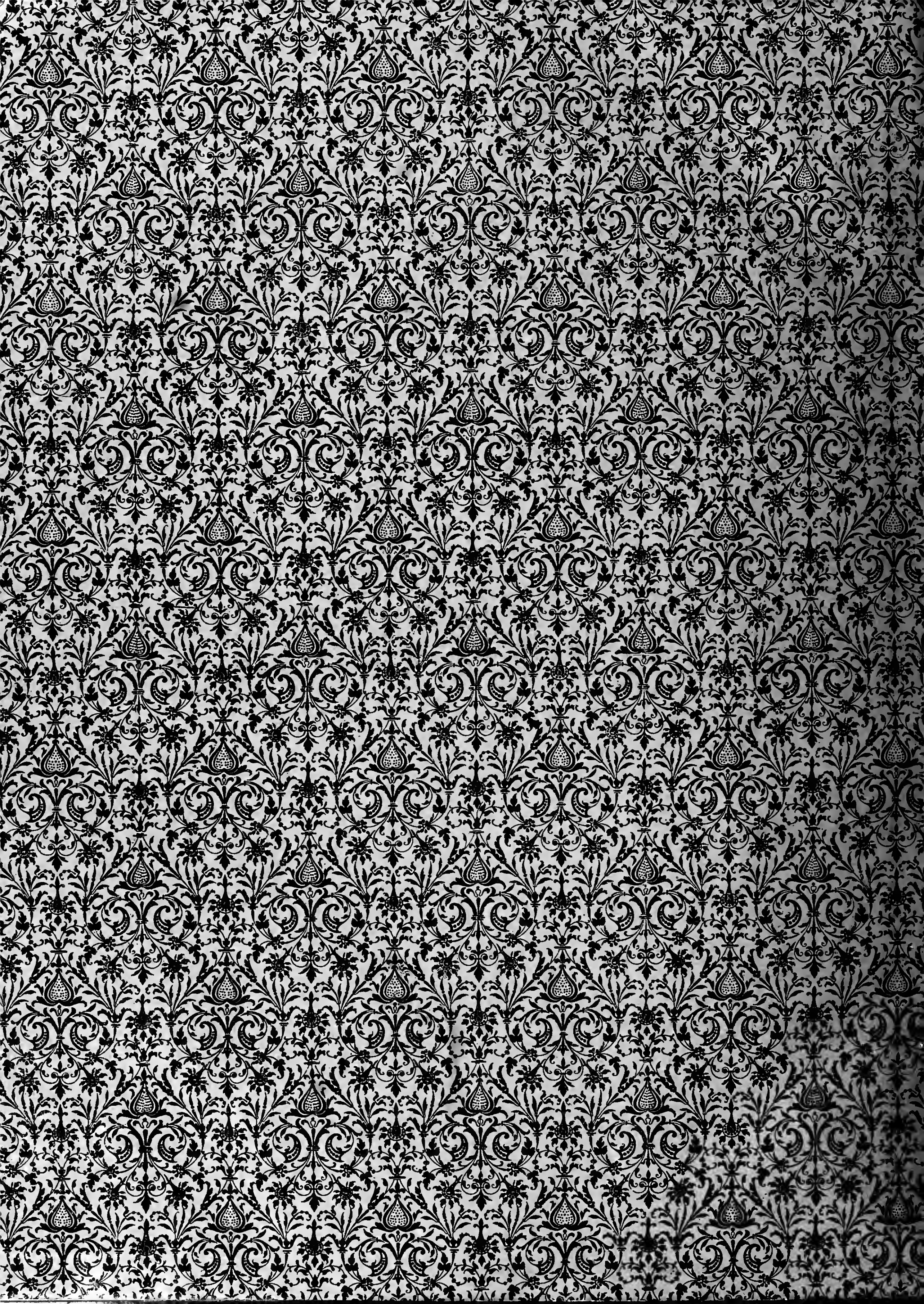
MED ANGIVELSE AF

DEN SIDE I BOGEN, FORAN HVILKEN HVERT BILLEDE SKAL ANBRINGES.

BILLEDER I TEKSTEN.

(W. S. ɔ: Grosserer Windings Samling.)

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DL 229 B3
Barfod, Hans Peter Gote
Birkedal
Hans Majestaet Kong
Christian den IX

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 01 17 11 007 3